

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

qa 7153

FLL
3509

242

88-7

B398

~~65~~

~~279-1153~~

3509

ROBERTI
BELLARMINI
E SOCIETATE IESV
S. R. E. CARDINALIS
DE
SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS
liber vnus.

Adiunctis Indicibus vndecim,
&
Breui Chronologia ab Orbe condito
vsque ad annum. MDCXII.

Vltima Editio ab auctore aucta & recognita.

*& a libraria de Nouicia de Thomp
& Nrs de Madrid*

LVTETIÆ PARISIORVM,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY
via Iacobæa, sub Ciconiis.

M. DCXXXI.
PERMISSV SUPERIORVM.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

NTE annos circiter
quadraginta ; cū me
ad sacram Theolo-
giam in Scholis expli-
candam compararem ;
in lectionem veterum
Scriptorum non indi-
ligenter incubui ; tum vt eorum doctri-
nam haurirem , tum vt legitima , & vera
eorum opera à falsis & supposititiis sepa-
rarem . Itaque scripsi libellum de Scri-
ptoribus Ecclesiasticis , addita cēsura , qua
notabam , quæ illorum opera essent certa ,
quæ dubia , quæ manifestè supposititia .
Hic meus liber , me partim nesciēte , par-
tim etiam nolente & prohibente , ad
manus multorum deuenit . Quare ne for-
tè post obitum meum in lucem edatur
imperfectus & mutilus , vt solent eius-

PRÆFATIO.

modi libri frequenter emitti; cum in hac mea vltima ætate recognoui, expoliui, & auxi, atque in lucem dare constitui, vt vel communi vtilitati deferuiat, vel saltem inemendatus & imperfectus neminem offendat. Propositum autem mihi in hoc opere fuit, non omnes omnino Scriptores in Catalogum redigere: sed eos tantum, qui de rebus Ecclesiasticis quoquo modo tractant. Itaque Scriptores Ethnici, & qui de rebus tantum profanis, aut etiam honestissimis quidem, sed politicis & humanis agunt, quales sunt legum ciuiliū tractatores, Philosophi, Medici, Oratores, Poëtæ, Historici, Mathematici, locum in hoc Catalogo non habebunt. Ac ne omnes quidem Scriptores Ecclesiastici ad meum Catalogum pertinebunt: sed illi solū, quorum opera adhuc supersunt. Plurimi enim sunt Scriptores optimi, quorum opera perierunt. Quos auctores poterit lector apud sanctum Hieronymum, Eusebium, Gennadium, sanctum Isidorum, Photium, Honorium, Sigebertum, ac Trithemium faciliè reperire. Denique non omnes Scriptores Ecclesiastici, quorum libri extant, in Catalogo meo ponentur:

PRÆFATIO.

sed ij tantum , qui ab anno millesimo quingentesimo ante Christi aduentum , usque ad annū Christi millesimum quingentesimum , id est , à Mose primo Scriptore Ecclesiastico usque ad nostrum sæculum , sapientiæ Ecclesiasticæ laude floruerunt. Omisi enim Scriptores nostri sæculi , non quòd nulli , aut pauci , aut obscuri sint ; sed quòd penè innumerabiles sint , & satis noti hominibus doctis ; & quòd nulli sint libri , quod sciam , illis falso suppositi : ob quorum discretionem à legitimis & germanis , hunc laborem præcipuè ego suscepi. Si quis tamen cupiat hos etiam auctores cognoscere , habet Antonium Posseuinum nostrum , qui in suo apparatu sacro tribus tomis distincto , Scriptores penè omnes , veteres , & recentiores per alphabeti ordinem enumeravit. Quia verò in hoc Catalogo solius temporis rationem habui , & miscui Theologos cum Iuris Canonici peritis , & Historicos Ecclesiasticos cum Oratoribus & Poëtis sacris : propterea ad maiorem lectorum commoditatem , subieci Indices decem , præter Indicem Alphabeticum , qui ad initium operis ponitur. In primo Indice erunt Explanatores

PRÆFATIO.

sacrae Scripturae. In secundo ij, qui scribunt aduersus Hæreses. In tertio Doctores Scholastici. In quarto sacrorum Canonum collectores, vel expositores, In quinto, qui Casus conscientiae tractant. In sexto Oratores Christiani. In septimo Poetae qui res sacras canunt. In octauo Historici Ecclesiastici. In nono Chronologi item Ecclesiastici. In decime, qui pios libellos ad alendam animi deuotionem scribunt. Adieci quoque ad finem operis breuem Chronologiam ab Orbe condito vsque ad nostra tempora, vt omnes intelligant, quid secutus sim, cum sua tempora Prophetis, atque aliis Scriptoribus assignaui. Illud postremo admonendum esse censui, me in hoc Catalogo non posuisse Pontifices Romanos, qui solas epistolas ediderunt, nisi quando probabile fuit, eas epistolas ab ipsis vel dictatas fuisse, vel scriptas. Siquidem epistolae Pontificiae vt plurimum, non partus sunt ingenij Pontificum, sed eorum, qui ab epistolis illis sunt. Certè sanctus Hieronymus in epistola ad Gerontiam de Monogamia, testatur se iuuisse Damasum Pontificem in chartis Ecclesiasticis; & Orientis atque

PRÆFATIO.

Occidentis Synodicis consultationibus respondisse. Ex quo intelligimus, epistolas illas partum ingenij Hieronymi fuisse, non Damasi. Sanctus quoque Gregorius auctor est insignis epistolæ, quæ sub nomine Pelagij secundi Pontificis habetur post quintam Synodum generalem. Erat enim tunc sanctus Gregorius Pelagij Papæ Diaconus, cùmque iuuabat in chartis Ecclesiasticis, ut Hieronymus Damasum. Constat etiam epistolam Alexandri tertij Pontificis ad Soldanum Iconij, non ab Alexandro, sed à Petro Blesensi fuisse compositam. Quod idem de multis alijs affirmare possumus.

INDEX SCRIPTORVM ALPHABETICVS.

<i>Abdias Propheta</i> , pag. 413	<i>Albertus Krantzius</i>
15.	<i>Albertus Magnus</i> , 345
<i>Abdias Babylonius</i> , 62	<i>Albinus Alcuinus</i> , 255
<i>Achaia presbyteri</i> , 62	<i>Albericus Bergomensis</i> , 374
<i>Adam Bremensis</i> , 285	<i>Alexander de Hales</i> , 340
<i>Adam Goddamus</i> , 372	<i>Alexander de Imola</i> , 405
<i>Adelmannus</i> , 283	<i>Algerus Scholasticus</i> , 303
<i>S. Adelmus</i> , 244	<i>Alphonfus Vargas</i> , 379
<i>Addo Propheta</i> , 10	<i>Alphonfus Tostatas</i> , 392
<i>Ado Treuensis</i> , 284	<i>Amalarius Treuiren-</i>
<i>Ado Viennensis</i> , 271	<i>sis</i> , 260
<i>Adrianus VI.</i> 417	<i>Ambrosius Ansbertus</i> , 272
<i>Aeneas Gazeus</i> , 211	
<i>Aeneas Syluius</i> , 395	
<i>Aegidi⁹ Romanus</i> , 357	
<i>Aggeus Propheta</i> , 23	
<i>Ahias Propheta</i> , 10	
<i>Aimeinus</i> , 270	

INDEX.

<i>Ambros. Camaldulen-</i>	<i>Antiochus,</i>	236
<i>sis</i>	406	<i>S. Antonius Abbas,</i>
<i>Ambrosius Cathari-</i>	96.	
<i>nus,</i>	425	<i>Antonius Andrea, 365</i>
<i>S. Ambros. Mediola-</i>	<i>Antonius Bonfinius,</i>	
<i>nenfis,</i>	125	411
<i>Ammonius Alexan-</i>	<i>S. Antonius de Padua,</i>	
<i>drinus,</i>	77	336
<i>Amos Propheta;</i>	13	<i>Antonius de Butrio</i>
<i>Amphilochius,</i>	138	383
<i>Anastasius Bibliothe-</i>	<i>S. Antonius Floren-</i>	
<i>carius,</i>	269	<i>tinus,</i>
<i>Anastasius Nicanus,</i>	<i>Antonius Melissa,</i>	253
243	<i>Apollinarius,</i>	118
<i>Anastasius Sinaita,</i>	<i>Aponius,</i>	257
226	<i>Arator,</i>	227
<i>Andreas Barbatius,</i>	<i>Aristeas,</i>	30
397	<i>Arnobius Afer,</i>	92
<i>Andreas Casariensis,</i>	<i>Arnobius alter,</i>	208
220	<i>Arnulfus,</i>	326
<i>Angelomus,</i>	265	<i>Arnoldus Abbas,</i>
<i>Angel° deClauasio,</i>	417	326
<i>S. Anselmus Cantuari-</i>	<i>Asterius,</i>	163
<i>ensis,</i>	286	<i>Astefanus,</i>
<i>Anselmus Laudunen-</i>	<i>S. Athanasius,</i>	98
<i>sis,</i>	292	<i>Athenagoras,</i>
<i>Anselmus Lucensis,</i>	<i>S. Augustinus Hippo-</i>	65
286.	<i>nenfis,</i>	164
	<i>Augustinus de Anco-</i>	

INDEX.

- na, 362 S. Bonaventura, 351
Augustinus de Roma, *Bonifacius Mogunti-*
 388. nus, 253
Auitus Alcimius, 223 *Bruno Carthusianus*,
Ansonius, 157 294
 B. *Burchardus*, 277
B *Aldus*, 382 C.
Baptista Mantua- **C** *Æsarius Arela-*
nus, 415 *tenensis*, 218
Baptista Platina, 406 *Castodorus*, 224
Baptista Trouamala, *Cerealis*, 212
 406 *Christianus Druth-*
Barlaamus, 363 *marus*, 266
Bartholomeus Pisanus *Chromatius*, 158
 373 *Claudianus Viennen-*
Baruch Propheta, 21 *sis*, 199
S. Basilius Magnus, 119 *Claudius Scotus*, 258
Basilius Seleucia, 207 *Clemens Alexand.* 31
Beda Venerabilis, 245 *S. Clemens Roman.* 51
Berengosius, 299 *Conradus Vrspergen-*
S. Bernardinus, 390 *sis*, 334
S. Bernardus, 304 *Conradus Koellin*, 419
Berno Augiensis, 278 *S. Cornelius Papa*, 81
Bertoldus, 292 *Constantinus Magnus*,
Bessarion Cardinalis, 94
 400 *S. Cyprianus Carthag.*
Blondus Flavius, 393 82
Boetius Seuerinus, 223 *Cyprianus Benet.* 408

I N D E X.

S. Cyrillus Alexand. 191 *Durandus de S. Por-*
S. Cyrillus Hierosolym. *tiano.* 365

118.

D.

E.

D *Acius Mediola-*
nensis, 230

S. Damasus Papa, 123

Daniel Propheta, 22

David Rex & prophe-
ta, 8

Desiderius Cadurcensis,
 240

Diadochus, 154

Didymus Alexand. 117

Dinus Mugellanus, 361

Dionysius Alexand. 87

S. Dionysius Arcopagi-
ta, 57

Dionysius Carthusianus,
 404

Dionysius Exiguus, 224

Dominicus Iacobatus,
 416

Dominicus à Soto, 424

Dorotheus Archiman-
drita, 230

Dorotheus Tyrius, 91

Dracontius, 203

Dungalus, 259

E *Berardus,* 364

Ecbertus, 325

Edmundus Cantuar.

339

Egesippus, 67

Eginartus, 257

Eliachim, 27

Eligius, 239

Ennodius, 220

Ephrem, 119

S. Epiphanius, 124

Esaïas Abbas, 239

Esaïas Propheta, 13

Esdras, 28

Euagrius Scholasticus,
 232

Eucherius, 197

Eugippius, 221

S. Eulogius Martyr.
 264

Eusebius Cesar. 94

Eusebius Emesen. 196

Euthymius Zigabe-

nus, 299

Ezechiël Proph. 22.

INDEX.

F.

G.

F *Austinus Diaconus*, 124
Fauſtus Regienſis, 210
Felinus Sandens, 413
Ferrandus Diaconus, 221
Finus Hadrianus, 408
Flavius Blondus, 273
Fortunatus, 231
Franciſcus Lychetus, 418
Franciſcus Ferratienſis, 416
Franciſcus Mayronis, 367
Franciſcus Petrarcha, 377
*Franciſcus Titelman-
 nus*, 420
Fräciſcus Viſtoria, 423
Franciſcus Zabarella, 384
Freculfus, 261
Frodoardus, 276
Fulbertus Carnoten. 277
S. Fulgentius, 219

G *Abriel Biel*, 408
Gad Propheta, 9
Gaudentius, 156
Gelaſius Cyzicenus,
Gelaſius Papa, 213
*Gennadius Maſſilien-
 ſis*, 212
*Gennadius ſive Geor-
 gius Scholarius*, 401
Georgius Cedrenus, 284
Georgius Piſides, 235
*Germanus Conſtanti-
 nopolitanus.* 244
Gilda Sapiens, 217
Glaber Rodulſus, 278
*Gofridus Vindocinen-
 ſis*, 298
*Gotheſfridus Viter-
 bien.* 329
Gratianus, 318
S. Gregorius Baticus,
 116
*Gregorius de Arimi-
 no*, 376
S. Gregor. Nazianze-

INDEX.

nus,	122	Gulielmus Okam,	368
S. Gregorius Nyssenus,		Gulielmus Parisien-	
134		sis,	338
S. Gregorius Papa I.		Gulielm. Tyrius,	329
223		Guntherus Monachus,	
S. Gregorius Papa II.	333		
243		H.	
S. Gregorius Papa		H Abachuc Pro-	
VII.	282	pheta,	18
S. Gregorius Thaumaturgus,	77	Hadrian. Papa I.	253
S. Gregorius Turon-		Hadrianus Papa VI.	
cus,	232	417	
Gregor. Protosyncellus,		Halitgarus Camera-	
401		cen.	260
Guericus Abbas,	328	Haymo Halberstat.	265
Guido Archidiaconus,		Hector Boetius,	417
357		Helinandus,	334
Guido Carmellita,	371	Helmoldus,	329
Guido Papa,	344	Hermas siue Pastor,	
Guitmundus Auer-		46	
san.	283	Henricus de Ganda-	
Gulielmus Antisiodo-		uo.	360
ren.	337	Henricus Harphius,	
Gulielmus Durantes,		405	
356		Henricus de Hassia,	
Gulielmus Neubru-		381	
gen.	330	Henricus Kalteisen,	
		389	

INDEX

- Henricus Ostiensis*, 344   *Humbertus Card.* 280
Henricus Stero, 356   *Humbertus ord. Prad.*
Henricus Suso, 374   341
Henricus Vntidonen- I.
sis, 318   **I** *acobus Almatnus*;
Hermannus Contra- 417
ctus. 279   *S. Iacobus Apostolus*, 42
Herneus Brito, 366   *Iacobus Phil. Bergo-*
Hesychius. 234   *mas*, 411
Hieremias Propheta, *Iacobus Latomus*, 422
20.   *Iacob⁹ Sanazari⁹*, 416
S. Hieronymus Strido- *Iacob⁹ de Valètia*, 408
nien. 140   *Iacobus à Vitriaco*, 339
Hilarius Arelatensis, *Iacobus Vvinphelin-*
204   *gius*, 415
S. Hilarius Pictaviën- *Idacius Clarus*, 134
sis, 112   *Idacius Lemicensis*,
Hincmarus Remensis, 209
269   *Idiota*, 364
Hildebertus Turonen. *Iesus Sirac*, 31
304   *S. Ignatius Martyr*, 56
Hilduinus, 262   *S. Idefonsus Tolet.*
S. Hippolyt. Martyr, 72   241
Honorius Augustudun. *Ingulfus*, 294
336.   *Innocentius Tertius*,
Hugo de S. Caro, 340   332
Hugo de S. Victore, 312   *Innocentius Quartus*
Hugo Etherianus, 326   340

INDEX.

- Innocentius Quintus*, *Ioannes Duns Scotus*,
214 361
Ioachimus Abbas, 331 *Ioannes Echius*, 419
Ioānes de Anania, 389 *Ioannes Faber*, 422
Ioannes Andreas, 373 *Ioannes Franciscus Pi-*
S. Ioannes Apostolus. *cus*, 416
40 *Ioannes Gerson*, 386
Ioannes Baconius, 373 *Ioānes Hierosolym.* 154
Ioannes Bassolius, 398 *Ioannes Hircanus.* 20
Ioannes Bielarensis, *Ioannes Iennator*, 231
232 *Ioannes de Imola*, 388
Ioannes Calderinus, *Ioannes Maior*, 417
373 *Ioannes Maxentius*,
Ioannes de Capistra- 222
no, 391 *Ioannes Moschus*, 235
Ioannes Capreolus, *Ioānes Nauclerus*, 413
383 *Ioannes Parisiensis*, 361
Ioannes Cassianus, 200 *Ioannes Polemar*, 391
S. Ioannes Chrysosto- *Ioannes Picus*, 409
mus, 189 *Ioannes Ragusinus*,
Ioannes Climacus, 229 389
Ioannes Cochleus, 423 *Ioannes Reffensis*, 420
Iannes Curopalates, *Ioannes Rusbrachius*,
285 381
S. Ioannes Dāmasce- *Ioannes Saresberien-*
nus, 250 *sis*, 327
Ioannes Diaconus, 270 *Ioannes Tabiensis*,
Ioannes Driedo, 422 417

INDEX.

- Ioannes Taulerus*, 379 *Iunilius*, 227
Ioan. Trithemius, 414 *Iuo Carnotensis*, 295
Ioannes de Tarecre- *S. Iustinus Martyr*, 63
mata, 399 *S. Iustus Orgelitanus*,
Ioannes Villanus, 371 226
Ioānes Zonaras, 299 *Iuuenicus Presbyter*, 96
Iob Propheta, 3 L.
Ioel Propheta, 12 **L** *Actantius Fir-*
Jonas Propheta, 16 *mianus*, 93
Jonas Aurelianen. 258 *Lambertus Schafna-*
Jonas Anglus, 236 *burgensis*, 293
Iosephus Hebræus, 34 *Landulfus Carthus.*
Iosephus Methonensis, 372
[401 *Lanfrancus*, 283
Iosue Dux Hebræorū, 6 *Laonicus Chalcondyla*,
S. Irenæus Martyr, 67 397
Isaias Propheta, 13 *Laurentius Iustinian.*
S. Isidorus Hispalen- 398
sis, 237 *S. Leo Papa primus*,
Isidorus Pelusiota, 202 202
Isychius, 234 *S. Leo Papa*, 1X. 279
S. Iudas Apostolus, 45 *Leo Sapiens Imp.* 273
Iulius Africanus, 72 *Leo Ostiensis*, 296
Iulius Maternus Fir- *Leontius Byzantinus*,
micus, 110 225
Iulian. Pomerius, 150 *Leontius alius*, 236
S. Iulianus Toletanus, *Liberatus Archidiacon.*
242 230

INDEX.

- S. Linus Papa,* 50
S. Lucas Evangelista, 382
 46
S. Lucianus Martyr, 410
 189
Lucifer Caralitanus, 60
 110
Ludgerus, 257
Luitprandus, 275
Lupoldus, 372
Lupus abbas, 267
 M.
M *Achabeorū lib.*
auctor, 32
Macarius Senior, 97
Malachias Proph. 24
Manuel Caleca, 380
Marcellinus Comes, 221
Marcellinus Presbyter, 244
Marcus Ant. Sabelli-
cus, 412
S. Marcus Evangelista, 45
Marcus Eremita, 273
Mardocheus, 29
Marianus Scotus, 294
Marsilius ab Ingen,
 382
Marsilius Ficinus,
 410
Martialis Lemouicen.
 60
Martinus Damienfis,
alias Bracaren. 228
Martinus Polonus, 342
Martinus Nauarrus,
 425
S. Matthæus Aposto-
lus, 41
Matthæus Palmerius,
 399.
Matthæus Paris. 341
Matthias Palmerius,
 400
S. Maximus Confessor,
 184
S. Maximus Martyr,
 240
Melito Sardenfis, 65
S. Methodius Martyr,
 91
Micheas Propheta, 17
Micrologus, 292
Minutius Felix, 72
 7

INDEX

Monaldus, 368 *Nicolaus Papa I.* 268
Moses Barcepha, 276 *Nilus Abbas*, 203
Moyſes Propheta, 1 *Nithardus*, 261

N.

N *Ahum Prophe-*
ta, 18

Nathan Propheta, 9

Nectarius Constantin.
 139

Nebemias, 28

Nicephorus Callistus, 293
 363

S. Nicephorus Con-
stantinop. 256

Nicephorus Gregoras, 370

Nicetas Choniates, 334

Nicetas David, 269

Nicolaus Abbas Pa-
normit. 393

Nicolaus Cabasilas, 375

Nicolaus Clarauallen-
ſis, 326

Nicolaus de Cuſa, 402

Nicolaus Gorram, 379

Nicolaus de Lira, 369

O.

O *Dilo Abbas*, 277

Odo Cameracensis, 299

Odo Cluniacensis, 274

Occumenius, 293

Olympiodorus, 293

S. Optatus Milevita-
nus, 117

Oreſieſis Abbas, 97

Origenes, 73

Oſeas Propheta, 11

Otho Friſingenſis, 323

P.

P *Achomius*, 97
Pacianus, 116

Pacificus, 407

Palladius, 156

Paschaſius Diaconus,
 218

Paschaſius Ratbertus,
 266

Paschaſius, 266

Paschoris liber, 46

INDEX.

- Paulin^{us} Aquileien.* 255 *Petrus Paludanus,*
S. Paulinus Nolanus, 370
 186 *Petrus Tarentasiensis,*
S. Paulus Apostolus, 39 355
Paulus Burgenfis, 388 *Philo Carpathius,* 125
Paulus Diaconus, 254 *Philo Iudens,* 33
Pantus Middelbur- *Philastrius,* 133
gius, 412 *Phæbadius,* 116
Paulus Orosius, 190 *Photius Constanti-*
Pelagius Alvarus, 369 *nop.* 268
S. Petrus Apostolus, 36 *S. Polycarpus Martyr,*
Petrus ab Ancharano, 57
 382 *Pomerius,* 213
Petrus ab Alliaco, 384 *Pontius Diaconus,* 87
Petrus Aureolus, 365 *Potho Prumiensis,* 324
Petrus Bertrandus, *Primasius,* 227
 371 *Prochorus,* 48
Petrus Blesensis, 327 *Proclus Constantinop.*
Petrus Cellensis, 328 196
Petrus Cluniacensis, *Procopius Gazeus,*
 311 229
Petrus Chrysologus, *S. Prosper Aquitanus,*
 202 205
Petrus Comestor, 324 *Prudentius,* 157
Petrus Damiani, 280 R.
Petrus Diaconus, 220 **R** *Aban^{us} Maurus,*
Petrus Lombardus, 263
 321 *Radulphus Flavia-*
 271

INDEX.

con.	274	Salvianus,	209
Raymund ^{us} Lullus,	359	Samuel Propheta,	9
S. Raymundus de Pen-		Samuel Marochianus,	
naforti,	337		295
Remigius Antisiodo-		Sedulius,	190
rensis,	272	Serapion,	110
Regino Abbas,	274	Septuaginta Interpre-	
Richardus Armacha-		tes,	30
nus,	376	Seuerianus,	163
Richardus de Media-		Seuerus Sulpitius,	188
willa,	360	Sidonius Apollinaris,	
Richardus Victorinus,			199
	315	Siffridus Presbyter,	363
Robert ^{us} Gaguinus,	411	Sigebertus,	296
Robertus Holkot,	375	Simon de Cassia,	374
Robertus Sorbona,	344	Simeon Metaphrastes,	
Rogerus de Houeden,			266
	331	S. Simeon Stylites,	
Rufinus Aquileien.	155		204
Rupertus à Russia,	356	S. Sixtus Papa II.	81
Rupertus Tuittensis,		Sixtus Papa III.	201
	300	Smaragdus,	258
Ruricius,	218	Socrates,	201
Rusticus Diaconus,		Saphonias Propheta,	20
	228	Sophronius,	235
	S.	Sozomenus,	101
S alomon Rex,	9	Stephanus Eduensis,	
Salanius,	210		276

INDEX.

- Strabus Falden.* 264 *Thomas Morus*, 421
Sylæster Prieras, 418 *Thomas de Via Caiet.*
Synesius Ptolemaidis, 415
 185 *Thomas Valdensis*, 387
 T. *Titus Bastrenus*, 117
T *Atianus*, 66 *Tobias*. 26
Textulianus, 68 V.
Theodoretus, 194 **V** *Atrianus* 207
S. Theodorus Studites, 359 *Vadalricus de Ar-*
Theodorus de Raitu, *Victor Africanus*,
 208 224
Theodor^o Balsamon, 331 *Victor Capuanus*, 226
Theodulfus, 262 *Victor Masiliensis*,
Theophylactus, 285 190
Theophilus Alexan- *Victor Tunonensis*,
drinus, 153 228
S. Theophilus Antio- *Victorinus Afer*, 112
chenus, 66 *Victor Vicensis*, 212
Theorianus, 325 *Victorinus Pictabio-*
S. Thomas Aquinas, *ensis*, 90
 347 *Victorinus*, 217
Thomas Cantipraton, *Vincennius Belloua-*
 346 *cen.* 343
Thomas de Argentina, *S. Vincentius Ferre-*
 375 *rius*, 383
Thomas de Kempis, *Vincennius Livinensis*,
 404 200.

ē ij

INDEX.

<i>Vswardus Monachus,</i>		Z.
256		Z acharias Chry-
<i>Vvalafridus Strabo,</i>		sopolit. 296
264		Zacharias Propheta,
<i>Vuernerus Vestphalus.</i>	24	
407		S. Zeno Veronensis,
<i>Vvitichindus,</i>	275	88
<i>Vvillelmus Malmes-</i>		Sunt omnes scripto-
<i>berienfis,</i>	318	res, 532

FINIS.

DE
SCRIPTORIBVS
ECCLESIASTICIS
TESTAMENTI VETERIS.

De Mose. 2483.

MOSES Propheta sanctissimus, & vetustissimus, & primus inter Scriptores Ecclesiasticos, natus est, secundum meum computum, anno bis millesimo quadringentesimo tertio ab initio Mundi. Vixit annis centum viginti. Anno octogesimo vitæ suæ suscepit iussu Dei principatum Hebræorum, id est, anno mundi 2483. obiit anno mundi 2523. Scripsit Pentateuchum, id est, quinque volumina, quorum nomina ab Hebræis sumuntur à primis verbis librorum.

Itaque primum vocant berescit, id est, In principio.

Secundum, ve elle semot, id est, Hæc sunt nomina.

A

2 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Tertium, vaicra, id est, Vocauit autem.

Quartum vaiedabber, id est, Locutusque est.

Quintum, elle addebarim, id est, Hæc sunt verba.

Græci, & Latini denominant hos libros à materia, de qua agitur in principio libri. & quidem primum librum vocant Genesim, quia initio scribitur generatio cæli, & terræ, & reliquarum rerum creatarum.

Exodum vocant librum secundum, quia initio describitur egressio filiorum Israel de Ægypto. Exodus enim egressum significat.

Tertium vocant Leuiticum, quoniam in eo describitur officium Leuitarum circa tabernaculum, sacrificia, & alia id genus.

Quartum vocant Numeros, quoniam initio libri numeratur multitudo filiorum Israel per tribus, & familias suas.

Quintum vocant Deuteronomium, quasi secundam legem, quoniam in eo repetitur & explanatur lex Domini data in Monte Sina.

Ex his libris intelligi potest, Mosem fuisse virum doctissimum, non solum in omni sapientia Ægyptiorum, vt dicitur à sancto Stephano Act. 7. sed etiam in arte Historica, Poëtica, Oratoria, Morali, & Theologica. Scribit enim Historiam, Genealogias, & res gestas Patriarcharum ab orbe condito vsque ad exitum filiorum Israel de Ægypto, id est, ab initio temporum vsque ad annum bis millesimum quadringentesimum octogesimum tertium, imo etiam vsque ad obitum suum, id est, vsque ad annum bis millesimum quingentesimum vicesimum tertium. Quæ au-

tem post mortem ipsius Moſis ſcribuntur in extremo capite Deuteronomij, addita ſunt, vel à Ioſue, vel ab Eſdra, vel ab alio aliquo Propheta.

Quod etiam Poëta inſignis fuerit Moſes, teſtantur duo cantica ipſius, alterum Exodi 15. alterum Deuteronom. 32. De arte ipſius Oratoria teſtatur Oratio, quam ſcribit ſub nomine Iudæ ad Ioſeph, Gen. 44. & alia ipſius Moſis ad Deum, Num. 14. & exhortationes vel reprehenſiones ad populum. De ſcientia Morali, & peritia legum condendarum, non tam proprio ingenio, quàm inſpiratione diuina, teſtis eſt magna pars Exodi, Leuitici, & Deuteronomij. Denique de myſteriis Theologiæ, ſub figura Arcæ fœderis, & veſtium ſacerdotalium, & totius tabernaculi, teſtis Philo Hebræus, qui has allegorias ſubtiliſſimè explanauit.

Scripſerunt vitam Moſis Philo ex Iudæjs, & Gregorius Nyſſenus ex Chriſtianis. Tribuuntur Moſi pſalmi vndecim à ſancto Hieronymo, & aliis: ſed probabiliorem exiſtimaui ſententiam ſancti Auguſtini, & aliorum, qui totum pſalterium Dauidis eſſe volunt. De qua re ſcripſi in præfatione Pſalmorum.

De Iob.

IOb, ad miraculum uſque ſanctus & doctus, ante Moſem vixit. Nam ex ſententia Græcorum, & multorum Latinorum, fuit tertius ab Eſaii, & quintus ab Abraham. Moſes autem fuit quartus à Iacob, & ſextus ab Abraham. Sed ex ſententia Hebræorum, & ſancti Hieronymi in *Quæ-*

A ij

4 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

tionibus Hebraïcis, Iob non descendit ab Esaü, sed à Nachor fratre Abrahæ; & fuit tertius à Nachor fratre Abrahæ, ac per hoc multo antiquior Mose. Quod etiam ex ætate colligitur. Iob enim vixit centum quadraginta annis post plagas, ut dicitur in fine libri, & antea vixerat multos annos, cum septem filios & tres filias genuisset. Quare non malè sanctus Isidorus in lib. de vita & morte Patrum cap. 24. scribit Iob vixisse 248. annos, ad quam ætatem Moysis tempore nemo perueniebat. Mihi sententia sancti Hieronymi semper visa est probabilior, tum propter distantiam ætatis, ut diximus: tum quia pronepos ille Esaü, non dicitur Iob, sed Iobab, ut notum est ex Gen. cap. 36. quo nomine nunquam vocatur Iob, neque in libro Iob, neque apud Ezechielem cap. 14. neque Tobia primo, neque Iacobi quinto, in quibus solis locis fit mentio sancti Iob. Ac ut magis appareat differentia; sciendum, sanctum Iob ita scribi Hebraicè יוֹב, pronepotem autem Esaü ita scribi יוֹבָב. vbi differentia est in ipsis radicalibus literis. Quod autem aliqui respondent, literam aleph aliquando excidere, & nomina sæpe contrahi, non magni momenti est. Nam literæ radicales non solent excidere: & si Iob esset nomen contractum, aliquando legeretur integrum in libro vbi passim nominatur: nusquam autem legitur, nisi Iob.

At contra obiicitur argumentum ex editione 70. Interpretum. Habetur enim in ea editione appendix ad finem libri Iob, in qua dicitur, Iobum fuisse de filiis Esaü, & quintum ab Abraham. Sed ea appendix non videtur de textu 70. sed ab

aliquo addita: alioqui non ita liberè à sancto Hieronymo reiceretur. Sed quicquid de hoc sit, auctorem libri Iob sanctus Ildorus lib. 6. Originura cap. 2. scribit fuisse Mosem, aut ipsum Iob, aut alium ex Prophetis. Et quidem non pauci contendunt auctorem libri fuisse Iob, sed non pauciores volunt fuisse Mosem.

Mihi utraque sententia videtur vera, si ita dicamus, ab ipso Iob fuisse annotatas res eius gestas lingua Arabica; sed à Mose fuisse postea ex volumine Iob compositum librum, quem nunc habemus lingua Hebraica, addito principio & fine, id est, additis illis verbis, Vir erat in terra Hus, nomine Iob, simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo; & ad finem addita morte ipsius.

Quod autem liber, qui nunc extat, sit Moysi potius, quàm Iob; ideo mihi persuadeo, quia & Hebræi doctores ita sentiunt, & rationes non contemnendæ pro hac sententia possunt adferri.

Primum enim, si Iob esset auctor libri qui nunc extat, primus scriptor sacer esset Iob, non Moses. Iam enim ex ætate ostendimus, & ex ipsa scriptura, Iobum fuisse antiquiorem Mose. At communi consensu Moses est primus scriptor Ecclesiasticus.

Deinde si Iob esset auctor libri huius, non esset hic liber in canonem scripturarum ab Hebræis admissus. Iob enim non fuit de filiis Israel, sed Idumæus, vel Arabs; Idumæi autem & Arabes pro hostibus habebantur ab Hebræis.

Præterea liber Iob Hebraicè scriptus est, non Syriacè, vel Arabicè, quamvis aliqua vocabula

6 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Arabica in eo legantur, præsertim quando introducuntur loquentes amici Iob: at Iob non Hebraicè scripsit si quid scripsit, sed lingua sua. Quod si non est Iob auctor libri huius, nulli melius tribui potest hoc opus, quàm Mosi, qui fuit temporibus Iobi. Quod enim quidam dicunt, auctorem huius libri esse Salomonem, ex auctoritate sancti Gregorij Nazianzeni Oratione ad Iulianum exactorem seu verius exæquatorem tributorum, non magnificandum est. nam sanctus Gregorius non dicit, Salomonem esse auctorem libri Iob, sed solùm citat sub nomine Salomonis quædam verba, quæ habentur apud Iob cap. 3. Sed facile fuit, vt sanctus Gregorius ex lapsu memoriæ verba vnius auctoris tribuerit alteri: præsertim cùm eo loco verbis, quæ sunt apud Iob, adiunxerit etiam alia, quæ non sunt apud Iob.

De Iosue. 2523.

Iosue filius Nun, successor Mosi fuit in principatu Hebræorum anno mundi 2523. qui populum post obitum Mosi rexit annis 26. & obiit anno centesimo decimo vitæ suæ, vt habetur in vltimo capite Iosue. Quis auctor fuerit libri Iosue, non est omnino certum. Nam sanctus Athanasius in Synopsi rectè monet ex nomine libri non necessario colligi auctorem, sed materiam. Dicitur enim liber Iosue, quia continet res gestas Iosue: & eodem modo dicuntur libri alij, vel Iudicum, vel Ruth, vel Regum, vel Tobia, aut Iudith, aut Esther, aut Machabæorum. Theo-

doretus in lib. de quæstionibus in Iosue, existimat librum Iosue scriptum ab auctore anonymo, qui scripsit librum iustorum, de quo dicitur Iosue 10. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Sed hoc argumento nihil efficit. Nam non agitur eo loco, nisi de ingenti illo prodigio, quo ad verbum Iosue Sol & Luna steterunt. Hoc enim prodigium cum aliis similibus videtur annotatum fuisse in aliquo libro, qui dicebatur Liber iustorum.

Sanctus Isidorus lib. 6. Originum cap. 2. affirmat, librum Iosue scriptum fuisse ab ipso Iosue. Et hoc verissimum nobis esse videtur. Tum quia in extremo capite huius libri dicitur de Iosue, scripsit omnia verba hæc in volumine legis Domini: tum quia omnino credibile est, Iosue ministrum, discipulum, & successorem Moysis, imitari voluisse dominum, & magistrum, & prædecessorem suum: ut sicut ille ad æternam memoriam literis mandauerat res gestas in populo Dei usque ad sua tempora; ita & ipse faceret, cum ei nec scientia, nec assistentia Spiritus sancti in scribendis sacris historiis deesset. Porro pauca, quæ adduntur in fine libri, de morte ipsius & sepultura, sine dubio scripta sunt à successoribus, quicumque illi fuerint, & verisimile est à Samuele, vel Esdra.

De Samuele Propheta. 2878.

SAmuel Propheta fuit ultimus Iudex & Princeps populi, antequam Reges creati cœpissent. Suscepit autem principatum anno mundi 2878.

A iij

8 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

præfuit annis 20. Hunc fuisse auctorem libri Iudicum, & Ruth, & libri primi Regum, docet sanctus Isidorus lib. 6. Originum cap. 2. Et quod attinet ad librum primum Regum, in quo continentur res gestæ Davidis, testatur liber primus Paralip. cap. ult. eum scriptum fuisse à Samuele.

Dicitur etiam lib. 1. Reg. cap. 10. à Samuele fuisse scriptam legem Regni: sed hæc non videtur extare.

De Davide. 2919.

DAVID Rex & Propheta regnare cœpit anno mundi 2919. & regnavit annis 40. ut scribitur lib. 3. Reg. cap. 2. Scripsit librum Psalmorum centum quinquaginta. Sic enim docent Chrysostomus, Theodoretus, Cassiodorus, Euthymius, & alij præfatione in Psalmos, & sanctus Augustinus lib. 17. de Ciuitate Dei cap. 14. Quamuis autem sanctus Hilarius præfatione in psalmos, & sanctus Hieronymus in epist. ad Cyprianum, velint psalmos esse compositos ab auctoribus, qui nominantur in titulis, ut à Mose, Salomone, Asaph, Chore, Idithum: tamen probabiliorẽ existimamus sententiam priorem. De qua re disseruimus præfatione in explanationem psalmorum. Extat quidem psalmus quidam brevis extra numerum centum quinquaginta psalmorum, sed eum apocryphum existimamus, quia Concilium Laodicenum cap. ultimo, & Tridentinum sess. 4. non ponunt in canone scripturarum nisi psalmos 150.

Porro David non solum Propheta eximius fuit,

Testamenti veteris.

Sed etiam poëta venustissimus, & doctissimus: & scientiam habuit historię sacrę, legum diuinarum, moralis, & naturalis philosophię. Quę omnia in psalmis mirificè apparent.

De Gad, & Nathan. 2959.

GAd & Nathan Prophetę profecuri sunt res gestas Dauidis, quę habentur in libro primo & secundo Regum, & initio tertij, ab eo loco vbi desit Samuel. Sic enim scribitur lib. 1. Paralipom. cap. vltimo. Gesta Regis David priora, & nouissima scripta sunt in libro Samuel videntis, & in libro Nathan Prophetę, & in volumine Gad videntis. Ætas horum duorum Prophetarum necessario debet poni post obitum Dauidis, qui obitus contigit anno mundi 2959.

De Salemone Rege sapientissimo. 2959.

SAlomon Rex, Dauidis Regis filius, regnare cœpit anno mundi 2959. & regnavit annis 40. vt scribitur Regum lib. 3. cap. 11. Scripsit sine vlla controuersia libros tres, Prouerbia, Ecclesiastem, & Cantica canticorum. De libro Sapientię nonnulla quęstio est. Nam non habetur in codicibus Hebræicis, sed solum in Græcis: & Philoni adscribitur Iudæo, teste sancto Hieronymo præfatione in Prouerbia Salomonis. Sed tamen à veteribus Patribus communi consensu hic liber tribuitur Salomoni, vt notum est ex Eusebio lib. 4. hist. cap. 22. Tertulliano de præscriptione, Cypriano de mortalitate, Hilario in

10 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

psalm. 127. Ambrosio sermone 8. in psalm. 118. Basilio lib. 5. in Eunomium, Epiphanio hæresi Anomæorum, & Augustino tract. in psal. 63. Et ipse auctor libri Sapientiæ cap. 9. testatur, se fuisse Regem in Israel, & sibi à Domino imperatum, ut templum ædificaret: quæ in Salomonem propriè conueniunt. Sed hæc discordia facilè conciliabitur, si dicamus, sententias huius libri esse Salomonis, sed collectas in vnàm volumen, & Græcis verbis expressas à Philone, non illo qui tempore Caij Imp. floruit, sed alio antiquiore. Iosephus lib. 8. antiquitatum cap. 2. refert à Salomone scriptos fuisse libros Odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum libros ter mille. Item scriptas ab eo fuisse incantationes, quibus morbi curantur, & dæmones pelluntur. Quæ videntur parum verisimilia. Sed siue sint vera, siue falsa, certum est ea hoc tempore non extare. Et fortasse ex verbis Iosephi, occasionem acceperunt aliqui perditii homines tribuendi Salomoni librum perniciosissimum, qui inscribitur Clauicula Salomonis. Sanctus Athanasius in fine Synopsis commemorat inter apocrypha psalmos & cantica Salomonis. Et ad hanc diem inueniuntur in Bibliotheca Vaticana Psalmi & Odæ Salomonis: sed an sint illa, quorum meminit sanctus Athanasius, incertum est.

De Abia, & Addo. 3000.

A Hias & Addo scripserunt res gestas Salomonis, ut habetur in secundo libro Paralipomenon cap. 9. siue sint ex, quæ narrantur inter:

tio libro Regum, siue res aliæ. Quis autem scripserit reliqua, quæ habentur in libro tertio Regum post caput vndecimum, & in toto quarto, & in duobus libris Paralipomenon, non est omnino certum: sed credibile est scripta fuisse à Sacerdotibus & Prophetis illorum temporum.

De Osea. 3170.

Prophetæ tam maiores, quàm minores, floruerunt post diuisionem Regni, quæ facta est post obitum Salomonis. Quo etiam tempore vixerunt auctores librorum Tobiae, Iudith, & Esther. Sed vt eos ordine disponamus, statuendum esse videtur vt certum, Prophetas minores eo prophetasse ordine, quo in bibliis Hebraicis & Latinis collocantur: quamuis in Græcis sit aliqua diuersitas, & de Abdia, & Habachuc sit non exigua difficultas. Ratio huius fundamenti est, quia videmus Prophetas maiores sine vlla controuersia suo ordine collocatos, vt Isaias præcesserit Hieremiam, & Hieremias Ezechielem, & Ezechiel Danielem. Item quia magna pars Prophetarum minorum sine vlllo dubio ita collocati sunt, vt Oseas Ioelem præcedat, & in fine Aggæus Zachariam, & Zacharias Malachiam. Proinde colligi potest, omnes esse suo ordine dispositos: neque excogitari potest vlla ratio, cur prior tempore debuerit posteriori postponi, nisi cum classis (vt sic loquar) variatur. Maiores enim Prophetæ suam classẽ faciunt, & minores quoque suam. Sed nos ex vtrisque vnã classẽ faciemus, vt secundum ordinem tempo-

12 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

ris omnes collochemus.

Primus omnium tam maiorum, quàm minorum fuit Oseas, qui prophetauit, ut ipse testatur, in diebus Ozia, Ioatham, Achaz, & Ezechia Regum Iuda, & in diebus Hieroboam filij Ioas Regis Israël. Annus autem quo regnare cepit Ozias in Hierusalem, fuit vicissimus septimus quo regnavit Hieroboam in Samaria, videlicet ter millesimus centesimus septuagesimus. Fuit autem Oseas de tribu Isachar, ut Epiphanius testatur: & iussu Domini accepit uxorem fornicariam, ut significaretur fornicatio populi per Idololatriam à Deo: & propter hoc peccatum prædicit captiuitatem decem tribuum; & deinde captiuitatem etiam duarum aliarum tribuum, quæ facta est per Nabuchodonosor.

De Ioel. 3170.

GRæci post Oseam ponunt Amos: sed Hebraici, & Latini codices ponunt Ioel. Sed non est res magni momenti, quia fuerunt omnes isti tres Prophetæ synchroni, id est, contemporanei, ut sanctus Hieronymus loquitur initio explanationis Oseæ. & quia Ioel non designat tempus, quo prophetauerit, intelligitur prophetaſſe sub eisdem Regibus, ut scribunt sanctus Hieronymus in caput primum Ioelis, & sanctus Augustinus lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 27. & Theodoretus in prologo super duodecim Prophetas.

Porro Ioel prædicit duabus tribubus, quibus propriè propheta datus erat à Deo, Babylonicam captiuitatem, easque ad pœnitentiam hortatur;

& in extremo vaticinio prædicit aduentum Messie & Spiritus sancti per eum mittendi, & ultimi Iudicii diem. Obiit in pace.

De Amos. 3170.

AMos prophetavit eodem tempore. Nam initio dicit se visionem suam vidisse in diebus Ozia Regis Iuda, & in diebus Hieroboam filij Ioas.

Prædixit ipse quoque captiuitatem, & alia grauius flagella; & grauissimè in scelera inuectus, à filio Amasia sacerdotis fuste inter tempora percussus interiit, vt Epiphanius testatur in libro de vita & morte prophetarum.

De Isaia. 3190.

Post Amos sequitur proximè Isaia, primus ex maioribus. Quamuis enim tam Osee, quàm Isaia initio dicant, se prophetasse in diebus Ozia, Ioatham, Achaz, & Ezechia: tamen Eusebius in Chronico, & sanctus Hieronymus in primum caput Osee, scribunt Oseam fuisse primum, & Isaiam secundum in scribenda prophetia. Et videtur hoc posse confirmari, tum ex illis verbis Osee, Principium loquendi Domino in Osee: quo significari videtur, inter multos, qui eodem ferè tempore prophetauerunt, primum fuisse Oseam: tum ex eo quod Oseas addit, se visionem vidisse, non solum in diebus Ozia, sed etiam in diebus Hieroboam: vt videlicet significaret, se visionem vidisse, & prophetasse ad ini-

16 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Michæa, & Iona, & aliis multis. Nam in prophetia sua meminit belli Chaldaeorum contra Hierusalem, & captiuitatis eiusdem Urbis tanquam iam peractæ & præteritæ, vt videatur collocandus post Hieremiam.

Mihi tamen placet sententia sancti Hieronymi, qui (vt paulò antè dixi) facit Abdiam æqualem Osæ, Ioelis, & Amos. Quod autem alibi dixit, prophetam Abdiam fuisse dispensatorem domus Achab, non ex mente sua, sed ex traditione quadam Iudaica dixisse videtur. quæ traditio non alio fundamento nititur, nisi similitudine nominis, quasi non potuerint esse plures Abdia.

Quod autem hic Propheta meminerit captiuitatis Babylonicæ, non cogit, vt sentiamus illum prophetasse post captiuitatem: nam more Prophetarum loquitur de captiuitate illa futura per verbum præteriti temporis.

Igitur Abdias prophetauit contra Idumæos, & non solum prædixit exitium eorum, sed etiam causam exitij: quia videlicet tempore captiuitatis Babylonicæ futuri essent Idumæi socij Chaldaeorum contra filios Israel.

Obiit hic propheta in pace, Epiphanio auctore loco citato.

De Iona. 3195.

Ionas Propheta eodem tempore prophetauit, quo superiores Prophetae, vt scribunt sanctus Hieronymus in prologo Ionæ, Eusebius in Chronico, & lib. 10. de præparatione Euangelica cap. ultimo, & sanctus Augustinus lib. 18. de Ciuit.

Dei

Dei cap. 27. Prophetavit autem Ionas contra Niniuitas, & exitium illis prædixit. Et quamvis agentibus illis pœnitentiam Deus pepercerit: tamen postea reuersis ad iniquitatem Deus exitium illis immisit, quod Ionas prædixit, vt habemus in libro Tobiz cap. 12.

Sanctus Hieronymus in prologo Ionæ refert verba Tobiz, quibus expresse dicitur evertendam Niniuem, vt prædixit Ionas. Sed in nostro libro Tobiz cap. 12. non habetur nomen Ionæ, sed solum: Prope erit interitus Niniue, non enim excidit verbum Domini.

Hunc Ionam scribit Epiphanius in libro de vita & morte Prophetarum, esse puerum illum, quem suscitauit Elias ad preces Viduæ Sareptanæ. Quod idem ex traditione Hebræorum refert sanctus Hieronymus in prologo Ionæ. Quo fundamento nitatur hæc traditio, non scio, certe tempora parum cohærent.

De Michæa. 3223.

Michæas prophetauit paulò post supradictos. Scribit enim initio prophetiæ suæ, se prophetasse in diebus Ioatham, Achaz, & Ezechiz: & omittit Oziam, quem Oseas, Hais, & Amos posuerunt. Proinde prophetauit initio Regni Ioatham, id est, anno mundi 3223. Prædicat hic Propheta captiuitatem primam decem tribuum, & secundam duarum tribuum: prædicat aduentum Christi, & natiuitatem in Bethleem, & conuersionem gentium ad Ecclesiam Dei.

B

De Nahum. 3264.

NAhum Elcesazus prophetauit post abductas decem tribus in captiuitatem à Salmanasar Rege Assyriorum, vt testantur sanctus Hieronymus, Theodoretus, & Theophylactus, in præfatione in Nahum. Iidem volunt eum prophetasse tempore Ezechix: illo enim anno decem tribus in captiuitatem ductas esse constat ex lib. 4. Reg. cap. 18. Itaque tempus prophetix Nahum incidit in annum mundi 3264.

Prædicit hic propheta exitium Regis Assyriorum, & vastationem Niniue per Chaldaeos. Et Iudæis prædicit, non præualiturum Regem Assyriorum contra Hierusalem, sicut præualuerat contra Samariam. Obiit in pace, teste sancto Epiphanio in lib. de vita & morte Prophetarum.

De Habachuc. 3283.

Habachuc prophetauit ante captiuitatem duarum tribuum, vt docet Epiphanius in libro de vita & morte Prophetarum: & in Chronico Hebræorum, quod Seder olam vocant, dicitur Habachuc prophetasse sub Rege Manasse filio Ezechix, id est, post captiuitatem decem tribuum, sed ante captiuitatem duarum tribuum. Manasses autem regnare cœpit anno mundi ter millesimo ducentesimo octogesimo tertio.

Multi tamen graues auctores volunt, Habachuc prophetasse post captiuitatem Babylonicā, vt sanctus Hieronymus in prologo ad hunc Pro-

phetam, Theodoretus, & alij. Ducuntur hi auctores illo argumento, quod Habachuc Prophetam, Angelo eum rapiente, & deferente, attulerit prandium Danieli in lacu leonum constituto; ac per hoc vixerit tempore Danielis, & ad initium imperij Cyri Regis Persarum. Sed nos priori sententiæ adhæremus, quoniam ipse Habachuc disertis & multis verbis prædicit aduentum Regis Babyloniz ad capiendos Iudæos. Non est autem moris Prophetarum, loqui de rebus præteritis per verba temporis futuri: sed è contrario prædicere futura per verba temporis præteriti. Annuntiare enim præterita, tanquam si essent futura, vnusquisque potest, sine spiritu prophetiz. Ad argumentum autem de allatione prandij ad Danielelem, facilè responderi potest, non esse eundem Habachuc Prophetam vnum ex minoribus, & Habachuc Prophetam, qui tulit prandium Danieli: sicut non est idem Michæas Prophetam, qui vixit tempore Achab Regis Samariæ, cum Michæa Prophetam, qui vnus est ex duodecim Prophetis minoribus.

Ergo Habachuc de tribu Simeon prædicit aduentum Chaldæorum, & Babylonicam captiuitatem. Prædicit etiam vastationem eorundem Chaldæorum, quæ facta est per Medos & Persas. Et tandem prædicit aduentum Christi, passionem, resurrectionem, & secundum aduentum in gloria.

20 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Sophonia. 3349.

Sophonias prophetauit, ut ipse testatur in diebus Iosiaz Regis: & quia non designat Sophonias annum regni Iosiaz, ut facit Hieremias, intelligendum est Sophoniam prophetasse ad initium regni Iosiaz, id est, anno mundi ter millesimo trecentesimo quadragesimo. Hoc enim anno cœpit regnare Iosias. Porro hic propheta cōcionatur cōtra peccata, & hortatur ad pœnitentiam, & prœdicat excidium Palæstinorum, Moabitum, Ammonitarum, Æthiopum, & aliarum gentium. Prœdicat etiam conuersionem gentium, & ruinam Idololatriæ. Denique prœdicat Christi resurrectionem, Iudæorum excœcationem, & exitum vltimum, & Ecclesiæ gloriam & felicitatem.

De Hieremia. 3337.

Hieremias Propheta secundus ex maioribus prophetare cœpit anno tertio decimo regni Iosiaz, id est, anno 3337. ab orbe condito, ut ipse initio libri sui testatur: & prophetauit vsque ad annum vndecimum Sedeciæ Regis, qui fuit vltimus Rex Hierusalem: & tunc completa fuit captiuitas Babylonica. Fuit autem Hieremias ex tribu Sacerdotali, vir mitissimus, & sanctissimus, & post multos labores & angustias, lapidibus obrutus ab ingrato populo, vitam cum morte commutauit. Vide Epiphanium de vita & morte Prophetarum.

Scriptit autem, vel dictavit in signe volumen, in quo populum, & Principes eius, ad pœnitentiam multis sermonibus hortatus est. Prædixit imminentem ruinam Hierusalem, & templi Domini, & totius Regni. Prædixit multa de Christi aduentu, de testamento nouo, deque aliis Christianis mysteriis apertissimè.

Addidit Hieremias ad finem libri sui Threnos, id est, lamentationes carmine scriptas ordine alphabetico, quibus deplorat ærumnas gentis suæ corporales & spirituales.

Addidit denique epistolam ad populum captiuum in Babylone, qua hortatur illos, vt in fide veri Dei persistant, & ab Idolorum cultu se abstineant; quam epistolam posuit Baruch in extremo libro suo.

De Baruch. 3366.

BAruch. minister & amanuensis Hieremix, præter ea, quæ scripsit Hieremia dictante, vt colligitur ex cap. 36. Hieremix, scripsit proprium volumen quinque capitibus comprehensum: nam sextum est epistola Hieremix. Prophetavit autem Baruch tempore Iechonix Regis, vt ipse testatur initio sui voluminis. Regnavit verò Iechonias anno mundi 3366. & solis tribus mēsi-
bus regnavit. Proinde hoc ipso anno Baruch prophetavit, & prædixit apertissimè Dei incarnationem, & apparitionem in carne humana. Et quamuis hic liber non inueniatur in Hebraicis codicibus, & excidisse & periisse credatur: tamen citatur passim à Patribus sub nomine Hieremix,

B iij

22 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

& à sancto Cypriano lib. 2. contra Iudæos cap. 5.
& à sancto Cyrillo lib. 10. in Iulianum citatur sub
nomine Baruch.

Vide, si placet, defensionem huius libri Cano-
nici in nostris Controuersis lib. 1. de verbo Dei.

De Ezechiele. 3371.

EZechiel tertius ex maioribus, prophetare
cœpit, vt ipse testatur cap. 1. anno quinto
transmigrationis Iechoniæ Regis, qui fuit annus
mundi 3371. Fuit ipse quoque de genere Sacer-
dotali, vir optimus & sanctissimus, & prædica-
bat concaptiuis suis, eosque ad virtutem horta-
batur: sed mercedis loco ab ipso Principe populi
sui obtruncatus occubuit. Prædixit reuersionem
populi ad propria loca, & de aduentu Domini, &
Baptismo, aliisque Christi mysteriis, multa: sed
obscurè, maximè de structura templi, vaticina-
tus est.

De Daniele. 3398.

Daniel quartus ex Prophetis maioribus, ab-
ductus est in captiuitatem adhuc puer, &
perseuerauit in captiuitate vsque ad Cyrum Re-
gem Persarum, id est, vsque ad finem captiuita-
tis. Cœpit autem prophetare anno secundo Na-
buchodonosor Regis, vt ipse testatur cap. 2. Sed
annus ille secundus non intelligitur ab initio re-
gni, sed ab initio Monarchiæ, quam inchoauit
deuastata Ægypto. Incidit autem hæc deuasta-
tio, & initium Monarchiæ, in annum vicesi-

num tertium regni eius.

Itaque secundus annus Monarchiæ, notatus à Daniele, est annus regni vicesimus quartus, & annus mundi 3398. Fuit Daniel de tribu Iuda, vir nobilis, & spiritu sapientiæ & prophetiæ plenissimus; atque ea de causa gratissimus Regibus etiã Idololatriis, & ab eis magnis honoribus cultus. Scripsit multa de Christo, & de tempore aduentus eius, necnon de morte eius, & de excæcatione Iudæorum; item de Antichristo, & præliis eius. Prædixit progressum quatuor præcipuorum Regnorum, & de bellis futuris inter Græcos & Persas, & inter successores Alexandri Magni, tanta perspicuitate, vt aliqui putauerint, sed falso, ea scripta fuisse multo posterius, quàm vera fuerint. Liber hic partim Hebraicè, partim Chaldaicè scriptus est. Didicit enim Daniel in Babylone, iussu Regis, linguam & literas Chaldæorum. De partibus quibusdam Danielis, quæ ab hæreticis non recipiuntur, vide in primo nostro libro de Verbo Dei.

De Aggæo. 3465.

Aggæus prophetare cœpit anno secundo Darij Regis Persarum, mense sexto, vt ipse initio testatur. Fuit autem annus ille ab orbe condito 3465. Concionatur Aggæus ad populum, eum exhortans ad reædificationem templi, eumque grauiter increpans, quod essent diligentiores in domibus suis ædificandis, & ornandis, quàm in domo Dei reædificanda. Et prædicit, templum hoc secundum fore multo gloriosius, quàm

B iiij

24 *De Scrip̃toribus Ecclesiasticis*

fuerit primum. Quod intelligitur de gloria templi ob Christi præsentiā, siue de Ecclesia Christi, non de structura materiali, vt sanctus Augustinus ostendit lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 45.

De Zacharia. 3465.

Zacharias illo ipso anno secundo Darij prophetauit, sed mense octauo, vt ipse testatur. Itaque Aggeus duobus tantum mensibus Zachariam præcessit. Ipse quoque hortabatur populum ad ædificandum templum, & ad timorem Domini, & obedientiam mandatorum. Prædixit quoque multa per varias similitudines de felicitate Ecclesie Christianæ, & vltima perditione Iudeorum.

De Malachia. 3521.

Malachias vltimus duodecim minorum Prophetarum, prophetauit post Aggeum & Zachariam, tempore Artaxerxis Regis Persarum. Nam cap. 2. reprehendit Iudeos, qui duxerant filias alienigenas in vxores: & similis reprehensio extat apud Esdram lib. 1. cap. 9. & constat ex præcedentibus capitibus, hanc obiurgationem factam fuisse post templum reedificatum, regnante iam Artaxerxe filio Darij, cuius anno sexto finita est ædificatio templi, vt habetur libro primo Esdræ cap. 6.

Malachias posterior est Zacharia, quantum distat annus secundus Darij ab anno primo Artaxerxis, qui regnare cœpit anno 3521. Proinde hoc

anno vixit & scripsit Malachias. Hunc Prophetam Origenes existimauit non fuisse hominem, sed Angelum in specie hominis; quia Malachias Hebraicè Angelum significat.

Refellit hunc errorem sanctus Hieronymus in proœmio Malachia. Quia si propter nomen Angeli deberet negari Malachiam fuisse hominem; eodem modo, quia Osea significat Saluatorem, & Ioël significat Deum & Dominum, possemus existimare Oseam fuisse Christum, & Ioëlem fuisse Dominum Deum.

Alij voluerunt Malachiam fuisse Esdram, & dictum Angelum ob sapientiam & puritatem vitæ. Hæc est sententia Hebræorum, quam sanctus Hieronymus nec videtur approbare, nec reprobare. Sed communis sententia, quæ omnino sequenda nobis videtur, est, Malachiam fuisse hominem diuersum ab Esdra. Sic docet Eusebius in Chronico, sanctus Augustin. lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. S. Cyrillus in primum caput Malachia, qui dicit non esse audiendos, qui contra sentiunt, sanctus Epiphanius in libro de vita & morte prophetarum.

Porro Malachias de tribu Zabulon erat, ex sententia Epiphaniij loco citato, & prædixit abolitionem sacrificiorum Iudaicorum, & institutionem sacrificij noui, quod toto orbe offerendum erat. Prædixit quoque vltimum Iudicium, & reuersionem Eliæ Prophetæ ad conuertendas reliquias Israël. & præter prædictiones, vehementer concionatus est aduersus negligentiam Sacerdotum, & alia vitia. Denique in pace quieuit adhuc iuuenis, teste Epiphanio.

De Tobia. 3236.

Historia Tobia, & Iudith, incidit in tempus Prophetarum minorum, videlicet Nahum, & Habachuc: sed visum est coniungere omnes Prophetas simul, neque in chorum ipsorum extraneos admittere. Igitur Tobias senior cum Tobia iuniore translatus fuit in ciuitatem Ninive à Rege Assyriorum Salmanasar, & perseuerauit vsque ad aliquot annos Senacherib successoris eius.

Contigit autè captiuitas illa anno sexto Ezechie Regis Iuda, qui fuit nonus Osee Regis Israël, & ab orbe cōdito 3264. Quis fuerit auctor libri Tobia, non est omnino certum: sed credibile est, auctorem fuisse Tobiam iuniorem, vel seniore.

Siquidem Angelus Raphaël cap. 12. iussit Tobia vtrique, vt narrarent, siue, vt habetur in textu Græco, scriberent omnia mirabilia Domini, quæ ipsi viderant: patientiam videlicet Tobia senioris, & consolationem magnam, quam à Deo per Angelum Raphaëlem accepit. Itaque scriptus videtur liber anno mundi 3252. mortuo Senacherib. Quæ autem in fine libri adduntur de morte Tobia iunioris, sine dubio ab aliquo alio addita sunt.

Porrò liber Tobia scriptus est Chaldaïcè, non Hebraïcè, & ideo fortasse ab Hebræis non agnoscitur pro libro sacro. Transtulit eum in linguam Latinam sanctus Hieronymus, vt ipse testatur præfatione in Tobiam. & ab Ecclesia Catholica inter sacros libros numeratum fuisse cognosci-

mus ex Concilio tertio Carthaginensi, ex Innocentio primo in epistola ad Exuperium, ex Gelasio primo in decreto de Scripturis sanctis, ex Cypriano in sermone de eleemosyna, ex Ambrosio in lib. de Tobia, ex Basilio in Oratione de auaritia, denique ex Conc. Trident. sess. 4.

De Eliachim auctore libri Iudith. 3270.

QVando contigerint quæ narrantur in libro Iudith, maxima quæstio est: alij enim volunt ea contigisse post captiuitatem Babyloniam, quia in primo capite fit mentio Regis Nabuchodonosor; alij volunt contigisse ante captiuitatem illam, sed post captiuitatem decem tribuum, quæ facta fuit tempore Ezechiae Regis Iuda. & quamuis tam hi auctores, quàm illi, varient circa tempus præcisum: nobis tamen videtur non posse assignari aliud tempus, quàm inter duas captiuitates tempore videlicet Regis Iuda Manasse, & Regis Assyriorum Merodach Baladam, quem putamus alio nomine dictum esse Nabuchodonosor, qui regnavit etiam in Babylonia. Sed de hac re fusè tractauimus in libro primo de Verbo Dei cap. 12. Itaque tempus huius historię erit annus mundi ter millesimus ducentessimus septuagesimus.

Quis auctor fuerit huius libri, incertum est ex sententia sancti Isidori lib. 6. Originum cap. 2. Sed si fidem habeamus Iosepho in libro primo contra Appionem, auctor erit Eliachim, qui alio nomine dicebatur Ioachim, Sacerdos magnus Hebræorum, de quo fit mentio in libro

28 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Iudith cap. 4. & 15.

Scribit enim Iosephus, in more positum fuisse apud Ægyptios & Babylonios, & potissimum apud Hebræos, ut res gestæ publicè scribendæ committerentur Sacerdotibus magnis: tempore autem Iudith Sacerdos magnus erat Eliachim, ut suprà diximus.

Porro liber Iudith quamvis ab Hebræis, & hæreticis modernis, reiciatur ex Canone Scripturarum diuinarum: tamen Concilium Nicænum primum hunc librum retulit in numerum librorum diuinorum, teste sancto Hieronymo præfatione in Iudith. Quod idem fecerunt Concilium tertium Carthaginense cap. 47. & Tridētinum sess. 4. & Decretum Gelasij primi de Scripturis sanctis, & Epistola Decretalis Innocentij primi ad Exuperium, & sanctus Augustinus libro secundo de doctrina Christiana cap. 8. & sanctus Isidorus lib. 6. Originum cap. 1. & Cassiodorus lib. 1. diuinarum lectionum, & Rabanus lib. 2. de Institutione Clericorum, & alij Patres.

Recenset hic liber victoriam diuinitus reportatam ab Hebræis contra Holofernem, Principem militiæ Assyriorum, per virtutem nobilissimæ & castissimæ feminiæ Iudith viduæ.

De Esdra, & Nehemia. 3521.

ESdras Sacerdos vixit sub Artaxerxe Rege Persarum, qui imperare cœpit anno ab orbe condito 3521. Scripsit autem librum primum Esdræ, & fontasse etiam secundum, ut censet sanctus Isidorus libro sexto Originum cap. 2. *Quam-*

uis probabilius sit, secundum librum à Nehemia scriptum fuisse, qui post Esdram missus est in Iudæam ab eodem Artaxerxe, cuius pincerna erat. Libri tertius & quartus inter apocryphos computantur.

Porro Esdram sancti Patres docent instauratorem fuisse sacrorum librorum. Quod non ita intelligendum est, quasi Scripturæ sacræ omnes perierint in euerfione ciuitatis & templi sub Nabuchodonosor, & ab Esdra diuinitus inspirato reparatæ fuerint, vt fabulatur auctor libri quarti Esdræ cap. 14. Sed quod scripturas Moïsis & Prophetarum in varia volumina descriptas, & in varia loca dispersas, & tempore captiuitatis non diligenter conseruatas, Esdras summa diligentia collectas ordinauerit, & in vnum quasi corpus redegerit.

Vide Irenæum lib. 3. cap. 25. Tertullianum lib. de habitu mulierum, Clementem lib. 1. Stromatum, Hilarium præfatione in psalmos, Chrysostomum hom. 8. in epist. ad Hebræos, Theodoretum præfatione in psalmos.

Addit sanctus Hieronymus in prologo galeato, Esdram inuenisse nouas literas Hebræicas, & antiquas Samaritanis dimisisse.

De Mardocheo auctore libri Esther. 3528.

DE tempore historię Reginę Esther, magna est inter scriptores cōtrouersia. Nobis olim placuit, & hodie etiam placet, sententia Iosephi Hebræi lib. 11. antiquitatum cap. 6. necnon Seueri Sulpitij lib. 1. de sacra historia, Nicephori

30 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Constantinopolitani in Chronico, & aliorum multorum, quos sine nomine refert Eusebius in Chronico. Iuxta hanc sententiam, Esther nupsit Assuero Artaxerxi Longimano, anno eius septimo, qui incidit in annum mundi 3528. quo eodem tempore floruit Esdras, ut suprâ diximus. atque hac de causa sanctus Isidorus lib. 6. Originum cap. 2. docuit, auctorem libri Esther esse Esdram.

Sed multo probabilius est, auctorem fuisse Mardocheum, patrum & nutricium ipsius Esther, & qui illi semper adfuit, & res gestas omnium optimè nouit.

Vide plura, si placet, in Controuersijs nostris lib. 1. de Verbo Dei cap. 7.

De 72. Interpretibus, & Aristæa. 3720.

ANno septimo decimo Ptolemæi Philadelphæ regis Ægypti, qui fuit annus Mundi ter millesimus septingentesimus vicesimus, facta est celeberrima illa versio sacrarum Scripturarum ex lingua Hebræica in Græcam à septuaginta duobus viris doctissimis; non sine miraculo diuino conuenientibus tot hominibus in vnâ & eandem versionem, ut scribunt Philo lib. 2. de vita Mosis, Iosephus lib. 12. antiquit. cap. 2. Tertullianus in Apologetico cap. 18. Athanasius in Synopsi, Epiphanius de mensuris & ponderibus, & Augustinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 45. Sed Epiphanius non solum nominat regem, sed etiam annum 17. regni eius. Qui fuerint viri illi doctissimi, & nomina, exponit Aristæas in suo libro de se-

ptuaginta duobus Interpretibus, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 7. editionis secundæ. Et quamvis aliqui recentiores existiment Aristæam, qui nunc extat, non esse illum, qui vixit tempore ipsorum septuaginta Interpretum, sed confictum ab Hebræis: tamen verè esse illum ipsum, satis probatur ex eo, quòd omnia, quæ citant ex Aristæa Iosephus lib. 12. antiquit. cap. 2. Tertullianus in Apologetico cap. 18. Eusebius in libro octauo de præparatione Evangelica capite primo, & sanctus Hieronymus præfatione in Pentateuchum, inueniuntur in hoc nostro ad verbum.

Vide, si placet, de 72. Interpretibus in nostro libro 2. cap. 6. de Verbo Dei.

De Iesu Sirach. 3759.

- **I**esus Sirach, qui auctor est libri sacri, qui dicitur Ecclesiasticus, vixit tempore Ptolomæi Evergetis Regis Ægypti, ut ipse testatur in præfatione ad librum suum: ipse autem se nominat Iesum Sirach in fine capitis quinquagesimi. Huc sacrum librum heretici recentiores contemnunt: sed eum, ut diuinum & sacrum, agnoscunt Patres Concilij Carthagenensis tertij cap. 47. & Trident. sess. 4. Item Pontifices, Innocentius in Epist. ad Exuperium, & Gelasius in Decreto de libris sacris: item sanctus Augustinus de doctrina Christiana lib. 2. cap. 8. Epiphanius in hæresi Anomæorum, Cyprianus lib. 3. epist. 9. Clemens Alexandrinus lib. 7. Stromatum, & alij.

32 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De auctore librorum Machabæorum. 3860.

Libri Machabæorum vltimi sunt inter sacros libros testamenti veteris. sunt autem duo libri, (nam duo alij inter apocryphos numerantur) quorum prior continet res gestas Matathæ, & trium filiorum eius, Iudæ Machabæi, Ionathæ, & Simonis, ab anno mundi 3822. vsque ad annum 3856. Huius libri ignoratur auctor: sed credibile est, auctorem fuisse Ioannem Hyrcanum, filium Simonis, qui rebus omnibus interfuit; & fuit summus Sacerdos post patrem suum Simonem, & habuit vitam diuturnam & pacificam in principatu annorum triginta & vnus; & fuit non solum Sacerdos & Princeps, sed etiam Propheta, vt scribit Iosephus lib. 13. antiquit. cap. 16. Posterioris libri Machabæorum, qui continet historiam eandem, sed paulo altius incipit, & narrat martyrium insignis Eleazari, & septem puerorum Machabæorum, & matris ipsorum, auctor fuit Iason Cyrenæus, qui libris quinque omnem hanc historiam comprehendit: quorum librorum epitomem solum habemus, vt dicitur lib. 2. Machabæorum c. 2. Hos libros, quicquid hæretici obstrepant, vt verè canonicos habet Ecclesia, vt perspicuum est ex Concilio tertio Carthag. & Tridentino, ex Epist. Innocentij primi ad Exuperium, & Gelasio in Decreto de Scripturis sacris, ex sancto Cypriano lib. 1. ep. 3. ad Cornelium, & sancto Augustino lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 36. & lib. 2. contra Gaudentium cap. 23.

Præter hos libros sacros, enumerat sanctus
Atha-

Testamenti veteris.

38

Athanasius in Synopsi aliquot libros apocryphos, qui non extant.

De Philone Hebræo. 4024.

PHilo Hebræus, vir omnium consensu doctissimus, floruit sub Caio Imperatore, ad quem etiam legatione functus est pro gente sua. Hic ponitur à sancto Hieronymo inter Scriptores Ecclesiasticos, quia scripsit in laudem Christianorum, qui sub sancto Marco Euangelista in Ægypto religiosissimè vivebant. Et præterea iure numeratur inter Scriptores Ecclesiasticos testamenti veteris, quoniam Scripturas diuinas testamenti veteris primus exposuit. Scripsit plura, quorum catalogum refert Eusebius lib. 2. hist. cap. 17. sed non omnia extant. Eius opera ex editione Basilensi anni 1561. hæc sunt :

De Mundi opificio lib.	I
De Allegorijs legis ,	2
De Cherubim ,	I
De sacrificijs Abel, & Cain,	I
Quod deterius potiori insidietur,	I
De Agricultura,	I
De plantatione Noë,	I
De temulentia Noë,	I
In illud, Resipuit Noë,	I
De Gigantibus,	I
Quod Deus sit immutabilis,	I
De confusione linguarum,	I
De Abrahamo,	I
De profugis,	I
Quis rerum diuinarum sit hæres,	I
De Ioseph,	2

C

34 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Mosis vita,	3
De Charitate,	1
De Creatione Principis,	1
De fortitudine,	1
De Decalogo,	1
De specialibus legibus,	1
De Circuncisione,	1
De Monarchia,	2
De Sacerdotum honoribus,	1
De Victimis,	1
De offerentibus victimas,	1
De Meretricis mercede,	1
Quod omnis probus liber,	1
De Vita contemplatiua,	1
De Nobilitate,	1
De præmiis, & pœnis,	1
De execratione,	1
Quod Mundus sit incorruptibilis,	1
In Flaccum,	1
De Legatione ad Caium,	1
De his libris non est controuersia.	

Circumfertur nomine Philonis Breuiarium temporum : sed ab omnibus reiicitur , vt etiam alij Historici, qui cum eo Breuiario simul editi sunt.

De Iosepho Hebræo. 4057.

Iosephus Hebræus floruit sub Vespasiano Imperatore, cui prædixit Imperium, cum ab eo captiuus detineretur. Scripsit

Antiquitatum Iudaicarum libros	20
De Bello Iudaico,	7

Contra Appionem,

2

De Machabæis,

1

Vitam ipse suam addidit ad libros antiquit.

Porro in libris antiquitatum comprehendit Iosephus historiam sacram à Genesi vsque ad Machabæos, & deinde addidit reliquam historiam vsque ad sua tempora. Libro autem 18. antiquitatum cap. 4. reddit Christo mirabile testimonium, affirmans eum fuisse plusquam hominem, & verè Christum, in operibus magnificum, in verbis veracissimum, & à Pilato quidem occisum, sed tertia die resurrexisse. cuius testimonij meminit Eusebius lib. 1. hist. Eccles. cap. 11. & sanctus Hieronymus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Iosepho.

Quod autem Hebræi dicunt, testimonium illud de Christo in suis libris non haberi, & ideo videri superadditum à Christianis, facile refelli potest. Nam Hebræi non habent Iosephum filium Mathatæ, qui Græcè scripsit libros antiquitatum, de quo nos loquimur; sed Iosephum filium Gorionis, qui aliquid simile scripsit Hebræicè. proinde non est mirum, si Iudæi in suo Iosepho hoc testimonium non habeant, cum in nostro habeatur, & non sit superadditum, sed verum & germanum Iosephi testimonium.

Certè sanctus Hieronymus & Eusebius viri doctissimi fuerunt, & omnes penè libros veterum Scriptorum legerunt: & nunquam hoc testimonium de Christo Iosepho tribuissent, nisi scivissent verè ab illo auctore ita scriptum fuisse.

Omissi libros Rabinorum, qui plurimi sunt, quoniam pleni sunt fabulis Iudaicis, & erroribus

36 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

perniciosis. Neque verum esse arbitror, quod Io. Garetijs, & alij nonnulli scribunt, Rabinos aliquot, quorum opera nunc extant, scripsisse ante aduentum Christi. video enim passim ab iis mentionem fieri euerfionis Hierusalem, & templi, per Titum Vespasiani filium.

DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS TESTAMENTI NOVI.

Sæculū primū ab anno Domini 1. ad 100.

De S. Petro Apostolo. Anno Dom. 34.

ANCTVM Petrum in Catalogo primum ponimus, & signamus anno 34. quia illo anno Domini viuebat, & Ecclesiam regere cœperat.

Quamuis enim extet apud Eusebium lib. 2. histor. Eccles. cap. 13. Epistola Domini nostri Iesu Christi scripta ad Abagarum Regem Edessæ: tamen ea epistola nunquam fuit admissa ab Ecclesia inter scripturas canonicas: inter quas sine dubio admissa fuisset, si ab ipso Domino scriptam fuisse constaret.

Quamuis etiam extent Cantica B. Virginis

Mariæ, Zachariæ, & Simeonis; ea tamen non ab ipsis, sed à sancto Luca scriptis mandata fuerunt.

Denique quamvis inter epistolas sancti Ignatii Martyris inueniatur vna B. Virginis Mariæ ad ipsum Ignatium: ea tamē non habetur in Græcis codicibus, neque eius meminerunt veteres Patres ante sanctum Bernardum: proinde non constat, an sit verè B. Virginis epistola.

Quod autem attinet ad ordinem inter scriptores sacrotestamenti novi, quoniam eodem vixerunt sæculo, sequuti sumus ordinem, quem Ecclesia sequitur in illis collocandis, tum in Litanis, tum in sacrificio Missæ.

Ergo sanctus Petrus Apostolus, & Christianorum summus Pontifex, & Vicarius Iesu Christi, qui est Sacerdos in æternum, anno Domini tricesimo tertio, vel secundum alios tricesimo quarto, Ecclesiæ Christianæ præsidere cœpit, & anno sexagesimo nono, vel secundum alios septuagesimo, martyrio coronatus est.

Sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. scribit sanctum Petrum crucifixum fuisse anno quartodecimo Neronis. Sed sanctus Hieronymus Eusebij Chronicum secutus est. Verè enim Nero non imperauit annis quatuordecim, & mensibus octo, vt Eusebius scribit: sed annis tredecim, & mensib. septem, vt scribunt Suetonius, Dio, & alij. Et quoniam imperare cœpit à die quartadecima Octobris iisdem auctoribus, inde fit, vt sanctus Petrus, qui die vicesimo nono Iunij obiit, non anno quartodecimo, sed tertiodecimo Neronis obierit.

38 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Scriptit epistolas duas. ac de priore nulla vtrquam dubitatio fuit: de posteriore, propter styli diuersitatem, nonnulla apud aliquos ambiguitas fuit. Sed Ecclesia vtramque epistolam, & canonicam, & sancti Petri esse docuit in Concilio Laodicensi, Carthaginensi tertio, Florentino, & Tridentino: & meritò Beda venerabilis admiratur fuisse aliquos, qui epistolam illam sancti Petri fuisse dubitare potuerint, cum auctor Simonem Petrum se initio nominet, & affirmet se in monte sancto cum Christo fuisse in transfiguratione, & disertè dicat; Hanc secundam vobis scribo epistolam. Hinc enim sequitur, vt auctor huius epistolæ, vel fuerit insignis impostor, quod nemo vnquam dicere ausus est, vel fuerit sanctus Petrus.

Cur autem diuersus esse videatur stylus prioris, & posterioris epistolæ, rationem reddit sanctus Hieronymus in epistola ad Hedibiam quæst. 11. quoniam Apostolus non semper eodem interprete utebatur.

Addit sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. multos alios libros olim sub nomine sancti Petri scriptos fuisse; quos ipse ibidem enumerat; sed omnino apocryphos, immo spurios, & suppositicios fuisse, vel ex eo constat, quod nunquam ab Ecclesia, vel in catalogum sanctarum Scripturarum redacti, vel in Bibliis sacris repositi, vel in templis recitati sint; & hoc tempore non ipsi solùm, sed eorum nomina & memoria euauerint.

De sancto Paulo Apostolo. Ann. 35.

SANCTUS Paulus Apostolus ab ipso Christo de
Cælo vocatus, & per cælestem reuelationem
Euangelium plenissimè edoctus, repente de per-
secutore prædicator eximius factus, eodem anno
& die, quo sanctus Petrus, martyrio coronatus
est. cuius rei Eusebius in Chronico, sanctus Hie-
ronymus de Script. Eccles. & omnis antiquitas
testis est.

Scripsit epistolas quatuordecim,

Ad Romanos,	1
Ad Corinthios,	2
Ad Galatas,	3
Ad Ephesios,	1
Ad Philipenses,	1
Ad Colossenses,	1
Ad Thessalonicenses,	2
Ad Timotheum,	2
Ad Titum,	1
Ad Philemonem,	1
Ad Hebræos,	1

Et quidem de primis tredecim nulla vnquam
controuersia fuit. Epistolam ad Hebræos, teste
sancto Hieronymo in libro de Script. Eccles. alij
tribuebant Barnabæ, alij Lucæ, alij Clementi
Romano: nec defuerunt hæretici veteres, & re-
centiores, qui huic epistolæ auctoritatem detra-
herent. Cæterùm esse eam & verè canonicam, &
à sancto Paulo scriptam, testis est Ecclesia Ca-
tholica vniuersa, quæ illam legit assidue inter

C iiij

40 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Missarum solemnia sub nomine B. Pauli Apostoli: testes sunt Patres Conciliorum supra citatorum, qui hanc epistolam in numerum diuinarum Scripturarum posuerunt: testes veteres Patres, qui eam ad probanda dogmata fidei passim adducunt. Vide, si placet, de hac epistola integram disputationem in Controuersis nostris lib. i. de Verbo Dei cap. 17.

Præter has epistolas quatuordecim, fertur & alia sub nomine B. Pauli ad Laodicenses: sed ea (inquit S. Hieronymus in lib. de Script. Eccles.) ab omnibus exploditur.

Feruntur quoque sub eiusdem B. Pauli nomine epistolæ quædam breues ad Senecam: quas sanctus Hieronymus in eodem libro, in Seneca, non videtur contempsisse. Sed Ecclesia Catholica neque epistolam ad Laodicenses, neque epistolas ad Senecam in Catalogo Scripturarum posuit, ac per hoc B. Pauli eas non esse censuit.

De sancto Ioanne Apostolo. 34.

SANCTUS Ioannes Apostolus & Euangelista, dilectus Deo & hominibus, vsque ad Traiani Imperatoris tempora peruenit, & sexagesimo octauo post passionem Domini anno, qui erat annus à natiuitate eiusdem Domini nostri, centesimus, vel centesimus primus, in pace quieuit: testes Eusebius in Chron. sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. & alij.

Scripsit Euangelium, Apocalypsim, & Epistolas tres. & quidem Euangelium, de quo nulla fuit vnquam dubitatio, scripsit post alios tres

Evangelistas. Et quoniam sancti Apostoli brevitati studebant maximè, ideo sanctus Ioannes ferè omnia prætermisit, quæ ab aliis scripta fuerant: ea siquidem sola reperit, quibus aliquid addendum esse existimavit.

De Apocalypsi dubitatio aliqua fuit olim, apud Græcos præcipuè, & nunc est apud hæreticos nostri temporis: quemadmodum etiam de secunda & tertia epistola. Sed Ecclesia catholica tum Apocalypsim, tum epistolas illas duas, vt Evangelium, & Epistolam primam, in numerum sanctarum scripturarum sub nomine sancti Ioannis recipit.

Vide Controuersias nostras lib. 1. de Verbo Dei, cap. 18. & 19.

De sancto Matthæo Apostolo. 34.

SANCTUS Matthæus Apostolus primus omnium Evangelium scripsit lingua patria, id est, Hebraica. testis est sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. qui etiam vidisse se & descripsisse affirmat Evangelium sancti Matthæi lingua Hebraica scriptum. & ante Hieronymum id ipsum testati sunt Epiphanius hæresi 29. quæ est Nazæorum, Eusebius lib. 3. histor. cap. 24. & Irenæus lib. 3. cap. 1.

Quis in linguam Græcam transtulerit Hebræicum Matthæi Evangelium, ignorari scripsit sanctus Hieronymus. Sanctus Anastasius in Synopsi scribit, à sancto Iacobo fratre Domini fuisse expositum Evangelium sancti Matthæi. Vtrum illa expositio fuerit versio in Græcū, non scimus.

42 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De hoc sacro libro nulla fuit vnquam dubitatio.

De Sancto Iacobo Apostolo. 34.

Sanctus Iacobus Apostolus epistolam vniam scripsit, quæ de septem Catholicis est. Ac de ipso Iacobo, vt etiam de eius epistola, nonnulla quaestio est.

Græci in Menologio tres Iacobos Apostolos celebrant, Iacobum Alphæi die nono Octobris; Iacobum fratrem Domini, die vicesimo tertio eiusdem mensis; & Iacobum Zebedæi die 30. Aprilis.

Sanctus quoque Hieronymus in libro contra Heluidium meminit huius opinionis, quæ tres Iacobos facit, duos ex numero duodecim Apostolorum, & vnum extra numerum. Sed rectè idem sanctus Hieronymus in eodem loco hanc opinionem refellit. nam idem omninò est Iacobus Alphæi, & Iacobus frater Domini, qui & minor dicitur in Euangelio: & duos tantum nouit, & celebrat Ecclesia Latina, Iacobum fratrem Ioannis die 25. Iulij, & Iacobum Alphæi fratrem Domini die primo Maij.

Cur autem dicatur frater Domini, variè sentiunt auctores. Heluidius hæreticus ausus est dicere, dictum esse fratrem Domini, quod esset filius B. Virginis Mariæ ex Ioseph. Sed hæc hæresis est manifesta. Eusebius lib. 2. hist. cap. 1. & Epiphanius hæresi 78. volunt eum fuisse filium Ioseph de priore vxore, ac per hoc fratrem Christi eo modo, quo dicitur Ioseph pater Christi,

videlicet putatitius, non verus.

Sed verius est, sanctum Ioseph fuisse perpetuam virginem, ut erat eius sanctissima coniux: & Iacobum fuisse filium Cleophae, qui Cleophas fuit frater sancti Iosephi. hinc enim Maria Cleophae dicitur soror matris Domini, Ioan. 19. quia erat uxor Cleophae fratris Ioseph. visitatum enim est, ut coniuges duorum fratrum sorores nominentur. & quemadmodum Maria Cleophae dicebatur soror Mariae matris Domini: sic, etiam Iacobus dicebatur frater Domini, quia erat filius sororis matris Domini.

Hanc sententiam colligo partim ex Egesippo, partim ex Euangelio. Egesippus enim apud Eusebium lib. 3. hist. cap. 11. ex versione Rufini, dicit, Simeonem fuisse consobrinum fratrem Salvatoris, quia erat filius Cleophae fratris Iosephi sponsi B. Mariae matris Domini. Porro sanctum Iacobum minorem fuisse fratrem Simonis, & Ioseph, & Iudae, testatur Euangelium sancti Matthaei cap. 13. & Marci cap. 6. ubi dicuntur fratres Domini Iacobus, & Simon, & Iudas: & hoc idem testatur Epiphanius haeresi 78. Quare si Simon, siue Simeon, (idem enim est nomen) erat frater Iacobi, & Simeonis pater erat Cleophas frater Iosephi; certe sequitur, ut pater Iacobi fuerit Cleophas, non Ioseph.

Neque huic sententiae repugnat, quod sanctus Iacobus minor dicatur in Euangelio Iacobus Alphai. potest enim fieri, ut pater sancti Iacobi fuerit binomius, quemadmodum sanctus Matthaeus dicitur etiam Leui, & sanctus Petrus dicitur etiam Simon: & obseruat sanctus Hierony-

44 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mus in lib. contra Heluidium, in sacris scripturis multos esse binomios.

Quod attinet ad epistolam eius, non defuerunt olim, qui de eius auctoritate dubitarent, ut etiam hoc tempore ab hæreticis in dubium reuocatur. Sed certissimè epistola sacra & canonica est; de qua re vide quæ scripsimus libro primo de Verbo Dei cap. 18.

Extat nomine sancti Iacobi Protoeuangelium, sed ab Ecclesia nunquam receptum.

Extat etiam Liturgia eidem sancto Iacobo attributa: quæ tamen à posterioribus ita locupletata est, ut non sit facilè dijudicare, quæ pars eius Liturgiæ sanctum Iacobum habeat auctorem.

Obiit hic beatissimus Apostolus glorioso martyrio coronatus anno septimo Neronis, ut scribit sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles.

Quod autem Epiphanius scribit hæresi 78. obiisse sanctum Iacobum anno ætatis suæ nonagesimo sexto, non videtur probabile. Fundamentum enim huius numeri est opinio illa falsa Epiphaniij, quod sanctus Ioseph anno quadragesimo ætatis suæ genuerit Iacobum, deinde anno octogesimo, viduus existens, acceperit Mariam coniugem: quo tempore fuisset Iacobus annorum quadraginta, quibus si addamus triginta tres annos Domini, & viginti quatuor quibus post Ascensionem Domini Iacobus superuixit, ut idem Epiphanius dicit, fient anni Iacobi nonaginta sex completi.

Sed hîc multa sunt improbabilia. nam nec probabile est, Iacobum filium fuisse Ioseph: nec lo-

Ab anno Dom. 1. ad 100. 45

Seph annorum octoginta accepisse Mariam in coniugem : nec Iacobum electum esse ad Apostolatam, cum esset penè decrepitus : nec eundem Iacobum supervixisse solum annis viginti quatuor, cum ex communi opinione gubernaverit Ecclesiam Hierosolymitanam annis triginta, & obierit anno septimo Neronis.

De S. Iuda Apostolo. 34.

Sanctus Iudas frater Iacobi, Apostolus ex duodecim, vnam eamque breuem scripsit epistolam, quam Ecclesia vt sacram & canonicam, recipit.

Vide quæ scripsimus lib. 2. de Verbo Dei, cap. 18. De obitu huius Apostoli nihil habemus certi.

De S. Marco Euangelista. 44.

Sanctus Marcus Euangelista, martyrio coronatus anno octauo Neronis, breue scripsit Euangelium : testis sanctus Hieronymus in lib. de Script. Ecclesiasticis. Græcè scriptum initio S. Marci Euangelium, scribunt sanctus Hieronymus in præfatione ad Damasum, & sanctus Augustinus lib. 1. cap. 2. de consensu Euangelistarum. Latinè autem scriptum, testatur Damasus in vita sancti Petri, quæ ponitur ad initium primi tomii Conciliorum : testantur etiam Syri, qui ad finem Euangelij secundum Marcum scribunt, Euangelium sancti Marci Romæ, & lingua Romana scriptum.

Sed quicquid de hac re sit, satis constat, Lati-

46 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nam veterem & vulgatam editionem tam Mat-
thæi, quàm Marci, ex Græca editione translata.

De S. Luca Evangelista. 44.

SANCTUS Lucas Evangelista, sancti Pauli comes
& sectator, vixit annos octoginta quatuor,
uxorem non habens: scripsitque duo sacra volu-
mina, Evangelium, & Acta Apostolorum: testis
Hieronymus in lib. de Script. Eccles. Neque de
his vlla controuersia est.

De auctore libri, qui Pastor inscribitur.

HERMAS, siue Hermes, librum scripsit apud
veteres valdè celebrem, quem inscripsit
Pastorem. Is liber quamuis à sancto Hieronymo
in lib. de Script. Eccles. utilis esse dicatur, & no-
mine scripturæ à sancto Irenæo lib. 4. cap. 37. ci-
tetur; & ab aliis antiquissimis Scriptoribus, vt
Clemente Alexandrino, & Origene in testimo-
nium adducatur: tamen nunquam fuit in cano-
ne sanctorum & diuinorum librorum. Nam Ge-
lasius in Concilio Romano inter apocrypha scri-
pta illum reiecit: & sanctus Hieronymus in pro-
logo galeato, & sanctus Athanasius in libro de
decretis Nicænæ Synodi, & Eusebius lib. 3. hist.
cap. 3. dicunt hunc librum non esse in canone.
quod idem scripsit Tertullianus in lib. de pud-
icitia.

Quamuis autem hic liber multa vtilia habeat,
vt sanctus Hieronymus scribit: habet tamen
etiã aliqua noxia, vt de vnica pœnitentia, se-

cundum errores Nouatianorum, quibus hic liber omnino fauere videtur : vt etiam illud de duobus geniis, siue de duobus Angelis, vno bono, & altero malo, singulis hominibus à Deo tributis. quem errorem ex hoc auctore accepit Io. Cassianus, eúmque posuit in tertia decima collatione cap. 12. & ante eum Origenes hom. 35. in Lucam.

Quis autem iste Hermas fuerit, non parua quæstio est. Nam Origenes in cap. 16. ad Romanos, Eusebius lib. 3. hist. cap. 3. & sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. dicunt hunc esse illum Hermam, quem saluari iubet Apostolus in epist. ad Romanos cap. 16. cùm ait, *Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, &c.* Damasus autem, siue potius Anastasius Bibliothecarius, in vitis Pontificum, quæ habentur ad initium primi tomi Conciliorum, scribit Hermam, siue Hermetem, auctorem libri Pastoris, fuisse fratrem sancti Pij Romani Pontificis; & librum appellatum esse Pastorem, quoniam Angelus in habitu pastoris Hermeti apparuerat, & vt ea scriberet, quæ illi reuelauerat, iusserat.

Non videtur autem fieri posse, vt Hermes frater Pij Pontificis ille sit, quem Apostolus saluari iusserat in epist. ad Romanos. nam inter illam salutationem & Pontificatum Pij intercedunt, vt minimum, anni centum; & qui salutabatur ab Apostolo, non erat infans recens natus, sed vir aliquis grauis, notus Apostolo ex operibus bonis: proinde non est probabile, illum superuixisse vsque ad tempora Pij Pontificis.

Deinde scribit sanctus Hieronymus loco notato, librum Pastoris apud Græcos fuisse notis-

48 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

finum, apud Latinos penè ignotum : at si auctor libri fuisset homo Latinus, & Romani Pontificis frater, debuisset liber ipsius notior Latinis esse, quàm Græcis.

Existimo igitur diuersos esse auctores, & diuersos eorum libros, quamuis idem ferè nomen gererent. Nam præterea, quæ dicta sunt, is qui ab Apostolo saluari iubetur, vocatur Hermas, frater Pij dicitur Hermes : deinde liber, qui scriptus dicitur à fratre Pontificis, præcipuè continebat mandatum Domini per Angelum, vt Pascha die Dominico celebraretur : at in libro Pastoris, qui à veteribus citatur, & qui adhuc extat, nulla mentio fit Paschatis celebrandi die Dominico. Quare probabile est, librum Hermetis, fratris Pontificis, citò interiisse : & solum reliquum esse illum celebriorem, quem scripsit Hermas discipulus Apostolorum.

Quod etiam confirmatur ex eo, quòd sanctus Irenæus lib. 4. cap. 37. citans eum librum dicit, *Bene ergo scriptura dicit, primò omnium crede, quoniam unus est Deus.* Neque enim Irenæus scripturam absolutè vocaret librum auctoris sui temporis, & qui Apostolus, vel Apostolorum auditor non fuisset.

De Prochoro, uno ex primis septem Diaconibus.

Prochorum fuisse vnum ex primis septem Diaconibus testatur sanctus Lucas in Actis Apostolorum cap. 6. Sed narratio, quæ sub eius nomine extat in Bibliotheca sanctorum Patrum, videtur omnino cōficta. Nam quod in ea legitur, sanctum

Sanctum Ioannem Apostolum & Euangelistam, cum ei sorte obtrigisset Asia, grauissimè id tulisse, ac vehementer ingemuisse, seq. ad pedes aliorum Apostolorum abiiecisse, atque propterea à sancto Petro fuisse reprehensum, indignum omnino est tanto Apostolo.

Quod in eadem narratione scribitur, posteaquam S. Ioannes ex olla feruentis olei illæsus exiit, à fidelibus, qui illic aderant, Ecclesiam in eius honorem fuisse constructam, incredibile est. Qui enim id auderent in oculis feruentis Domitiani?

Quod denique in eadem narratione dicitur, Euangelium à sancto Ioanne in Insula Pathmo fuisse conscriptum, repugnat communi sententiae, quæ habet, Euangelium à sancto Ioanne scriptum fuisse diu post exilium Pathmos, in vltima sua ætate.

Vide sanctam Athanasium in Synopsi extrema, ubi dicit, Euangelium prædicatum quidem à sancto Ioanne in Pathmo, sed editum Ephesi post reditum ab exilio. Cui consentiunt Eusebius lib. 3. hist. cap. 24. Epiphanius in hæresi quinquagesima prima, Hieronymus in lib. de Script. Ecclesiæ, Victorinus & Primasius in expositione Apocalypsis, Beda, Rupertus, & alij initio expositionis in Ioannem.

Fortasse hæc Prochori narratio de rebus gestis sancti Ioannis, est liber ille, qui sub nomine Circuitus Ioannis, inter apocrypha recensetur à sancto Athanasio in Synopsi.

D

De sancto Lino. 70.

Similis narrationi Prochori est narratio, quæ sub nomine sancti Lini extat in Bibliotheca sanctorum Patrum. Narrat enim auctor ille multa de actis sancti Petri, quæ vel falsa, vel dubia sunt: neque testimonium habet hoc opusculum sancti Lini à veteribus.

Inter alia scribit auctor, Agrippam fuisse Præfectum Urbis tempore passionis sancti Petri, atque ab isto Agrippa fuisse sanctum Petrum occisum sine consensu Imperatoris Neronis, à quo etiam id factum postea fuisse improbatum. Sed neque constat præfectum Urbis tunc fuisse Agrippam: & necem S. Petri Neroni displicuisse, repugnat omnibus veteribus Patribus.

In eadem narratione scribit auctor, uxorem Albini secundum doctrinam S. Petri repudiassethorum viri sui ob amorem castitatis, inuito & reclamante marito. Hæc verò doctrina S. Petri esse non potest, cum repugnet doctrinæ coapostoli eius Pauli 1. Corinth. 7. Fateor quidem à sancto Lino conscripta fuisse Acta S. Petri, vel potius Acta sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, quod aliqui dicunt, & de Actis sancti Petri in Romano breviario legitur: sed ea non extare, & loco eorum supposita fuisse quæ nunc extant, arbitramur.

De sancto Clemente Romano. 92.

Clemens Romanus, qui anno tertio Traianus martyrio coronatus est, cum sedisset in Apostolica sede annos nouem, multa scripsisse fertur, videlicet:

Epistolas duas ad Corinthios.

Duas ad Iacobum fratrem Domini.

Tres ad diuersos.

Libros decem recognitionum.

Libros 8. constitutionum Apostolicarum.

Canones Apostolorum.

Itinerarium S. Petri.

Disputationem S. Petri cum Appione: & Liturgiam.

Epistola prior ad Corinthios non extat: eius tamen mentionem faciunt passim veteres Patres; ut epistolæ grauissimæ, & epistolæ S. Pauli ad Hebræos perquam simillimæ. Vide sanctum Irenæum lib. 3. cap. 3. Clementem Alexandrinum lib. 7. Stromat. Eusebium lib. 3. hist. cap. 12. & sanctum Hieronymum in lib. de Script. Eccles.

Epistola posterior ad Corinthios neque extat, neque ab Ecclesiis probabatur, ut sanctus Hieronymus testatur loco notato.

Epistolæ quinque, quæ nunc extant, non carent scrupulo. Nam constat sanctum Iacobum, ad quem scribuntur duæ epistolæ, obiisse multo ante sanctum Petrum, & tamen in iis significatur Iacobo mors sancti Petri. Sed fortè epistolæ scriptæ sunt ad Simeonem fratrem Iacobi, non ad ipsum Iacobum. In epistola quinta laudatur com-

52 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

munitas omnium rerum, etiam vxorum: & totus hic locus desumptus est ex lib. 10. Recognitionum, vbi hæc dicuntur à Faustiano Ethnico, & à sancto Clemente refutantur. Sed fortè hæc irrepserunt, & in codice Vaticano non inueniuntur.

Scripsisse Clementem alias quoque epistolas, præter illam celebrem ad Corinthios, testatur sanctus Hieronymus in lib. 1. aduersus Iouinianum, vbi dicit, Clementem in suis Epistolis omnem penè sermonem de Virginitatis puritate contexere: quas laudes Virginitatis in epistolis quæ extant non reperimus.

De Recognitionibus eiusdem Clementis non habeo aliquid certi, quamuis non pauca vtilia documenta contineant, & à viris doctis aliquando citentur: tamen probabile existimo, vel non esse Clementis, vel esse idem opus cum eo, quod Itinerarium, vel Circuitus Petri aliqui vocant. Nam teste Epiphanio hæres. 30. Clemens ipse testatur, Circuitus Petri à se conscriptos, ab hereticis deprauatos fuisse. Verè enim in Recognitionibus describuntur itinera S. Petri, & S. Clementis, & admiscuntur disputationes ex media Platonis philosophia depromptæ, quas nullo modo credibile est S. Petri esse.

Quod si Recognitionum & Itinerarij idem sit opus, satis constabit esse apocryphum. Itinerarium enim inter apocrypha retulerunt sanctus Athanasius in Synopsi, sanctus Gelasius in Concilio Romano, vnde extat caput, sancta Romana, dist. 15. & Leo Nonus in epistolis aduersus Niceam. Verum quidem est, Recognitionum numerari libros decem, & Itinerarij libros octo: sed

Facile fuit corruptoribus addere, vel minuere, vel mutare.

De libris Constitutionum Apostolicarum, quæ Clementi auctori tribuuntur; idem ferè iudicium fieri debet, ac de libris Recognitionum. Multa enim in illis vtilia sunt, & à Græcis veteribus magni fiunt: sed in Ecclesia Latina nullum ferè nomen habent: & ipsi etiam posteriores Græci in Concilio Trullano can. 2. improbant has constitutiones, vt ab hæreticis deprauiatas.

Audio Æthiopes his constitutionibus vti, vt verè Apostolicis, & ea de causa in erroribus versari circa cultum Sabbati & diei Dominicæ, & circa ministrum Sacramenti baptismi, & in aliis quibusdam dogmatibus. Nam lib. 7. cap. 24. iubent seruari diem Sabbati & Dominicæ, & lib. 5. constit. cap. 10. prohibetur absolutè, ne laici baptizent, & lib. 6. c. 15. iubent rebaptizari eos, qui baptizantur ab hæreticis, ea de causa, quia hæretici non sunt Sacerdotes.

Ac ne fortè obiiceretur, quòd Philippus Diaconus baptizabat, vt dicitur Act. 8. in iisdem constitutionibus lib. 6. cap. 7. dicitur Philippum, qui baptizauit Simonem magum, fuisse Apostolum. quod manifestè falsum est.

Habentur in iisdem Constitutionibus alia non pauca, quæ abhorrere videntur à veritate: vt quòd lib. 3. cap. 2. quartas nuptias appellent manifestam fornicationem. lib. 5. cap. 6. distinguant Mariam Magdalenam à Maria sorore Lazari. lib. 8. c. 14. Iacobum frætrem Domini non velint esse Apostolum ex duodecim. & lib. eodem cap. 26. 27. & 28. velint imponi manum Subdiacono,

D iiij

34 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

& Lectori, & ipsi etiam Diaconis, dum ordinantur: & lib. eodem cap. 32. dicant, Exorcistas non ordinari, & cap. 38. dicant, ancillam soli domino obsequentem recipi; si cum aliis intemperans fuerit, reijci.

De canonibus Apostolorum à Clemente scriptis maior est difficultas. Nam ab vna parte Tertullianus in libro aduersus Praxeam scribit, canones Apostolorum esse nobis per manus traditos. Sanctus quoque Athanasius in Synopsi eos numerat inter hagiographa. Synodus Trullana cap. 2. recipit canones Apostolorum octoginta quinque. Denique sanctus Ioannes Damascenus lib. 4. de fide Orthodoxa cap. 18. videtur eos ponere inter sacras scripturas.

At contra, Gelasius Papa in Concilio Romano, vnde extat caput, sancta Romana, dist. 15. expressè dicit, *Liber canonum Apostolorum apocryphus*: & hoc idem confirmatur distinct. 16. can. 1. & 2. Sed hæc conciliari possunt, si dicamus, canones legitimos esse solum quinquaginta priores: reliquos non esse legitimos, quamuis à Græcis recipiantur. Sic enim Urbanus secundus apud Gratianum dist. 32. can. præter. 6. sciendum, dicit canones Apostolorum extoto à Græcis, ex parte à Latinis recipi: & Humbertus Cardinalis clarius idem dicit; cuius testimonium, sub nomine Leonis Noni, ita refert Gratianus dist. 16. can. Clementis. *Apostolorum*, inquit, *canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis capitulis quinquaginta, quæ decreuerunt orthodoxæ fidei tractatores adiungenda*. Hincmarus quoque, vt testatur Franciscus Turrianus lib. primo. pro epi-

Stolis Decretalibus cap. 15. scribit, canones Apostolorum ab Ecclesia nobis traditos esse solum quinquaginta: & ante hos omnes Dionysius Exiguus quinquaginta solum canones Apostolorum in sua collectione posuit. Denique in antiquis codicibus Conciliorum, non inveniuntur canones Apostolorum, nisi quinquaginta. Et verè canones, qui errorem sapiunt, & ab hæreticis superadditi videntur, sunt canones posteriores, ut can. 65. de sabbato non ieiunando. & 67. de baptizatis vel ordinatis ab hæreticis. & 84. de numero librorum sacrorum; in quo canone multa sunt errata manifesta. Quòd verò Gratianus dicit initio distinctionis sextæ decimæ, canones Apostolorum auctoritate Zepherini Papæ esse sexaginta, fortasse vicio librariorum erratum est in numero.

De disputatione S. Petri cum Appione, & de Itinerario eiusdem S. Petri, quod non extat, nisi fortè, ut suprà diximus, idem sint Itinerarium & Recognitiones; non est multum laborandum. Ab initio enim reprobata leguntur, tum apud sanctum Hieronymum in libro de Scriptor. Eccles. tum apud sanctum Athanasium in Synopsi.

De liturgia S. Clementis idem ferè dicendum occurrit, quod de Liturgia S. Iacobi, eam verè Clementis esse, sed à posterioribus auctam: credibile autem est, Clementem non ex proprio iudicio, sed ex ritu, quem observari viderat à sancto Petro, Liturgiam composuisse: quemadmodum & ipse sanctus Petrus nihil aliud faciebat in offerendo sacrificio Eucharistico, nisi quod ipse Dominus fieri iusserat. Meminerunt Liturgiæ sancti

D iiii

56 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Clementis Proclus Patriarcha Constantinopolitani lib. 7. de traditione diuinæ Missæ, & Nicolaus Episcopus Methonensis in libro de veritate corporis Christi, & Bellarion Cardinalis in libro de Sacramento Eucharistiæ.

De sancto Ignatio. 71.

SANCTUS Ignatius Episcopus Antiochenus, post sanctum Petrum Apostolum, & sanctum Euodum, sedere cœpit anno Domini 71. & sedit annis 40. & Romæ passus est anno vndecimo Traiani, teste sancto Hieronymo in libro de Script. Ecclesiasticis. Scripsit Epistolas vtilissimas, vt testatur sanctus Polycarpus eius æqualis, qui in epistola ad Philipenses dicit, se collegisse epistolas Ignatii quotquot inuenire potuit.

Eusebius lib. 3. hist. cap. 30. septem enumerat epistolas sancti Ignatii, vt etiam sanctus Hieronymus loco citato, vnâ ad Ephesios, alteram ad Magnesianos, tertiam ad Trallianos, quartam ad Romanos, quintam ad Philadelphios, sextam ad Smyrnicos, septimam ad Polycarpum. Præter has inueniuntur aliæ quinque; ad Mariam Cassaboli tam vnâ, ad Antiochenos altera, ad Tarsenses tertia, ad Philipenses quarta, ad Heronem quinta. Atque hæ quinque epistolæ, quamuis ad manus Eusebij & Hieronymi non peruenerint; tamen ob styli similitudinem, & spiritum verè Apostolicum, à viris doctis omnino recipiuntur.

Tres aliæ circumferuntur, ad B. Virginem Deiparam vnâ, & ad sanctum Ioannem Euangelistam duæ, quibus additur epistola B. Virginis ad

Ignatium. Harum primus, quod sciam, meminit sanctus Bernardus ser. 7. in Psalmum *Qui habitat* : sed neque in codicibus Græcis habentur, neque gravitatem eloquij S. Ignatij omnino redolent.

Vnum hoc loco admonendum videtur, non esse magnam fidem habendam codicibus Græcis qui nunc extant, quando discrepant à Latinis. Sæpe enim emendatiores inveniuntur codices Latini, quàm Græci: quod verum esse intelliget, qui conferet testimonia, quæ ex Ignatio citant sanctus Athanasius in epistola ad Epictetum, & Theodoretus in Dialogis, cum verbis eiusdem Ignatij, quæ nunc habentur in codicibus Latinis & Græcis.

De sancto Polycarpo. 71.

SANCTUS Polycarpus Episcopus & martyr, vnam scripsit epistolam egregiam ad Philippenfes, quæ cum epistolis sancti Ignatij circumfertur. Eius epistolæ meminit sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. & Eusebius lib. 3. hist. cap. 30. aliàs 36. Vixit tempore S. Ignatij, sed superuixit vsque ad imperium M. Antonini, vt idem S. Hieronymus in eodem loco testatur.

De S. Dionysio Areopagita. 71.

SANCTUS Dionysius Areopagita S. Pauli Apostoli discipulus fuit, teste sancto Luca Act. 17. Quamuis autem à nonnullis dicatur martyrium fuisse sub Domitiano; contra tamen sentiunt

58 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

alij, quoniam ipse idem sanctus Dionysius in libro de diuinis nominibus cap. 4. nominatim allegat S. Ignatij verba ex epistola ad Romanos: quam epistolam scriptam esse constat anno vndecimo Traiani, quo anno sanctus Ignatius martyrio coronatus est. *Scribit autem, inquit Arcopagita, & diuinus Ignatius, Amor meus crucifixus est.* hæc autem verba in epistola ad Romanos leguntur. Quomodo igitur potest Dionysius obiisse tempore Domitiani, qui Traianum præcessit, si citat epistolam scriptam vndecimo anno Traiani? Existimamus igitur sanctum Dionysium fuisse quidem sanctorum Ignatij & Polycarpi æqualem, sed superuixisse vsque ad imperium Hadriani.

Opera sancti Dionysij, quæ nunc extant, hæc sunt:

De Cælesti Hierarchia,	lib. 1
De Ecclesiastica Hierarchia:	1
De Diuinis nominibus,	1
De Mystica Theologia,	1
Item Epistolæ ad Caium.	4
Ad Dorotheum,	1
Ad Sosipatrum,	1
Ad Polycarpum,	1
Ad Demophilum,	1
Ad Titum,	1
Ad Apollophanem,	1
Ad S. Ioannem Apostolum,	1
Ferebatur & vna ad B. Paulum: sed ab omnibus meritò reiecta est.	

De cæteris operibus viri docti & catholici nihil dubitant, Soli hæretici Lutherani, & quidam

ſcioli, Erasmus, Valla, & pauci alij, opera ſupra numerata negant eſſe ſancti Dionyſij Areopagitæ.

Sed (vt alia nunc omittam) ad auctoritatem his operibus conciliandam ſatis eſſe debet, quòd hæc opera probentur à ſancto Gregorio Papa hom. 34. in Euangelia, à ſancto Martino Papa, & martyre in Concilio Romano, à ſancto Agathone Pontifice in epiſtola ad Imperatorem Conſtantinum IV. & à Nicolao primo in epiſt. ad Michaëlem Imperatorem. Item à Concilio VI. generali Act. 4. & à Concilio VII. Act. 2. Denique à ſanctis Doctõribus plurimis, qui in hæc opera, tamquam germana ſancti Dionyſij Areopagitæ, commentaria ſcripſerunt, vt à ſancto Maximo monacho, à S. Thoma; & alijs.

Quod autem ante ſanctum Gregorium Romanum nemo horum operum nomine S. Dionyſij Areopagitæ meminerit: cauſa videtur eſſe, quod alicubi latuerint, vt multa alia ſæpe longo tempore deliteſcunt, & circa tempora ſancti Gregorij reperta fuerint.

Quod enim quidam dicunt, citari nominatim hæc opera ab Origene homilia quadam in primum caput Ioannis, & ab Athanaſio in quæſtionibus ad Antiochum quæſt. 8. nihil efficit. nam in homilia illa nominantur Ariani, qui diu poſt Origenem exorti ſunt: & in quæſtionibus ad Antiochum nominantur auctores ipſo Athanaſio poſteriores: ex quo ſequitur vt illa teſtimonia eſſe non poſſint Origenis, vel Athanaſij, ſed recentiorum auctorum.

Scribunt quidem Liberatus Abbas in Breuiario cap. 10. & Anaſtaſius Bibliothecarius in epiſt.

ad Carolum Caluum Imper. citari Dionysium Areopagitam à Ioanne Chrysostomo & Cyrillo Alexandrino : sed quæ illi citant, non inveniuntur in locis citatis.

De S. Martiale Episcopo Lemouicensi.

SANCTUS Martialis primus Episcopus Lemouicensis, dicitur scripsisse duas epistolas, vnam ad Burdegalenses, alteram ad Tolosanum, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum. Sed multa sunt, quæ eas epistolas supposititias esse indicare videantur.

Primum enim auctor harum epistolarum dicit, se cum Christo vixisse, antequam crucifigeretur : Martialis autem Episcopus primus Lemouicenum missus fuit ad eam urbem, Decio Augusto & Grato Coss. anno Dom. 254. vt Gregorius Turonicus testatur lib. 1. hist. cap. 10. Quare necesse est vel Martialem vixisse ferme 300. annis; vel titulum epistolarum esse falsum, qui auctorem præfert Martialem Episcopum Lemouicensem, vel Epistolas esse confictas.

Deinde in secunda epistola cap. 8. scribit auctor à se baptizatum Stephanum Regem, & quendam alium Tyrannum, cum Satrapis fuis. Atqui tempore Apostolorum, & etiam tempore Decij Imperatoris, non habuit Gallia ullos Reges, sed Imperio Romano subiecta erat. Primum enim regem, Romanis expulsis, fuisse in Gallia Clodionem comatum, Faramundi filium, post annum Dom. 400. testantur omnes historici, Gregorius Turonicus lib. 2. cap. 9. qui cum vo-

erat Clogionem, Ado Viennensis, Abbas Vrspergensis, Aimoinus, Paulus Æmilius, Robertus Gaguinus, Papirius Massonus, & alij.

Tertiò dicit idem auctor eodem loco, templa Idolorum eversa fuisse, & Ecclesias ædificatas auctoritate regia ipso suo tempore: quæ videntur manifestè falsa, certè pugnant cum historiis Gregorij Turonici, Adonis & aliorum.

Quartò in epistola eadem cap. 9. citantur verba scripturæ Geneseos secundum S. Hieronymi versionem, quod etiam in vtraque epistola passim cernitur. Id verò signum est apertissimum novitatis.

Quintò in eadem epistola cap. 13. scribit auctor se interfuisse cum aliis discipulis, quando Iudas osculo Dominum prodidit. Atqui hoc videtur repugnare Evangelio. Si quidem Marcus cap. 14. & Lucas cap. 22. dicunt Christum cum duodecim ultimam cenam celebrasse, & cum eisdem in hortum ingressum, ac deinde Iudæ obviam iuisse.

Sextò in epistola eadem, cap. 8. dicit, Valeriam quandam in ipsa Gallia martyrio coronatam. Id verò repugnat Sulpitio lib. 2. sacræ historiæ, & Gregorio Turonico lib. 1. cap. 28. histor. Francorum, qui scribunt, temporibus M. Antonini primùm intra Gallias martyria visa.

Multa sunt alia, quæ his epistolis fidem detrudere videntur. Alioqui autem piæ sunt, & ex iis non pauca dogmata Ecclesiastica confirmari possent aduersus nostri temporis hæreticos, si de tempore, quo scriptæ sunt, planè constaret.

De Abdia Babylonio.

Abdias Babylonius vnus ex discipulis Domini fuisse dicitur. Sed vitæ Apostolorum, quæ sub nomine eius circumferuntur, fabulis similiore sunt, quàm veræ narrationi. Sed neque eius Abdiæ, aut libri eius, vllam in veteribus mentionem inuenio.

De Presbyteris Achaia, qui sancti Andrea passionem scripserunt.

Exstat Passio S. Andrea Apostoli sub nomine Presbyterorum Achaia, qui dicunt se scripsisse ea, quibus ipsi interfuerunt. Audiui aliquando magnum quendam virum, eam historiam in dubium reuocantem. Sed certè non videtur negari posse, quin vera, & antiqua, & utilis historia sit.

Petrus Damiani, qui ante sexcentos annos floruit, in serm. 2. de sancto Andrea, de hac historia sic loquitur: *Non immerito in singulare auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt scripserunt, & ministri fuerunt sermonis.* Sanctus etiam Bernardus in serm. de sancto Andrea, in vigilia eius, & in duobus, quos habuit in die festo, miris laudibus effert verba S. Andrea ad crucem, quæ in hoc libro ad verbum inueniuntur.

Ioannes à Louanio, vir multæ doctrinæ, & iudicij, in censura de passionibus Sanctorum, quæ habetur in Martyrologio Molani, hanc histo-

Ab anno Dom. 100. ad 200. 63

riam vt legitimam probauit. Idem fecit Aloysius Lipomanus, vir grauiſſimus, qui ex probatis auctoribus vitas Sanctorum deſcripſit. Denique in Breuiario Romano nuper recognito h*ist*oria h*æ*c, c*um* de ea inter viros doctos & graues acriter diſputatum eſſet, omnium conſenſu approbata locum ſuum retinuit.

Seculum ſecundum ab anno 100. ad 200.

De S. Iuſtino Martyre. 150.

Poſt Apoſtolica tempora primus eorum, quorum ſcripta ad nos peruenerunt, videtur eſſe ſanctus Iuſtinus Philoſophus & Martyr. Floruit enim temporibus Antonini Pij, & ſucceſſorum eius Marci Aurelij, & Lucij Veri; & in Apologia ad Imp. & Senatum popul*um*que Romanum, ſcribit numerari eo tempore annos 150. à Chriſti natiuitate.

Opera eius multa recensentur ab Eusebio lib. 4. h*ist*. cap. 17. & à ſancto Hieronymo in lib. de Script. Eccleſ. quorum operum aliqua non extant, & quædam etiam extant, quorum illi non meminerunt. H*æ*c igitur Iuſtini opera nunc feruntur.

Dialogus c*um* Tryphone Iudæo Ephesi habitus.
Apologia ad Senatum Romanum.

Apologia altera ad Imp. Antoninum Pium.

Oratio parænetica ad gentes.

De Monarchia.

Expoſitio fidei, ſiue de recta confeſſione.

Epistola ad Zenam & Serenum.

64 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Interrogationes, siue quæstiones positæ gentibus, & gentium ad eas responsiones, earumque refutationes.

Interrogationes, siue quæstiones gentium positæ Christianis, & ad eas responsiones.

Refutatio quorundam Aristotelis dogmatum.

Et quidem de primis quinque libris, quorum Eusebius & Hieronymus meminerunt, non videtur posse dubitari. Sciendum est autem, Apologiam priorem, ut in nostris libris habemus, reipsa esse posteriorem, & non ad Senatum datam, ut nostri libri habent, sed ad Marcum & Lucium Imperatoris Pij successores, ut apertè colligitur ex Eusebio, & Hieronymo locis citatis, sed fefellit nostros, quia Apologia prior caret initio, & ideo non potuit cognosci ad quem vel ad quos directa esset.

Liber de expositione fidei, siue de confessione rectæ fidei, cuiuscumque sit, insignis liber est, & Iustino auctore dignus. Ambigo tamen, an eius sit. Primò, quia veteres eius non meminerunt. Secundò, quia stylus videtur esse diuersus à stylo Iustini. Tertiò, quoniam multo apertius & distinctius disserit de mysteriis Trinitatis & Incarnationis, quàm scriptores eius sæculi facere soleant.

De epistola ad Zenam & Serenum idipsum cenfeo.

De libro quæstionum quinque gentibus à Christianis positarum, facile iudicari potest, cum librum non esse Iustini: quòd in eo sæpe fiat mentio Manichæorum, quos post mortem Iustini exortos esse constat. Idem iudicium fieri potest de quæstionibus 146. quas gentes Christianis poluerunt.

Ab anno Dom. 100. ad 200. 63

fuerunt. Nam quæst. 82. & 86. citatur Origenes & quæst. 115. citatur Irenæus; & martyr appellatur: cum tamen Iustinus utroque antiquior fuerit. nam ipse etiam Irenæus lib. 5. Iustinum martyrem adducit tanquam se antiquiorem.

De reprehensione dogmatum Aristotelis, meminit Phorius in Bibliotheca; neque extat evidens indicium falsitatis: ideò nihil habeo quod dicam.

De Melitone. 150.

Sanctus Melito Sardensis Episcopus M. Ant. Relij Imp. tempore floruit; cui etiam Apologiam pro Christianis obtulit, ut refert Eusebius lib. 4. hist. cap. 25. Multa scripsit, quorum fragmenta extant apud Eusebium loco notato. Inter quæ fragmenta continetur catalogus librorum Testamenti veteris, in quo liber Sapientiæ tribuitur Salomoni: & hic solus liber recensetur à Melitone ex iis, qui in Hebræicis codicibus non habentur: ut etiam solus liber Esther omittitur ex iis, qui sunt in Hebræo.

Tribuitur etiam Melitoni liber de transitu B. Virginis, qui extat in 7. tomo Bibliothecæ sanctorum Patrum, edit. 2. sed indignus liber est, qui tanto viro tribuatur.

De Athenagora. 155.

Athenagoras æqualis Iustini fuit, & insignem Apologiam pro Christianis scripsit, & Imp. Marco Aurelio Antonino, & Aurelio
E

66 *De Scriptoribus Ecclesiasticis.*

Commodo obtulit: quam sub nomine Athenagoræ citat sanctus Epiphanius in hæresi Origenis, ubi refert verba Procli ex Methodio.

Scriptit etiam librum de Resurrectione. Vtrumque opus extat tomo 9. bibliothecæ sanctorum Patrum, edit. 2. & suspicione caret. Mirum autem est, cur Eusebius diligentissimus scriptorum inuestigator huius auctoris non meminerit.

Quod autem sanctus Hieronymus hunc scriptorem omiserit, non est adeò mirum; cùm satis constet, catalogum sancti Hieronymi ex historia Eusebij esse desumptum, quòd ad illos scriptores, qui Eusebium præcellerunt.

De sancto Theophilo. 170.

SANCTUS Theophilus Episcopus Antiochenus, sextus ab Apostolo Petro, vixit tempore M. Aurelij Imp. & sub Commodò eius filio obiit; teste Eusebio in Chronico. Scriptit multa, teste S. Hieronymo lib. de Script. Eccles. Sed nunc extant in 1. tomo Bibliothecæ sanctorum Patrum, secundæ editionis, Commentaria in quatuor Evangelia, & libri tres ad Autolycum aduersus Christianæ religionis calumniatores.

De Tatiano. 170.

TATIANUS, sancti Iustini auditor, scripsit infinita volumina: ex quibus, inquit sanctus Hieronymus de Script. Eccles. vnus contra gentiles florentissimus extat liber. qui liber nuper est inuentus, & editus in 4. tomo Bibliothecæ san-

etorum Patrum secundæ editionis. Porro Tatianus post martyrium sancti Iustini à fide catholica defecit, & in superbiam elatus hæresiarcha factus est.

De Egesippo. 177.

Egesippus æqualis Iustini, & Athenagoræ fuit, ut ex Eusebio lib. 4. hist. cap. 21. & sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. perspicuum est. Scripsit historiam Ecclesiasticam usque ad sua tempora, id est, usque ad Aniceti Pontificatum. Huius historię meminerunt Eusebius, & sanctus Hieronymus locis citatis, in quibus fragmenta historię eiusdem leguntur. Nunc non extat. Libri verò de excidio Hierosolymæ, qui sub nomine Egesippi circumferuntur, aut alterius Egesippi recentioris, aut supposititij sunt. Certè ex lib. tertio, cap. 5, colligitur, post Constantini tempora libros illos fuisse conscriptos.

De sancto Irenæo. 180.

Sanctus Irenæus Episcopus & martyr Commodo Imperatore, & Eleuthero Pontifice vixit, & tempore Seueri Imp. martyrium cōsummauit. Scripsit multa, sed ad nos non peruenerūt, nisi quinque libri aduersus Valentinum, qui pleni sunt doctrina & pietate. Ambigunt nonnulli, Græcè an Latine scripserit; quoniam non inueniuntur eius libri, nisi Latine conscripti: & tamen ipse natione Græcus erat, & sancti Polycarpi discipulus, & phrasis eius græcissimum redolet.

E ij

68 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Sanctus Hieronymus lib. 11. in Ezechielem explanans caput 36. Ezechielis, apertè Irenæum inter scriptores Græcos numerat: & in libro de Script. Eccles. in Tertulliano, dicit Tertullianum esse primum Latinorum post Apollonium & Victorem, quorum vterque Irenæo posterior est.

Sæculum Tertium ab Anno 200. ad 300.

De Tertulliano. 203.

Tertullianus tempore Seueri Imperatoris floruit, vt ipse testatur lib. 1. in Marcionem, in Apologetico cap. 4. & alibi. Initio catholicus ardentissimi zeli, deinde in Montani hæresim prolapsus, contra Ecclesiam non pauca scripsit. Ergo opera Tertulliani indubitata sunt.

De patientia,	lib. 1
De carne Christi,	1
De Resurrectione carnis,	1
De præscriptionibus aduersus hæreticos,	1
Aduersus Iudæos,	1
Aduersus Marcionem,	3
Aduersus Valentiniānos,	1
Aduersus Hermogenem,	1
Aduersus Praxeam,	1
De corona Militis.	1
Ad Martyres,	1
De Pœnitentia,	1
De Virginibus velandis,	1
De Habitu muliebri,	1
De cultu Feminarum,	1

Ad Vxoꝛem suam,	2
† De fuga in persecutione,	1
Ad Scapulam,	1
De testimonio animæ,	1
De Anima,	1
† De exhortatione Castitatis.	1
† De Monogamia,	1
De Baptismo,	1
De Pallio,	1
De Idololatria,	1
† De Pudicitia,	1
† De Ieiunio, aduersus Psychicos,	1
Scorpiacum contra Gnosticos,	1
De Oratione,	1
De Spectaculis,	1
Apologeticus aduersus gentes,	1

Ex his libris sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccl. dicit, scriptos esse contra Ecclesiam à Tertulliano iam tum hæretico, librum De fuga in persecutione, De exhortatione castitatis, De Monogamia, De pudicitia, De ieiunio, quibus crucem addidimus. Librum de oratione scribit sanctus Hilarius in Can. 5. Matthæi, esse volumen aptissimum, sed consequentem errorem auctoris detraxisse scriptis probabilibus auctoritatem.

Opera Tertulliani dubia, vel supposititia.

De Trinitate, lib. 1.

De cibis Iudaïcis, epistola.

De libro de Trinitate dissentiant sanctus Hieronymus, & Rufinus. Hic enim in Apologia pro Origene scribit, librum de Trinitate Tertulliani ab hæreticis cum operibus sancti Cypriani con-

E iij

70 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

iunctum fuisse, vt fallerent incautos. Ille autem in secundo libro aduersus Rufinum contra asserit, librum illum de Trinitate, non esse Tertulliani, sed Nouatiani.

Idem etiam sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. in Nouatiano, scribit, Nouatianum scripsisse grande volumen de Trinitate, quasi Epitomen operis Tertulliani. Vbi aperte significat, Tertullianum quoque scripsisse de Trinitate, cuius libri epitomem Nouatianus ediderit. Sed quicquid de hac re sit, dubitari non posse existimo, quin liber de Trinitate, qui nunc extat inter opera Tertulliani, Tertulliani non sit. Nam in eo libro refutatur nominatim Sabelliana hæresis. Sabellius autem post tempora Tertulliani apparuit; & in tempora Nouatiani incidit, vt notum est ex epistola Dionysij Alexandrini apud Eusebium lib. 7. histor. cap. 5. Adde quod stylus, vt etiam sanctus Hieronymus annotauit, aperte clamat, librum illum Tertulliani non esse.

Liber, siue Epistola de cibis Iudaïcis, non videtur stylum habere Tertulliani: & videtur ab aliquo Episcopo propriæ plebi transmissus. Tertullianus autem Episcopus non fuit. Interim tamen nihil definitio, sed causas dubitandi in medium pono. Illud postremo addendum videtur, Tertulliani libros cum iudicio esse legendos, non eos tantum, quos, sancto Hieronymo teste, contra Ecclesiam propriè scripsit: sed etiam librum aduersus Praxeam, librum de anima, librum aduersus Hermogenem, librum de carne Christi, & librum de pœnitentia. In his enim propositio-

Ab anno Dom. 200. ad 300. 7

nes non paucæ, vel erroneæ, vel certè suspectæ
occurrunt.

De Clemente Alexandrino. 204.

Clemens Alexandrinus Ecclesiæ presbyter
vir doctissimus, Pantæni discipulus, & Ori-
genis magister, vixit sub Seuero Imp. vt ipse te-
statur lib. 1. Stromatum. Ibi enim deducit tem-
pora Imperatorum vsque ad obitum Cominodi,
cui Seuerus successit, post breuissimum imperiū
Pertinacis, & Iuliani. Multa scripsit, quorum
meminerunt Eusebius lib. 5. hist. cap. 11. & san-
ctus Hieronymus de Script. Eccles. Nunc verò
hæc opera supersunt.

* Stromatum libri octo.

Pædagogi libri tres.

Oratio exhortatoria.

Neque de his dubitatio vlla est. Meminit Cassio-
dorus in libro primo Diuinarum Institutionum,
explanationis Clementis Alexandrini in epistolas
canonicas: quæ an ea sit, quæ in Bibliotheca san-
ctorum Patrum inuenitur, non facile iudicare
possum.

Non desunt in hoc insigni auctore sententiæ
aliquæ, quæ errorem sapiunt, quas in libris no-
stris Controuersiarum notauimus, & ob quas
Geladius Papa in Concilio quodam Romano,
Clementis huius opuscula inter apocrypha retu-
lit. Vtrum autem sententiæ illæ ab hæreticis in-
sertæ sint, vt aliqui piè credunt, an auctori more
humano exciderint, ignoramus.

E iiij

72 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Minutio Felice. 206.

Minutius Felix, Tertulliani æqualis, scripsit Dialogum inter Christianum Octavianum, & Ethnicum Cæcilium, qui Dialogus Octavius inscribitur; atque inde factum est, cum auctor ignoraretur, ut septem libris Arnobij contra gentes, hic veluti octavus adiungeretur. Sed re vera non est octavus liber Arnobij, sed Octavius Minutij Felicis, causidici Romani insignis, ut S. Hieronymus testatur in lib. de Script. Eccles.

De S. Hippolyto Episcopo, & Martyre. 220.

Sanctus Hippolytus Episcopus Portuensis, & martyr, Clementis Alexandrini discipulus, sub Alexandro Severo martyrium consummavit.

Multa scripsit, quæ enumerantur ab Eusebio lib. 6. hist. cap. 16. & à sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. Nunc solum extant excetpta quædam ex libris S. Hippolyti de Theologia & Incarnatione, apud Henricum Canisium tomo quinto Antiquæ lectionis; necnon in Bibliotheca sanctorum Patrum, Oratio de consummatione Mundi, De Antichristo, & secundo adventu Domini nostri Iesu Christi.

Consulat Lector notationes Card. Baronij ad Martyrologium die 22. Augusti.

De Iulio Africano. 222.

Iulius Africanus paulo senior Origene fuisse videtur, cum in epistola ad Origenem, cum

Filium appellet. Scripsit librum de temporibus, ab origine Mundi, vsque ad Macrinum Imperatorem, sub quo ipse viuebat, & ad M. Antonium Heliogabalum, legationem suscepit, vt S. Hieronymus testatur in lib. de Script. Ecclesiast. Sed hi libri perierunt, cum tamen extarent tempore Photij, vt ipse in Bibliotheca scribit. Extat hoc tempore solùm Epistola ad Origenem de historia Susannæ, quam fabulosam esse contendit: cui respondit Origenes, veram illam esse demonstrans. Epistola Iulij Africani extat in secundo tomo operum Origenis.

De Origene. 226.

Origenes Adamantius, Clemens Alexandrini discipulus, vixit vsque ad tempora Galli & Volusiani Impp. teste sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. Quamuis autem doctissimus fuerit, deceptus tamen ex Platonis philosophia in multos errores incidit. Sanctus Basilias in lib. de Spiritu sancto cap. 30. dicit, Origenem non habuisse sanas de Spiritu sancto opiniones. Sanctus Epiphanius in libris de hæresibus ponit Origenem in numero aliorum hæreticorum. Sanctus Hieronymus vertit in Latinum idioma libros Origenis Periarchon, vt ostenderet errores plurimos, quibus libri illi scatent. Denique in quinta Synodo generali collatione 8. can. ii. dicitur anathema Origeni, & scriptis eius, sicut Ario, Eunomio, Macedonio, Nestorio, & Eutycheti; & in lib. qui scribitur, Pratum spiritua-

74 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

le cap. 25. in quadam revelatione vitus est. Origenes cum Ario, aliisque hæreticis in gehennæ ignibustorqueri. Citatur autem Pratum spirituale in 7. Synodo generali, ne quis eum librum spernendum censeat. Hæc præmittenda existimaui propter eos, qui Origenem defendere, vel excusare conantur: quales fuerunt olim Eusebius in lib. 6. hist. Eccles. & in Apologia pro Origene, quam nomine Pamphili martyris edidit; & qui Eusebium imitatus est, Rufinus, qui etiam Apologiam pro eodem Origene scripsit. Deinde paulò ante nostram ætatem eandem defensionem suscepit Ioannes Picus; & nostro tempore Gilbertus Genebrardus.

Opera Origenis ascendunt ad sena millia librorum, teste Epiphanio in hæresi Origenis, quæ est ordine 64. Sed plurima perierunt. Quæ nunc extant, in duos tomos distributa hæc sunt.

Primi tomi.

In Genesim homiliae	17
In Exodum hom.	13
In Leviticum hom.	16
In Numeros hom.	28
In librum Iosue hom.	26
In librum Iudicum hom.	9
In lib. Regum hom.	1
In librum Iob libri	3
In Psal. 36. 37. & 38. hom.	9
In Cantica canticorum hom.	6
In Isaiam hom.	9
In Hieremiam hom.	14
In Ezechielem hom.	14

Ab anno Dom. 200. ad 300. 75

Periarchon, id est, de principiis, lib. 4

Threni, siue planctus Origenis, tract. 1

De recta in Deum fide Dialogus.

Commentaria in Iob, Ioachimo Perionio interprete.

In eundem hom. 4

Secundi tomi.

In Matthæum tractatus, 35

In Lucam hom. 39

In Ioannem tractatus, 32

In diuersos locos noui testamenti hom. 10

In epistolam ad Rom. lib. 36

Contra Celsum lib. 8

Contra Marcionistas Dialogi.

Philocalia, siue de amore honesti.

De Susannæ historia Epitome.

De eadem historia Iulij Africani epistola, & ad eandem Origenis responsio.

His addi possunt Tetrapla, Hexapla, & Octapla Origenis labore contexta. Tetrapla sunt quatuor editiones testamenti veteris, 7e. Interpretum, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis. Hexapla sunt quatuor illæ, adiunctis duabus Hebraïcis, altera literis Hebraïcis, altera literis Græcis. Octapla sunt editiones sex supradictæ, adiunctis duabus sine nomine auctoris, quinta, & sexta. Addidit ipse Origenes septimam editionem ex versione 70. Interpretum emendata, & cum Theodotionis versione collata, additis asteriscis, & obeliscis. Vide de his editionibus Epiphanium in lib. de ponderibus & mensuris.

Opera dubia, vel supposita.

Homiliae in Leuiticum habentur etiam inter libros S. Cyrilli: sed verè Origenis sunt, non S. Cyrilli: nam & phrasim Origenis seruant, & erroribus eiusdem scatent.

Libri tres in Iob, non videntur esse Origenis. nam lib. 1. meminit auctor Homousianorum, quam dicit esse sectam trium Deorum, quæ totam orbem repleuit. At nomen Homousianorum inuentum est ab Arianis, qui post obitum Origenis apparuerunt. Deinde lib. 2. meminit auctor S. Luciani iam tum martyrio affecti. At sanctus Lucianus posterior Origene fuit.

Commentaria quoque in Iob, Perionio interprete, non videntur esse Origenis. Nam explanatione cap. 3. adfert expositionem S. Luciani martyris: item in explanatione cap. 7. & 8. refellit Manichæos nominatim: & in cap. 18. meminit Homousianistarum. At Manichæi, & Ariani, qui Catholicos Homousianistas vocabant, post Origenem exorti sunt.

De Homiliis in Psalmos aliqui dubitant, an sint Origenis.

Homiliae in diuersa loca Euangelij, sine dubio non sunt omnes Origenis.

In Homilia in primum caput Ioannis mentio fit Manichæorum, & Arianorum, qui post Origenem exorti sunt.

In Homilia nona in diuersa loca, inueniuntur fragmenta ex S. Hieronymo in vltimum caput Isaiaæ Prophetæ, & ex sancto Gregorio lib. 15.

Moralium cap. 14. & ex aliis Origene posterioribus; & ea fragmenta Hieronymi & Gregorij, non Origenis, esse stylus manifestè docet.

In Homilia de sancta Maria Magdalena super illud, Maria stabat ad monumentum foris plorans, stylus est planè Latinus.

Tractatus quintus in Matthæum videtur esse Latini auctoris. nam adducens auctor verba Isaie 48. Dominus misit me, & spiritus eius, *In Græco*, inquit, *Spiritus sanctus neutri generis est, non masculini, ut apud nos.* ubi se inter Latinos numerat. Et si tractatus quintus Latini auctoris est, non parva suspicio est, reliquos etiam tractatus eiusdem operis, Latini auctoris esse. Atque hæc pauca de Origene.

De Ammonio Alexandrino. 226.

Ammoniüs Alexandrinus tempore Alexandri Imper. vixit, & scripsit canones euangelicos, quos alij harmoniam euangelicam vocant, quam Victor Capuanus cum Tatiani diatessaron confudisse videtur. Vide in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 7. editionis secundæ, & Card. Baronium tomò secundo Annalium ad annum Dom. 174.

De S. Gregorio Thaumaturgo. 233.

Sanctus Gregorius, antea Theodorus dictus, Episcopus fuit Neocæsariensis, & à magnitudine miraculorum patratorum Thaumaturgus appellatus. Auditor fuit Origenis, dum esset ado-

78 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

lescens: sed ab erroribus eius omnino immunus fuit. Claruit tempore Alexandri Seueri, cuius anno 10. factum Episcopum scribit Cardinalis Baronius in secundo tomo Annalium, ad ann. 233.

Scripsit Metaphrasim in Ecclesiastem.

Panegyricum in Origenem.

Breuem fidei confessionem, quam ex reuelatione B. Ioannis Apostoli didicit.

Expositionem fidei aduersus Elianum.

Et Epistolam Canonicam.

His nuper adiunxit Gerardus Vossius duodecim sententias cum anathematismis; qui extant Græcè, & Latine apud Henricum Canisium tomo 3. antiquæ lectionis.

Tres Sermones eiusdem S. Gregorij de Annuntiatione B. Virginis.

Item Sermone de Baptismo Christi, siue de Theophania Domini: denique disputationem de anima ad Tatianum.

Et quidem de Metaphrasi nullum est dubium. Eius enim esse testatur sanctus Hieronymus, tum in lib. de Script. Eccles. tum in Commentario ad cap. 4. Ecclesiastæ. Rufinus etiam meminit lib. 7. hist. Eusebij cap. 25. & falluntur, qui eam tribuunt Gregorio Nazianzeno.

De Panegyrico quoque in Origenem res notissima est. Scripsit enim illum adolescens, & coram ingenti multitudine, ipso etiam Origene audiente, recitauit, teste sancto Hieronymo de Scriptor. Ecclesiasticis. & hoc tempore in lucem prodit auctore Gerardo Vossio hic ipse Panegyricus Græcè & Latine.

Non minus certum est, didicisse sanctum Gre-

confessionem fidei à B Ioanne Euangelista sibi cum ipsa sanctissima Virgine Deipara apparente ; cuius rei meminit Gregorius Nyssenus in vita Gregorij Thaumaturgi : & eam ipsam fidei confessionem ab eodem Gregorio scriptam, totidem verbis referunt idem Gregorius Nyssenus, & alij.

Denique extra controuersiam est epistola canonica, quam etiam Balsamon commentariis illustrauit.

Expositionem fidei, quam sanctus Gregorius scripsit, existimat Gerardus Vossius se inuenisse & edidisse: sed fortasse fallitur. Nam expositio illa fidei, cuius meminit sanctus Basilius in epist. 64. ad Neocæsarienses, quæ verè à Gregorio Thaumaturgo scripta fuerat aduersus Elianum, multum differt ab ista, quæ nunc extat apud Vossium. In illa enim habebatur, Patrem & filium hypostasi esse vnum, & sola animi cogitatione distinguui. vnde suspicio orta erat, à Gregorio foueri hæresim Sabelij : & sanctus Basilius laborat, vt sanctum Gregorium à Sabellianismi suspitione defendat. Sed videtur sanctus Gregorius per hypostasim intelligere voluisse substantiam, siue essentiam. nam de voce hypostasis differens sanctus Hieronymus in epistola ad Damasum, dicit totam sæcularium litterarum scholam nihil aliud per hypostasim nisi vsiam nosse. Illud quoque, patrem & filium sola animi cogitatione distinguui, videtur intelligendum de distinctione ab hypostasi sumpta pro essentia, non de distinctione patris à filio, vel filij à patre, quam constat esse realem : quod S. Gregorius non ignorabat, vt satis colligitur

80 De Scriptoribus Ecclesiasticis

ex formula fidei tibi à sancto Ioanne in visione tradita. At expositio fidei quã Vossius edidit, Sabellium nominatim refutat, neque vnquam dicit, Patrem & filium hypostasi esse vnum, & sola rationis cogitatione distingui: sed contra dicit, Patrem & filium natura diuinitatis esse vnum, & vnamquamque personam per se subsistere, & aliam esse hypostasim Patris, aliam filij, &c. Præterea expositio fidei Vossiana videtur omnino scripta contra Arianos, ac per hoc satis diu post tempora S. Gregorij Thaumaturgi. sic enim incipit, *Inimicissimi, & alieni à confessione Apostolica sunt, qui dicunt esse filium ex non extantibus, &c.* & infra, *Eos verò, qui communicant cum iis, qui reiciunt homousion, tamquam alienum à scripturis, & qui dicunt aliquid ex Trinitate creatum esse, alienos existimamus.*

Constat autem Arianos fuisse, qui dicebant filium esse ex non extantibus, & qui reiciebant vocem homousion, tamquam alienam à scripturis. Quia etiam ita disputat hic auctor de Incarnatione, vt videatur refellere Nestorianos, & Eutychianos.

Eadem censura addi potest ad duodecim capitula cum anathematismis, quæ Gerardus Vossius sancto Gregorio tribuit. Videntur enim illa capitula, quasi appendix quædam ad expositionem fidei adiuncta; ac præcipuè Nestorij, & Eutychetis erroribus opponuntur: qui hæretici longe post obitum sancti Gregorij exorti sunt.

De sermonibus in Annunciationem, & Theophaniam Dominicam, vt etiam de libello De anima ad Titianum, nihil certi habeo, cum nec veteres

teres horum operum meminerint ; neque tamen conuinci possit, eos esse supposititios.

• De sancto Cornelio Papa. 254.

SANCTUS Cornelius Papa tempore Decij sedit, & scripsit insignes epistolas, quarum meminit sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. & quibus extat solùm epistola ad Fabium, siue Flavianum Antiochenum Episcopum, sed non integra, apud Eusebium lib. 6. hist. cap. 35. & alia breuis ad Lupicinum, tomo 1. Bibliothecz sanctorum Patrum: & alia dux inter epistolas sancti Cypriani.

De sancto Sixto secundo.

SIXTUS secundus Pontifex & martyr dicitur scripsisse librum sententiarum, siue prouerbiorum, qui citatur à sancto Augustino lib. De natura & gratia, cap. 64. & extat in tomo 5. Bibliothecz sanctorum Patrum edit. 2.

Cæterùm liber ille falsò tribuitur sancto Sixto martyri; cùm sit Sixti philosophi ethnici, vt sanctus Hieronymus demonstrat in epist. ad Ctesiphontem, in cap. 22. Hieremiæ, in cap. 18. Ezechielis: & sanctus Augustinus lib. 2. Retractationum, cap. 42. retractat locum citatum ex libro De natura & gratia. Denique Gelasius in Concilio 70. Episcoporum, reprobatur librum prouerbiorum sub nomine sancti Sixti ab hæreticis conscriptum. dicit autem ab hæreticis conscriptum, quia Rufinus eum librum plenum erroribus

82 *De Scriptoribus Ecclesiasticis* conuertit ex Græco, & sancto Sixto attribuit.

De sancto Cypriano. 250.

SANCTUS Cyprianus vir eloquentissimus & sanctissimus, sub Valeriano & Gallieno martyrium passus est, teste sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. sed in Episcopum promotus fuit tēporibus Fabiani Papæ, & Philippi Imp. Proinde sedit temporibus Fabiani, Cornelij, Lucij, Stephani, & Sixti, Pontificum Romanorum. Opera eius multa extant, sed non omnia indubitata. Primo igitur catalogum texemus operum indubitatorum.

Opera sancti Cypriani indubitata.

Epistolarum libri quatuor, quas Pamelius ordine temporum digessit, & sunt numero 83.

De habitu Virginum, tractatus vnus.

De lapsis, I

De simplicitate Prælatorum, siue de vnitatem

Ecclesiæ, I

De oratione Dominica, I

Contra Demetrianum, I

De Idolorum vanitate, I

De mortalitate, I

De Eleemosyna, (f. .) I

De bono patientiæ, I

De zelo, & liuore, I

De exhortatione Martyrij, I

Ad Quirinum contra Iudæos, libri tres.

Ad Iubaianum de baptizandis hæreticis, I

Ad Pompeium contra epistolam Stephani

Papæ, I

Ab anno Dom. 200. ad 300. 83

Hos tamen duos libros Pamelius inter epistolas coniecit, & sunt epistolæ 73. & 74.

Sententiarum ex Concilio Carthaginensi de hæreticis baptizandis,

Opera supposititia, vel dubia.

De monte Sina & Sion, tractatus vnus.

De reuelatione capitis sancti Io. Baptistæ.

Expositio symboli.

De singularitate Clericorum.

De operibus Cardinalibus Christi, sermones 12

De laude Martyrij.

De disciplina & bono pudicitæ.

Ad Nouatianum, de spe veniæ lapsis non neganda.

De duplici martyrio.

De aleatoribus.

De cœnæ dispositione.

De duodecim abusibus sæculi.

De spectaculis.

De Iudæica incredulitate ad Vigilium.

De Iudæis qui insecuti sunt Christum.

Carmen Genesis.

Carmen, Sodoma.

Carmen ad apostatam Senatorem.

Hymnus de Pascha.

Oratio pro Martyribus, quæ incipit, Agios.

Oratio altera, quæ incipit, Domine sancte Pater.

Tractatus de monte Sina & Sion non habet stylum sancti Cypriani.

Tractatus de reuelatione capitis sancti Ioannis

F. ij

84 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Baptistæ, non est sancti Cypriani, sed auctoris multo recentioris, qui in hoc ipso opere mentionem facit sanctorum Athanasij & Cyrilli: item Theodosij Imp. Pippini Regis Francorum: & ipsa reuelatio capitis S. Ioannis Baptistæ contigit sub Theodosio, vt Nicephorus testatur lib. 12. cap. 49. Itaque reuelatio de qua hîc agitur, facta est annis plus centum post obitum sancti Cypriani.

Expositio Symboli non est sancti Cypriani, sed Rufini nomine Rufini habetur inter opera sancti Hieronymi: & testatur Gennadius in lib. de viris illustribus, Rufinum in explicatione Symboli excelluisse. denique stylus est Rufini, non sancti Cypriani.

Tractatus de singularitate Clericorum, vbi prohibetur Clericis cohabitatio feminarum, insignis & vtilis est, & antiqui sine dubio auctoris. nonnullis videtur esse potius Origenis, quàm Cypriani. Sed tamen stylus apertè reclamationat; & Latinum auctorem, non Græcum esse clamat. Idem etiam stylus satis diuersus est à stylo sancti Cypriani, & verba multa parum Latina admiscet, quæ in Cypriano non inueniuntur: qualia sunt, inordinaliter, contubernalitas, mulcedo, passibilitas, & alia.

Sermones de operibus Cardinalibus Christi eruditi & antiqui auctoris sunt; sed non videntur esse Cypriani. Primum enim stylus multo humilior est, quàm sancti Cypriani esse soleat. Deinde in sermone de tentatione & ieiunio, docet hic auctor Diabolum cecidisse de cœlo ante hominis creationem: cuius sententiæ contrarium habet sanctus Cyprianus in tractatu de zelo & liuore. Denique in præfatione sic alloquitur sanctum

Cornelium Papam, Quia, inquit, solent aliquando patres nugis infantilibus arridere, & linguis balbutientibus delectari, indulgentiam meretur humilitas, quæ quo potest accessu sublimitatis vestræ manibus se porrigit attrectandam. hæc ille. At S. Cyprianus semper Cornelium fratrem & collegam appellabat: nec ignorabat, se non minus doctum & disertum, quàm Cornelium esse. & cùm præterea Episcopus ante Cornelium ordinatus fuisset, & in Ecclesia vniuersa mirificè clareret; numquam profectò scripta sua nugas infantiles appellaret; neque diceret, sublimitatem Cornelij lingua balbutienti Cypriani oblectari debere.

Libellus de laude martyrij ideo positus est inter opera Cypriani dubia, quoniam Erasmus dubitauit ob aliquam styli dissimilitudinem. Sed communiter admittitur inter vera opera sancti Cypriani: præsertim cùm Moses, & Maximus, ad quos liber iste scribitur, in epistola ad Cyprianum, quæ est 26. inter epistolas sancti Cypriani, huius ipsius libri mentionem faciant. neque stylus disfidet ab aliis operibus, nisi quòd est magis elaboratus, quàm aliqua alia eiùdem opera; sed non magis, quàm omnia. Siquidem epistola secunda, quæ est ad Donatum, non cedit huic libello: & tamen illa epistola est, hic verò liber similis orationi in genere demonstratiuo.

Liber de disciplina & bono pudicitia, & liber ad Nouatianum de spe venia danda lapsis, sancti Cypriani mihi esse videntur; quicquid Erasmus dicat, qui nimis subtiliter de styli dissimilitudine aliquando iudicat.

86 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Liber de duplici Martyrio, sancti Cypriani esse non potest, cum auctor mentionem faciat Diocletiani & Maximiani Imperatorum, qui nondum imperare coeperant, cum sanctus Cyprianus martyrium pateretur. ac ut magis miremur qua fronte eiusmodi libri sub Cypriani nomine edantur, meminit hic idem auctor belli Cæsarei contra Turcas.

Liber de aleatoribus utilis & doctus est; sed non videtur esse Cypriani: cum in principio satis aperte significet auctor, se vniuersali Ecclesiæ præsidere, & Apostolatum gerere super quem Christus fundauit Ecclesiam, & Christi vicariam sedem obtinere, & sibi traditas esse claues ligandi & soluendi, &c. Itaque videtur libellus esse alicuius Romani Pontificis, qui sancti Cypriani scriptiones imitatur, quamuis styli eius elegantiam non assequatur.

Liber de cœnæ dispositione non solum Cypriani non est, verum neque alicuius docti hominis est. Fortasse auctor eius Cyprianus dicebatur, sed longè diuersus ab illo, de quo nunc agimus. nam neque verba, neque sententias habet homine docto dignas: sed ineptas & ridiculas narrationes & fabellas.

Liber de duodecim abusibus sæculi S. Cypriani esse non potest, cum passim citet scripturas ex versione S. Hieronymi: qua ratione neque S. Augustini erit, quamuis inter eius etiam opera feratur.

Liber de spectaculis egregius est, & ad imitationem libri Tertulliani de eodem argumento conscriptus. Ratio dubitandi sitne Cypriani, an

non, sola styli diuersitas esse videtur.

Liber de incredulitate Iudaica ad Vigilium, nihil est aliud, nisi versio in Latinam linguam dialogi Græci inter Iasonem Christianum. & Papiſcum Hebræum: qui Græcus dialogus antiquissimus est, cùm eius meminerit Origenes lib. 4. contra Celsum. Auctor autem Latinæ versionis non Cyprianus, sed Celsus dicitur, vt perspicuum est ex vltimis verbis libri.

Liber de Iudæis, qui infecuti sunt Christum, S. Cypriani non esse videtur, ob nimis magnam styli diuersitatem.

De carminibus & orationibus nihil certi habeo. nam neque habemus veterum testimonia, vnde probemus opera ista esse Cypriani: neque habemus argumenta, vnde probemus non esse. opera sunt graua & docta, & S. Cypriano digna.

De S. Pontio Diacono. 250.

Sanctus Pontius Diaconus S. Cypriani, scripsit insigne volumen de vita & passione S. Cypriani, teste S. Hieronymo de Script. Eccles. Id volumen extat ad initium S. Cypriani in editione Iacobi Pamelij.

De S. Dionysio Alexandrino. 250.

Sanctus Dionysius Alexandrinus Episcopus æqualis fuit S. Cypriani, sed paulo prior in Episcopatu, & paulo posterior in morte: & scripsit libros, & epistolas multas, teste sancto Hieronymo de Script. Eccles. Extat nunc epistola vn

F iij

88 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

fatis brevis inter canones Ecclesiasticos Græcorum, cum annotationibus Balsamonis. Extat epistola insignis cōtra Paulum Samosatenum Romæ edita Græcè & Latine anno 1608. Extant etiam multa & magna fragmenta operum huius Dionysij apud Eusebium lib. 6. hist. cap. 33. & sequentibus vsque ad finem, & libri 7. cap. 1. & sequentibus vsque ad 21. Extant denique alia fragmenta apud Athanasium in libro de sententia Dionysij Alexandrini, & in lib. de sententia Nicænæ Synodi. Neque de his vlla controuersia est.

De S. Zenone Episcopo, & Martyre. 260.

Ecclēsia Veronenfis sanctum Zenonem Episcopum veneratur, quem sub Gallicho Imperatore passum esse prædicat, & eius sermones permultos nuper edidit. Huius Zenonis Episcopi, & martyris nulla fit mentio apud Eusebium in historia, neque apud sanctum Hieronymum in lib. de Script. Eccles.

Primus est sanctus Gregorius, qui sanctum Zenonem Episcopum Veronæ Martyrem nominat, lib. 3. Dialogorum, cap. 19. sed de operibus eius mentionem nullam facit. Extant sub nomine eius sermones editi Veronæ anno 1586.

De Genesi sermones,	4
De Abraham,	3
De Somnio Iacob,	1
De Iuda Patriarcha,	1
De Exodo,	1
De Præcepto, Attende tibi,	1
De Iob,	1

Ab anno Dom. 200. ad 300. 89

De Psalmis,	9
De Isaia,	6
De Martyrio Isaia,	1
De Daniele,	9
De Iona,	1
De Evangelio secundum Lucam,	1
De Evangelio secundum Ioannem,	1
De Epistola ad Corinthios,	1
De Æterna filij generatione,	3
De Aduentu Christi,	1
De Circuncisione,	1
De Fide,	(.) 1
De Fide, Spe, & Charitate,	1
De Fidei veritate,	1
De Pascha,	9
Inuitatio ad fontem,	8
Ad Neophytos,	7
De Spirituali ædificatione,	1
De Patientia,	1
De Pudicitia,	1
De Continentia,	1
De Iustitia,	1
De Timore,	1
De Ieiunio,	(.) 1
De Spiritu, & Corpore,	1
De Auaritia,	3
De Liuore, & Inuidia,	1
De S. Archadio,	1
De Resurrectione,	1
Ex his sermo in illud, Attende tibi; & sermo in Euangelium Luca, & sermo de ieiunio, & sermo de liuore, & inuidia, non sunt S. Zenonis, sed	

90 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

S. Basilij magni, vt notum est, tum ex stylo, tum ex communi sententia. Item sermones in Psalmos, si non omnes, certè maiore ex parte, apud Hilarium inueniuntur.

De aliis non habeo, quod dicam, nisi aliquos esse breuissimos, vt sermones dici non mereantur; aliquos esse repetitiones aliorum, aliquos ita obscuros, vt intelligi nequeant; &, quod me male habet, de his sermonibus nullam extare apud veteres mentionem. Primus enim, qui eos inuenit, Guarinus fuit Veronensis Orator, ante annos circiter centum: editi sunt autem Venetiis anno 1508. & postea emendatius, & pulchrioribus characteribus Veronæ anno 1586. Consulat Lector Card. Baronium in notis Martyrologij.

De S. Victorino Pictabionense. 270.

SANCTUS Victorinus Pictabionensis Episcopus, & Martyr, multa opera scripsit, teste sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. Nunc solum extat Commentarium in Apocalypsim, & de hoc ipso dubium est, an sit Victorini opus. Scribit enim sanctus Hieronymus in epistola præfixa Commentario Victorini in Apocalypsim, Victorinum in isto suo Commentario secutum esse errorem Chiliastrarum, quod etiam scripsit in libro de Script. Eccles. in Papia: quæ de causa Gelasius Papa Victorini opera inter apocrypha numerauit. At Commentarium, quod nunc extat sub nomine Victorini, non solum hoc errore caret, sed contra hunc errorem etiam pugnat. Hic beatus vir sub Diocletiano martyrium passus est anno Dom. 303.

De S. Methodio Episcopo, & Martyre. 285.

Sanctus Methodius Episcopus Tyri claruit tempore Diocletiani Imperat. & anno eius 20. martyrio coronatus est, ex Hieronymo de Script. Eccles. Is multa scripsit: sed nunc solum extant fragmenta satis magna ex libro eius de resurrectione aduersus Origenem, apud Epiphanium hæresi 64. Extant etiam alia fragmenta apud Photium in bibliotheca. Circunfertur libellus reuelationum sub nomine S. Methodij, sed supposititius censetur.

De Dorotheo Tyrensi.

Dorotheus Tyrensis dicitur tempore Diocletiani exilium passus, & scripsisse Synopsin de vita Prophetarum & discipulorum Christi: quæ Synopsis extat in Bibliotheca sanctorum Patrum, & frequenter citatur. At huius Dorothei nullam mentionem inueni apud Eusebium, S. Hieronymum, vel Gennadium, aut etiam Io. Trithemium, qui scripserunt de viris illustribus.

Ipsa verò Synopsis plena est fabulis. Consulat lector, quæ iste auctor scribit in vita Abdia, Ionæ, Isaia, Hieremiæ, & Elisæi. Præterea consulat, quæ scribit in vita Iacobi Alphæi, & Clementis: & in summa sciat, ab isto numerari inter 72. discipulos Christi, omnes qui ab Apostolo Paulo nominantur, etiamsi Ethnici fuerint, vel feminæ: & illos omnes non solum discipulos Domini, sed etiam Episcopos facere. Non meminissem libri tam fa-

92 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
bulosi, nisi vidissem à multis citari, & non mini-
mi fieri.

De Arnobio. 289.

ARnobius sub Imp. Diocletiano floruit, te-
ste sancto Hieronymo de Script. Eccles. ac
vt probaret, se verè factum esse ex pagano Chri-
stianum, scripsit libros septem contra gentes:
nam octauus, qui illi operi adiunctus est, non est,
liber octauus Arnobij, sed Octavius Felicis Mi-
nutij, de quo supra dictum est. Feruntur etiam
sub nomine Arnobij Commentaria breuia in
Psalmos. Sed ea non videntur esse huius Arnobij,
sed alterius recentioris. Nam in explicatione
Psalm. 108. refellit hic auctor hæresim prædesti-
natorum, quæ tempore S. Augustini, vel postea
exorta est: & in explicatione Psalmi 109. nomi-
natim refellit Photinum hæresis Ebionitarum in-
stauratorem. At Photinus tempore Valentiniani
Imperatoris vixit, teste sancto Hieronymo de
Script. Eccles. quo tempore Arnobius superstes
esse non poterat. Fuit enim Arnobius præceptor
Lactantij, Lactantius autem in extrema senectute
vocatus est à Constantino Magno, vt Crispum
filium erudiret, teste sancto Hieronymo de Script.
Eccles. in Lactantio. Quamuis autem Commen-
taria in Psalmos non sint illius Arnobij, qui cir-
ca initia principatus Diocletiani florebat: sunt ta-
men auctoris alicuius veteris, qui etiam Arnobius
dicebatur, vt constat ex Commentariis Bedæ in
Psalmos, in quibus explicatio Arnobij non semel
adducitur. Vide infra in Verbo Arnobius iunior.

Ab anno Dom. 200. ad 300. 93

Feruntur etiam annotatiunculae in varios locos Evangelij, sed parui momenti, neque certum est, an sint Arnobij.

De Lactantio Firmiano. 290.

Lactantius Firmianus, Arnobij auditor, floruit sub Diocletiano, & ad principatum Constantini Magni in senectute peruenit, teste sancto Hieronymo in libro de Script. Eccles. ubi multa eius opera recenset, quae non extant. quae autem extant haec sunt.

Diuiinarum Institutionum lib.	7
De Ira Dei,	1
De Opificio Dei,	1
Epitome in libros suos.	
Carmen de Phœnice,	
Aliud de Passione Domini,	
Tertium de resurrectione eiusdem, & de Paschate.	

Et quidem opera omnia, exceptis carminibus, sine controuersia Lactantij sunt: & quemadmodum ad eloquentiam Tullianam proximè accedunt, ita erroribus variis sic deformata sunt, ut non sine causa Gelasius Papa in Concilio Romano apocrypha censeret voluerit.

Carmen de Phœnice Ethnici hominis esse videtur.

Carmen de Resurrectione, & de Paschate, ut etiam de Passione, ambiguum est an Lactantij sint, quia nonnulli negant illius esse: & tamen non habemus certum argumentum, unde probetur illius non esse.

Sæculum quartum ab anno 300. ad 400.

De Constantino Magno Imperatore. 306.

Constantinus sanctæ Helenæ filius, Imperator maximus & felicissimus, quamvis occupatissimus in imperio Orbis terræ gubernando, quod suscepit anno Dom. 306. & tenuit vsque ad 337. scripsit tamen multas Latinas orationes, earumque magnam partem recitavit, Eusebio teste libro 4. de vita Constantini cap. 29. Vna tantum nunc superest, scripta ad sanctorum cœtum, cuius meminit idem Eusebius lib. 4. cap. 32. de vita Constantini, atque eadem excudi solet post ipsos libros de vita Constantini. Oratio sanè pulchra & luculenta de Christi aduentu & diuinitate: vbi etiam cap. 18. inseruntur carmina Sibyllæ Erythrææ, quarum literæ capitales reddunt hanc sententiam, *Iesus Christus Dei filius, seruator, Crux.* Scripsit etiam idem Imperator epistolas multas; quarum aliquæ extant tum in hist. Eusebij, tum in libris de vita Constantini. Sed epistolæ possent fortasse tribui Secretariis; sed orationes ipsius Constantini proprio labore & studio scribebantur, vt diximus.

De Eusebio Casariensi. 326.

Eusebius Pamphili, Episcopus Casariensis, tempore Constantini Magni floruit. Scripsit plurima, ex quibus hæc nunc extant,

Ab anno Dom. 300. ad 400. 95

De Euangelica præparatione lib.	14
De Euangelica demonstratione,	10
De Historia Ecclesiastica,	10
De vita Constantini,	4
Aduersus hæresim Hieroclis,	1
De Philosophorum dissensione,	1
Chronicum interprete S. Hieronymo.	

Ex his, libri de præparatione & demonstratione Euangelica imperfecti sunt. Scripsit enim Eusebius, teste sancto Hieronymo de Script. Eccles. De præparatione libros 15. De demonstratione libros 20. Nunc autem illi sunt 14. isti sunt 10. Historiam Eusebij Ecclesiasticam Rufinus vertens libros nouem confecit, quibus duos ipse addidit. Sed 10. Christophorus in sua interpretatione libros decem esse ostendit, quot etiam sanctus Hieronymus numerauit. Cæterum Rufinus non ad verbum vertit, sed aliqua addidit, aliqua detraxit. Hanc historiam Gelasius inter apocryphos libros retulit, fortasse ob nimias laudes Origenis.

Scripsit præterea Eusebius, sub nomine S. Pamphili martyris, Apologiam pro Origene. Quamuis enim sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccl. in Pamphilo testatus sit, à sancto Pamphilo scriptam fuisse Apologiam pro Origene: tamen idem sanctus Hieronymus lib. 2. in Rufinum, se postea comperisse dicit, Apologiam illam esse partem Apologiæ Eusebij pro eodem Origene, cui Rufinus mutauerat titulum; & hoc ipsum probat testimonio Eusebij, qui sanctum Pamphilum nihil scripsisse asseruit præter epistolas aliquot.

Porrò Eusebium hunc Cæsariensem Arianum

96 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

hæreticum fuisse, testatur sanctus Athanasius in libro de Decretis Nicænæ Synodi, testatur sanctus Hieronymus in utroque libro aduersus Rufinum, vbi Eusebium hunc non solum hæreticum Arianum, sed nunc signiferum, nunc principem Arianorum vocat: testatur septima Synodus Act. 5. vbi primum Legati Apostolici, deinde tota Synodus reiiciunt auctoritatem Eusebii Pamphili, tanquam hæretici Ariani. Quare mirum est, cur aliqui moderni Eusebium hunc tanto ardore defendere velint.

De Iuueno Poëta Christiano. 330.

Iuencus presbyter scripsit Constantino Imperante libros quatuor carminum, quibus Euangelicam historiam complexus est. Laudat hoc opus sanctus Hieronymus, tum in libro de Script. Eccles. tum in epistola ad Magnum, tum etiam in Commentario ad cap. 7. Matthæi. Extant hi libri in 8. tomo Bibliothecæ Sanctorum Patrum editionis secundæ.

De sancto Antonio Abbate. 330.

Sanctus Antonius Abbas eodem Imperatore Constantino floruit, scripsitque epistolas septem lingua Ægyptiaca, sed sensu & spiritu Apostolico, vt sanctus Hieronymus testatur in lib. de Script. Eccles. Extant epistolæ S. Antonij in Bibliotheca sanctorum Patrum. Addit Io. Trithemius in libro suo de Script. Eccles. scriptos fuisse ab eodem magno Antonio duos libros sermonum

monum, qui pariter nunc extant in Bibliotheca sanctorum Patrum. Sed mirum est Trithemium non aduertisse, in sermonibus illis citari Basilium, Gregorium Nyssenum, Io. Chrysostomum, Nilum, Photium, & alios, qui multis annorum centuriis posteriores fuerunt S. Antonio Abbate, de quo nos loquimur.

De sancto Pachomio. 340.

Sanctus Pachomius ex milite gentili monachus probatissimus effectus, S. Antonij æqualis, & fortè discipulus, scripsit regulam monachorum, Angelo dictante, quæ extat inter opera Ioannis Cassiani Romæ excusa.

De sancto Oresiesi. 340.

Oresiesis monachus, æqualis S. Pachomij, scripsit (Gennadio teste in libro de viris illustribus) librum diuino sale conditum, de Instructione vitæ monasticæ. Hic liber extat in Bibliotheca sanctorum Patrum editionis secundæ, tomo quarto.

De sancto Macario seniore. 340.

Sanctus Macarius senior, S. Antonij discipulus, & S. Pachomij atque Oresiesis æqualis, scripsit homilias quinquaginta ad Monachos, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo secundo editionis secundæ.

G

SANCTUS Athanasius Episcopus Alexandrinus sub eodem Constantino florere cœpit, & sub Valente Imperatore migravit ad Dominum, teste sancto Hieronymo de Script. Eccles. Opera S. Athanasij quatuor tomis continentur, nec tamen sunt omnia. Meminit enim sanctus Hieronymus duorum librorum contra gentes, & libri unius contra Valentem & Ursacium, & alterius de Psalmorum titulis, & etiam de vita S. Antonij, qui tamen libri in his quatuor tomis desiderari videntur: nisi fortè mutata sint nomina, ut mox dicemus.

Tomi Primi.

Oratio contra Idola.

De Incarnatione Verbi, eiusque ad nos aduentu.

Ad Epictetum Episcopum Corinthiorum epistola.

Expositio fidei.

Liberij Episcopi Romani ad Athanasium epistola.

Athanasij Responsio.

Ad Antiocheneses epistola.

De æterna substantia Filij, & Spiritus sancti, cum Deo.

Oratio quod Christus sit vnus.

Ad Adelphium fratrem contra Arianos.

Orationes quatuor contra Arianos.

In hoc dictum, *ex Deo Deus est Verbum.*

In hoc dictum, *Omnia mihi tradita sunt, &c.*

Compendium è superioribus contra eos qui dicunt Spiritum sanctum esse creaturam.

Observatio in libros Primi Tomi.

Oratio contra Idola, & liber de Incarnatione Verbi, videntur esse duo libri contra gentes, quorum sanctus Hieronymus meminit. Nam initio libri de Incarnatione Athanasius dicit, se hactenus disputasse contra Idola, nunc sequi, ut disputet de Incarnatione Verbi: ut planè appareat duo illa opera esse coniuncta, & vnum esse partem alterius. Vtrumque autem est contra gentes, & refertum testimoniis gentilium. Quare mirum est, cur vnum dicatur Oratio, & alterum dicatur Liber; cum vtrumque sit disputatio contra Idola, & pro Christo aduersus gentes.

In eodem primo tomo est quædam expositio fidei, de qua num sit Athanasij ambigo, tum quia diuersa est à Symbolo Athanasij, nec scio cur duas expositiones fecerit; tum maximè, quia hæc videtur illi contraria. In hac enim dicitur, tres personas diuinas non esse tres subsistentias, scorsim distinctas: in illo autem Symbolo dicitur, alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti, & Græcè, alia hypostasis, id est, subsistentia. Testatur enim sanctus Gregorius Nazianzenus, Oratione in Athanasium extrema, ab Athanasio fuisse declaratum, intelligi à Latinis per nomen personæ, quod à Græcis per nomen hypostasis, & Græcos dicere tres hypostasies Latinos tres personas.

In eodem tomo habetur epistola Liberij Papæ

G ij

100 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

ad Athanasium, & responsio Athanasij ad Liberium: sed neutra videtur convenire auctori, cui tribuitur. Liberius enim ita scribit ad Athanasium, ac si dubitet de eius fide: & iubet illum anathema dicere Sabellio & Ario: deinde addit rationem, *Vt ego securior efficiar, tuâque mandata inhæstanter obeam*. At neque credibile est, Liberium unquam dubitasse de fide S. Athanasij: neque etiam ita se illi subiecisse, ut mandata eius obiturum se polliceretur. Adde quod epistola, quæ tribuitur Liberio incipit per *Ergo*, sine interrogandi nota, ut conclusio potius epistolæ, quàm epistola esse videatur.

Responsio quoque Athanasij non habet formam epistolæ, sed simplicis confessionis fidei: neque confessio concepta est verbis satis propriis, præsertim ubi dicit, *illa caro suspensa est in Cruce*, non ipse: *in illa omnes humanas passionēs ut homo sustinuit*, non ipse. At negari non debet, ipsum Christum, siue etiam ipsum Deum, crucifixum in carne: sic enim loquitur sanctus Petrus, *Christo igitur in carne passo*: &c, *Christus passus est pro nobis*: &c sanctus Paulus, *Humilianis semetipsum factus obediens usque ad mortem*: &c, *Nunquam Dominum gloria crucifixissent*. Sanctus verò Athanasius maximè propriè, & castigatè de eiusmodi mysteriis loqui solet. Proinde non videtur eiusmodi scriptio sancto Athanasio tribuenda.

Tomi Secundi.

Apologia ad Constantium,

Apologia de fuga sua.

Epistola ad omnes Orthodoxos.

De sententia Dionysij Alexandrini.

De decretis Nicænæ Synodi cōtra Eusebium.

Apologia contra Arianos secunda.

Ad Serapionem epistola.

Ad solitariam vitam agentes epistola.

Ad Iouianum Imp. epistol.

De Synodis Arimini & Seleuciz.

Ad Dracontium Episcopatum fugientem epistola.

Ad Episcopos Africæ epistola.

Observatio in Tomum secundum.

In hoc secundo tomo nihil est, de quo aut ego ambigam, aut alios ambigere sciam. Illud vnum admonendum duxi: quod sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. scribit, extare etiam librum Athanasij contra Valentem & Ursacium, rectè accipi posse de libro inscripto, *De Synodis Arimini, & Seleucia*. in illis enim contra Valentem & Ursacium propriè scribitur.

Sunt etiam in hoc tomo duæ breues epistolæ post epistolam ad Iouianum Imperatorem, quæ nescio cur in indice sint prætermissæ.

Tomi Tertij.

De Incarnatione Verbi.

De natura humana suscepta.

De Incarnatione Christi.

De salutari aduentu Christi contra Apollinariem.

Contra omnes hæreses sermo.

Ad Maximum Philosophum Oratio.

In illud, *Profecti in pagum, inuenietis pullum.*

102 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

In passionem Saluatoris.

Ad Marcellinum, de interpretatione Psalmorum.

De Virginitate, siue de meditatione.

Testimonia ex scriptura, de naturali communionem similis essentia trium personarum.

Ad omnes vbique per Ægyptum & Syriam, &c.

Refutatio contra hypocrisim Meletij.

De sanctissima Deipara Maria.

In passionem & crucem Domini.

Ad Serapionem Episcopum Thmucos epistola.

In illud, *Quicumque dixerit verbum*, &c.

Disputatio in Nicæno Concilio contra Arium.

Homilia de semente.

Declaratio Leuitici de diuersa eiusdem rei nomenclatura.

Observatio in Tomum Tertium.

Liber qui hîc dicitur, de interpretatione Psalmorum, videtur esse ille, quem sanctus Hieronymus vocat de titulis Psalmorum, in libro de Script. Ecclesiast. in Athanasio. nam Cassiodorus quoque hunc eundem librum vocat, de titulis Psalmorum, id est, de varia excellentia Psalmorum.

Sermo de sanctissima Deipara, non videtur esse sancti Athanasij, sed alicuius posterioris, qui post Concilium tertium, & quartum, imò etiam sextum floruit. Ita enim accuratè dispu-

tat de vnione diuinæ & humanæ naturæ in vna hypostasi ; nec non de appellatione Deiparæ , quod Virgini ea appellatio iure conueniat ; & denique de duabus voluntatibus & operationibus vnus volentis & operantis Christi, vt dubitari non possit , quin iste auctor viderit decreta Conciliorum contra Nestorium, Eutychetem, & Monothelitas. Ac (vt rectè ratiocinatur Card. Baronius tomo primo Annalium ad annum Christi 48.) si hic sermo esset Athanasij , sine dubio citatus fuisset à sancto Cyrillo , & à patribus tertiæ, quartæ, & sextæ Synodi, ad conuincendos hæreticos. Videmus autem non citari vnquam hunc sermonem , sed libros de Incarnatione , vbi non tam apertè Athanasius loquitur. Adde quod in hoc sermone auctor dicit, attributa Dei non esse ipsam substantiam Dei, sed circa substantiam versari : quod valdè improprie dictum est, & alienum à consuetudine sancti Athanasij, qui valdè consideratè loqui solet. Adde vltimo , quod in explicatione vocabuli *οὐσία* , dicit vocem *ἰνία* significare æqualitatem : at Græcis *ἰσότης* est æqualitas, non *ἰνία* ; & tota illa deductio vocis *οὐσία* à voce *ἰσος* est leuior , quàm vt Athanasium decere videatur.

Disputatio Athanasij cum Ario , quæ in hoc tomo habetur, non est habita in Concilio Nicæno, vt inscriptio indicare videtur ; sed est habita in monasterio aliquo, vt ex initio disputationis intelligi potest : neque est habita proprie cum ipso Ario , sed cum aliquo eius discipulo , vt perspicuum est ex illis verbis, *De repente ex radice Christo inimici Arii bellua sub humana specie ad*

364 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nos insiluit, Neque obstat, quòd postea qui disputat dicatur Arius: ponitur enim Arius pro Ariano: quo modo in eadem disputatione, non semel ponitur nomen Sabellij pro nomine Sabelliani. Vtrum hæc fuerit vera disputatio, an dialogus conscriptus in personam Athanasij & alicuius Ariani; & utrum sit ab Athanasio, an ab alio scriptus, non faciliè iudicari potest.

Tomi Quarti.

Quæstiones ad Antiochum Principem.

De definitionibus Theologicis.

Disputatio cum Ario Laodiceæ habita.

Exhortatio ad Monachos.

De Passione Imaginis Domini.

Ad Marcum Papam epistola.

Marci Papæ Responsio.

Ad Serapionem de sancto Spiritu, epistola.

De unita Deitate Trinitatis, libri septem.

Synopsis totius Scripturæ.

Observatio in Tomum Quartum.

In hoc tomo nihil ferè est, quod verè sit Athanasij.

Quæstiones ad Antiochum, Athanasij esse non possunt: nam quæst. 23. citat auctor magnum Athanasium, & ab eo dissentit. Quæst. 108. dicit, Romanos esse Francorum genus: ex quo apparet, auctorem esse recentem. Franci enim dicuntur omnes occidentales in Regnis Turcarum. Quæst. 129. citatur sanctus Gregorius Theologus, qui tamen posterior est Athanasio. Multò minùs Athanasij sunt quæstiones quadraginta sex, quæ in aliis codicibus inveniuntur: nam in

iis citantur vt antiqui Patres, Epiphanius, Gregorius Nyssenus, & alij.

Liber de definitionibus Theologicis non videtur esse sancti Athanasij, qui in cap. de Actu, citat ad confirmandam suam sententiam sanctum Gregorium Nyssenum his verbis, *Actus, quemadmodum sanctus Gregorius Nyssenus inquit, est naturalis cuiusque rei, &c.* At credibile est Gregorium Nyssenum nondum scribere cœpisse, quando Athanasius obiit. obiit enim Athanasius sub Valente; Gregorius autem sub Theodosio scribere cœpit, vt probabiliter colligitur ex libro sancti Hieronymi de Script. Eccles. Scripsit enim eum liber sanctus Hieronymus anno 15. Theodosij, vt ipsemet testatur in extremo libro: & in eodem libro dicit, à Gregorio Nysseno lectum sibi fuisse librum quendam à se compositum ante paucos annos. Adde quod in hoc libro de definitionibus, tam distinctè loquitur auctor de duabus naturis Christi in vna hypostasi, vt omnino scripsisse videatur post Concilium Chalcedonense.

Disputatio cum Ario Laodiceæ habita non potest esse Athanasij vera disputatio. Dicitur enim habita anno secundo Constantij, & tamen introducitur Athanasius diaconus disputans cum Ario presbytero: at ex historicis constat, Athanasium factum esse Episcopum Alexandrinum anno 21. Constantini Magni. Præterea Arius obiit morte turpissima anno 31. Constantini, omnium consensu, quomodo ergo disputaturus adducitur anno secundo Constantij? Ad hæc in hac disputatione mentio fit Photini hæretici, quasi ab ipso

Arius hæreses didicisset. at Photinus posterior Ario fuit, vt ex sancto Hieronymo colligitur lib. de Script. Eccles. Denique videtur omninò hæc disputatio, dialogus ille esse, quem à se scriptum fuisse Vigilius Episcopus Tridentinus testatur lib. 5. contra Eutychem.

Liber de Passione imaginis Domini, citatur in secunda Nicæna Synodo, act. 4. vbi totus hic liber legitur & recipitur sub nomine sancti Athanasij. sed non videtur esse sancti Athanasij huius, de quo nunc agimus, sed alterius multo recentioris. Scribit enim Sigebertus in Chronico, accidisse hoc miraculum anno Domini 766. eo tempore videlicet, quo quæstio agitabatur de cultu sacrarum imaginum. voluit enim hoc tam insigni miraculo Deus confundere hæreticos Iconoclastas. Illud autem obseruandum est, illa vltima verba, cap. 7. *Hac est vera, & vehementer credula ratio de cruore lateris Domini nostri Saluatoris, qui profluxit de sancta imagine eius, qua crucifixa est in Syria in Beryto ciuitate; hic est sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur: nec aliter astimandum est à verè Catholicis, præter id quod scribitur à nobis; quasi ex carne & sanguine Christi aliquid possit in mundo inueniri, nisi illud, quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur, &c.* Ista, inquam, vltima verba non haberi in codice Græco Concilij Nicæni secundi, neque in versione Anastasij Bibliothecarij: sed esse addita ab aliquo, post disputationem habitam de sanguine Christi coram Pio II. Pontifice Maximo: quod etiam apparet ex varietate styli istius conclusionis à re-

liqua narratione. Quod autem auctor huius additionis dicit, à veris Catholicis non debere credi, esse alium sanguinem Domini super terram, nisi illum, qui consecratur in altari; repugnat traditioni Ecclesiæ Mantuanæ, quæ gloriatur habere se de sanguine illo, qui de latere Domini fluxit; eumq. verum esse Domini sanguinem, declaratum fuisse à Leone tertio Pontifice ante annos octingentos. Scribunt enim historici plurimi, ut annales antiqui Francorum, Ado Viennensis, Aimoinus, Regino, Abbas Urspergensis, & alij, Leonem Pontificem, Carolo Magno id petente, contulisse se Mantuam, ut de veritate sanguinis Domini, miraculis multis ibi coruscantis, iudicaret: atque inde in Franciam ad Carolum perrexisset. Et quamvis historici non explicent qualis fuerit sententia Pontificis: tamen Card. Baronius tomo 9. Annalium, ad annum Domini 804. scribit, Romæ extare diplomata Pontificia, in quibus veritas illius sanguinis declaratur. Et certè si Pontifex illo tempore secus censuisset, tandiu sanguis ille conseruatus non fuisset. Scribit etiam Mathæus Parisiensis in Henrico III. Angliæ Rege, pag. 713. in meo codice, missum fuisse à Patriarcha Hierosolymitano vasculum cum vero sanguine Christi ad eundem Regem, & susceptum cum incredibili celebritate, Episcopis prædicantibus, & ratione reddentibus de veritate illius sanguinis.

De Epistolis Athanasij ad Marcum Papam, & Marci Papæ ad Athanasium, constat ex ratione temporis, eas epistolâs esse supposititias, ut dicemus infra, in obseruatione ad Gratianum.

Libri septem de ynita Deitate Trinitatis, non

108 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mihi videntur Athanasij; quia Latine scripti videntur, non ex Græco versi, ut patet, tum ex stylo, tum quia aliquoties auctor significat, quo modo dicantur apud Græcos quæ ipse Latine scripsit, ut lib. 6. *Maledictus*, inquit, *qui hanc Dei nativitatem ex nullis extantibus phantasma esse confitetur, quod Græci* ἡ ὁρμη *appellant. &* lib. 7. in ultimis verbis. *Ac per hoc*, inquit, *unita est Patri, & Filij, & Spiritus sancti substantia, quam Græci dicunt* οὐνοῦμεν. Deinde refellit hic auctor nominatim Urbicum Potētinum, qui Eunomij discipulus fuit. Non videtur autem credibile, Athanasium potuisse confutare discipulum Eunomij, cum ipsum Eunomium non Athanasius, sed Basilus, qui Athanasio iunior erat, primus confutauerit.

Præter libros, qui in his quatuor tomis continentur, extat seorsim vita sancti Antonij, & Symbolum, quod incipit, *Quicumque vult saluus esse*; quæ sancti Athanasij opera esse vera & germana, non dubitamus. Quod enim sanctus Athanasius scripserit vitam sancti Antonij, testatur sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. in Antonio, in Euagrio, & in Athanasio: testatur etiam sanctus Gregorius Nazianzenus oratione in Athanasium, & sanctus Augustinus lib. 8. Confess. cap. 6. Quod autem ea, quæ nunc extat sit illa ipsa, cuius meminit sanctus Hieronymus, & sanctus Augustinus, perspicuum est ex eo, quod est re vera insigne volumen, ut eam vocat sanctus Hieronymus, & continet magna illa miracula, quorum meminit sanctus Augustinus, & habet revelationem illam de anima Ammonis,

quam ex vita à sancto Athanasio scripta referunt Palladius in historia Lausiaca cap. 8. & Socrates in hist. lib. 4. cap. 18. Neque potest contra obiici, nisi quod in hac vita non fiat mentio Pauli primi Eremitæ, & aliarum rerum, quæ narrantur à sancto Hieronymo in vita S. Pauli primi Eremitæ. Sed responderi potest, Athanasium non omnia, quæ ad vitam S. Antonij pertinebant, assecutum fuisse, vel non omnia, quæ acceperat, in mentem venisse illi, cum scriberet; vel etiam noluisse omnia scribendo nimis longam orationem suam facere. Alioqui si obiectio illa vim ullam haberet, possemus de Scriptoribus Euangeliorum etiam dubitare. multa enim Matthæus & Marcus omiserunt in vita & rebus gestis Christi referendis, quæ Lucas non omisit: multa quoque omisit Lucas, quæ Matthæus & Marcus non omiserunt: multa denique & gravissima Ioannes scripsit, quæ tres Euangelistæ prætermiserunt.

De Symbolo Athanasij Ecclesia ipsa catholica testimonium perhibet, dum illud sub nomine S. Athanasij in diuinis officiis recitandum proponit. neque id facit sine veterum Patrum testimonio. Sanctus enim Augustinus tractatu in Psalm. 120. sic loquitur, explicans illud, *Per diem sol non uret te*: De hoc sole Pater Athanasius Alexandrinus Episcopus ita pulchrè locutus est, *Non factus, nec creatus, sed genitus.*

Tribuuntur sancto Athanasio à nonnullis commentaria in omnes epistolas S. Pauli. Sed ea Theophylacti sunt, non Athanasij.

De Serapione.

Serapion Episcopus Thmucos à S. Athanasio ordinatus, vir fuit S. Antonio carus, ut scribit S. Hieron. in lib. de Script. Eccl. Scripsit librum contra Manichæos, qui extat apud Henricum Canisium tomo quinto antiquæ lectionis. Scripsit de Psalmorum titulis, & epistolas ad diuersos, teste sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccl. Sed non videntur extare.

De Iulio Materno Firmico. 340.

Iulius Maternus Firmicus floruit tempore filiorum Constantini Magni, ad quos scripsit egregium librum de Mysteriis & erroribus profanarum religionum. Extat hic liber in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo quarto.

De Lucifero Calaritano. 350.

Lucifer Episcopus Calaritanus, Athanasij læqualis, ita zelo fidei catholicæ ardens fuit, ut à sanctis Patribus, etiam post schisma factum, & sectam Luciferianam post se relictam, non nisi timidè & dubitanter arguatur. Sanctus Ambrosius in oratione de obitu Satyri, *Lucifer*, inquit, *se à nostra tunc temporis communionem seiunxerat, quamquam pro fide exulauit & fidei suæ reliquit heredem.* Sanctus Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos prope finem, *Ventum est*, inquit, *ad asperissimum locum, in quo aduersum voluntatem*

Ab anno Dom. 300. ad 400. III

& propositum meum cogor de beato Lucifero secus quicquam, quàm & illius meritum, & mea humanitas poscit, aestimare, &c.

Sulpitius lib. 2. sacre historię, *Ceterum, inquit, Luciferi tum Antiochia longè diversa sententia fuit. nam in tantum eos qui Arimini fuerant, condemnauit. ut se etiam ab eorum communione secreuerit, qui eos sub satisfactione, vel pœnitentia receperant. Id rectè an perperam constituerit, dicere non ausim.* Sanctus tamen Augustinus liberius schisma Luciferi condemnat, tum in libro de hæresibus, tum in libro de agone Christi, cap. 30.

Vide de Luciferi rebus gestis historicos, Rufinum lib. 1. cap. 30. Sulpitium lib. 2. sacre hist. Socratem lib. 3. cap. 7. Theodoretum lib. 3. cap. 5. Sozomenum lib. 3. cap. 14. Nicephorum lib. 10. cap. 17. Historiam trip. lib. 6. cap. 23. Libri Luciferi qui extant hi sunt.

Ad Constantium Imperatorem, lib. 2

De Regibus Apostaticis, 2

De non conueniendo cum hæreticis, 1

De non parcendo delinquentibus in Deum, 1

Quod moriendum sit pro filio Dei, 1

Epistola ad Florentium, 1

His additæ sunt Epistola Florentij ad Luciferum.

Item epistolæ duæ S. Athanasij ad eundem Luciferum.

Item epistola Liberij Papæ ad Constantium Imp.

Item epistola Athanasij ad seruos Dei.

De quibus libris, vel epistolis, nulla dubitatio

112 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mihī esse videtur, quin sint eorum auctorum, quorum nomina praeferunt.

Impressi sunt hi libri Parisiis anno 1568. opera Io. Tilij Episcopi Meldensis.

De Victorino Afro. 350.

CL. Marius Victorinus Afer floruit tempore Constantij Imperatoris, anno quadragesimo, ut ipse testatur, post Concilium Nicænum. In senectute conuersus ad fidem est, teste sancto Augustino lib. 8. Confess. cap. 2. & post conuersionem, relictis libris Gētilium, scripsit, teste sancto Hieronymo in lib. de Scriptorib. Eccl. contra Arianos, & in epistolas B. Pauli: de quo Commentario in epistolas idem Hieronymus scribit in proœmio epistolæ ad Galatas, non esse admodum probandum. Extant nunc in tomo 4. vel 8. Bibliothecæ Sanctorum Patrum libri quatuor de Trinitate, Hymni tres, & carmen Heroicum de Machabæis. quæ omnia cautè legenda sunt, cum auctor magis arti Rhetoricæ, quàm Theologiæ & sacris literis, operam dederit.

De sancto Hilario. 355.

Sanctus Hilarius Pictauorum Episcopus, S. Athanasij æqualis fuit: & quamuis iam prope ætatis Christianus factus, tamen breui in Ecclesiastica doctrina ita profecit, ut Doctor maximus, & Ecclesiæ catholicæ columna merito habitus sit. Eius opera hæc extant.

De

Ab anno Dom. 300. ad 400.

113

De Trinitate libri

12

Aduersus Constantium Augustum,

8

Ad eundem,

1

Ad eundem alter.

Aduersus Auxentium Arianum,

1

De Synodis aduersus Arianos,

1

Ad Apram filiam epistola.

Adeandem Hymnus.

In Matthæum Commentaria.

In Psalmos aliquot explanatio.

De Patris & Filij vnitate,

1

De essentia Patris & Filij,

1

Ad Augustinum epistolæ

2

Carmen in Genesim.

Et quidem de libris de Trinitate, de duobus libris aduersus Constantium, de libro contra Auxentium, de libro de Synodis, de Commentariis in Matthæum, & in Psalmos, nulla dubitatio est. horum enim & meminit sanctus Hieronymus in lib. de Scriptor. Eccles. & nemo illis contradixit vnquam.

De Epistola & Hymno ad Apram filiam, Erasmus non solum dubitauit, sed etiam scripsit, nota esse. Cæterum Fortunatus S. Hilarij successor in vita ipsius disertis verbis scripsit, dedisse sanctum Hilarium epistolam ad Apram filiam, & totum argumentum epistolæ descripsit, vt non sit dubium hanc ipsam, quæ extat epistola, verè S. Hilarij esse, vt etiam hymnum adiunctum.

De epistolis ad Augustinum, extra controuersiam est, eas non esse Hilarij Pictauiensis, sed Hilarij alterius multo recentioris. nam & Pelagius i, de quibus in illis epistolis agitur, post Hilarij obi-

H

114 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

tum exorti sunt, & ipse Augustinus, ad quem scribuntur, post Hilarij excessum Christianus factus est.

Pari ratione carmen in Genesim Hilarij esse non potest, cum ad Leonem Papam scriptum sit. Sed etsi hoc carmen non sit Hilarij; tamen constat ex Concilio Toletano 4. can. 12. Hymnos aliquot S. Hilarij cani in officio Ecclesiastico. De libris duobus, de Patris & Filij vnitate, & de essentia Patris & Filij, non omninò certus sum, Hilarij ne, an alicuius alterius sint. nam S. Hieronymus horum librorum non meminit; & in posteriore inuenitur fragmētum valdè magnum ex libro 8. de Trinitate: quæ sunt argumenta, quod libri isti non sint Hilarij, sed alterius, qui Hilarium imitari voluerit. Libri certè graues sunt & docti, & Hilarij spiritu & eloquentia non indigni.

Vna superest quæstio, An liber primus aduersus Constantium Imp. sit scriptus ipso Constantio viuentē, an post eius mortem. Sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. dicit, vnum librum scriptum esse Constantio viuentē, alterum post eius obitum: & nisi is qui primus nunc extat, sit scriptus Constantio mortuo, nullus erit illo mortuo scriptus: nam alij duo citra controuersiam scripti sunt viuentē Constantio. Erasmus hoc argumento ductus, primum librum existimat scriptum esse post obitum Constantij. Cardinalis Baronius tōmo tertio Annalium pag. 714. & 715. contendit omnes tres libros scriptos esse viuo adhuc Imperatore Constantio, & librum, quem sanctus Hieronymus testatur post obitum

Ab anno Dom. 300. ad 400. 115

Constantij scriptum, non extare : & rationem adducit, quia sanctus Hilarius in hoc libro scribit, se per hanc liberrimam confessionem tendere ad martyrium, & animat alios ad martyrium per eandem libertatem loquendi. *Ponamus, inquit, animas pro ouibus, quia fures introrserunt, & leo sapiens circumit. Ad martyrium per has voces exeamus, quia Angelus Satana transfigurauit se in Angelum lucis. Clament pastores, quia mercenarij fugerunt.* At si iam persecutor erat mortuus, ridicula videtur Hilarij iactantia. Deinde scribit, se ita loqui cum Constantio, vt Io. Baptista loquebatur cum Herode: at Ioannes Baptista Herodi uiuenti, non mortuo dicebat, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Præterea ipse Hilarius describit tempus, quo hunc librum scripsit, & dicit, ante annos quinque missos fuisse in exilium Paulinum, Eusebium, Luciferum, Dionysium: at illi in exilium pulsi sunt anno 19. Constantij, tempore Concilij Mediolanensis: ergo scripsit Hilarius librum illum anno Constantij 24. quo anno Constantius uiuebat. Obiit enim ad initium anni 25. Sed fortasse possunt hæ sententiæ conciliari, si dicamus, Hilarium scripsisse librum illum ex Gallia, cum putaret Constantium adhuc viuere, sed verè mortuus esset. constat enim ex Sulpitio in secundo de sacra historia, & ex S. Hieronymo in chronico, & ex ipso Card. Baronio, sanctum Hilarium rediisse in Galliam paulo antequam Constantius moreretur: & quia res in tam remota regione gestæ continuò resciri nō possunt, facile concurrere potuit finis scriptonis

H ij

116 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Hilarij, cum sine vitæ Constantij. Itaque immerito Erasmus in annotationibus marginalibus irridet Hilarium, quasi Constantio minetur audacter, sed post mortem eius.

De Gregorio Batico, & Phœbadio Agennensi.

Gregorius Bzticus in Hispania, & Sebadius, siue Phegadius, siue Phœbadius Agennensis in Gallia, eodem tempore, quo sanctus Athanasius & sanctus Hilarius, aduersus Arianos librum quisque suum edidit. Meminit horum auctorum & librorum sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. & libri ipsi nunc extant in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 4. Phegadij verò miræ laudes extant apud Sulpitium lib. 2. hist.

De Paciano Episcopo Barcinonensi. 360.

Pacianus Episcopus Barcinonēsis obiit Theodosio imperante : & scripsit epistolas tres contra Nouatianos, quarum meminit sanctus Hieronymus in libro de Scriptor. Eccles. Nunc verò in Bibliotheca sanctorum Patrum, & seorsim in editione Romana, anni Dom. 1564. non solum extant tres illæ epistolæ, sed etiam parænesis eiusdem Paciani ad pœnitentiam, & libellus de baptismo. Neque aliquid occurrit, vnde decorum librorum auctoritate dubitari possit.

De Didymo Alexandrino. 361.

DIdymus Alexandrinus, cœcus à prima ætate, dictavit opera plurima, & nobilissima, teste sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. Nunc solum extat liber de Spiritu sancto inter opera sancti Hieronymi, quoniam eum librum idem sanctus Hieronymus latinitate donavit: & expositio in epistolas canonicas in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 9. Extat etiam liber contra Manichæos apud Henricum Canisium, tomo quinto antiquæ lectionis. Claruit sub Valentiniano & Valente Principibus. In eo reprehenditur ab ipso etiam sancto Hieronymo, eius alioqui admiratore, quod Origenis errores secutus sit. Vide Apologiam aduersus Rufinum.

De sancto Optato Mileuitano. 365.

Sanctus Optatus Mileuitanus Episcopus eodem tempore floruit, & egregios septem libros aduersus Donatistas edidit. Sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. sex libros ab Optato scriptos fuisse dicit: sed nunc septem numerantur, neque septimus dissentit à cæteris. Facile fuit in librum S. Hieronymi irrepsisse errorem in numeris.

De Tito Bostreno. 365.

Titus Bostrorum Episcopus vixit Imperatore Iuliano, sed obiit sub Valente, vt sanctus

H üj

118 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Hieronymus testatur in libro de Script. Eccles. Scripsit egregios libros contra Manichæos; è quibus tres cum argumento quarti editi sunt Ingolstadij anno 1604. ab Henrico Canisio tñmo quinto antiquæ lectionis. Extant etiam eiusdem Titi commentaria in Matthæum & Lucam impressa cum aliis quibusdam Ingolstadij apud Sartorium. Obseruandum est autem, Commentaria in Matthæum & Lucam non posse esse huius Titi: quoniam auctor horum commentariorum passim citat Chrysostomum, Cyrillum Alexandrinum, & Pelusiotam, qui pueri erant cùm Titus moreretur.

De sancto Cyrillo Hierosolymitano. 365.

SANCTUS Cyrillus Hierosolymæ Episcopus sub Constantio Episcopus factus, ac sæpè de sede eiectus, & sedi restitutus, tandem Theodosio Imperante obiit. Scripsit in adolescentia Catecheses, quæ nunc Latine & Græcè extant. Fertur etiam eius epistola ad Constantium de apparitione Crucis: cuius epistolæ sanctus Hieronymus in libro de Script. Ecclesiast. non meminit; sed nihil est cur improbetur.

De Apollinario. 365.

APOLLINARIUS Laodiceus Episcopus vixit à tempore Constantij Imp. vsque ad Theodosium seniore. Vir fuit magis peritus Poëticiæ & Rhetoricæ, quàm Theologiæ: ideò in errores grauissimos incidit, atque in eum potiss-

mun, quod in Christo non esset anima rationalis. Scripsit innumerabilia, teste sancto Hieronymo in libro de Script. Eccles. & sancto Basilio epist. 72. ubi dicit, Apollinarē fuisse nimis promptum ad scribendum, & mundum totum libris suis replevisse, sed libris parum consideratē scriptis. Nunc solum extant Psalmi Davidis ab ipso earmine heroico descripti, & Parisiis impressi ann. 1580.

De sancto Ephrem Syro. 365.

SANCTUS Ephrem Diaconus Edessenus obiit sub Valente Principe, scripsitque plurima opera, quæ teste sancto Hieronymo in libro de Script. Eccles. in Ecclesiis post lectionem scripturarum publicè legi solebant. Edita sunt Colonia anno 1547. multa opera S. Ephrem, magis pia, quàm docta. Sed multo plura Romæ à Gerardo Vossio partim anno 1589. partim anno 1593. Sed non vacavit mihi legere, nisi sermones aliquos de compunctione & pœnitentia, & de S. Cruce & passione Domini, & de S. Deipara, & alia quædam. idè iudicare nequeo, an sint omnia verè S. Ephrem opera, an supposititia aliqua sint admixta.

De sancto Basilio. 370.

SANCTUS Basilius magnus, Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, Valente imperante floruit, & sub Gratiano obiit, ut sanctus Hieronymus testatur in lib. de Script. Eccl. Opera eius præclarissima sunt, & quatuor tomis continentur in

H iij

220 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

editione Basileensi, anni 1540.

Tomi primi hæc sunt.

In opificium sex dierum homiliae	11
In Psalmos homiliae	17
Variorum argumentorum homiliae	28

Tomi Secundi.

De Virginitate lib.	2
De Paradiso,	1
Contra Eunomium libri	3
Contra Sabellianos & Arianos lib.	1
De Spiritu sancto,	1
De libero arbitrio,	1
De Baptismate,	2

Tomi Tertij.

Sermones ascetici,	7
De Iudicio Dei,	1
De Confessione fidei,	1
Moralium Summæ	80
Quæstiones fusè explicatæ,	55
Quæstiones compendio explicatæ,	313
Constitutiones Monasticæ.	

Quarti Tomi.

Epistolæ Basilij & Gregorij Theologi,	180
Epistola ad Chilonem de vita solitaria.	
Aliæ eiusdem epistolæ.	
Oratio aduersus eos, qui calumniantur quòd tres Deos dicimus.	

Observatio in opera S. Basilij.

IN primo tomo ponuntur homiliae undecim de opificio sex dierum : sed nouem tantum censentur à nonnullis esse Basilij, quia sanctus Hieronymus nouem tantum meminit. Duæ po-

stremæ tribuuntur Gregorio Nysseno, qui opus Basilij imperfectum perficere studuit. Sed falli videntur, qui decimam & vndecimam homiliam Gregorio tribuunt, & Basilij esse negant. nam ipse Gregorius in libro suo de opere sex dierum extremo, dicit quidem in supplementum operis Basilij composuisse se librum de opificio hominis, sed non duas homilias: & liber ille extat inter opera Gregorij Nysseni, sed diuersus omnino ab illis duabus homiliis Basilij. Scribit sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. homilias Basilij de opere sex dierum esse nouem: sed hoc dicit quia Basilius nouem tantum initio scripsit; sed postea addidit alias duas, quarum initium est, *Veteris debiti solutionem*, &c. Vide infra in obseruatione in opera Gregorij Nysseni.

In secundo tomo ponitur liber vnus de Paradiso: sed in editione Antuerpiensi anni 1568. ponuntur homiliae quatuor.

Item in secundo tomo ponuntur libri tres contra Eunomium: sed in editione Antuerpiensi, libri quinque. & quamuis duos vltimos libros Erasmus sustulerit, vt indignos Basilio; alij tamen Basilio non indignos censent.

In tertio tomo sunt quaestiones compendio explicatae, quae non sunt indubitatae. Nicephorus enim lib. 9. cap. 16. & lib. 13. cap. 29. & Sozomenus lib. 3. cap. 13. dicunt, à multis tribui Eustathio Sebasteno Ascetica Basilij: id quod de quaestionibus compendio explicatis intelligendum videtur. nam q. 1. & 95. videtur damnare traditiones, quas Basilius acriter defendit in libro de Spiritu sancto cap. 27. Item q. 4. & 293. videtur tollere de me-

122 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

dio discrimen peccati mortalis & venialis: quod certè sancto Basilio tribui non potest. Additur etiam in editione Antuerpiensi Commentarius sancti Basilij in 16. capita Isaiaæ Prophetæ; & alia quædam minutiora, tum in ea editione, tum in alijs adduntur.

De sancto Gregorio Nazianzeno. 370.

SANCTUS Gregorius Episcopus Nazianzenus, cognomento Theologus, S. Basilij æqualis, & studiorum comes, floruit sub Valente, & anno 11. Theodosij obiit, teste sancto Hieronymo de Script. Eccles. Multa scripsit, in quibus sapientiam cum eloquentia mirificè copulauit. quæ extant Coloniz edita, anno Domini 1570. hæc sunt.

Libri scripti soluta Oratione.

Apologetici lib.	4
Orationes ad diuersos,	3
Orationes funebres,	7
Oratio in laudem Heronis Philosophi,	1
Orationes de pace,	3
Orationes, siue libri de Theologia,	5
Orationes in Iulianum Imp.	2
Ad Cledonium epistolæ	2
Orationes in dies festos	7
Tractatus de fide	1
Tractatus de fide Nicænæ Synodi	1
Orationes variorum argumentorum	17
Ad Virginem exhortatio	1
Metaphrasis in Ecclesiastem	1
Epistolæ.	80

Carmina.

Tragœdia, Christus patiens,	1
De rebus suis,	2
De variis argumentis veteris, & noui Testa- menti.	
De Virginitate insigne carmen	1
De præceptis à virgine seruandis,	1
Spiritualia epigrammata	13
Sententiarum spiritualium carmine scripta- rum libri.	3

Observatio in Opera sancti Gregorij.

O Ratio in laudem Heronis Philosophi, de-
bet inscribi, in laudem Maximi Philoso-
phi, vt testatur sanctus Hieronymus in libro de
Script. Eccles. in Gregorio Nazianzeno, vbi re-
prehendit eos, qui mutauerunt nomen Maximi
in nomen Heronis.

Metaphrasis in Ecclesiastem non est Gregorij
Nazianzeni, sed Gregorij Thaumaturgi, vt supra
ostendimus. Tragœdia *Christus patiens* non vi-
detur habere grauitatem solitam Nazianzeno,
præsertim cùm describitur eiulatus matris Chri-
sti, quæ prudentissima & constantissima erat.

De sancto Damaso. 367.

S Sanctus Damasus Romanus Pontifex anno
sexto Theodosij obiit, & scripsit de Virgini-
tate, & alia, quorum meminit S. Hieronymus
in libro de Script. Eccles. Sed vera eius scripta nō
extant, exceptis paucis epistolis, quarum aliquæ

116 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Hilarij, cum sine vitæ Constantij. Itaque immeritò Erasmus in annotationibus marginalibus irridet Hilarium, quasi Constantio minetur audacter, sed post mortem eius.

De Gregorio Batico, & Phœbadio Agennensi.

Gregorius Baticus in Hispania, & Sebadius, siue Phegadius, siue Phœbadius Agennensis in Gallia, eodem tempore, quo sanctus Athanasius & sanctus Hilarius, aduersus Arianos librum quisque suum edidit. Meminit horum auctorum & librorum sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. & libri ipsi nunc extant in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 4. Phegadij verò miræ laudes extant apud Sulpitium lib. 2. hist.

De Paciano Episcopo Barcinonensi. 360.

Pacianus Episcopus Barcinonēsis obiit Theodosio imperante : & scripsit epistolas tres contra Nouatianos, quarum meminit sanctus Hieronymus in libro de Scriptor. Eccles. Nunc verò in Bibliotheca sanctorum Patrum, & seorsim in editione Romana, anni Dom. 1564. non solum extant tres illæ epistolæ, sed etiam parænesis eiusdem Paciani ad pœnitentiam, & libellus de baptismo. Neque aliquid occurrit, vnde decorum librorum auctoritate dubitari possit.

De Didymo Alexandrino. 361.

DIdymus Alexandrinus, cœcus à prima ætate, dictavit opera plurima, & nobilissima, teste sancto Hieronymo in lib. de Script. Eccles. Nunc solùm extat liber de Spiritu sancto inter opera sancti Hieronymi, quoniam eum librum idem sanctus Hieronymus latinitate donavit: & expositio in epistolas canonicas in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 9. Extat etiam liber contra Manichæos apud Henricum Canisium, tomo quinto antiquæ lectionis. Claruit sub Valentiniano & Valente Principibus. In eo reprehenditur ab ipso etiam sancto Hieronymo, eius alioqui admiratore, quod Origenis errores secutus sit. Vide Apologiam aduersus Rufinum.

De sancto Optato Mileuitano. 365.

Sanctus Optatus Mileuitanus Episcopus eodem tempore floruit, & egregios septem libros aduersus Donatistas edidit. Sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. sex libros ab Optato scriptos fuisse dicit: sed nunc septem numerantur, neque septimus dissentit à cæteris. Facile fuit in librum S. Hieronymi irrepsisse errorem in numeris.

De Tito Bostreno. 365.

Titus Bostrenorum Episcopus vixit Imperatore Iuliano, sed obiit sub Valente, vt sanctus

H üj

118 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Hieronymus testatur in libro de Script. Eccles. Scripsit egregios libros contra Manichæos; è quibus tres cum argumento quarti editi sunt Ingolstadij anno 1604. ab Henrico Canisio tōmo quinto antiquæ lectionis. Extant etiam eiusdem Titi commentaria in Matthæum & Lucam impressa cum aliis quibusdam Ingolstadij apud Sartorium. Obseruandum est autem, Commentaria in Matthæum & Lucam non posse esse huius Titi: quoniam auctor horum commentariorum passim citat Chrysostomum, Cyrillum Alexandrinum, & Pelusiotam, qui pueri erant cū Titus moreretur.

De sancto Cyrillo Hierosolymitano. 365.

SANCTUS Cyrillus Hierosolymæ Episcopus sub Constantio Episcopus factus, ac sæpè de sede eiectus, & sedi restitutus, tandem Theodosio Imperante obiit. Scripsit in adolescentia Catecheses, quæ nunc Latine & Græcè extant. Fertur etiam eius epistola ad Constantium de apparitione Crucis: cuius epistolæ sanctus Hieronymus in libro de Script. Ecclesiast. non meminit; sed nihil est cur improbetur.

De Apollinario. 365.

APOLLINARIUS Laodiceus Episcopus vixit à tempore Constantij Imp. vsque ad Theodosium seniore. Vir fuit magis peritus Poëticiæ & Rhetoricæ, quàm Theologiæ: ideò in errores grauissimos incidit, atque in eum potiss-

mun, quod in Christo non esset anima rationalis. Scripsit innumerabilia, teste sancto Hieronymo in libro de Script. Eccles. & sancto Basilio epist. 72. ubi dicit, Apollinarē fuisse nimis promptum ad scribendum, & mundum totum libris suis repleuisse, sed libris parum consideratē scriptis. Nunc solum extant Psalmi Davidis ab ipso earmine heroico descripti, & Parisiis impressi ann. 1580.

De sancto Ephrem Syro. 365.

SANCTUS Ephrem Diaconus Edessenus obiit sub Valente Principe, scripsitque plurima opera, quæ teste sancto Hieronymo in libro de Script. Eccles. in Ecclesiis post lectionem scripturarum publicè legi solebant. Edita sunt Colonia anno 1547. multa opera S. Ephrem, magis pia, quàm docta. Sed multo plura Romæ à Gerardo Vossio partim anno 1589. partim anno 1593. Sed non vacavit mihi legere, nisi sermones aliquos de compunctione & pœnitentia, & de S. Cruce & passione Domini, & de S. Deipara, & alia quædam. ideò iudicare nequeo, an sint omnia verè S. Ephrem opera, an supposititia aliqua sint admixta.

De sancto Basilio. 370.

SANCTUS Basilius magnus, Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, Valente imperante floruit, & sub Gratiano obiit, vt sanctus Hieronymus testatur in lib. de Script. Eccl. Opera eius præclarissima sunt, & quatuor tomis continentur in

H iij

120 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

editione Basileensi, anni 1540.

Tomi primi hæc sunt.

In opificium sex dierum homiliae	11
In Psalmos homiliae	17
Variorum argumentorum homiliae	28

Tomi Secundi.

De Virginitate lib.	2
De Paradiso,	1
Contra Eunomium libri	3
Contra Sabellianos & Arianos lib.	1
De Spiritu sancto,	1
De libero arbitrio,	1
De Baptismate,	2

Tomi Tertij.

Sermones ascetici,	7
De Iudicio Dei,	1
De Confessione fidei,	1
Moralium Summæ	80
Quæstiones fusè explicatæ,	55
Quæstiones compendio explicatæ,	313
Constitutiones Monasticæ.	

Quarti Tomi.

Epistolæ Basilij & Gregorij Theologi,	180
Epistola ad Chilonem de vita solitaria.	
Aliæ eiusdem epistolæ.	
Oratio aduersus eos, qui calumniantur quòd tres Deos dicimus.	

Observatio in opera S. Basilij.

IN primo tomo ponuntur homiliae vndecim de opificio sex dierum : sed nouem tantum censentur à nonnullis esse Basilij, quia sanctus Hieronymus nouem tantum meminit. Duæ po-

stremæ tribuuntur Gregorio Nysseno, qui opus Basilij imperfectum perficere studuit. Sed falli videntur, qui decimam & vndecimam homiliam Gregorio tribuunt, & Basilij esse negant. nam ipse Gregorius in libro suo de opere sex dierum extremo, dicit quidem in supplementum operis Basilij composuisse se librum de opificio hominis, sed non duas homilias: & liber ille extat inter opera Gregorij Nysseni, sed diuersus omnino ab illis duabus homiliis Basilij. Scribit sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. homilias Basilij de opere sex dierum esse nouem: sed hoc dicit quia Basilius nouem tantum initio scripsit; sed postea addidit alias duas, quarum initium est, *Veteris debiti solutionem*, &c. Vide infra in obseruatione in opera Gregorij Nysseni.

In secundo tomo ponitur liber vnus de Paradiso: sed in editione Antuerpiensi anni 1568. ponuntur homiliae quatuor.

Item in secundo tomo ponuntur libri tres contra Eunomium: sed in editione Antuerpiensi, libri quinque. & quamuis duos vltimos libros Erasmus sustulerit, vt indignos Basilio; alij tamen Basilio non indignos censent.

In tertio tomo sunt quaestiones compendio explicatae, quae non sunt indubitatae. Nicephorus enim lib. 9. cap. 16. & lib. 13. cap. 29. & Sozomenus lib. 3. cap. 13. dicunt, à multis tribui Eustathio Sebasteno Ascetica Basilij: id quod de quaestionibus compendio explicatis intelligendum videtur. nam q. 1. & 95. videtur damnare traditiones, quas Basilius acriter defendit in libro de Spiritu sancto cap. 27. Item q. 4. & 293. videtur tollere de me-

122 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

dio discrimen peccati mortalis & venialis: quod certè sancto Basilio tribui non potest. Additur etiam in editione Antuerpiensi Commentarius sancti Basilij in 16. capita Isaiaë Prophetæ; & alia quædam minutiora, tum in ea editione, tum in alijs adduntur.

De sancto Gregorio Nazianzeno. 370.

SANCTUS Gregorius Episcopus Nazianzenus, cognomento Theologus, S. Basilij æqualis, & studiorum comes, floruit sub Valente, & anno 11. Theodosij obiit, teste sancto Hieronymo de Script. Eccles. Multa scripsit, in quibus sapientiam cum eloquentia mirificè copulauit. quæ extant Coloniz edita, anno Domini 1570. hæc sunt.

Libri scripti soluta Oratione.

Apologetici lib.	4
Orationes ad diuersos,	3
Orationes funebres,	7
Oratio in laudem Heronis Philosophi,	1
Orationes de pace,	3
Orationes, siue libri de Theologia,	5
Orationes in Iulianum Imp.	2
Ad Cledonium epistolæ	2
Orationes in dies festos	7
Tractatus de fide	1
Tractatus de fide Nicænæ Synodi	1
Orationes variorum argumentorum	17
Ad Virginem exhortatio	1
Metaphrasis in Ecclesiastem	1
Epistolæ.	80

Carmina.

Tragœdia, Christus patiens,	1
De rebus suis,	2
De variis argumentis veteris, & noui Testa- menti.	
De Virginitate insignè carmen	1
De præceptis à virgine seruandis,	1
Spiritualia epigrammata	13
Sententiarum spiritualium carmine scripta- rum libri.	3

Observatio in Opera sancti Gregorij.

O Ratio in laudem Heronis Philosophi, de-
bet inscribi, in laudem Maximi Philoso-
phi, vt testatur sanctus Hieronymus in libro de
Script. Eccles. in Gregorio Nazianzeno, vbi re-
prehendit eos, qui mutauerunt nomen Maximi
in nomen Heronis.

Metaphrasis in Ecclesiastem non est Gregorij
Nazianzeni, sed Gregorij Thaumaturgi, vt supra
ostendimus. Tragœdia *Christus patiens* non vi-
deretur habere grauitatem solitam Nazianzeno,
præsertim cùm describitur eiulatus matris Chri-
sti, quæ prudentissima & constantissima erat.

De sancto Damaso. 367.

Sanctus Damasus Romanus Pontifex anno
sexto Theodosij obiit, & scripsit de Virgini-
tate, & alia, quorum meminit S. Hieronymus
in libro de Script. Eccles. Sed vera eius scripta nō
extant, exceptis paucis epistolis, quarum aliqua

124 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

sunt inter epistolas S. Hieronymi, aliquæ in historia Theodoreti lib. 2. cap. 22. & lib. 5. cap. 10. & 11. Tribuitur sancto Damaso liber de vitis Pontificum, qui extat in primo tomo Conciliorum: sed liber ille est Anastasij Bibliothecarij, non Damasi, vt notum est.

De Faustino Diacono. 367.

FAustinus Diaconus vixit tempore Damasi Pontificis, & bis schismaticus fuit: semel in schismate Vrsicini contra Damasum; & iterum in schismate Luciferianorum, vt testantur Genadius de viris illustribus, & Card. Baronius tomo 4. Annalium, ad annum Damasi I. & Siricij IV. Placuit tamen eum in hoc Catalogo ponere, quoniam scripsit ad Flaccillam Imperatricem libros septem contra Arianos satis eruditos, qui extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tom. 4. edit. 2.

De sancto Epiphanio. 370.

Sanctus Epiphanius, Salaminæ Cypri Episcopus, floruit sub Valente, Gratiano, & Theodosio Augustis. Scribit sanctus Hieronymus in libro de Script. Eccles. Epiphanium anno quarto-decimo Theodosij adhuc superfuisset, & in extrema etiam senectute libros scripsisset.

Opera eius hæc extant.

Opus Panarium contra omnes hæreses, quæ tunc ad octoginta numerabantur.

Liber inscriptus Ancoratus.

Anacephalæosis, siue summa Panarij.

Ab anno Dom. 300. ad 400. 123

A De mensuris, & ponderibus liber.

Historia brevis de Prophetarum vita.

Ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum
epistola, à sancto Hieronymo latinitate do-
nata.

De his operibus nulla dubitatio est.

Dicitur Epiphanius scripsisse vitam S. Hilario-
nis: sed ea non extat.

Ad finem epistolæ ad Ioannem Hierosolym-
itanum videtur aliquid additum ab Icono-
clastis: de qua re vide controuersias nostras
lib. 2. de Sanctis cap. 9.

De Philone Carpathio. 374.

PHilo Carpathius à S. Epiphanio Episcopus
ordinatus est, vt in vita S. Epiphaniij legitur.
Scripsit Commentaria in Cantica canticorum,
quæ extant in primo tomo Bibliothecæ sancto-
rum Patrum, secundæ editionis. Sed videntur
multa inserta ex Commentario S. Gregorij Papæ
in Cantica, quæ cum reliqua explicatione non
multum cohærent.

De sancto Ambrosio Mediolanensi. 374.

SANCTUS Ambrosius Episcopus Mediolanensis,
vir planè sanctissimus, & doctissimus, Gratia-
no & Theodosio Imperatoribus floruit. Obiit
anno tertio post excessum Theodosij, qui erat
trecentessimus nonagesimus septimus ab aduentu
Saluatoris, ex Card. Baronio.

Opera eius in editione Parisiensi, anni Domini

126 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

1540. qua ego utebar cū hęc scriberem, hęc sunt :

Tomi Primi.

De Officiis, lib.	3
De Virginibus,	3
Ad Virgines exhortatio,	1
Institutio Virginis,	1
Ad Virginem deuotam,	1
Ad Virginem lapsam,	1
De Viduis,	1
De Pœnitentia,	2
Exhortatio ad pœnitentiam,	1
De Fuga sæculi,	1
De bono mortis.	1

Tomi Secundi.

De Vocatione gentium, lib.	2
De fide ad Gratianum,	5
De Spiritu sancto, ad eundem,	3
De fide contra Arianos,	1
De Incarnationis Sacramento,	1
De mysterio Paschæ,	1

Tertij Tomi.

Oratio funebris de obitu Valentiniani.	
Alia de obitu Satyri.	
De fide resurrectionis Oratio.	
Alia de obitu Theodosij.	
Epistolarum ad diuersos lib.	10
Conciones ad populum,	91

Tomi Quarti.

Exameron, lib.	6
De Paradiso.	
De Cain & Abel,	2
De Noë & Arca,	1

Ab anno Dom. 300. ad 400. 127

De Abraham Patriarcha,	2
De Isaac & anima,	1
De Iacob & beata vita,	2
De Ioseph Patriarcha,	1
De benedictionibus Patriarcharum,	1
De Nabuthe Iezraelita,	1
De Elia & Ieiunio,	1
De Tobia,	1
De interpellatione Iob & David,	3
Apologia David,	1
De Salomone,	1
De iis qui mysteriis initiantur,	1
De Sacramentis,	61
De dignitate sacerdotali,	1
Precationes ante Missam.	2
Commentarii in Psalm. 1. 35. 36. 37. 38. 39. 40.	
43. 45. 47. 48. 61. & 118.	
Alia David Apologia.	
De interpellatione David.	
Tomi Quinti.	
In Euangelium Lucæ, libri	10
In omnes epistolas S. Pauli commentaria.	
De fide resurrectionis acephalus.	
Precationes piz.	
Hymni sacri.	
Canticum sanctorum Ambrosij & Augustini,	
quod incipit, Te Deum laudamus.	

Observatio in Opera S. Ambrosij.

In primo tomo, Liber ad Virginem lapsam non videtur esse S. Ambrosij. nam cap. 8. sic lo-

128 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

quitur auctor, *Inhere pœnitentia usque ad extremam vitæ, nec tibi præsumas ab humana die posse veniam dari: quia decipit te qui hoc tibi polliceri voluerit. quæ enim propriè contra Dominum peccasti, ab illo solo te conuenit in die iudicij expectare remedium.* Atqui hæc sententia Nouatianum errorem continet, & contra eam disputat sanctus Ambrosius in duobus libris de pœnitentia: quos libros indicat ipse cap. 8. lib. 2. à se fuisse compositos, dum describit quo pacto à forensi negotio ad sacerdotium repente vocatus fuerat. Petrus quidem à Soto lect. 2. de necessitate confessionis, libros duos de pœnitentia non audet affirmare esse S. Ambrosij: sed communiter S. Ambrosio adscribuntur.

In secundo tomo, libri de vocatione gentium falsò tribuuntur sancto Ambrosio, cùm manifestè S. Prosperi sint. Certè Ambrosij esse non possunt, cùm lib. 1. cap. 7. & lib. 2. cap. 8. disputet auctor aduersus Pelagianos, qui post mortem sancti Ambrosij exorti sunt.

In tertio tomo, certum est aliquas epistolas, & aliquos sermones non posse esse Ambrosij. Nam in epist. 84. quæ est ad Demetriadem, mentio fit Pelagianorum, qui (vt paulò ante dixi) Ambrosio noti non fuerunt. Sunt etiam, qui epistolam 82. ad Vercellenfes S. Ambrosij esse negent, quòd in ea fiat mentio Venetiarum, quæ tempore S. Ambrosij nondum conditæ erant. Sed falluntur. nam per Venetias eo loco non intelligitur ciuitas Venetiarum, sed regio: coniunguntur enim Venetiæ cum Liguria & Æmia: lic enim loquitur auctor in principio epistolæ, *Ex omnibus*

Ab anno Dom. 300. ad 400. 129

*nibus Liguria, atque Emilia, Venetiarumque vel
ceteris finitimis Italia partibus, &c.*

Sermones, nonus, tricesimus septimus, & septuagesimus secundus, inueniuntur etiam inter sermones S. Augustini. Item sermo sexagesimus nonus, qui est de sancto Eusebio Vercellensi Episcopo, & sermo septuagesimus tertius, qui est de sancto Cypriano, inueniuntur etiam inter sermones S. Maximi, sed verbis alicubi mutatis.

Sermones verò sequentes, nempe 3. 14. 30. 31. 32. 44. 47. 50. 51. 52. 53. 54. 56. 57. 58. 60. 61. 62. 66. 67. 71. 77. 78. & 82. sunt ad verbum inter sermones S. Maximi, ut planè iudicari non possit, utrum Ambrosio, vel Maximo tribui debeant. Sed cuiuscunque sint, antiqui & sancti auctoris sunt.

Sermo nonagesimus de passione B. Agnetis dubius redditur, quoniam sanctus Ambrosius lib. 1. de Virginitate significat beatæ Agneti cervicem gladio amputatam. *Stetit, inquit, oravit, cernicem inflexit.* At illius sermonis auctor scribit, B. Agneti ad palum alligatæ, ut combureretur, cum flamma diuinitus extincta esset, iussu Aspasij iudicis gladio guttur fuisse perfoctum.

Sermo quoque nonagesimus secundus, de baptismo S. Augustini, longissimè distat à stylo, & gravitate Ambrosij: neque vllò modo credibile est, quod in eo sermone dicitur, Ambrosium sæpe Deum orasse, ut eum à captionibus Augustini liberaret. Augustinus enim non disputando cum Ambrosio, sed eum concionantem audiendo, ad fidem catholicam conuersus est, ut ipse idem testatur lib. 5. Confess. cap. 13. & lib. 6. cap. 1.

130 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

In quarto tomo Apologia David posterior, & liber etiam posterior de interpellatione David, non videntur esse Ambrosij: tum quia stylus diversus est, & iam antea scripserat Ambrosius Apologiam David, & libros tres de interpellatione, quorum tertius est de interpellatione David; tum quia auctor posterioris Apologiæ negat adulterium David fuisse verum adulterium, & allegoricè interpretandum censuit: Ambrosius autem in vera Apologia sua peccatum adulterij confitetur, sed laudat pœnitentiam.

In quinto tomo, sunt commentaria in epistolas S. Pauli, quæ à multis non creduntur Ambrosij; nec sine causa.

Primò, quia S. Augustinus, qui libenter & frequenter Ambrosij testimoniis utitur contra Pelagianos, ex his commentariis nulla testimonia petit.

Secundò, quia Pelagius ipse, qui Ambrosij testimonia sancto Augustino obiicere solet, ex his commentariis nihil obiicit: cùm tamen in his commentariis sint non pauca, quæ Pelagij errores continere videntur, ut perspicuum est ex commentariis in epistolam ad Romanos.

Tertiò, quia auctor horum commentariorum multa exponit contra sententiam S. Ambrosij: quod planè perspiciet, qui conferre vqluerit illud Philipp. 2. *Qui cùm in forma Dei esset*, explicatum in commentario huius auctoris, cum explicatione Ambrosiana in epist. 47. & lib. 2. de fide cap. 4. & illud 1. Timoth. 1. *Regi seculorum immortalis*, explicatum in commentario huius auctoris, cum expositione Ambrosiana lib. 2. de fide cap. 1. & 3. & lib. 3. cap. 2.

Quartò, quia sanctus Augustinus lib. 4. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 4. citat sanctum Hilarium in expositione illorum verborum ad Rom. 5. *In quo omnes peccaverunt* : & sententia, quam sanctus Augustinus citat, habetur totidem verbis in commentario huius auctoris. non igitur auctor huius commentarij, est Ambrosius, sed Hilarius aliquis. Non est autem auctor huius operis S. Hilarius Pictaviensis, aut Hilarius Arelatensis. nam iste auctor vixit tempore Damasi, vt ipse testatur in commentario ad caput 3. prioris ad Timotheum : tempore autem Damasi Hilarius Arelatensis, aut natus non erat, aut adolescens erat : sanctus autem Hilarius Pictaviensis obiit anno quinto Valentiniani Imp. ex Hieronymo in chronico : annus autem quintus Valentiniani erat secundus Damasi : non est autem credibile in extrema ætate tam ingens opus cudisse Hilarium ; & stylus Hilarij cum stylo huius auctoris nihil simile habet. Hilarius verò Arelatensis post Damasi tempora floruit. Credibile igitur est, auctorem horum commentariorum esse Hilarium Diaconum Romanum, qui Luciferi schisma propagavit, & libros etiam non paucos scripsit, vt sanctus Hieronymus testatur in dialogo contra Luciferianos extremo. Neque mirum est, hunc Hilarium à sancto Augustino sanctum Hilarium vocari, cum nuncupatio Sancti tunc satis communis fuerit Christianis, præsertim Ecclesiasticis.

Postremò accedit, quod idem videtur esse auctor horum commentariorum, & questionum veteris & noui testamenti, quæ extant inter li.

132 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

bro S. Augustini. doctrina enim horum commentariorum, & illarum quaestionum simillima est, vt notauerunt Censores Louanienſes in notis ad Augustinum, stilus videtur etiam esse idem, & ætas mirificè consentit. auctor enim illarum quaestionum quaest. 44. scribit, ab excidio Hierosolymæ vsque ad sua tempora fluxisse annos trecentos: quibus si addas annos à Natiuitate Christi vsque ad excidium Hierosolymæ, erunt omnes anni 372. vel 373. vt ex Chronico S. Hieronymi apparet. Hoc eodem tempore sedisse Damasum Pontificem, sub quo auctor horum commentariorum scripsisse se memorat in explicatione capituli primi epistolæ prioris ad Timoth. notissimum est. Quod si auctor horum commentariorum idem sit cum auctore illarum quaestionum, planè efficietur auctorem horum commentariorum non esse Ambrosium. Ambrosius enim nihil scripsit antequam Episcopus fieret, neque factus est Episcopus ante annum Dom. 374. vt Card. Baronius in Annalibus docet. Ille autem auctor cum scriberet, numerabat annum Dom. 372. vel 373. vt suprà diximus.

In eodem tomo sunt hymni sacri, ex quibus aliqui certo sunt Ambrosij, vt ille, *Deus creator omnium, Polique rector vestiens*, &c. cuius meminit sanctus Augustinus lib. 9. confess. cap. 12. & ille, *Æterne rerum conditor, Noctem, diemque qui regis*, &c. cuius meminit idem Augustinus lib. 1. Retract. cap. 21. Aliqui certò non sunt Ambrosij, vt ille, *Vexilla Regis prodeunt*, qui est Fortunati, & alij quidam, in quibus non seruatur ratio metrica, quæ Ambrosio notissima erat. eius-

modi est ille, *Optatus votis omnium Sacratu illu-
xit dies, Quo Christus mundi spes Deum Conscendit
oculos arduos. & ille, Christe, qui lux es & dies,
Noctis tenebras detegis, &c.* Isti enim indigni vi-
dentur qui Ambrosio tribuantur.

Canticum, *Te Deum laudamus*, Ecclesia in di-
uinis officiis, Ambrosij & Augustini canticum vo-
cat: & extat chronicum S. Dacij Episcopi Medio-
lanensis, qui Iustino Imperante floruit, in cuius
chronici libro primo cap. 10. scribitur, completo
baptismo S. Augustini, toto obstupesciente po-
pulo, repente canticum illud à sanctis Ambrosio
& Augustino alternatim fuisse cantatum.

Præter opera superscripta, in editione Roma-
na anni 1585. adduntur opera quædam S. Ambro-
sio adscripta, quamvis eius non sint, vt Commen-
tarius in Apocalypsim, & alia quædam: & rectè
dicuntur ea opera non esse S. Ambrosij, ac præ-
sertim explicatio Apocalypsis, cùm auctor men-
tionem faciat Longobardorum Italiam inuaden-
tium, quæ inuasio diu post mortem sancti Am-
brosij contigit.

De S. Philastrio Brixienſi. 380.

SANCTUS Philastrius Episcopus Brixie, tempo-
re S. Ambrosij vixit, vt sanctus Augustinus
testatur initio libri de hæresibus ad Quodvult-
Deus. Scripsit librum de hæresibus vsque ad sua
tempora. qui liber extat in Bibliotheca sancto-
rum Patrum secundò edita, tomo 4. Sed illud est
obseruandum, multa à Philastrio inter hæreses
numerari, quæ verè hæreses non sunt. proinde

134 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

cum prudentia legendus est. Quod autem in hæresi 63. meminit anni Dom. 430. mendum est Typographorum : nam ad eum annum hic auctor non peruenit.

De Idacio Claro. 380.

IDacius, siue Ithacius Clarus Episcopus Hispanus, de quo multa Sulpitius in historia sacra, cum de Priscillianº agit, scripsit libros tres aduersus Varimadum Arianum, qui extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 4. edit. 2. scripsit etiam Apologeticum aduersus Priscilliani hæreses, teste Isidoro de viris illustribus cap. 15. quem librum extare non puto. Vixit circa annum Dom. 380. & in eo reprehensus & punitus ab Episcopis fuit, quod Priscillianum apud sæculares iudices accusauerit, & occidi curauerit.

De S. Gregorio Nysseno. 380.

Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, S. Basilij frater, viuebat adhuc, & scribebat anno 14. Theodosij, teste S. Hieronymo lib. de Script. Eccles. Interfuit Concilio primo Constantino-politano, & scripsit Symbolum fidei in ea Synodo editum, vt refert Nicephorus lib. 12. hist. cap. 13.

Eius opera ex editione Basileensi anni 1562. hæc sunt:

Epistola de nomine Christiani.

De Oratione Dominica, lib.

De octo beatitudinibus in cap. 5. Matth.

Sermones de Natiuitate.

I

I

De S. Stephano.

In sextum Psalmum.

De octava.

De Pascha.

De Christi Assumptione.

De Trinitate, & quod Spiritus sanctus sit
Deus.

De eo, Quod non sint tres Dij.

De differentia essentiae & hypostaseos.

De fide Trinitatis.

In dictum Apostoli, *Tunc ipse filius subiicitur ei.*

De Dormientibus.

De Infantibus premature raptis.

De Resurrectione, Orationes

De Assumptione Domini.

In dictum Domini, *Quatenus fecistis uni ex
minimis his, mihi fecistis.*

De Anima & resurrectione disputatio.

De Trinitate contra Iudaeos.

De sancto Baptismo.

Orationes laudatoriae in Basilium.

In Quadraginta martyres.

In Pulcheriam.

In Placillam.

In Gregorium Neocæsariensem.

In Theodorum martyrem.

In Meletium.

De Imagine, siue de creatione hominis, sup-
plementum exameron Basilij.

De Philosophia, libri

De vita Moysis.

Prima observatio in opera S. Gregorij Nysseni.

Deesse videntur in hoc librorum catalogo libri in Eunomium, quorum meminit sanctus Hieronymus in lib. de Script. Ecclesiast. Neque dici potest, contra Eunomium scriptum esse librum de Trinitate, & Quod Spiritus sanctus sit Deus. nam hic est libellus, non libri plures: & in hoc libello Eunomius ne nominatur quidem. Audio ex Bauarica Bibliotheca depromptos Græcè libros duodecim contra Eunomium, eosq; latinitate donatos à Patre Iacobo Gretsero nostro, de literis, & quod est longè amplius, de Ecclesia catholica optimè merito. Hi sunt igitur libri, quos commemorat S. Hieronymus, & sibi ab ipso Gregorio lectos fuisse dicit.

Secunda observatio.

Præter libros supra numeratos extant ex editione Parisiensi anni 1573.

In Ecclesiastem conciones octo.

In Cantica canticorum explanatio.

De perfecti hominis Christiani forma.

Catechetica Oratio, quæ dicitur magna.

In eos qui differunt baptisma.

De fugienda fornicatione.

In eos qui ægrè ferunt reprehensiones.

In mulierem peccatricem.

De pauperibus amandis.

De vera virginitate.

Ad Flavianum Epistola.

Tertia Observatio.

Libri octo de Philosophia non videntur esse S. Gregorij Nysseni. nam in lib. 2. docet animam non creati in corpore, sed ante corpus fuisse creatam; qui est error Origenis: & præterea, totum hoc opus philosophicum est, & sapit Pelagianismum. Adde quod hoc idem opus inuenitur in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo nono, ex editione secunda, sub nomine cuiusdam Nemesium Philosophi Christiani: eo solum excepto, quod apud Nyssenum diuiditur in octo libros, apud Nemesium est vnus liber diuisus in capita 45. & inscribitur, De homine, siue de anima. Hic autem Nemeseus, quando scripserit, ignoratur: sed quia nominatim refellit Manichæos, Apollinarem, & Eunomium, videtur vixisse & scripsisse tempore S. Gregorij Nysseni, aut certè non antea.

Quarta Observatio.

Possset ab aliquo quæri, cur Gregorius scripserit de creatione hominis ad supplendum exameron Basilij, cum ipse Basilius suppleuerit opus suum, addens decimam & vndecimam homiliam, in quibus creationem hominis satis copiose explicat. Respondemus, Basilium in duabus illis postremis homiliis absoluisse explanationem diuinæ scripturæ de opere sex dierum; sed non accuratè disputasse de rōta structura corporis humani, imò verò solum attigisse ea, quæ ad oculos pertinerent, vt ex illis cætera colligerentur. Itaque

138 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

in homilia postrema apertè indicat, se non omnia dixisse, quæ dici potuissent, cùm ait, *Si mihi tantum superesset ocy, ut tibi hominis structuram demonstrare possem, ex te ipso sanè discerès sapientiam Dei circa te.* Gregorius igitur ex his & aliis Basilij verbis occasionem accepit scribendi libri de creatione hominis, libri inquam longissimi, in quo suppleret ea, quæ Basilius omisit, de voce, de auribus, de manibus, de aliis denique membris, vel sensibus, quæ structuram humani corporis admirabilem reddunt.

Quinta Observatio.

Hæretici, qui peregrinationes ad loca sancta reprehendunt, nituntur maximè Oratione quadam valdè prolixa sancti Gregorij Nysseni, quam totam referunt Magdeburgenses centuria quarta cap. 10. Sed eam Orationem non inuenimus hætenus inter opera S. Gregorij Nysseni. Neque argumenta, quæ inde colligunt hæretici, aliquid probant, ut nos apertè ostendimus in controuersis lib. 3. de Sanctis cap. 8.

De Amphilocho. 380.

Amphilocheus Iconij Episcopus, S. Gregorij æqualis, quem S. Hieronymus, in epistola ad Magnum, parem doctrina sacra & profana facere videtur Basilio & Gregorio Nazianzeno, cùm de his tribus viris dicit, non facilè indicari posse quid in illis primùm admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam scripturarum.

Scripsit librū de Spiritu sancto, & homilias non paucas. De priore libro testis est S. Hieronymus in libro de Script. Eccles. De homiliis testis est Theodoretus, qui eas in dialogis frequenter citat.

An hoc tempore extent liber de Spiritu sancto, & homiliae, quas Theodoretus citat, equidem certò scire non potui.

Extat quidem sub nomine Amphilochoij Vita S. Basilij Magni, sed haud dubio falsa, vel suppositicia. Primùm enim, narrat ille auctor Basilium factum Episcopum ante mortem Iuliani: quod repugnat historiis, & ipsi S. Gregorio Nazianzeno in oratione de S. Basilio. Deinde narrat auctor, sanctum Basilium ostensum fuisse per reuelationem Eusebio Cæsariensi, cùm antea eum non nosset: quod etiam falsum esse certum est, ex eo quod Nazianzenus scribit, Eusebium cum Basilio de Episcopatu contendisse, & ea de causa inimicum Basilio factum. Tertiò constat, sanctum Basilium obiisse anno ultimo Valentis Imper. & octo annis Episcopatum administrasse, ex Gregorio Nazianzeno, & aliis: proinde Episcopum factum anno sexto Valentis. at iuxta supposititium Amphilochoium, Basilius, vel sedisset annis quindecim, vel antè mortuus esset, quàm Episcopus fieret, si viuente Iuliano iam Episcopus erat.

Omitto multa alia, quæ perperam narratur in illa vita, tum de Libanio, tum de aliis.

De Nectario Constantinopolitano. 381. }

Nectarius ex genere senatorio adhuc catechumenus Constantinopolitanæ vrbis Episco-

140 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

pus creatus est tempore secundi Concilij vniuersalis, id est anno 381. vt narrant Socrates libro 5. Histor. cap. 8. Sozomenus lib. 7. cap. 8. & alij. Huius extat Homilia vnica, De festo S. Theodori martyris, cur nimirum primo Quadragesimæ sabbato celebretur, & de eleemosyna, & ieiunio, Ioachimo Perionio interprete; quā profert etiam Lipomanus Tomo 5. ex Simeone Metaphraste. Sed Cardinalis Baronius eam ab aliquo ex recentioribus Græcis nonnihil deprauatam fuisse existimat Tomo 4. Annalium, in anno 362.

De S. Hieronymo. 390.

SANCTUS Hieronymus presbyter & Ecclesiæ doctor, floruit anno quartodecimo Theodosij, vt ipse de se testatur in lib. de Script. Eccles. extremo. Obiit Honorio imperante anno Domini 421. ætatis suæ anno 91. ex chronico S. Prosperi, vel anno Dom. 420. ætatis anno 78. ex annalibus Card. Baronij. Opera sancti Hieronymi nouem tomis continentur in editione Lugdunensi anni 1530. In editione verbò Romana anni 1565. & 1572. Mariani Victorij, idem est tomorum numerus; sed quæ prior editio coniecerat in quartum tomum, editio posterior coniecit in octauum & nonum; & quæ editio prior collocauerat in tomis quinto, sexto, septimo, octauo, & nono, posterior collocat in quarto, quinto, sexto, & septimo. Nos sequemur ordinem editionis posterioris, quæ ab erroribus Erasmi purgata est.

Igitur in primo tomo hæc opera insunt.

Primi Tomi.

Epistolæ hortatoriæ, ut plurimum, 42.

Ad Heliodorum.

Ad Rusticum.

Ad Lætam.

Ad Saluinam.

Ad Ageruchiam duæ.

Ad Paulinum.

Ad Paulam & Eustochium, nomine Marcellæ,

Ad Marcellam tres.

Ad Paulum Concordiensem.

Ad Theophilum Alexandrinum.

Ad Castrutium.

Ad Exuperantium.

Ad Iulianum Diaconum.

Ad Virgines Hermonenses.

Ad Rufinum.

Ad Chromatium & alios.

Ad Antonium.

De vitando suspecto contubernio.

Ad Sabinianum Diaconum.

Ad Nepotianum.

Ad Florentium duæ.

Ad Demetriadem.

Ad Furiam.

In eodem tomo.

Ad Gaudentium.

Ad Celantiam.

Ad Eustochium duæ.

Ad Lucinium.

Ad Abigaum.

Ad Iulianum.

Ad Castorinam.

142 *De Scriptoribus Ecclesiasticis.*

Ad Theodosium Monachum.

Ad Augustinum.

Ad Niczam Hypodiam.

Ad Chrysogonum.

Ad Rusticum.

In eodem tomo sunt epistolæ laudatoræ,
sive funebres, numero duodecim.

In Nepotianum.

In Marcellam.

In Blæfillam.

In Asellam.

In Leam.

In Paulam.

In Lucinium.

In S. Paulum.

In Malchum,

In Fabiolam.

In S. Hilarionem.

In mulierem septies ictam.

Denique ad finem primi tomi est liber de Scriptoribus Ecclesiasticis. sive de viris illustribus.

Observatio in primum Tomum.

In hoc primo Tomo nihil est, de quo meritò
dubitari possit.

Secundi Tomi.

In 2. Tomo libri sunt contra hæreticos, vel
calumniatores.

Aduersus Heluidium, liber 1.

Aduersus Iovinianum, lib. 2.

Apologia pro libris in Iovinianum.

Apologeticum ad Domnionem.

Ad Pammachium pro iisdem libris.

Aduersus Vigilantium ad Riparium epistola.

Aduersus Vigilantium, liber 1.

Ad Marcellam aduersus Montanum epistola.

Aduersus Luciferianos Dialogus.

Ad Auitum contra Origenem.

Ad Ioannem Hierosolymitanum Origenistam.

Ad Pammachium, de erroribus Io. Hierosol.

Ad Theophilum contra eundem Ioannem.

Apologiæ aduersus Rufinum, libri tres.

Ad Ctesiphontem, aduersus Pelagium.

Aduersus Pelagianos, libri tres.

Ad diuerfos diuerforum argumentorum epistolæ triginta: necnon Epiphaniij, Theophili, & Augustini, ad Hieronymum epistolæ octo.

Observatio in secundum Tomum.

In hoc etiam Tomo nihil est dubium, vel supposititium.

Tertij Tomi.

In Tomo tertio sunt præfationes, & quæstionum explicationes.

Ad Paulinum, de libris diuinæ scripturæ.

Præfationes, in Pentateuchum.

In Iosue.

In Libros Regum,

In librum Paralip. 2.

In Esdram.

In Tobiam.

In Judith.

In Esther.

In Iob.

In Prouerbia.

In Ecclesiastem.

In Cantica.

In Isaiam.

144 De Scriptoribus Ecclesiasticis

In Hieremiam.

In Ezechielem.

In Daniele.

In 12. Prophetas.

In quatuor Euangelia.

Sequuntur in eodem tomo explicationes quaestionum à diuersis propositarum.

A Damaso.

A Dardano.

A Vitali.

Ab Amando.

A Minerio & Alexandro.

A Cypriano.

A Paula Urbica.

Ab Euagrio.

A Marcella.

A Sophronio.

Ab Hedibia.

A Principia Virgine.

A Fabiola.

A Rufino.

A Sunia & Fretella.

Ab Algasia.

A Paulino.

A Desiderio.

Denique sunt in eodem Tomo

Traditiones, siue quaestiones Hebraicae.

In Genesim.

In libros Regum.

In libros Paralipomenon.

Item libri de locis Hebraicis, & de nominibus Hebraicis, quae in omnibus libris testamenti veteris

veteris & noui occurrunt.

Obferuatio in Tomum tertium.

In hoc tomo nihil est, de quo dubitetur, exceptis quæstionibus in libros Regum, & in libros Paralip. Sanctus enim Hieronymus in libro de Script. Eccles. extremo, testatur, se scripsisse traditiones, siue quæstiones Hebræicas in Genesim, loca Hebræica, & nomina Hebræica: & de traditionibus, siue quæstionibus Hebræicis in libros Regum, & in libros Paralip. nihil dicit. præterea in quæstionibus Hebræicis in Genesim adscribit idem Hieronymus passim verba Hebræica; in quæstionibus autem in libros Regum, & Paralip. nonnisi semel aut iterum id facit. Denique grauior videtur scriptio illa in Genesim, quàm ista in libros Regum & Paralipomenon. sed cuiuscunque sit hoc opus, non magni refert.

Quarti Tomi.

In 4. tomo sunt commentaria in quatuor Prophetas maiores, & Threnos Hieremiæ.

Quinti Tomi.

In Quinto tomo sunt Commentaria in Ecclesiastem, & in duodecim Prophetas minores.

Sexti Tomi.

In tomo sexto Commentaria in Matthæum, in epistolas ad Galatas, ad Ephesios, ad Titum, ad Philemonem. Liber Didymi de Spiritu sancto à Hieronymo Latinus factus.

Obferuatio.

In his tribus tomis omnia sunt legitima, certa, quod attinet ad auctorem, excepto Commentario in Threnos Hieremiæ, qui videtur esse potius Rabani, quàm Hieronymi. habetur enim

K

146 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

inter opera Rabani, & inueniuntur in eo sententiarum aliquarum ex sancto Gregorio decerptarum.

Post Commentarium in Matthæum, sequebatur Commentarium in Marcum; quod Marianus prudenter omisit, quia auctor ostendit se neque Græcæ linguæ, neque Hebræicæ fuisse peritum: & in explicatione cap. 14. & 15. multa scribit inepta & falsa.

Septimi Tomi.

In tomo septimo Commentaria in Psalmos omnes.

Versio S. Hieronymi ex Hebræo.

Observatio.

De Commentariis in Psalmos obscura quaestio est. Scripsit sanctus Hieronymus in Psalmos septem, videlicet in Psal. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. ut ipse testatur in libro de Script. Eccles: Deinde scripsit in Psalmos 44. 89. & 126. ut notum est ex epistolis eius ad Principiam, ad Cyprianum, & ad Marcellam. Scripsit denique Commentariolos in omnes Psalmos, ut ipse idem testatur in Apologia prima contra Rufinum. Certum est primos tractatus in Psalmos septem periisse. non minus certum est, explicationem trium Psalmorum esse sancti Hieronymi, & extare inter epistolas. De Commentariolis quaestio est, an sint ista Commentaria, quæ sub nomine sancti Hieronymi extant in hoc septimo tomo. Quod sint ista ipsa Commentaria, quæ nunc extant, probari potest, primò ex eo, quod sanctus Hieronymus in Apologia prima contra Rufinum, scribit, se in Commentariolis illis vertisse verba Hebræica, *nasse-subar*, quæ habentur in secundo Psalmo, adorate

filium ; eadem autem verba in interpretatione Psalterij de Hebræo in Latinum, vertisse, adorare purè : & vtramque lectionem defendit. Atqui in istis Commentariis, de quibus agitur, inuenitur adorare filium : & in interpretatione ex Hebræo inuenitur, adorare purè. igitur sicut interpretatio Psalterij ex Hebræo, quæ extat, est sancti Hieronymi ; ita & Commentaria quæ extant, eiusdem sunt Hieronymi. Deinde probari potest alio simili argumento ex sancto Augustino. sanctus enim Augustinus in epistola ad Fortunatianum, citat verba sancti Hieronymi exponentis Psalmum nonagesimum tertium ; & verba illa omnia inueniuntur in Commentario isto : vt non videatur posse esse dubium, quin sanctus Augustinus citauerit Commentaria ista sub nomine sancti Hieronymi. Accedit tertium argumentum ex testimonio sancti Gregorij, qui explicans verba illa psalmi quarti pœnitentialis, *Cor contritum & humiliatum Deus non despicias* : allegat sanctum Hieronymum exponentem eundem locum ; & expositio illa in his Commentariis inuenitur : proinde testimonio sancti Gregorij, hæc ipsa Commentaria sancti Hieronymi esse videntur. Contra tamen sunt argumenta non minus probabilia. Nam hic auctor in explicatione Psalmi sexti decimi disertis verbis citat Eucherium : Eucherium autem, qui ex scriptis notus est, multis annis sanctus Hieronymus præcessit ; neque in libro de Script. Eccles. vllius Eucherij sanctus Hieronymus meminit, cùm tamen nullum ferè prætereat ex maioribus vel æqualibus suis. Deinde hic idem auctor in explicatione Psal. 108. scri-

bit, suo tempore fuisse annum quadringentesimum ab excidio Hierusalem, in quo cœpit vltima captiuitas Iudæorum: excidium autem Hierusalem contigit anno quadragesimo secundo post passionem Domini; vt idem auctor ibidem affirmat: quibus annis si addamus annos triginta tres vitæ Christi, erunt omnes simul anni 475. Igitur auctor horum Commentariorum viuebat anno Domini 475. Atqui sanctus Hieronymus obiit anno Domini 422. vt suprâ dictum est. Accedit tertium argumentum, quod hic auctor in explicatione Psal. 86. dicit illa verba, *Nunquid Sion dicet homo?* esse ex Hebræica veritate: & tamen in translatione Psalterij ex Hebræo sanctus Hieronymus vertit, *Ad Sion dicetur homo*, & verè sic est in Hebræo; vt videatur auctor horum commentariorum non calluisse linguam Hebræicam, ac per hoc non esse Hieronymus, qui eius linguæ sine controuersia peritissimus erat. Ac (vt omit- tam alia multa) S. Hieronymus in Apologia prima contra Rufinum scribit, se Commentarios confecisse in Psalmos: auctor autem horum Commentariorum in quorundam Psalmorum explicatione longissimas disputationes, vel cohortationes adiungit. Vide Commentaria in Psal. 81. 86. 132. 133. & secundam expositionem Psalmi. 119. quæ habetur ad finem commentarij. isti enim Psalmi breuissimi sunt, & Commentaria habent fusissima. Ego igitur, si mihi liceat sententiam meam exponere, existimo, Commentaria, de quibus agimus, verè esse sancti Hieronymi, sed non pura. Videtur enim aliquis longè posterior scriptor adiunxisse multa de suo: quod idem ac-

cidit versioni Scripturarum ex Hebræo, quam habemus in editione vulgata: est enim versio ipsa sancti Hieronymi, exceptis Psalmis in editione vulgata, sed multis additis, vt ostendi in Controuerſiis, lib. 2. de Verbo Dei cap. 9. extremo. Sic igitur Commentaria ista Hieronymi sunt, sed aucta ab aliquo, qui multa inseruit ex Hilario, ex Ambrosio, ex Rufino, & ex Augustino; & qui etiam adiecit cohortationes, siue conciunculas, quæ habentur interdum ad finem: & qui ista adiecit, videtur vixisse anno Domini 475. vt etiam faciliè Eucherium citare potuerit. Atque ex hac obseruatione soluuntur omnia argumenta, quæ nos paulè antè adduximus, quæque ab aliis Scriptoribus adducuntur. Illud vnum videtur solui non posse, quod hic auctor dicat, secundum Hebraicam veritatem haberi in Psal. 86. *Nunquid Sion dicet homo?* Respondemus tamen, vocem illam (*Hebraicam*) irrepsisse in textum scioli alicuius temeritate, & omnino abradendam esse. auctor enim dixerat, alicubi legi, *Mater Sion*, alicubi, *Nunquid Sion*: & addidit, in textu Græco haberi *μήτηρ*, id est nunquid, sed ab aliquo mutatum est in *μήτηρ*, id est mater: & se velle vtroque modo exponere: & cum exposuisset *Mater Sion*, addit, exponamus nunc secundum Hebraicam veritatem, quæ habet, *Nunquid etiam*: vbi illud, *Hebraicam*, superuacaneum est: & legendum videtur, exponamus nunc secundum veritatem, quæ habet, *Nunquid Sion*: illum enim, *Mater Sion*, non est secundum veritatem Græci textus, sed secundum corruptionem. In illis enim Commentariis S. Hieronymus exponit Psalterium se-

150 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

cundum versionem Græcam 70. Interpretum;
non secundum versionem ex Hebræico.

Octauī Tomi.

In tomo octauo hæc sunt.

In Iob Commentaria Bedæ.

In Prouerbia Commentaria Bedæ.

In Cantica Homiliæ Origenis.

In omnes Pauli epistolas Commentaria falso attributa Hieronymo.

Obseruatio.

Rectè Marianus Victorius Commentaria in Iob non tribuit sancto Hieronymo, sed Bedæ. nam in extremo volumine scribit auctor, se scripsisse in gratiam Væsterij: Væsterium autem Episcopum fuisse in Anglia tempore Bedæ, ex historia eiusdem Bedæ manifestè colligitur.

Rectè quoque Commentaria in Prouerbia tribuuntur Bedæ, non autem Hieronymo: siquidem in caput 21. & 31. citatur sanctus Gregorius Papa: & in capite 30. citatur nominatim sanctus Hieronymus.

Commentaria in omnes Epistolas, non solum non sunt Hieronymi, sed, quod magis mirum est, Pelagij hæresiarchæ sunt. Nam S. Augustinus, lib. 3. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 1. dicit, se legisse Cōmentaria Pelagij breuia in omnes epistolas Pauli: & infra cap. 12. allegat quædam ex Commentario in cap. 7. prioris in Corinth. quæ in his Commentariis inueniuntur. Vide auctorem horum Cōmentariorum, in caput 5. 6. 7. & 8. & 11. ad Romanos; itē 1. Corinth. 4. Philipp. 1. & 3. & in ca-

pūt 6. prioris ad Timoth. & inuenies sententias manifestè Pelagianas.

Noni Tomi.

In Tomo nono sunt multa aliorum vt Eusebij Cæsariensis, Rufini, Augustini, Gennadij, & aliorum, de quibus nullum est dubium.

Plurimi etiam libri, vel epistolæ ponuntur, quas Erasmus tanquam supposititias in tomum quartum coniecerat. Verè enim nihil horum est, quod Hieronymi doctrina, vel fide sit dignum. Ego solum ea commemorabo, quæ manifestè comperi ad Hieronymum non pertinere.

Epistola ad Demetriadem Virginem, quæ incipit, *Si summo ingenio*, Pelagiana est, & à sancto Augustino tribuitur ipsi Pelagio, & confutatur in lib. de gratia Christi, cap. 22. 27. 37. 38. & 40.

Epistola ad Gerontij filias, similiter Pelagiana est: sicut etiam

Epistola ad amicum de cognitione diuinæ legis.

Epistola de Scriptoribus Ecclesiasticis ad Desiderium, ponit inter lumina Ecclesiæ Origenem, Iouinianum, Pelagium, hæreticos: numerat etiam Hilarium Pontificem, qui sancto Leoni successit, qui diu post mortem sancti Hieronymi clarere cœpit.

Epistola de filio luxurioso & frugi, Pelagiana est: & multum omnino discrepans à vera epistola sancti Hieronymi de eodem argumento.

Symbolū ad Damasum, quod incipit, *Credimus in Deū Patrem*, & clauditur illis verbis, *se imparitū & malenolum, vel non Catholicum, non me hæreticum comprobabit*, non est Hieronymi ad Da-

152 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

masum, sed Pelagij ad Innocentium. Id ostendit sanctus Augustinus in lib. de gratia Christi, cap. 30. 31. 32. & 33. vbi dicit Pelagium misisse ad Innocentium Papam libellum fidei suæ: & ibidem refert verba eius libelli, quæ sunt illa ipsa, quæ in hoc Symbolo continentur.

Epistolæ sancti Augustini ad Cyrillum Hierosolymæ Episcopum de obitu sancti Hieronymi, sine dubio falsæ & supposititiæ sunt. Cõstat enim Cyrillum Hierosolymitanum Episcopum obiisse diu antequam sanctus Hieronymus moreretur. Scribit enim sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. in Cyrillo, Cyrillum sæpius expulsus, & reuocatus, tandem octo annis pacificè sedisse. Adde quod epistolæ istæ, vt etiam epistola Eusebij ad Damasum de mortē sancti Hieronymi, nouitatem suam manifestè produnt. Nec solum nouitatem, sed etiam imperitiam, & imposturas. Scribit enim fictitijs Cyrillus ad Augustinum, hæresiarcham quendam Syluanum docuisse, duas in Christo esse voluntates: sed miraculis sancti Hieronymi hunc hæresiarcham fuisse confutatum. At hæresis monothelitarum ducentis annis post tempora Cyrilli & Hieronymi exorta est: & non est hæresiarcha dicendus, qui duas voluntates in Christo confitetur, sed qui vnā tantum, vt ex Concilio sexto generali intelligi potest. Itaque auctor harum epistolarum confundit tempora, hæresim monothelitarum pro fide catholica vendit, Cyrillum, Augustinum, & Hieronymum pro magna laude hæreticos monothelitas facit.

Tribuitur ad vltimum sancto Hieronymo li-

ber de vitis sanctorum Patrum: sed sciendum est, eum librum non esse vnius auctoris. nam in prima parte ponuntur vitæ Monachorum, quas scripsit Euagrius Ponticus, de quo scribit sanctus Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem, ex illis vitis solam primam esse veram, quæ est Ioannis Abbatis. eidem Euagrio tribuit vitas Patrum Gennadius in suo Catalogo scriptorum. Vitis illis ab Euagrio scriptis adiunctæ sunt vitæ Pauli primi Eremitæ, Hilarionis, & Malchi à sancto Hieronymo scriptæ: item vita sancti Antonij scripta ab Athanasio: item vita Mariæ Ægyptiacæ à Zozimo edita: item multa ex collationibus Cassiani: denique vita sancti Hieronymi parum fideliter conscripta.

De Theophilo Alexandrino. 390.

Theophilus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus, sancti Hieronymi æqualis, vt epistolæ vtriusque inuicem scriptæ testantur, scripsit epistolas tres Paschales, quas sanctus Hieronymus Latinas fecit, atque epistolæ istæ satis vtilis, & doctæ, extant in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 3. Scripsit præterea aduersus Origenem, & alia quorum meminit Gennadius in lib. de vitis illustribus; sed hæc non extant. Ad initium epistolarum Paschalium, ponitur epistola quædam sub nomine sancti Hieronymi ad Theophilum. quæ epistola supposititia esse videtur. nam inuehitur auctor epistolæ in sanctum Ioannem Chrysostomum, iam tum defunctum, tanta acerbitate, quanta non potest vilo modo tribui sancto

154 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Hieronymo. Deinde salutatio initio epistolæ est omnino inusitata sancto Hieronymo. denique stylus non est sancti Hieronymi.

De Ioanne Episcopo Hierosolymitano. 390.

Ioannes Episcopus Hierosolymitanus vixit tempore sancti Hieronymi, vt notum est ex contentionibus inter eos non semel excitatis. Scripsit, teste Gennadio, librum in obrectatores studij sui, ostendens se non esse Origenistam. Tribuitur eidem Ioanni liber ad Caprasium de institutione Monachi, qui habetur in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 9. edit. 2. sed hic liber videtur scriptus ab aliquo longè posteriore. siquidem in eo libro dicit auctor se esse Ordinis Carmelitarum & describit habitum Carmelitarum: at illis temporibus nomen Carmelitarum religiosorum erat planè inauditum, vt etiam Card. Baronius affirmat, tomo 6. Annalium, ad annum 444. adde quod stylus est hominis Latini, & temporum posteriorum.

De Diadocho. 390.

Diadochus Episcopus Photices scripsit insignem librum de perfectione continentem capita centum. Hic liber extat in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo quinto, edit. 2.

Ab anno Dom. 300. ad 400. 155

De Rufino Presbytero. 390.

RVfinus Presbyter Aquileiensis, sancti Hieronymi quondam amicissimus, deinde amulus factus, scripsit libros duos historię Ecclesiasticę, quos addidit ad historiam Eusebij Cæsariensis à se conuersam ex Græco. scripsit etiam explicationem Symboli Apostolici: item in Psalmos aliquot Commentaria; Inuectiuas duas in sanctum Hieronymum; & Apologiam pro Origene, in qua multa mentitur, ipso Hieronymo teste in secunda Apologia. Scripsit quoque multas epistolas. Hęc omnia extant, partim inter opera S. Hieronymi, partim in historia Eusebij, partim etiam seorsim. Vertit quasdam sententias Sixti Philosophi Pythagorici, easque tribuit S. Sixto Pontifici & Martyri, vt testatur Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem. Sanctus etiam Augustinus ex versione Rufini deceptus, eas sententias esse putauit sancti Sixti Martyris: quod retractat lib. 2. retract. cap. 46. Hęc sententię extant in tomo quinto Bibliothecę sanctorum Patrum editionis secundę. Vertit præterea in Latinam linguam Recognitiones Clementis, vt Genadius testatur in lib. de Viris illustribus. Sed sicut ipsę Recognitiones falsò fortasse tribuuntur Clementi, ita etiam non est incredibile, falsò adiunctam illis fuisse præfationem Rufini, quasi interpretis. Denique Rufinus meritò notatur erroris à Gelasio Papa, cap. sancta Romana, distinct. 15.

154 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Hieronymo. Deinde salutatio initio epistolæ est omnino inusitata sancto Hieronymo. denique stylus non est sancti Hieronymi.

De Ioanne Episcopo Hierosolymitano. 390.

Ioannes Episcopus Hierosolymitanus vixit tempore sancti Hieronymi, vt notum est ex contentionibus inter eos non semel excitatis. Scripsit, teste Gennadio, librum in obrectatores studij sui, ostendens se non esse Origenistam. Tribuitur eidem Ioanni liber ad Caprasium de institutione Monachi, qui habetur in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 9. edit. 2. sed hic liber videtur scriptus ab aliquo longè posteriore. siquidem in eo libro dicit auctor se esse Ordinis Carmelitarum & describit habitum Carmelitarum: at illis temporibus nomen Carmelitarum religiosorum erat planè inauditum, vt etiam Card. Baronius affirmat, tomo 6. Annalium, ad annum 444. adde quod stylus est hominis Latini, & temporum posteriorum.

De Diadocho. 390.

Diadochus Episcopus Photices scripsit insignem librum de perfectione continentem capita centum. Hic liber extat in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo quinto, edit. 2.

Ab anno Dom. 300. ad 400. 155

De Rufino Presbytero. 390.

RVfinus Presbyter Aquileiensis, sancti Hieronymi quondam amicissimus, deinde æmulus factus, scripsit libros duos historię Ecclesiasticę, quos addidit ad historiam Eusebij Cæsariensis à se conuersam ex Græco. scripsit etiam explicationem Symboli Apostolici: item in Psalmos aliquot Commentaria; Inuectiuas duas in sanctum Hieronymum; & Apologiam pro Origene, in qua multa mentitur, ipso Hieronymo teste in secunda Apologia. Scripsit quoque multas epistolas. Hęc omnia extant, partim inter opera S. Hieronymi, partim in historia Eusebij, partim etiam seorsim. Vertit quasdam sententias Sixti Philosophi Pythagorici, easque tribuit S. Sixto Pontifici & Martyri, vt testatur Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem. Sanctus etiam Augustinus ex versione Rufini deceptus, eas sententias esse putauit sancti Sixti Martyris: quod retractat lib. 2. retract. cap. 46. Hęc sententię extant in tomo quinto Bibliothecę sanctorum Patrum editionis secundę. Vertit præterea in Latinam linguam Recognitiones Clementis, vt Genadius testatur in lib. de Viris illustribus. Sed sicut ipsę Recognitiones falsò fortasse tribuuntur Clementi, ita etiam non est incredibile, falsò adiunctam illis fuisse præfationem Rufini, quasi interpretis. Denique Rufinus meritò notatur erroris à Gelasio Papa, cap. sancta Romana, distinct. 15.

156 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Palladio Galata. 390.

Palladius Galata, Rufini æqualis & amicus fuit, ut ex operibus eius intelligi potest. Scripsit historiam Lausiacam, & Paradisum Heraclidis, in quibus describuntur breuiter multorum sanctorum vite, quæ non modicam præstare possunt legentibus vtilitatem. Ipse tamen reprehenditur, ut Origenista, à sancto Hieronymo in epistola ad Ctesiphontem, & à sancto Epiphanio in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum, quæ extat in secundo tomo sancti Hieronymi. Extat etiam dialogus quidam sub nomine Palladij, in tomo primo operum sancti Ioannis Chrysostomi, editionis Parisiensis.

De sancto Gaudenzio Brixienfi. 390.

Sanctus Gaudentius successor Philastrij in Episcopatu Brixie, scripsit vtilissimos tractatus de variis argumentis, qui extant in tomo 2. Bibliothecæ sanctorum Patrum, editionis 2.

De dedicatione Basilicæ, tractatus vnus.

De Pascha in Exodum, 7

De lectione Euangelij, 2

De Exodo iterum, 1

De Paralytico, 1

In illud, *Nunc iudicium est mundi*, 1

De promissione Paracleti, 1

De Machabæis Martyribus, 1

De Villico iniquitatis, ad Germinium, 1

In illud, *Pater maior me est*, 1

Ab anno Dom. 300. ad 400. 157

De Ausonio Poëta. 390.

AUsonius Poëta, magister fuit Gratiani Imperatoris, à quo & Consul creatus est anno Dom. 379. Scripsit multa profana. Scripsit etiam epistolas aliquas carmine ad S. Paulinum Nolanum, & extat sub eius nomine apud Paulinum precatio matutina ad Deum, & inter opera Ausonij egregium Carmen de Resurrectione dominica: ex quo Christianus fuisse intelligitur, quamvis de Diis gentium nonnulla scripserit more Poëtarum.

De Aurelio Prudentio. 390.

Aurelius Prudentius, Poëta Christianus, floruit sub Theodosio seniore, & filiis eius. Scripsit egregia carmina, psychomachiam, de pugna fidei & Idololatriæ, pudicitie & libidinis, patientie & iræ, superbie & humilitatis, luxuriæ & sobrietatis, avaritiæ & largitatis, concordie & discordie.

Scripsit librum Cathemerinon, id est, rerum diurnarum, in quo continentur hymni à matutino ad vespertinum.

Scripsit librum Peristephanon, id est, de coronis, in quo sunt laudes multorum martyrum, sancti Laurentij, sancti Vincentij, sanctæ Eulaliæ, SS. Petri & Pauli, sanctæ Agnetis, sancti Cypriani, sancti Cassiani, & aliorum.

Scripsit Apotheosim, id est, de divinitate, ubi sunt hymni in infideles, in hæreticos Sabellianos,

158 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

in Iudæos. item de natura animæ, & de resurrectione carnis.

Scriptit Amartigeniam, id est, de origine peccatorum, contra Marcionem.

Scriptit libros duos contra Symmachum.

Addit Gennadius in libro de viris illustribus, scripta quoque fuisse ab eo, Enchiridion veteris & novi Testamenti, & De opere sex dierum Enchiridij, quod in Bibliotheca SS. Patrum tribuitur Amœno, initium est, *Eua columba fuit*. Extat inter opera Prudentij.

De S. Chromatio Episcopo Aquileiensi. 390.

SANCTUS Chromatius Episcopus sanctissimus & doctissimus fuit, testimonio sancti Hieronymi præfatione in librum Paralip. Scripsisse fertur commentaria in Matthæum: sed nunc extant solum homiliæ de octo beatitudinibus in cap. quintum Matthæi, & tractatus in illud, *Ego à te debeo baptizari*. Vide in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 2.

Extat in quarto tomo operum sancti Hieronymi epistola sub nomine Chromatij & Heliodori ad Hieronymum, & responsio Hieronymi, in quibus agitur de Natiuitate Beatissimæ Virginis: sed vtræque falsa & supposititia est: ut etiam falsam esse conuincit Card. Baronius epistolam eorundem Chromatij & Heliodori ad Hieronymum circa Martyrologium. Vide præfationem Card. Baronij ad Martyrologium Romanum, cap. 5. & 7.

Sanctus Ioannes Chrysostomus, magnus Ecclesie doctor, primum in foro versatus est magna cum laude: deinde Monasticam vitam exercuit, atque ab eremo ad clerum vocatus, presbyter Antiochenus ordinatus est anno 11. Valentiniani iunioris, & 8. Theodosij senioris: anno deinde 4. Archadij & Honorij Episcopus Constantinopolitanus factus; tandem anno 13. eorundem Imperatorum, Episcopatus sui nono, mortem obiit circa annum Domini 407. Opera, quæ extant, quinque tomis comprehenduntur, in editione Veneta, anni Domini 1574. hac enim editione utebar, dum scriberem.

Tomi Primi.

In Genesim homiliæ	67
In Psalmos homiliæ	26
In varia loca testamenti veteris,	52
Ex quibus quinque sunt de visione Isaia.	

Secundi Tomi.

In Matthæum homiliæ	89
In eundem operis imperfecti homiliæ	54
In varia loca Matthæi homiliæ	26
In Marcum homiliæ	14
In varia loca Lucæ homiliæ	7

Tertij Tomi.

In Ioannem homiliæ	87
In varia loca Ioannis homiliæ	6
In Acta Apostolorum homiliæ	51
Conciones de sacris feriis	32
In varia loca Pauli homiliæ	14
In quibus sunt <u>multæ</u> de laudibus Pauli.	

160 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Quarti Tomi.

Commentaria per homilias in omnes epistolas
B. Pauli.

Quinti Tomi.

Ad populum Antiochenum hom.	80
De Sacerdotio dialogi, siue libri,	6
De compunctione cordis, libri	2
De prouidentia Dei, libri	6
De orando Deo, libri	2
De comparatione Regis & Monachi,	1
Contra vituperatores vitæ Monasticæ,	3
Contra gentiles, siue in Babylam mart.	1
De pœnitentia, sermones	12
Aduersus Iudæos & hæreticos, sermones	15
Contra Concubenarios, sermones	2
Variorum argumentorum, sermones	48
Epistolæ	8
Ad Innocentium Papam,	2
Ad Cyriacum,	1
Ad Episcopos & Presbyteros ob pietatem in carcere inclusos,	1
Ad Theodorum lapsum,	2
Ad Eutropium,	1
Ad Olympiam illustrem feminam,	1
Liturgia, siue Missa S. Io. Chrysostomi.	

Obseruatio.

In primo tomo, ex homiliis in diuersa loca testamenti veteris, est homilia in cap. 2. Genes. quæ incipit, *Deus institutor Mundi*: quæ homilia non videtur posse esse Chrysostomi, cum in eâ inserta sint duo integra capita ex Libro Latino de Ecclesiasticis dogmatibus, videlicet tricesimum primum, & tricesimum secundum. Liber autem iste

Ab anno Dom. 300. ad 400. 161

iste habet auctorem Chrysostomo posteriorem, ut infra dicemus. Aliæ quoque nonnullæ sunt, quæ dubiæ fidei videri possunt. Sed homiliæ in Genesim, & in Psalmos, & de visione Isaïæ, & aliæ plurimæ, indubitatae sunt.

In secundo tomo Commentaria in Matthæum sine dubio Chrysostomi sunt. Sed opus imperfectum non videtur esse Chrysostomi. non enim erat vlla ratio, cur bis de argumento eodem tam multa idem auctor scriberet. Sed cuiuscunque sit opus, aut ab hæretico aliquo compositum fuit, aut ab hæretico aliquo corruptum: quamvis aliqui liber sit doctus, & minimè spernendus. Hom. 4. dicit, Spiritum sanctum esse ministrum filii: & hom. 48. homousianos numerat inter hæreticos: quæ duæ sententiæ Arianorum sunt. Contra tamen hom. 28. & 44. dicit, hæreticos esse, qui affirmant, filium esse minorem patre: quæ superioribus dictis contra sunt. proinde credibile est, auctorem fuisse Catholicum, sed opus illius ab Arianis esse deprauatum.

In eodẽ tomo sunt Commentaria in Marcum, quæ sine dubio Chrysostomi non sunt, sed alicuius simplicis Monachi, qui fratribus suis Euangelium explicabat, ut constat ex hom. 3. 4. 8. 9. & ex aliis. Ex aliis, quæ in eodem tomo habentur, quædam sunt manifestè Chrysostomi, ut homilia de prodicione Iudæ; item de diuite & Lazaro. Homiliæ 4. & alia de publicano & Phariseo, & aliæ de Cruce & latrone. Reliqua videntur excerpta partim ex Comm. Chrys. in Matthæum, partim ex opere imperfecto, partim ex hom. in Marcum.

In tertio tomo homiliæ 87. in Ioannem omnium

L

consensu Chrysostomi sunt. Idem omnino sentiendum existimo de homiliis 55. in acta Apostolorum, quamuis ab Erasmo reuocetur in dubium. Certè homilia 9. auctor Episcopum se esse dicit, & hom. 11. addit Episcopum se esse Urbis amplissimæ, & hom. 41. dicit, se vixisse tempore Iuliani apostatæ, & hom. 52. nomen suum dicit esse Ioannem: neque est aliquid alicuius momenti, vnde suspicio supposititii operis colligi possit. Adde quod Ioannes Damascenus lib. 3. de fide, & Oecumenius in catena explanationis in Acta, testimonia petunt ex his homiliis sub nomine S. Io. Chrysostomi. De sex homiliis interpositis inter Commentaria in Ioannem, & in Acta, non est omnino certum, an sint Chrysostomi, excepta tertia quæ incipit *Hirundinum pulli*. Reliqua omnia creduntur esse Chrysostomi, ac præsertim homiliæ de laudibus Pauli.

In quarto tomo nihil est, quod iure reuocari possit in dubium.

In quinto tomo omnia ferè sunt certa: & indubitata, exceptis homiliis ad populum Antiochenum, ex quibus viginti & vna tantum reperiri dicuntur manuscriptæ in antiquis Bibliothecis: & apertè colligitur ex contextu ipsarum, per multas earum esse fragmenta homiliarum Chrysostomi in Matthæum, vel in Ioannem, vel in Acta Apostolorum, vel in epistolas Pauli, vt exempli gratia, homilia ad populum Antiochenum vicesima septima decerpta est partim ex hom. 10. partim ex 11. partim ex 12. in Acta, & hom. 60. & 61. ad populum decerptæ sunt ex hom. 83. in Matthæum, & 45. in Ioannem. Sed hoc non mul-

Ab anno Dom. 300. ad 400. 163
tum refert, cùm sententiæ eiusdem auctoris
sunt.

De Seueriano Gabalensi. 398.

Seucrianus Episcopus Gabalensis, vir eloquentissimus dicitur fuisse: & Gennadius in lib. de viris illust. scribit se legisse huius Seueriani expositionem in Epistolam ad Galatas, & alia quædam. addit etiam, illum sæpè inuitari solitum à S. Ioanne Chrysostomo, & ab Archadio Imperatore, ad sermones habendos in Ecclesia Constantinopolitana. Extat huius Seueriani sermo vnus in quinto tomo operum S. Io. Chrysostomi. & Seueriani editæ sunt nuper in Anglia Græcè homiliæ sex in Exameron, cum operibus sancti Io. Chrysostomi. Sunt etiam inter decem homilias à Card. Sirleto editas sub nomine sancti Ioannis Chrysostomi, nonnullæ, quas Seueriani esse constat ex Theodoro & Damasceno, qui eas citant sub eius nomine.

Sæculum Quintum ab anno 400. ad 500.

De Asterio Amaseensi. 400.

Asterius Amaseus Episcopus vixit anno Domini 400. scripsitque Homilias diuersas, ex quibus quinque Græcè ac Latine nuper editæ sunt Antuerpiæ, nimirum, De diuite & Lazaro, De œconomo iniquitatis, Aduersus auaritiam, In festum Kalendarum, & An liceat dimittere vxorem. Est & alia eiusdem Homilia in S. Phocam.

L ij

164 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

martyrem apud Lipomanum Tomo 6. alia item in S. Euphemiam martyrem citatur in Synodo septima act. 4. & 6. Alias denique complures Asteri huius homilias Photius in Bibliotheca sua commemorat : quarum nonnullæ extare nunc etiam dicuntur in variis Bibliothecis.

De S. Augustino. 420.

Sanctus Augustinus Episcopus Hipponensis florebat circa annum Dom. 420. cuius anni ipse meminit in epistola ad Isichium, quæ est octogesima. Obiit autem anno ætatis suæ septuagesimo sexto, teste Possidio in eius vita, & à natali Domini anno 433. ut Prosper testatur in Chronico. Ac ut ex catalogo librorum ipsius possit lector intelligere, quæ sint opera eius indubitata, adscribam locum Retractionum, in quo ipsemet operis sui mentionem facit, vel adscribam Indic. quod significat, eum librum esse in Indiculo Possidii, qui diligentissimè in indiculum redegit omnes libros S. Augustini. Vbicunque igitur inuenietur notatus liber Retract. vel Indic. is liber sine dubio erit S. Augustini : ubi nihil erit annotatum, de eo libro dicemus in observatione, quam subiiciemus.

Primi Tomi hæc sunt.

Retractionum libri 2.		<i>Lib. 2. retract. c. 67.</i>
Confessionum	13.	<i>2. retract. cap. 6.</i>
De Grammatica,	1.	<i>1. retract. cap. 6.</i>
De Dialectica,	1.	<i>1. retract. cap. 6.</i>
Categoriæ decem,	1.	<i>1. retract. cap. 6.</i>
Principia Rhetorices, 1,		<i>1. retract. cap. 6.</i>
De Musica,	6.	<i>1. retract. cap. 11.</i>

Contra Academicos, 3.	1. retract.	1.
De ordine, 1.	1. retract.	3.
De vita beata, 1.	2. retract.	2.
Soliloquiorum, 2.	1. retract.	4.
De magistro, 1.	1. retract.	12.
De immortalitate animæ, 1.	1. retract.	5.
De quantitate animæ, 1.	1. retract.	8.
De libero arbitrio, 3.	1. retract.	9.
De vera religione, 1.	1. retract.	15.
De moribus Ecclesiæ, 1.	1. retract.	7.
De moribus Manichæorum, 1.	1. retract.	7.
De Genesi contra Manichæos, 2.	1. retract.	10.
Regulæ Monasticæ, 3.		
De vita Eremitica ad sororem, 1.		

Observatio.

In hoc tomo, vt notum est ex libris retractationum, sola duo opera dubia esse possunt, Regulæ, & de vita Eremitica, quorum non fit mentio in lib. retract. Et quidem ex tribus regulis, sola tertia est certa S. Augustini, sed feminis data, non viris: habetur enim in epistola 109. reliquæ duæ non videntur Augustini. Liber de vita Eremitica non potest esse Augustini, cum in eo nominentur SS. Patres Benedictus & Gregorius.

Tomi secundi hæc sunt.

Epistolæ S. Augustini, cum iis quæ ad ipsum scribuntur, numero 222.

L iij

166 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Obseruatio.

Ex his inueniuntur in retractationibus septem.
Epistolæ duæ ad Ianuarium,
id est, 118. & 119.

Epistola ad Deo gratias, 49.	2. retract. 20.
Epistola ad Honoratum, 120.	2. retract. 31.
Epistola ad Paulinum, 112.	2. retract. 36.
Epistola ad Bonifacium, 50.	2. retract. 41.
Epistola ad Dardanum. 57.	2. retract. 48.
	2. retract. 49.

Admonet tamen ipse idem in extremo libro secundo retractationum, à se epistolas & sermones omnes non fuisse in retractationibus comprehensos.

Epistolæ sexdecim Augustini ad Bonifacium, & Bonifacii ad Augustinum, quæ interseruntur inter epistolam ad Honoratum de fuga in persecutione, & epistolam ad Ecdiciam de voto continentiae, non videntur esse Augustini: sed breuissimæ sunt, & non multum refert cuius tandem sint.

Epistolæ Augustini ad Cyrillum, & Cyrilli ad Augustinum, de obitu & miraculis S. Hieronymi, falsæ sunt, vt notauimus supra in obseruatione ad tomum nonum S. Hieronymi.

Tomi tertij hæc sunt.

De Doctrina Christ. lib. 4.	2. retract. 4.
Locutionem sacræ Scripturæ,	
7.	2. retract. 54.
De fide & Symbolo,	1.
	2. retract. 17.
Enchiridion,	1.
	2. retract. 63.

Ab anno Dom. 400. ad 500. 167

De Trinitate,	15.	2. retract.	15.
De Genesi imperfectus,	1.	2. retract.	18.
De Genesi ad litteram,	12.	2. retract.	24.
De mirabilibus sacrae scripturae.	3.		
De agone Christiano,	1.	2. retract.	3.
De opere Monachorum,	1.	2. retract.	17.
De spiritu & littera,	1.	2. retract.	37.
De Divinatione daemonum,	1.	2. retract.	36.
De Ecclesiasticis dogmatibus,	1.		
De Spiritu, & anima,	1.		
De fide ad Petrum,	1.		
Speculum,	1.		
Quaestiuclae de Trinitate,	1.		
De benedictionibus Patriarcharum,	1.		
Sententiae.	1.		

Indic.

Observatio.

Liber de mirabilibus sacrae Scripturae non sine causa non inuenitur in retractationibus, neque in Indiculo Possidij, quoniam liber est indignus ingenio & grauitate S. Augustini, quem etiam non magnificat, & S. Augustini esse negauit S. Thomas 3. p. q. 45. art. 3. ad secundum.

Liber de Ecclesiasticis dogmatibus non videtur esse S. Augustini, cum precipue constat sit ex sententiis Concilij Arausici, & summorum Pontificum Innocentij, Zozimi, Caelestini; & maxima ex parte ex operibus S. Augustini: atqui Concilium Arausicanum, & epistolam Caelestini, scripta esse constat post obitum S. Au-

L. iij

168 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Augustini. Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnum tomo 3. epistolarum summorum Pontificum, citat de reliquiarum veneratione cap. 73. libri de Ecclesiasticis dogmatibus, sub nomine Gennadij Massiliensis Episcopi. Algerus, qui floruit anno Dom. 1100. tribuit eundem librum Gennadio, scribens de corpore & sanguine Domini lib. 1. cap. 22. quod etiam facit Platina in vita Symmachi, ubi dicit, tempore huius Pontificis scriptum fuisse à Gennadio Massiliensi librum de Ecclesiasticis dogmatibus.

Liber de Spiritu & anima non est S. Augustini, sed alicuius multo recentiores, cum cap. 37. citet Boetium, qui ferè centum annis fuit Augustino posterior, & cap. 48. multa proferat ex libro de Ecclesiasticis dogmatibus: est tamen liber doctus, & pius.

Liber de fide ad Petrum, non videtur esse S. Augustini, cum non fiat eius mentio nec in retractationibus, nec in Indiculo. Tribuitur à multis sancto Fulgentio, tum quod Petrus quidam Diaconus eius amicissimus fuerit, & hic liber scribatur ad Petrum Diaconum: tum etiam, quia stylus conformis sit stylo sancti Fulgentii. Denique Bertramus presbyter, qui circa annum Dom. 850. scripsit de corpore, & sanguine Christi, hunc librum sub nomine sancti Fulgentij citavit: & (quod maius est) in Breuiario Romano recognito, in festo sanctissimæ Trinitatis assignantur lectiones secundi nocturni ex libro de fide ad Petrum sub nomine S. Fulgentii.

Liber, qui inscribitur Speculum, quamvis de eius auctore aliqui dubitauerint, verè S. Augu-

Ab anno Dom. 400. ad 500. 169

stini est. nam & habetur in Indiculo Possidij, & ipse idem Possidius in vita S. Augustini tradit, hunc librum ab Augustino fuisse conscriptum.

Quæstiunculæ de Trinitate, videntur excerptæ ex libris Augustini de Trinitate; incertum à quo.

Liber de benedictionibus Patriarcharum similiter excerptus videtur ex quæstionibus Hebraicis S. Hieronymi. Vterque paruus libellus est, ut non multum referat, quæ eorum sit auctor.

Sententiæ sine dubio Augustini sunt, sed collectæ à sancto Prospero, nec solum soluta oratione, sed etiam carmine descriptæ, ut in eius operibus videre licet.

Tomi quarti hæc sunt.

Demendacio, lib.	1.	1. retract.	27.
Contra mendacium,	1.	2. retract.	60.
De fide & operibus,	1.	2. retract.	38.
Quæstionum in Heptateuchum,	7.	2. retract.	55.
Quæstionū Euangelicarū,	2.	2. retract.	12.
Quæstionum ex Matthæo,	1.	Indiculus.	
De cōsensu Euāgelistarū,	4.	1. retract.	16.
Octoginta trium quæstionum.	1.	2. retract.	26.
Sententiarum Viginti & unius,	1.		
Quæstionum ad Simplicianum.	2.	2. retract.	1.
Quæstionū ad Dulcitium, lib.	1.	2. retract.	65.
Quæstionū sexaginta quinque,			

170 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Quæstionum veteris & noui testamenti,

De cura pro mortuis,	1.	2. retract. 64.
De Catechizandis rudibus,	1.	2. retract. 14.
De incarnatione Verbi,	2.	
De Trinitate, & unitate dei,	1.	
De essentia diuinitatis,	1.	
De fide rerum inuisibiliu,	1.	
De substantia dilectionis,	1.	
De continentia,	1.	Indic.
De patientia,	1.	Indic.
De bono viduitatis,	1.	Indic.
De vera & falsa pœnitentia,	1.	
De salutaribus documētis,	1.	
De amicitia,	1.	
De sermone Domini in monte,	2.	1. retract. 19.
Expositio inchoata in epist. ad Rom.		1. retract. 15.
Expositio quarundam propositionum epistolæ ad Romanos.		1. retract. 25.
Expositio epistolæ ad Galatas.		1. retract. 14.
Annotationes in Iob.		1. retract. 13.

Observatio.

Ex libris, quos Augustinus pro suis agnoscit in retractationibus, nemo iure dubitare potest, nisi fortè de libro annotationum in Iob. Ipse enim Augustinus dicit, cum librum ita se deprauatum

Ab anno Dom. 400. ad 500. 171

inuenisse vitio librariorum, vt vix audeat illum pro suo agnoscere.

Liber sententiarum viginti vnus, & liber quæstionum sexaginta quinque, non videntur esse S. Augustini; non solum quia non habentur in retractationibus, neque in Indiculo; sed etiam quia nihil habent graue, & dignum Augustino.

Liber quæstionum veteris & noui testamenti, non est Augustini, sed alicuius hæretici. nam quæst. 2. dicit, Mundum factum fuisse propter diaboli præsumptionem: quæst. 13. dicit paruulos filios, qui vna cum parentibus perierunt in subuersione Sodomæ, liberos esse à gehenna: ac per hoc negat iste auctor peccatum originis. quæst. 21. dicit, mulierem non esse creatam ad imaginem Dei. quæst. 43. dicit, Iephthæ nullum habere testimonium iustitiæ: & tamen extat clarissimè ad Heb. 11. quæst. 80. dicit, homines non nasci filios diaboli. quæst. 109. dicit, Melchisedech esse Spiritum sanctum, & esse Sacerdotem, sed non summum; *vt in oblatione*, inquit, *presumunt Antistites*. Vbi reprehendit canonem Misæ, vbi legitur, *summus Sacerdos tuus Melchisedech*. Hunc locum videtur notare sanctus Hieronymus in epistola ad Euagrium, vbi dicit, auctorem cuiusdam operis, in quo asseritur, Melchisedech esse Spiritum sanctum, esse imperitum sermone, & scientia. Quæst. 44. dicit, ab excidio Hierusalem vsque ad sua tempora fluxisse annos trecentos: ex quo plane colligitur, hunc auctorem esse antiquiorem Augustino. nam anni trecenti ab excidio Hierusalem sunt anni trecenti septuagin-

172 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

ta tres à natiuitate Domini : eo autē tempore sanctus Augustinus erat adolescens annorum sexdecim. Obiit enim anno Domini 433. cū esset ætatis annorum 76. vt supra diximus : proinde nasci debuit anno Domini 357. ex quo vsque ad 373. sunt anni sexdecim : nec scribere cœpit libros Ecclesiasticos, nisi post baptismum, quem suscepit post annum tricesimum. quis autem credatur fuisse auctor harum quæstionum, diximus supra, dum S. Ambrosij libros recenseremus.

Libri de Incarnatione Verbi, De Trinitate & vnitate Dei, De essentia diuinitatis, De fide rerum inuisibilium, De substantia dilectionis ; non videntur esse S. Augustini, cū non inueniantur in retractationibus, nec in Indiculo Possidii, qui diligentissimus fuit in libris magistri sui colligendis, neque etiam sapiunt phrasim & doctrinam S. Augustini.

Libri de continentia, de patientia, & de bono viduitatis, S. Augustini sunt, etiam si Erasmus reclamet. nam inueniuntur in Indiculo Possidii, & citantur à venerabili Beda sub nomine S. Augustini in Commentario ad cap. 8. ad Rom. & in cap. 1. & 7. prioris ad Corinth. in cap. 4. ad Philipp. & in cap. 5. prioris ad Timoth. & alibi : denique nulla est probabilis ratio in contrarium.

Liber de vera & falsa pœnitentia non est S. Augustini. nam præterquam quod non sit eius mentio in retractationibus, nec in Indiculo, cap. 17. hic auctor adducit sententiam quandam sancti Augustini, & ab ea dissentit.

Liber de salutaribus documentis, & liber de amicitia, non videntur esse S. Augustini, tum

Ab anno Dom. 300. ad 400. 173

quia eorum non facit mentionem Possidius in Indiculo, tum quia stylus humilior est, & oratio ipsa magis ieiuna, quàm soleat S. Augustini: libri tamen pij sunt, & non inutiles.

Tomi quinti sunt

Libri viginti duo de Ciuitate Dei, quos & sanctus Augustinus pro suis agnoscit in lib. 2. retract. cap. 43. & grande opus appellat, vt re vera est, & tempus etiam, & occasionem scribendi fuisse dicit, euerfionem vrbs Romæ sub Alarico Rege Gothorum.

Tomi sexti hæc sunt.

De hæresibus ad Quod vult Deus lib.	<i>Indic.</i>
De quinque hæresibus Oratio.	<i>Indic.</i>
Concio ad Catechumenos.	<i>Indic.</i>
Oratio aduersus Iudæos.	<i>Indic.</i>
De altercatione Ecclesiæ, & Synagogæ.	
De vtilitate credendi, lib. 1.	1. retract. 14.
Contra epistolam fundamenti.	2. retract. 2.
De duabus animabus, contra Manichæos, 1.	1. retract. 15.
Contra Fortunatum Manichæum, 1.	1. retract. 16.
Contra Adimantum Manichæum, 1.	1. retract. 22.
Contra Faustum Manichæum, 33.	2. retract. 7.
De actis cum Felice Manichæo, 2.	2. retract. 8.

174 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Contra Secundinum Manichæum, 1.	2. retract. 10.
De natura boni, contra Manichæos, 1.	2. retract. 9.
De fide, cōtra Manichæos, 1.	
Contra aduersarium legis & Prophetarum, 2.	2. retract. 58.
Contra Priscillianistas & Origenistas, 1.	2. retract. 44.
Contra sermonem Ariarum, 1.	2. retract. 52.
Contra Maximinum Episcopum Ariarum, 3.	<i>Indic.</i>
Contra Felicianum Ariarum, 1.	<i>Indic.</i>
De bono coniugali, contra Iouinianum, 1.	2. retract. 22.
De sancta Virginitate, 1.	2. retract. 23.
De adulterinis coniugiis ad Pollentium, 2.	2. retract. 57.
De Stoicis & Epicureis tractatus, 1.	
De eo quod dictum est, <i>Ego sum qui sum</i> , tract. 1.	

Obseruatio.

Liber de hæresibus S. Augustini est. nam & est in Indiculo, & citatur à sancto Gregorio lib. 6. epist. 179. Sed duæ postremæ hæreses Nestorij & Eutychetis adiectæ sunt ab aliquo alio post obitum S. Augustini: ipse enim recentissimam esse scripsit hæresim Pelagianorum.

Libellus, siue Oratio, de quinque hæresibus, quicquid Erasmus dicat, verè est sancti Augusti-

ni, cū sit in Indiculo, & citetur à Beda in comment. ad cap. primum ad Romanos.

Idem iudicium esse debet de concione ad Catechumēnos, & de Oratione aduersus Iudæos.

Liber de altercatione Ecclesiæ & Synagogæ non videtur Augustini, cū nec sit in retractationibus, nec in Indiculo, nec ab ullo bono auctore testimonium habeat, neque phrasim S. Augustini sapiat.

Liber de fide contra Manichæos non videtur esse S. Augustini, quia non fit eius mentio in retractationibus, nec in Indiculo Possidij, & quia utitur phrasibus insolitis Augustino, ut est illa cap. 18. *Si Deus incorruptibilis est, vel omnis natura summi boni inuiolabilis, immaculabilis, indibilis, incoinquinabilis, &c.* Alioqui liber est doctus, & hominis in scriptis Manichæi versatissimi.

Libri tres contra Maximinum, tametsi non habentur in libris retractationum, tamen sine dubio S. Augustini sunt, quia habentur in Indiculo Possidij, & citantur à Beda in cap. 8. ad Roman. & in sexta Synodo generali Act. 4. ex epistola Agathonis Papæ.

Idem iudicium fieri debet de libro contra Felicianum, etiamsi Erasmus nolit. nam & habetur in Indiculo, & citatur à Beda in primum caput prioris ad Corinth.

Tractatus de Stoicis & Epicureis, & tractatus in illud, *Ego sum, qui sum*, pulcherrimi sunt, & Augustino dignissimi; & posterior citatur à Beda in primum caput prioris ad Corinthios. Neque mirum est, non haberi hos tractatus in retractatio-

176 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nibus, aut in Indiculo. debuissent enim hi tractatus collocari in tomo decimo cum sermonibus, non in sexto cum libris; tractatus autem & sermones, siue homilias, sanctus Augustinus testatur se non recognouisse, fortasse ob nimiam multitudinem, & varietatem. Possidius quoque non singulos tractatus in indicem redegit.

Tomi septimi hæc sunt.

Psalmus contra partem Donati.	1. retract. 10.
Contra epistolam Parmeniani, lib. 3.	1. retract. 17.
Contra litteras Petiliani, 3.	2. retract. 25.
Contra Cresconium Grammaticum, 4.	2. retract. 26.
Contra epistolam Gauden- tii, 2.	2. retract. 59.
De baptismo contra Dona- tistas, 7.	2. retract. 18.
De vnico Baptismo, contra Petilianum, 1.	2. retract. 34.
De vnitæ Ecclesiæ, contra Petilianum, 1.	<i>Indic.</i>
Opus breuiculi collationis contra Donatistas, 1.	2. retract. 39.
Post collationem, contra Donatistas, lib. 1.	2. retract. 40.
Sermo super gestis cum E- merito.	<i>Indic.</i>
De gestis cum Emerito Do- natista, 1.	2. retract. 58.
Contra Fulgentium Dona- tistam, 1.	

De

Ab anno Dom. 400. ad 500. 177

De peccatorum meritis & remissione,	3	2. retract.	33
De natura, & gratia,	1	2. retract.	42
De gratia Christi & peccato originali, contra Pelagianos,	2	2. retract.	50
De nuptiis & concupiscentia,	2	2. retract.	53
Contra duas epistolas Pelagianorum,	4	2. retract.	61
Contra Iulianum Pelagianum,	6	2. retract.	66
De anima, & eius origine,	4	2. retract.	56
De prædestinatione & gratia,	1		
Prosperi & Hilarij epistolæ ad Augustinum.			
De prædestinatione sanctorum, & bono perseverantia,	2	<i>Indic.</i>	
De prædestinatione Dei,	1		
De gratia & libero arbitrio,	1	2. retract.	66
De correptione & gratia,	1	2. retract.	67
Ad articulos sibi falsò impositos,	1		
Hypognosticon contra Pelagianos,	6		
De perfectione iustitiæ contra Cælestium,	1	<i>Indiculus.</i>	
De gestis Pelagij,	1	2. retract.	47

Observatio.

Omissis libris, quorum mentio sit in retracta-
M

De simplicitate fidei

non potest, de reliquis dicemus.

Libri contra Fulgentium, Donatista, dialogus est, in quo primus in primis in primis locutores, Donatista & Catholicus, idcirco Fulgentius & Augustinus: & certè nihil est in hoc dialogo, unde probari possit auctorem eius non esse Augustinum, nisi quod eius mentio non habetur in tractationibus, siquidem in dicto. Sed fieri potest, ut in tanto numero librorum, tum de Augustinus, tum Prohibitis minus libelli oblitus fuerit. si hoc non placet, non habeo quod dicam, sed solum alicuius esse, qui Augustinum in dialogo loquentem introduxit, quo modo M. Tullius Lælius & Catonem, Antonium & Crassum, in dialogis loquentes facit.

Libri de prædestinatione & gratia non videtur esse Augustini. nam discrepat à phrasibus, & à doctrina Augustini: siquidem cap. 16. dicit hic auctor, hominem potuisse iuste à Deo dampnari, etiamsi non peccasset. Contrarium docet sanctus Augustinus in epist. 103. & 106 libro secundo de peccatorum meritis & remiss. cap. 6. & alibi. Unde nulla erat ratio cur hunc librum scriberet qui tam copiose scripserat de prædestinatione sanctorum. Denique liber hic neque à Possidio, neque à Beda, neque à aliis veteribus testimoniis habet.

Libellus de prædestinatione Dei non est Augustini, cum in extremo libro docet prædestinationem esse ex prævisione operum, quam sententiam ubique sanctus Augustinus oppugnat. Responsio ad articulos sibi falso impositos.

S. Prosperi est, & inter eius opera habetur.

Libri, qui inscribuntur Hypognosticon, traditi sunt, & vtilis, & vetusti auctoris, sed phrasim non habent Augustini, neque à Possidio, vel Beda, vel alio vetere citantur sub nomine Augustini.

Liber de perfectione iustitiarum, S. Augustini est: non enim solum est in Indiculo, sed etiam citatur sub nomine Augustini in libro contra Collatorem extremo à sancto Prospero, & à venerabili Beda passim.

Liber de gestis contra Pelagium non extat in tomis S. Augustini, sed eum addidimus, quia nuper inuentus, & typis mandatus est.

Tomi octavi hæc sunt.

Tractatus in omnes Psalmos Davidis: cuius operis mentio fit in Indiculo Possidij, & omnium consensu Augustini sunt illi tractatus; sed eos partim concionando in populis, partim dictando confecit, ut ipse testatur in præfatione Psalm. 118.

Tomi noni hæc sunt.

In Euangelium S. Ioannis tractatus,	124	<i>Indic.</i>
-------------------------------------	-----	---------------

In Epistolam primam Ioannis tract.	10	<i>Indic.</i>
------------------------------------	----	---------------

In Apocalypsim Ioannis homiliae	18	
---------------------------------	----	--

Meditationum liber	1	
--------------------	---	--

De diligendo Deo,	1	
-------------------	---	--

Soliloquiorum,	1	
----------------	---	--

Manuale,	1	
----------	---	--

De triplici habitaculo,	1	
-------------------------	---	--

M ij

180 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De scala Paradisi,	I
De 12. gradibus abusionū,	I
De contritione cordis,	I
De cognitione veræ vitæ,	I
De Speculo,	I
De vita Christiana,	I
De Assumptione B. Mariæ,	I
De disciplina Christiana,	I
De decem chordis,	I
De cantico nouo,	I
De contemptu Mundi,	I
De vanitate sæculi,	I
De obedientia, & humili-	
tate,	I
De bono disciplina,	I
De visitatione infirmorū,	I
De consolatione mortuo-	
rum,	I
De quarta feria,	I
De Cataclysmo.	
De tempore barbarico.	
De sobrietate.	
Speculum peccatoris.	
De pœnitentiæ medicina.	
De vtilitate pœnitentiæ.	
De conflictu virtutum, &	
vitiorum.	
De quatuor virtutibus Cha-	
ritatis.	
De laudibus charitatis.	
De honestate mulierum.	
De Pastoribus & de ouibus,	
lib.	

Indic.

Indic.

Indic.

Indic.

De Symbolo fidei, 4

De cōuenientia decem præceptorum & decem plagarum. Indic.

De rectitudine Catholicæ conuersationis.

De vtilitate ieiunij.

De Urbis excidio.

De creatione primi hominis.

De arbore scientiæ boni, & mali.

De pugna animæ.

De Antichristo.

Psalterium Matri suæ.

Expositio super Magnificat.

Observatio prima.

Ex tot libris indubitati sunt, Expositio Evangelij & Epistolæ S. Ioannis: de his enim nulla vnquam controuersia fuit, & habentur in Indiculo Possidij.

Item liber de disciplina Christiana, & liber de decem chordis, & de vtilitate pœnitentiæ, & de Pastoribus & de ouibus, & de conuenientia decem præceptorum & decem plagarum. Hi enim omnes sunt in Indiculo Possidij. His accedunt liber de quatuor virtutibus charitatis, quem citat Beda in cap. 13. prioris ad Corinth. & liber de Urbis excidio, quem citat Beda in cap. 10. prioris ad Corinth. & liber de pœnitentiæ medicina, quem etiam citat Beda non raro.

Observatio secunda.

Manifestè supposititij hi sunt, Liber de Speculo;

M iij

182 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nam cap. 3. citantur versus Boëtij.

Liber de conflictu virtutum & vitiorum, qui tribui solet etiam sancto Leoni. nam in extremo libro commendatur regula sancti Benedicti, qui vtroque posterior fuit, & stylum habet omnino diuersum à stylo SS. Augustini & Leonis.

Liber explicationis Apocalypsis; quoniam exponit caput 21. de statu præsentis Ecclesiæ, quod impudentiæ nimix esse dicit sanctus Augustinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 17.

Liber de Antichristo. nam mentionem facit Imperij translati à Græcis ad Francos; quod contigit 400. annis post Augustini tempora.

Obseruatio tertia.

De reliquis libris nihil certi habemus. Nam nec possumus certò astruere eos esse Augustini, cum diligentissimus collector Possidius eos præterierit, neque inueniamus à Beda citatos, qui ex operibus Augustini Commentaria in epistolas B. Pauli confecit: neque audeamus plerosque horum librorum negare esse Augustini, cum pij sint, & docti, & Augustini ingenio non indigni.

Tomi decimi hæc sunt.

De verbis Domini homiliæ	64
De verbis Apostoli homiliæ	35
Liber quinquaginta homiliarum.	
De tempore homiliæ	256
De Sanctis homiliæ	51
Ad fratres in Eremo homiliæ	76
De communi vita Clericorum serm.	2
Sermones nuper excusi ex Cartusia Parisiensi.	
Sermones noui, id est, recens inuenti & excusi, numero	128

- o Hominibusque sermones; de Verbiis Damasceni
 & de Verbiis a postolis, aut omnibus; aut ferens omnes
 S. Augustinus fuit: multum enim habebat in obli-
 cibus P. officij, & quoniam habebat similes sunt
 alius; fuit gratitatem semineipsum, & fuit sylum
 & verba considerat in illius melancolicum
 - o Liber quinquaginta in ordinatione fuit & fuit fuit
 totus Augustinus est, eadem ratione exul sup. zium
 zium De hominibus de temporibus, & de Sanctis, non
 eadem certitudo habere potest in credibile ratio
 est; magna ex parte Augustini esse, in lingua inul-
 os sermones ad fratres in Eremito videtur ma-
 gna ex parte conficti. Dicit enim laudator illogum
 foris quoniam Augustinus degisse in solitudine
 cum monachis ibique ad nos de nos istos ha-
 buisse. Arceus tamen ex Possidione in vita de Augusti-
 ni; Augustinus post baptismum Mediolani sus-
 ceptum rediisse in patriam, ad propriam domum
 & agros, ibique tres annos cum paucis amicis
 suis in commune vixisse: deinde factum presby-
 terum Hippoensem monasterium habuisse in-
 tra ipsam Ecclesiam, ibique cum nonnullis
 tam Apostolicam duxisse, non vixit in eremo
 sed intra urbem. Denique factum Episcopum cura
 clericis suis in domo Episcopali vitam commu-
 nem egisse: de qua re extant duo sermones eius de
 communi vita clericorum, qui sunt inter sermo-
 nes ad fratres in Eremito quinquagesimus, secun-
 dus & quinquagesimus tertius, qui duo sermo-
 nes sine iudicio collocati inter sermones ad fra-
 tres de Eremito, arguunt reliquos fictitios esse. In-
 de enim intelligi potest, sanctum Augustinum
 monachum quidem fuisse, sed non in solitudine

184 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

cum Eremitis, sed in ciuitate & Episcopali domo cum clericis suis monasticam vitam duxisse. Addo quod inter sermones ad fratres in Eremo multi sunt leues, & fabulosi, vt & sermo viceſimus quartus, in quo narratur sanctum Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia sancti Laurentij, & veste muliebri indutum irrisum à Romanis, quæ sunt omnia falsa & conficta. Addo denique, quod phrasis horum sermonum, exceptis duobus de communi vita clericorum, qui verè sunt Augustini, est inepta, impropria, lutulenta; vt mirum sit, potuisse eiusmodi sermones sancto Augustino ab aliquo viro prudente tribui.

Sermones recens exculi, præsertim opera Louaniensium Doctorum, sunt omnes Augustini, nam vel habentur in Indiculo, vel citantur à Beda, & sunt omnes graues & docti, & sancto Augustino, mea saltem opinione, dignissimi.

De sancto Maximo. 420.

SANCTUS Maximus, Episcopus Taurinensis, floruit & obiit sub Honorio & Theodosio iuniorè Imp. teste Gennadio in lib. de viris illustribus. Extant huius Maximi homiliae Romæ editæ anno 1564.

De aduentu Domini,	2
In vigilia natalis Domini,	1
In natali Domini,	6
In circuncisione Domini,	1
In Theophania,	8
In Quadragesima,	17
In solemnitate Paschali,	5
In litanis de ieiunio,	1

Ab anno Dom. 400. ad 500. 185

In solemnitate Pentecostes,	3
In natali S. Stephani,	1
In natali S. Agnetis,	1
In natiuitate S. Io. Baptistæ,	3
In natali Apostolorum Petri & Pauli,	5
In natali S. Laurentij,	3
In natali S. Eusebij Vercellensis,	2
In natali S. Cypriani,	2
In feriis S. Michaëlis,	1
In natali SS. Martyrum Tauricorum,	1
In communi Martyrum,	1
Item de expositione Symboli,	1
De non metuendis carnalibus hostibus,	2
De auaritia vitanda,	2
De eleemosynis largiendis,	2
De hospitalitate,	1
De defectu lunæ,	1
In dictum Isaia, <i>Caupones tui miscens aquā vino.</i>	

Observatio.

Diximus in Ambrosio, multos sermones tribui simul & sancto Ambrosio & sancto Maximo: sed credibilius est, sancti Maximi esse illos etiam qui tribuuntur Ambrosio. Gennadius enim enumerat ferè omnes sermones S. Maximi. inter illos sunt aliqui, qui tribuuntur Ambrosio: quamuis non magnus sit error, cum vterque auctor sit doctus, antiquus, & sanctus.

De Synesio Episcopo. 420.

SANCTUS Synesius Episcopus Ptolomaidis, vir fuit admirandæ sanctitatis, & doctrinæ. floruit tempore Theodosij iunioris, ad quem scripsit

186 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

librum, vt Euagrius testatur lib. 1. hist. cap. 15. Scripsit etiam plurimas & elegantissimas epistolas. Extant etiam in 8. tomo Bibliothecæ SS. Patrum editionis secundæ Synesij hymni decem. sed anno 1612. prodierunt opera omnia Synesij Parisiis.

De sancto Paulino Nolano. 420.

SANCTUS Paulinus Episcopus Nolanus æqualis fuit Ausonij, vel potius aliquanto iunior. notus fuit opinione sanctitatis Ambrosio, Martino, Hieronymo, Augustino, Sulpitio: obiit anno Domini 431. ex Card. Baronio tomo 5. Annalium. Scripsit Epistolas elegantes, & pias.

Ad Sulpitium Seuerum,	14
Ad Delphinum Episcopum,	5
Ad Amandum Episcopum,	6
Ad Victricium,	2
Ad Aprum,	3
Ad Florentium,	1
Ad Alithium Episcopum,	1
Ad incertos de Gazophylacio,	1
Ad Desiderium,	1
Ad Macarium,	1
Ad Pammachium,	1
Ad Iouium,	1
Ad militem quendam,	1
Ad Sebastianum Eremitam,	1
Ad Augustinum,	3
Ad Alypium,	1
Ad Romanianum,	2

Scripsit etiam Poëmata quæ sunt:

Ad Iouium epistola carmine scripta.

Ab anno Dom. 400. ad 500. 187

Ad Aufonium epistolæ quatuor carmine scriptæ.

Ad Citherium de naufragio, I

De natali Celsi pueri, I

De natali S. Felicis Nolani, IO

De reditu Nicetæ in Daciam, I

Psalmi tres Davidis metricè decantati.

Extant præterea in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 8. secundæ editionis, Libri sex de vita sancti Martini carmine conscripti.

Observatio I.

Tribuitur à nonnullis sancto Paulino Nolano vita S. Ambrosij. sed vita illa Paulini est, sed non huius Nolani, vt non solum stylus ipse diuersissimus docet, sed etiam quia ille Paulinus sancto Ambrosio vt administraret assistebat, etiam tempore mortis eius: imò vt clericus, sub cura Casti diaconi, amanuensis fungebatur officio, vt ipse indicat in vita B. Ambrosij. Sanctus autem Paulinus nunquam astitit sancto Ambrosio, vt minister; sed multo ante mortem eius presbyter erat, & à Beato Ambrosio in numero sacerdotum Ecclesiæ suæ habebatur, vt ipse scribit in epistola ad Alypium.

Observatio II.

Libri sex de vita sancti Martini non possunt esse sancti Paulini Nolani. auctor enim eorum librorum meminit Paulini Nolani, & se eiusdem nominis esse testatur, & sextum librum scribit ad Perpetuum Episcopum Turonensem, qui sedit sub annum 470.

Observatio III.

Inter opera S. Paulini fertur etiam carmen

188 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Eucharisticum de vita sua: sed non est eius. Ille enim auctor scribit res gestas suas vsque ad annum vitæ octogesimum tertium. At sanctus Paulinus non excessit annum septuagesimum octauum, vt ex Card. Baronio constat. Denique tribuit Genadius sancto Paulino librum de pœnitentia, & alium de laudibus Martyrum, qui non extant.

De Seuero Sulpitio. 420.

Seuerus Sulpitius æqualis & amicissimus fuit S. Paulini, vt notum est ex epistolis inuicem scriptis.

Scripsit libros duos de sacra historia.

Item vitam S. Martini Episcopi Turonensis.

Item dialogum de conuersatione Orientalium Monachorum, in quo interlocutores sunt Gallus & Postumianus: cuius dialogi meminit sanctus Hieronymus lib. 11. in Ezechielem cap. 36.

Item epistolas multas, quarum meminit Genadius in libro de viris illustribus. qui etiam Genadius addit, hunc Seuerum in senectute à Pelagianis deceptum, agnouisse cito errorem suum, & silentium vsque ad mortem tenuisse, vt vitium loquacitatis taciturnitate deleret.

Observatio.

Seueri Sulpitij libri de sacra historia, & dialogi de conuersatione Orientalium cautè legendi sunt.

In libro primo de sacra historia dicit, filios Dei, qui filias hominum adamauerunt, fuisse Angelos: quod refellitur à Chrysostomo in cap. 6. Genesis, & ab Augustino lib. 15. de Ciuit. Dei

Ab anno Dom. 400. ad 500. 189

cap. 23. & aliis probatis auctoribus. Dicit sacerdotes qui habent possessiones, immemores esse præcepti dominici dati quondam Leuitis. At Leuitæ possessiones habebant, quin etiam oppida, & suburbana eorum, Leuit. 25. quare Hieremias ex genere Sacerdotum agrum vendidisse legitur Hierem. 2. & Barnabas Leuites agrum similiter quem possidebat vendidit, Act. 4. Dicit præterea, templum fundatum fuisse anno 588. ab egressu filiorum Israël de Ægypto. At scriptura 3. Reg. 6. notat annos 480.

In dialogo dicit, Ecclesiam auro non strui, sed destrui. reprehendit Episcopos, qui libros Origenis damnauerunt. scribit coniugium ad veniam pertinere, virginitate ad gloriam, fornicationem ad pœnam. dicit, ex sententia S. Martini Neronem simul cum Antichristo venturum, & Antichristum ex malo spiritu concipiendum. Denique notatur à sancto Hieronymo in cap. 36. Ezechielis erroris eorum, qui nouam Hierusalem auream & gemmatam expectant.

De sancto Luciano. 420.

SANCTUS Lucianus presbyter vixit tempore Honorij & Theodosij iunioris Impp. scripsit librum de inuentione corporum sancti Stephani & aliorum, quæ ipse diuina reuelatione inuenit. hic liber extat apud Lipomanum, & Surium, die tertio Augusti. Eodem tempore scripti sunt libri duo de miraculis sancti Stephani ad Euodium Vzalem Episcopum: sed quia nomen auctoris ignoratur, dicuntur libri Euodij.

De Paulo Oroſio. 425.

Paulus Oroſius Presbyter Hiſpanus, S. Auguſtini diſcipulus, ſcripſit ad ipſum ſanctum Auguſtinum libros ſeptem hitoriarum ab orbe condito, in quibus potiſſimum clades Romano- rum deſcribit, quas dum Idola colerent acceperunt.

De Victore Maſſilienſi. 430.

Claudius Marius Victor, Rhetor Maſſilienſis, ſcripſit tres libros Carminum ad Ætherium filium ſuum, à principio Genetiſis uſque ad obitum Abrahæ. qui extant in Bibliotheca ſanctorum Patrum tomo 8. editionis 2. Scripſit item verſu epiſtolam, quæ ibidem legitur, ad Salomonem Abbatem, de peruerſis ſuæ ætatis moribus. ex qua intelligitur eum vixiſſe quo tempore Vandali & Alani Galliam populati ſunt. Genadius mortuum ait Theodoſio & Valentiniano regnantibus.

De Sedulio. 430.

Cælius Sedulius preſbyter, Scotus, Theodoſio iuniore ſcripſit explanationem in omnes epiſtolas S. Pauli, ex Origene, Ambroſio, Hieronymo, & Auguſtino excerptam: ex quo intelligimus errare illos, qui Sedulium floruiſſe ſcribunt tempore Conſtantij filij Conſtantini Magni: & verius ſentire Trithemium, qui ponit Se-

dulium anno Dom. 430.

Scriptit præterea Sedulius libros quinque carminum, de quinque mirabilibus operibus Dei : & hymnos duos de Christo , quorum alter alphabeticus est, & in Ecclesia canitur in festis Natalis & Epiphaniæ : incipit autem, *A solis ortus cardine.*

De sancto Cyrillo. 430.

Sanctus Cyrillus Episcopus Alexandrinus, vir sanctissimus & doctissimus, ac præsertim circa mysterium Incarnationis Dominicæ à Deo doctus, imperante Theodosio iuniore præfuit Concilio Ephesino primo, nomine S. Cælestini Papæ, Nestoriúmque hæresiarcham primùm scriptis egregiis, deinde etiam auctoritate damnauit. Eius opera in editione Parisiensi anni 1605. duobus tomis comprehenduntur.

Tomi primi.

In Genesim ad literam, & mysticè, explanationum libri	11
In Leuiticum,	16
In Isaiam,	5
In Euangelium Sancti Ioannis,	12
Dicta veteris testamenti anagogicè explicata, collecta ex Cyrillo, Maximo, & aliis.	
Liber aduersus Iudæos cum quæstionibus.	
Breues anagogæ de iis, qui floruerunt ante legem.	

Tomi secundi.

Epistolæ sancti Cyrilli ad diuersos, & diuersorum ad sanctum Cyrillum, numero 39.

192 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Homiliæ præsertim de incarnatione, 10

Apologia ad Theodosium Imperatorem, 1

Declaratio 12. anathematismorum, 1

Liber apologeticus pro suis anathematismis.

Alius apologeticus liber ad Euoptium, pro iisdem capitibus contra Theodoretum.

Expositio Symboli Nicæni.

Scholia de Incarnatione Unigeniti.

Epistolæ duæ ad Succensum Episcopum.

Synodales epistolæ duodecim.

Dogmata Nestorij ex ipsius libris excerpta.

Oratio de exitu animæ, & secundo aduentu.

Opus insigne, Thesaurus inscriptum, libros continens quatuordecim.

Dialogorum cum Hermia libri septem.

De aratione in spiritu, & veritate, libri 17

Contra Iulianum apostatam, 10

De recta fide ad Theodosium, & Roginas, 3

Aduersus anthropomorphitas, 1

De sacrosancta Trinitate, 1

Præter hos libros, extant commentaria in Prophetas minores Græcè, & Latine excusa Ingolstadij in folio, & libri quinque contra Nestorium Græcè, & Latine in fine primi tomi Conciliorum generalium editionis Romanæ: & breui expectantur sermones Paschales triginta.

Observatio prima.

Extare dicuntur Græcè explanationes in totum Pentateuchum, sed Latine non extant, nisi libri vndecim in Genesim.

Observatio secunda.

Libri sexdecim in Leviticum Cyrilli non sunt, sed Origenis, ut supra diximus in Origene, & mani-

Ab anno Dom. 400. ad 500. 193

& manifestum hoc est, tum quia auctor ubique sensum literalem destruit; tum quia habentur isti ipsi libri inter opera Origenis; ut mirum sit, cur Impressores in omnibus editionibus ista opera auctori non suo attribuant.

Observatio tertia.

Scripsisse dicitur Cyrillus in alios etiam Prophetas, sed non extant commentaria eius, nisi in Isaiam & Prophetas minores.

Observatio quarta.

Scripsit Cyrillus libros duodecim in Ioannem, sed quatuor intermedij perierunt. Sed Iodocus Clitoveus ad imitationem Cyrilli addidit quatuor libros intermedios. Itaque Cyrilli non sunt, nisi primi quatuor, & quatuor postremi.

Observatio quinta.

Liber aduersus Iudæos, & breues illæ anagogæ, haud scio an Cyrilli sint. Sed res parui momenti est, cum sint libelli breuissimi, & leues.

Observatio sexta.

Thesaurus creditur esse imperfectus: multa enim citantur à S. Thoma in opusculo de erroribus Græcorum ex Thesauro Cyrilli, quæ in his libris non inueniuntur.

Observatio septima.

Liber de sacrosancta Trinitate non videtur esse Cyrilli, sed alicuius posterioris. auctor enim copiose disputat de duabus naturis in Christo, & de duabus voluntatibus, & operationibus; & reddit rationem, cur non repugnent istis dogmatibus, qui aliquando dixerunt in Christo esse operationem theandricam, & vnam verbi naturam esse incarnatam. Itaque videtur auctor scri-

N

194 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
pisse post sextam Synodum.

De Theodoro Episcopo Cyri. 430.

Theodoretus æqualis sancti Cyrilli, & aliquando etiam aduersarius, vt notum est ex Concilio Ephesino. Quamuis autem Nestorio fauerit initio controuersia; tamen postea resipuit, & Nestorium inter hæreticos numerauit in lib. 4. de fabulis hæreticorum, & in Concilio Chalcedonensi admissus inter Catholicos fuit. Opera Theodoretæ ex editione Colonienfi anni 1573 duobus tomis comprehensa, hæc sunt.

Tomi primi.

De obscuris quæstionibus in Genesim, Exodum, Leuiticum, Numeros, Deuteronomium, Iosue, & Iudices. accesserunt in librum Ruth, in libros Regum, & Paralipomenon.

Commentaria in omnes Psalmos Dauidis.

Commentaria in Cantica Canticorum Salomonis.

Commentaria in omnes Prophetas, excepto Isaia.

Commentaria in Cantica Moïsis, Annæ, Habachuc, Isaia, Ezechia, Trium puorum, Virginis Mariæ, Zachariæ, & Simeonis.

Tomi secundi.

Commentaria in omnes epistolas B. Pauli.

Historia Ecclesiastica à Constantino vsque ad Theodosium iuniorem libri quinque.

Addit Gennadius continuasse historiam vs-

Ab anno Dom. 400. ad 500. 195

que ad Leonem Imperatorem quinque aliis libris adiunctis : sed hi posteriores libri non extant.

Dialogorum libri tres.

De hæreticis fabulis, libri quatuor ; quibus addidit epitomem diuinorum decretorum.

Historia sanctorum Patrum, quam religiosam vocat.

De prouidentia, sermones decem.

De curandis Græcorum affectionibus, lib. 12.

Denique Epistola ad sanctum Leonem Papam, & altera ad Sixtum Presbyterum Romanum : & Oratio de dilectione valde insignis.

Observatio.

Multo plura scripsit Theodoretus, vir planè doctissimus. atque inter alia meminit Gennadius in libro De viris illustribus librorum Theodoreti fortissimorum contra Eutychem & Dioscorum. Scripsit etiam nonnulla contra sanctum Cyrillum, quæ extant inter opera sancti Cyrilli ; sed in quinta Synodo generali damnata sunt, vna cum scriptis Theodori Mopsuesteni, quem idem Theodoretus mirificè laudat libro quinto extremo suæ historiæ. Extat denique in quinta Synodo Act. 5. epistola Theodoreti ad Ioannem Antiochenum de obitu Cyrilli : sed ea epistola, non solum falsitatis arguitur, quia constant Ioannem Antiochenum obiisse ante Cyrillum, sed etiam indigna est, quæ Theodoro, aut cuius Christiano attribuitur.

N ij

De Proclo Episcopo Constantinopolitano. 430.

PROCLUS Episcopus Constantinopolitanus, sancti Cyrilli æqualis, cuius magno cum honore meminit idem sanctus Cyrillus in expositione Symboli Nicæni, & in epist. 31. ad Ioannem Antiochenum, scripsit epistolam valde celebrem de fide ad Armenos, quæ extat in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 3. & nuper excusa est Græcè & Latine, in primo tomo Conciliorum generalium Romæ typis mandatorum: & fragmentum inde recitatur in quinta Synodo generali Act. 5. Scripsit etiam de traditione diuinæ liturgiæ. Vide de Proclo, quæ scribit Socrates lib. 7. cap. 40. 41. & 42.

De Eusebio Emeseno. 430.

EUSEBIJ Emeseni nomine circumferuntur homiliæ in Euangelia totius anni, & rursus homiliæ quinquaginta variorum argumentorum disertissimæ. Eusebij Emeseni cuiusdam meminit sanctus Hieronymus in libro de Script. Ecclesiæ quæ dicit scripsisse plurimos libros, & vixisse tempore Constantij Imperatoris, filij Constantini Magni. Sed illius opera non extant, ideo non posuimus eum suo loco. Hic autē, vel est alius Eusebius Emesenus, vndecunque hoc nomen acceperit, vel sub nomine suppositio homiliæ istæ sunt editæ, cum verus auctor ignoraretur. Neque videntur homiliæ illæ breues in omnia Euangelia eiusdem esse auctoris, cuius sunt quinquaginta.

ta homilia de variis argumentis: stylus enim valde diuersus est.

Illud certum est, auctorem quinquaginta homiliarum fuisse Latinum, & Monachum in Monasterio Lirinensi. nam homilia quinta ad Monachos indicat se fuisse Abbatem Monasterij in Insula constituti. Idem homilia de sancto Maximo, eam insulam Lirinensem vocat. Videtur etiam ex Abbate Lirinensi factus Episcopus, vt ipse subindicat in homilia de sancta Blandina. Disputat etiam contra Pelagianos in homilia de feria quinta in cœna Domini. vnde manifestum est, eum non esse Eusebium Emesenum, qui floruit sub Constantio. Sunt qui has homilias tribuant Eucherio Episcopo Lugdunensi; nec desunt qui auctorem nominent Cæsarium Arelatensem. vidi vnā ex his homiliis prænotatam nomine Fausti Episcopi Regiensis: neque est improbabile, esse omnes eiusdem Fausti, qui Abbas fuit Monasterij Lirinensis, & ex Abbate Episcopus creatus, teste Gennadio in libro de viris illustribus. Non definitio cuius sint: sed hoc loco placuit auctorem earum homiliarum constituere, quoniam siue sit Eucherius, siue Faustus, siue etiam Cæsarius, ante hoc tempus non vixit.

De sancto Eucherio Episcopo Lugdunensi. 440.

SANCTUS Eucherius Episcopus Lugdunensis vixit temporibus Theodosij iunioris & Valentiniani, & sub Valentiniano & Martiano Imperatoribus obiit, circa annum Domini 453. vt

198 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

scribunt Gennadius de viris illustribus, & Ado Viennensis in chronico. Existimat tamen Card. Baronius tomo 5. Annalium, hos auctores falli, & Eucherium vixisse ultra annum Domini 463. quia inuenitur Eucherij nomen in subscriptionibus Episcoporum Concilij Arausici secundi, & Arelatensis tertij. Sed ego suspicor peruenisse etiam ad annum 499. Nam in vita sancti Cæsarij Episcopi Arelatensis dicitur Eucherius Episcopus Lugdunensis aliquando iter fecisse cum ipso Cæsario Arelatensi: Cæsarium autem fuisse in viuis tempore Symmachi Papæ, qui sedere cæpit anno 499. aperte constat ex eadem vita sancti Cæsarij, apud Surium, die 27. Augusti. Itaque vel oportet librum Gennadij esse corruptum; vel fuisse duos Eucherios Lugdunenses Episcopos.

Sed quicquid de hoc sit, scripsit S. Eucherius varia opuscula, quæ Gennadius enumerat, nec satis noui, an adhuc extent. Scripsit etiam, teste Claudiano Presbytero Viennensi in lib. de statu animæ, eloquentissimas conciones, quæ fortasse sunt illæ, quæ sub nomine Eusebij Emeseni nunc extant.

Tribuuntur Eucherio libri explanationum in Genesim, & libros Regum. Sed Eucherij esse non possunt, cum auctor sæpe sanctum Gregorium citet, & ad finem expositionis libri primi Regum lectorem inuitet ad moralia sancti Gregorij perlegenda: sanctus autem Gregorius plus centum annis fuerit Eucherio posterior. Fortasse qui hos libros Eucherio tribuerunt, ex eo permoti sunt, quod Gennadius testatur, scripsisse Eucherium ad Salonium & Veranium de obscuris sanctarum

Ab anno Dom. 400. ad 500. 199.

Scripturarum capitulis. Porro auctor huius operis in Genesim, & in libros Regum, videtur fuisse Anglus. nam in tertio libro Commentariorum in libros Regum cap. 22. sic loquitur, *Nostri*, inquit, *nuper temporibus sanctus Gregorius Papa, Evangelicis roboratus eloquiis Romanam rexit Ecclesiam, reuerendissimi patres Augustinus, Paulinus, & alij socij eorum, iubente illo venerunt in Britanniam, &c.* Atque ab hoc auctore multa, iisdem penè verbis descripsit Beda in suis quæstionibus super libros Regum.

De Claudiano Presbytero Viennensi. 440.

Claudianus Mamertus Presbyter Viennensis, æqualis sancti Eucherij, scripsit insigne opus de statu animæ, in quo Eucherij mentionem facit, vt suprà diximus. Habetur hoc opus tribus libris comprehensum in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quarto.

De Sidonio Apollinari. 440.

Sidonius Apollinaris vir nobilissimus eodem tempore floruit. Fuit autem Episcopus Aruernensis. Scripsit varia opera soluta oratione, & carmine, vt Gennadius refert in libro de viris illustribus. Nunc extant libri epistolarum eius ad diuersos, & carmina eiusdem simul edita.

N iiij

De Ioanne Cassiano. 440.

Ioannes Cassianus, sancti Ioannis Chrysostomi olim Diaconus, & postea ad Gallias accedens, ibique sedem figens apud Massiliam presbyter ordinatus, scripsit Latino idiomate.

De habitu Monachorum, & de canonico orationum & Psalmorum modo, libros 3

Institutionum, 1

De origine, & remedio octo principalium vitiorum, 8

Collationes Patrum, 24

De Incarnatione Verbi, 7

Et hoc opere expleto ad petitionem Leonis, postea summi Pontificis, finem viuendi fecit Theodosio iuniore & Valentiniano regnantibus, ut testatur Gennadius in libro de viris illustribus. Hæc omnia extant, & vtiliter legi possunt, excepta collatione tertiadecima, & paucis aliis, quæ in editione Romana notata sunt.

De Vincentio Lirinensi. 440.

Vincentius Monasterij Lirinensis presbyter, æqualis Cassiani fuit, quippe qui paulò post Concilium Ephesinum se scripsisse testatur, idest, tribus annis post Concilium celebratum. Scripsit opusculum paruum mole, sed virtute maximum, de prophanis vocum nouitatibus. Libellus extat, & vtilissimè legitur.

De Socrate, & Sozomeno. 440.

SOcrates & Sozomenus historiam Ecclesiasticam scripserunt, ab eo tempore in quo desinit historia Eusebij Cæsariensis, vsque ad tempora Theodosij iunioris. Eodem tempore ipsi vixerunt, & quod dolendum est, vterque Nouatianis erroribus fauisse dignoscitur.

De Sixto Tertio. 440.

Sixtus III. Papa sedit Romæ tempore Valentiniani tertij Imperatoris. Scripsit insignem epistolam ad Ioannem Antiochenum; cuius fragmentum extat in libro Vincentij Lirinensis. Scripsit etiam alteram ad omnes Orientales, quæ extat in tomo primo Conciliorum. Extant etiam duæ in tertia parte Concilij Ephesini, editionis Romanæ. Extat præterea in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quinto secundæ editionis sub nomine Sixti tertij Pontificis, liber de diuitiis, & alter de castitate, & epistola de malis doctoribus: quæ tria volumina falsò adscribuntur Sixto Pontifici, cum sint plena erroribus Pelagianorum. Sixtus enim, cum adhuc presbyter esset, primus damnauit Pelagium, vnde est epistola 105. Augustini ad Sixtum: ac deinde magno zelo Pelagianos insecutus est, vt testatur Prosper.

202 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Isidoro Pelusiota. 440.

Isidorus Pelusiota, Monachus doctissimus, floruit tempore Theodosij iunioris, ad quem extat eius epistola apud Card. Baronium tomo quinto Annalium ad annum Dom. 431. Scripsit epistolas plurimas, quas Græcè & Latine impressas habes Parisiis opera Billij anno 1585.

De S. Petro Chrysologo. 440.

Sanctus Petrus Chrysologus, Episcopus Ravenas, à Sixto III. Papa Episcopus creatus, scripsit homilias 122. breues, sed disertas. Scripsit etiam insignem epistolam ad Eutychetem hæresiarcham, exhortans illum ad obedientiam sancto Leoni præstandam in materia fidei potissimum. *Hortamur, inquit, te, ut iis, quæ à beatissimo Papa Romana ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas: quoniam B. Petrus, qui in propria sede vinit, & presidet, præstat quærentibus fidei veritatem.* Habetur alia epistola, inter epistolas quæ præcedunt Chalcedonense Concilium.

De sancto Leone Papa. 440.

Sanctus Leo primus Papa iure magnus appellatus, sedit in Apostolica sede tempore Theodosij iunioris, Martiani, & Leonis Imp. ab anno Domini 440. vsque ad 461. Scripsit homilias eloquentissimas de præcipuis solemnitatibus Do-

Ab anno Dom. 400. ad 500. 203

mini, & Sanctorum : necnon epistolas ad diuersos de rebus grauissimis, numero nonaginta octo. Ex quibus illa ad Flauianum, quæ incipit, *Letis dilectionis tue literis* : magna veneratione recepta fuit in Synodo Chalcedonenſi Act. 4. ab omnibus & ſingulis Patribus : & Gelafius Papa in decreto de libris Doctorem, dicit anathema iis, qui Epistolam hanc ſancti Leonis integram & vſque ad vnum iota non recipiunt.

Tribui ſolet ſancto Leoni liber de conflictu virtutum & vitiorum. Sed, vt ſuprà in Auguſtino diximus, S. Leonis is liber eſſe non poteſt, cum in eo fiat mentio regulæ S. Benedicti.

De Dracontio Poëta. 440.

DRACONTIUS Poëta Chriſtianus ſcripſit Hexameron, ſeu de opere ſex dierum librum vnum, qui extat tomo 8. Bibliothecæ Sanctorum Patrum edit. 2. Hunc tanti fecit Eugenius II. Archiepiſcopus Toletanus, quemadmodum de eo narrat S. Ildeſonſus in libro de viris illuſtribus, vt eius libellos iniuria temporum deprauatos emendarit, & quod illis de die ſeptimo deerat adiecerit. In hac autem Eugenij collectione, alia eſt Dracontij elegia ad Theodoſium iunioſrem Imp. ex qua illum hoc tempore floruiſſe colligitur.

De ſancto Nilo. 445.

SANCTUS Nilus, Conſtantinopolitanus Monachus, S. Ioannis Chryſoſtomi diſcipulus, vixit tempore Theodoſij iunioris, & multa ſcripſit de

204 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

institutione Monachorum, vt refert Nicephorus lib. hist. 14. cap. 53. Nunc extant in Biblioth. SS. Patrum tomo quinto edit. 2. capita parænetica: item asceticus; item aduersus vitia; item de Oratione centum quadraginta octo capita. Extat etiam separatim liber S. Nili de Christiana philosophia, quo nomine Monasticem significat. Citantur etiam epistolæ Nili in septima Synodo, Act. 4. sed loci quidam ab hereticis deprauati esse dicuntur.

De sancto Simeone Stylita. 445.

SANCTUS Simeon, cognomento Stylita, quia stetit in columna annis 81. floruit tempore S. Leonis Papæ, & Leonis Imperatoris. Scripsit librum de morte assidue cogitanda, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum secundæ editionis tomo secundo. Idem scripsit epistolas pro Concilio Chalcedonensi, quæ an extent ignoro: sed earum meminit Card. Baronius tomo quinto Annalium ad annum Dom. 458. Fuit etiam alius Simeon Stylita iunior, tempore Iustiniani Imp. cuius vna epistola recitatur actione quinta Concilij Nicæni secundi: de quo vide Euagrium lib. 6. Historiæ cap. 22.

De Hilario Arelatensi. 445.

HILARIUS Arelatensis Episcopus vixit tempore S. Leonis Papæ ad quem scripsit heroïco carmine historiam Geneseos vsque ad septimum caput. Scripsisse dicitur præterea epistolam vnā

ad sanctum Augustinum de prædestinatione ; cuius occasione sanctus Augustinus scripsit libros de prædestinatione Sanctorum , & de bono perseverantiæ.

Sed ea epistola non videtur esse huius Hilarij, sed alicuius alterius. nam sanctus Prosper in epistola , quam scripsit cum Hilario ad sanctum Augustinum de eadem re , dicit Hilarium Arelatensem tunc fuisse Episcopum : & tamen iste Hilarius , qui scribit ad Augustinum , significat se tunc fuisse laicum ; quod etiam confirmatur ex primo capite libri de prædest. Sanctorum , ubi Augustinus vocat Filios Prosperum & Hilarium : quod certe non faceret , si hic Hilarius Episcopus Arelatensis fuisset.

Scripsit denique vitam S. Honorati decessoris sui , & aliqua alia brevia opuscula , teste Genadio in libro de viris illustribus. Sed opera superiora scripsit ante Episcopatum : in Episcopatu enim ob nimiam superbiam reprehenditur à sancto Leone Papa in epistola ad Episcopos per Viennensem provinciam constitutos : postea tamen resipuit , & multis virtutibus clarus sancto fine quieuit.

De sancto Prospero Aquitano. 445.

SANCTUS Prosper Aquitanus , Hilarij æqualis , & S. Leonis quondam notarius , Episcopus fuit Regiensis in Italia , vel in Gallia. Scio passim existimari sanctum Prosperum fuisse Episcopum Regij in Æmia provincia Italiæ , sed ego suspicor , Episcopum fuisse Regiensem in Prouincia

206 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Prouinciæ, suffraganeum Archiepiscopi Aque-
sis. nam video sanctum Prosperum subscripsisse
in Concilio Prouinciali Vasensi, & Carpentora-
tensi: quod argumentum est, illum fuisse Episco-
pum in prouincia Galliarum. Præterea sancto Pro-
spero successit in Episcopatu Faustus Regiensis:
omnes autem Faustum Episcopum Gallum fa-
ciunt, non Italum, ac dicunt metropolitano
Aqueensi subiectum, non Rauennatensi, cui sub-
iectus est Episcopus Regij in Æmilia. Sed quic-
quid de hac re sit, (nil enim definitio) sanctus
Prosper multa præclare scripsit pro gratia Christi
contra Pelagianos, seq. S. Augustini discipulum
& defensorem acerrimum demonstrauit.

Scripsit libros tres de prædictionibus, & pro-
missionibus Dei.

De vita contemplatiua alios tres.

De vocatione gentium duos.

De gratia & libero arbitrio ad Rufinum.

Responsiones ad capitula obiectionum Galli-
carum, Vincentianarum, & Genuensium.

De gratia Dei contra Collatorem, 1

Librum sententiarum S. Augustini, 1

Librum de prouidentia Dei, 1

Epistolam vnã ad sanctum Augustinum de
prædestinatione.

Commentaria in Psalmos à centesimo vsque
ad centesimum quinquagesimum.

Librum Epigrammatum, inter quæ est carmen
contra ingratos.

Chronicum Eusebij & S. Hieronymi conti-
nuauit.

Observatio.

Gennadius in lib. de viris illustribus scribit, epistolam illam celebrem S. Leonis ad Flavianum contra Eutychem, existimari à sancto Prospero fuisse scriptam. At certè si vlla epistola sancti Leonis est, illa omnino est, siue stylum, siue doctrinam Leonis attendas.

Libri de vocatione gentium tribuuntur etiam sancto Ambrosio, sed verè Prosperi sunt, non Ambrosij, vt suprà demonstrauius, cùm de libris Ambrosij ageremus.

Liber de prouidentia Dei non videtur Prosperi, sed alicuius ex factione Gallorum, qui Semipelagiani sunt appellati. Legat prudens lector, & iudicet.

De Basilio Seleuciensi. 450.

Basilii Seleuciæ apud Isauros Episcopus, scripsit homilias 38. de variis argumentis veteris & noui testamenti, quæ Græcè primùm, dein Latinè seorsim editæ fuerunt. Scripsit præterea vitam & miracula S. Theclæ martyris libris duobus more declamatorio compositis, qui Græcè simul & Latinè sunt editi. Huius Basilij crebra fit mentio in Synodo Chalcedonensi, cui interfuit, & purgauit se, quod in falsa Synodo Ephesina egisset contra Flavianum.

De Valeriano Cemeliensi.

Valerianus Episcopus Cemeliensis, quæ ciuitas est prouinciæ Alpium maritimarum, in finibus Italiæ & Galliæ, scripsit de variis argu-

208 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mentis disciplinæ Christianæ Homilias viginti, quæ nuper editæ sunt Parisiis, cum eiusdem epistola ad monachos de virtutibus & ordine doctrinæ Apostolicæ. Homilia prima est de bono disciplinæ, quæ antea inter S. Augustini opera ferebatur.

De Arnobio Iuniore. 460.

Arnobius, non ille qui scripsit contra gentes, & sub Diocletiano floruit, sed alius iunior, qui paulo post sanctum Leonem Papam vixisse videtur, scripsit librum titulo *Conflictus Catholici cum Serapione de Deo trino, & vno*. Item de duabus in Christo substantiis in unitate personæ: item de gratia & liberi arbitrij concordia: qui libri editi sunt Colonia anno 1596. Neque est improbabile huius Arnobij iunioris esse *Commentarios in Psalmos*, qui sub Arnobij nomine circumferuntur: de quibus vide quæ diximus supra in Arnobio.

De Theodoro presbytero in Raytu. 460.

Theodorus presbyter in Monasterio Raytu, scripsit quindecim libros de *Incarnatione Domini*. nunc extat *Commentarium de Incarnatione Domini contra Nestorium, & Eutychetem* in *Bibliotheca SS. Patrum* tomo 1. edit. 2.

De

De Saluiano Episcopo Massiliensi. 460.

Saluianus presbyter, ac postea Episcopus Massiliensis, æqualis fuit S. Eucherij Lugdunensis; quippe qui filiorum Eucherij, (habuit enim Eucherius ex legitimo coniugio ante sacerdotium duos filios, qui ipsi quoque Episcopi fuerunt) Veranij & Salonij Episcoporum magister fuit, teste Gennadio in lib. de viris illustr.

Porro Saluianus plurima opera scripsisse fertur: sed nunc extant solum, quod ego sciam, libri octo de prouidentia, & iudicio Dei, & libri quatuor de Ecclesia sub nomine Timothei, in quibus ita exaggerat vitia Christianorum, & maxime clericorum sui temporis, ut nimius videre posset, nisi ex vero zelo gloriæ Dei, & salutis animarum oratio eius proficisceretur.

De Idatio Lemicensi. 460.

Idatus Lemicæ Hispaniarum vrbis in Gallia Episcopus, Chronicum scripsit, quod à primo Theodosij Imp. anno, id est à fine Chronici sancti Hieronymi inchoauit, & ad sua usque tempora perduxit. Sigebertus anno Domini 490. notat, Idatium Chronicon suum usque ad eum annum perduxisse. sed exemplaria Idatii quæ extant, ultra annum 470. non procedunt.

210 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Salonio Episcopo. 470.

SAlonius sancti Eucherij filius, & Saluiani discipulus, scripsit in Prouerbia, & Ecclesiastem Salomonis dialogum, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 1. editionis secundæ. An Episcopus fuerit Viennensis, nec ne, disputat Card. Baronius tomo 6. Annalium ad annum Domini 441.

De Fausto Regiensi. 480.

FAustus ex Monacho Lirinenſi factus Episcopus Regienſis in Gallia, vixit medio tempore inter sanctum Proſperum, & sanctum Fulgentium: scripsit de Spiritu sancto, & contra Arianos, & Macedonianos, quæ non extant. Scripsit præterea libros duos de gratia & libero arbitrio, qui extant, & quos Gennadius in lib. de viris illustr. miris laudibus effert: sed Gelasius Papa in decreto de libris apocryphis omnino reiicit: ut etiam reiiciunt & refellunt sanctus Fulgentius, Petrus Diaconus, Alcimus Auitus, & alij. Ado Viennensis in chronico ad annum 492. sic loquitur. *Faustus ex Abbate Monasterij Lirinenſis apud Regium Gallie Episcopus factus, Pelagianorum dogma destruere conatus, in errorem labitur: unde qui eius sensus in hac parte catholicos predicant, sicut Gennadius de viris illustribus scribens, omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus, quam ceteri Catholici in Ecclesia Dei docent, ut illuminatio, virtus, & salus illi*

Ab anno Dom. 400. ad 500. 211

Christo per Christum, & in Christo sit. Faustus verò iste ita liberum Christianorum arbitrium docere conatur, ut illuminatio, virtus, & salus non à Christo, sed à natura sit. Contra hunc scribit beatissimus Auitus Viennensis Episcopus lucidissima fide, eius redarguens errorem. similiter & Ioannes vir eruditissimus Antiochenus Presbyter.

Isidorus de viris illustribus in Fulgentio, dicit, à Fulgentio scriptos libros septem contra Faustum, qui mira calliditate Catholicus videri volebat, cum Pelagianus esset. Auctor quoque vitæ sancti Fulgentij cap. 28. testatur à sancto Fulgentio refutatos libros duos Faustij de gratia & libero arbitrio. Et Petrus Diaconus in libro de Incarnatione & gratia Christi, cap. ultimo, anathema dicit libris Faustij. Hæc admonere volui propter aliquos, qui nostro tempore Faustum Catholicum fuisse contendunt.

De Aenea Gazæo. 490.

Aeneas Gazæus vir doctissimus scripsit dialogum insignem de animæ immortalitate, & corporum resurrectione, quem inscripsit Theophrastum, quia persona principalis in dialogo nominatur Theophrastus. ætatem suam ipse aperit in extremo dialogo, vbi dicit, se vidisse sanctos illos, qui in persecutione Vandalica abscissis linguis optimè loquebantur: hoc autem contigisse imperante Zenone, notum est ex Victore Vicensi de persecutione Vandalica.

O ij

De Cereali. 490.

Cerealis Episcopus Africanus, scripsit contra Maximinum Episcopum Arianum librum de fide, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 4. editionis secundæ, cuius meminit Gennadius Massiliensis.

De sancto Victore Vticensi. 490.

Sanctus Victor Vticensis Episcopus scripsit libros tres de persecutione Vandalica, lectu dignissimos ob insignium Martyrum fortitudinem, qui in ea persecutione claruerunt. Vixit autem ipse, regnante Zenone Imperatore, ut ipse testatur lib. 3. de persecutione Vandalica, id est, circa annum Domini 490.

De Gennadio Massiliensi. 490.

Gennadius Massiliensis presbyter, & postea Episcopus, vixit tempore Gelasij Papæ circa annum Domini 490. nam ad ipsum Gelasium misisse librum suum de fide testatur ipse Gennadius in extremo lib. suo de viris illustribus: quamvis non in omnibus codicibus liber Gennadij inueniatur completus.

scripsit librum de Ecclesiasticis dogmatibus, qui extat inter libros sancti Augustini; & hic esse creditur liber, quem ipse misit ad Gelasium.

Scripsit etiam librum de viris illustribus, in quo suspensionem non parvam reliquit suæ non

Ab anno Dom. 400. ad 500. 213

recte fidei. Laudavit enim Cassianum, & Faustum, qui Semipelagiani fuerunt; & sanctum Prosperum depresso, qui pro gratia Dei contra Pelagium fortissimè dimicavit.

Scriptis præterea multa alia, quæ ipse commemorat in extremo libro de viris illustribus: sed ea non extant, aut certè ad manus meas non venerunt.

De Pomerio. 490.

Pomerius, aliàs Iulianus Pomerius, presbyter viuebat cùm Gennadius catalogum suum scriberet: scripsit autem per modum dialogi libros octo de natura animæ, qui videntur excerpti ex libris octo Gregorij Nysseni, de Philosophia, siue potius Nemesij philosophi, de anima. scripsit etiam prognosticon tribus libris comprehensum, sed diuersum ab eo, quod diu postea scripsit sanctus Iulianus Archiepiscopus Toletanus. vide Card. Baronium in notis Martyrologij die 8. Martij.

De sancto Gelasio Papa. 492.

Sanctus Gelasius Papa primus sedit in Apostolica sede ab anno Domini 492. vsque ad annum 496. Scripsit epistolas aliquot insignes ad Impp. & alios, quæ extant. Scripsit tomum de vinculo anathematis, qui extat inter epistolas eius decretales. Scripsit etiam librum contra Pelagianos, qui extat inter quintam & sextam & epistolam, in editione Romana. Scripsit etiam hym-

Q iiij

214 *De-Scriptoribus Ecclesiasticis*

nos Ecclesiasticos ad imitationem sancti Ambrosij, & libros quinque contra Nestorium & Eutychetem, teste Anastasio Bibliothecario, in vita sancti Gelasij. De hoc opere dubitatio existit, an extet, vel perierit. circumfertur enim liber sub nomine Gelasij Papæ, de duabus naturis Christi contra Eutychetem: sed non videtur hic liber esse Gelasij Papæ, & multo minus esse ille, de quo loquitur Anastasius, de quo etiam loquitur Gennadius Massiliensis in lib. de viris illustribus. Non esse hunc librum Gelasij Papæ, videtur manifestum, quia in hoc libro citatur tamquam vnus ex catholicis & sanctis Patribus Eusebius Cæsariensis, quem tamen hæreticum Ariannum fuisse, & Origenis acerrimum defensorem, notum erat sancto Gelasio, qui hac de causa reprobavit opera Eusebij Cæsariensis in decreto de libris apocryphis. adde quod iste auctor Græcus fuit, non Latinus, cum inter sanctos Patres non posuerit Hieronymum, Augustinum, Leonem, &c. Non esse hunc eundem librum eum, cuius mentio est apud Anastasium, & Gennadium, ex eo colligitur, quod Anastasius dicit opus illud Gelasij diuisum fuisse in quinque libros, Gennadius autem dicit fuisse grande volumen: hic verò vnus est, & non magnus liber. Non desunt, qui hunc librum velint esse Gelasij Cæsariensis, cuius meminit sanctus Hieronymus in lib. de Script. Eccles. in Gelasio. Sed iste Gelasius ad tempora Eutychetis non peruenit, cum post ipsum defunctum fuerit Episcopus Cæsareæ Paulus, & post Paulum Eulogius, antequam hæresis Eutychetis appareret, vt Card. Baronius demon-

strat tomo 6. ad annum Christi 496. Præterea ab eo tempore, quo scripsit sanctus Hieronymus librum de Scriptor. Eccles. qui erat annus 14. Theodosij senioris, vsque ad exortam hæresim Eutychetis, qui primùm apparuit anno 42. Theodosij iunioris, sunt anni paulò minus sexaginta. nam Theodosius senior superuixit tribus annis, quibus si addas annos Archadij tredecim, & annos Theodosij iunioris quadraginta duos, fient anni quinquaginta octo: neque credibile est Gelasium scripsisse contra Eutychetem ipso primo anno, quo errorem suum manifestare cœpit, sed post eius hæresim iam promulgatam, & fortasse etiam damnatam. quare credibile est eum, aut non superuixisse vsque ad hæresim Eutychetis, aut planè decrepitum fuisse, & ineptum ad scribendum, quando hæresis Eutychiana confutanda erat. non enim verisimile est, eum fuisse adolescentem aut puerum, quando à sancto Hieronymo inter Scriptores Ecclesiasticos numeratus est. Alij sunt, qui librum istum Gennadij esse credunt, eo quòd facile fuerit Gelasium pro Gennadio scribere. Sed neque hoc verisimile est, cùm ipse Gennadius catalogum librorum suorum scripserit, & hoc opus inter alios non numerauerit. Card. Baronius tomo 6. Annalium ad annum Christi 496. probat satis apertis coniecturis, auctorem libri fuisse Gelasium Cyzicenum, de quo nunc dicemus.

De Gelasio Cyziceno. 495.

Gelasius Cyzicenus vixit tempore Basilici Imperatoris, siue potius Tyranni, circa annum Domini 476. ut ipse testatur in præfatione librorum de actis Nicænæ Synodi. Scripsit historiam de actis Nicænæ Synodi tribus libris comprehensam, quæ nuper excusa est in primo tomo Conciliorum generalium Græcè & Latine Romæ editorum. Scripsisse etiam creditur librum de duabus naturis Christi contra Eutychetem, qui liber hætenus est editus sub nomine Gelasij Papæ. Coniecturæ, cur auctor huius libri existimari possit Gelasius iste Cyzicenus, hæ sunt.

Prima, quòd non inueniatur alius Gelasius, cui liber ille tribui possit.

Secunda, quia in hoc auctore conueniunt nomen & tempus, ut notum est.

Tertia, quia in præfatione historię de Actis Nicænæ Synodi, scribit se disputasse cum Eutychianis.

Quarta, quia sicut Gelasius in historia Nicænæ Synodi, lib. 2. mirificè laudat Eusebium Cæsariensem, eumque affirmat nunquam adhæsisse Arrianis: sic etiam auctor libri de duabus naturis Christi, ponit eundem Eusebium Cæsariensem inter sanctos, & probatissimos Patres, Athanasium, Nazianzenum, & alios eiusdem gloriæ.

Quinta, quia stylus est omnino similis, simplex, & nudus omnibus ornamentis. Quomodo autem intelligi debeat, quod iste auctor dicit

Ab anno Dom. 400. ad 500. 217

in libris de duabus naturis Christi, remanere in Eucharistia panis & vini naturam, diximus in controuersis lib. 2. de Eucharist. cap. 27.

De Gilda Sapiente. 495.

Gilda, cognomine Sapiens, scripsit de excidio Britanniae, quod incidit in annum Dom. 445. Scripsit etiam reprehensionem acrem in clerum Britanniae. nam propter peccata populi, & maximè propter peccata cleri iratus Deus immitit flagella huiusmodi. Extant hæc opera in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quinto editionis secundæ.

De Vigilio. 495.

Vigilius scripsit libros quinque valdè eruditos contra Nestorium & Eutychetem pro defensione epistolæ sancti Leonis, & Concilij Chalcedonensis: ex quo coniectura est, eum vixisse tempore Zenonis, & Anastasij Imp. quo tempore Concilium Chalcedonense grauiter oppugnabatur. Quis fuerit iste Vigilius, non satis constat; non enim potest esse sanctus Vigilius Episcopus Tridentinus & Martyr: ille enim vixit tempore sancti Ambrosij, ad quem etiam est epistola eiusdem Ambrosij; & ex vita eius, quæ extat apud Lipomanum & Surium, constat eum martyrio coronatum sub Stilicone Honorij Imperatoris Duce. Vide de hac re Card. Baronium tomo quinto Annalium ad annum Dom. 400. accuratissimè differentem.

De Paschasio Diacono Cardinali. 499.

Paschasius Diaconus Card. Rom. Ecclesiæ, floruit sub Gelasio, Anastasio, & Symmacho Pontificibus Romanis. Vir fuit magnæ sanctitatis & doctrinæ, & scripsit libros duos de Spiritu sancto, rectissimos, & valdè loculentos : sic enim loquitur sanctus Gregorius lib. 4. dialog. cap. 40. Hi libri extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 9. edit. secundæ.

De S. Casario Arelatensi. 499.

Sanctus Cæsarius Episcopus Arelatensis vixit tempore Symmachi Papæ, & Theodorici Regis Italiæ, vt in eius vita scribit Cyprianus eius discipulus, apud Surium die 27. Augusti. itaque falsum esse videtur, quod Concilium Arelatense tertium, cui præfuit sanctus Cæsarius, celebratum sit æra 461. id est anno Dom. 423. seu (vt habet alia lectio) æra 492. id est anno 454. Falsum quoque est, quod Trithemius scripsit, hunc sanctum Cæsarium floruisse anno 670. & veritas est in medio. peruenit enim ad annum 499. Extant huius homiliæ 49. in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 2. edit. secundæ.

De Ruricio Lemouicensi. 499.

Ruricius Episcopus Lemouicensis scripsit duos libros Epistolarum, qui ab Henrico Canisio editi sunt tomo 5. Lectionis antiquæ. ex

quibus colligitur illum ad hæc vsque tempora peruenisse, cum diu iam antea notus esset, quia Sidonij ad eum scriptæ sunt epistolæ aliquot.

Sæculum sextum ab anno 500. ad 600.

De sancto Fulgentio. 500.

SANCTUS Fulgentius Carthaginensis, Episcopus Ruspensis, vir sanctissimus & doctissimus, floruit tempore Trasimundi Regis, ad quem scripsit libros. Obiit anno Dom. 529. vitæ suæ anno 65. Episcopatus autem 25. vt Card. Baronius annotat tomo 6. Annalium. Scripsit plura, teste Isidoro in lib. de viris illustr. quorum multa perierunt. Extant nunc in editione Antuerpiana anni 1574.

Ad Trasimundum Regem, lib.	3
De Incarnatione & gratia Christi,	1
Ad Monimum,	3
Contra obiectiones Arianorum,	1
Ad Donatum,	1
Ad Euthymium,	2
Ad Ferrandi quæstiones,	2
De fide ad Petrum, qui inter libros Augustini habetur, de quo diximus supra,	1
Epistolæ septem satis prolixæ instar libro- rum,	7

Denique Sermones decem variorum argumentorum, qui soli supersunt, ex multis, quos scripsisse & habuisse dicitur.

Edita sunt Parisiis alia quædam opuscula, de veritate prædestinationis, & de Trinitate, &c. quæ ad manus meas non peruenerunt.

De Andrea Episcopo Casarea. 500.

ANdreas Episcopus Casarea, Cappadocia, vir doctus scripsit Commentaria in Apocalypsim, quæ extant in Bibliotheca Sanctorum Patrum, tomo primo editionis secundæ. Quando vixerit, non est omninò certum. Sed hoc loco cum posuimus, quia post S. Basilium Episcopus Casariensis fuit, eumque sæpè citat, ut etiam S. Cyrillum, & indicat se scripsisse post inclinationem imperij Romani; & omnium consensu antiquus scriptor habetur, ex quo Aretas Casariensis compendium suum decerpfit in Apocalypsin.

De Ennodio. 503.

ENnodius Diaconus, & postea Episcopus Ticinensis, claruit tempore Symmachi & Hormisdæ Pontificum Romanorum. scripsit anno 503. Apologeticum librum pro quarta Synodo sub Symmacho, qui receptus fuit & probatus à quinta Synodo sub Symmacho; scripsit etiam epistolas, & alia, quæ extant excusa Parisiis.

De Petro Diacono. 503.

Petrus Diaconus æqualis sancti Fulgentij fuit, ut notum est ex libris inuicem scriptis. Scripsit enim Petrus hic librum de Incarnatione & gratia Christi ad sanctum Fulgentium, & alios

Ab anno Dom. 500. ad 600. 221

Episcopos Africanos : qui liber extat inter opera S. Fulgentij proximè ante librum S. Fulgentii de eodem argumento.

De Ferrando Diacono. 504.

Ferrandus Diaconus Carthagenensis eodem tempore scripsit Paræneticum ad Reginum Comitem , qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum , tomo quinto edit. secundæ. Scripsit etiam epistolas , quæ extant Romæ impressæ. Scripsit denique breue compendium sacrorum canonum.

De Eugippio Abbate. 510.

Evgippius Abbas Africanus vixit tempore sancti Fulgentij , & composuit magno labore tomos duos thesaurorum sancti Augustini : in quorum priore posuit quæcumque sanctus Augustinus scripserat de rebus obscurissimis , vt de anima , de charitate , de Resurrectione , de iudicio , de vita ac morte æterna. In posteriore collocavit , quæ sanctus Augustinus disputat contra Arrianos , Donatistas , Manichæos , & Pelagianos. Editum est hoc opus Basileæ anno Dom. 1542. & Venetijs anno 1543. sed cauendæ sunt insidiæ hereticorum , qui hoc opus in lucem miserunt.

De Marce Ilino Comite. 520.

Marcellinus Comes vixit tempore Iustiniani. nam anno Iustiniani nono , & salutis

222 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

535. finem imposuit Chronico suo, quod à Cassiodoro valde laudatur libro de diuinis lectionibus cap. 17. Extat hoc Chronicum in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 7. edit. 2. Scripsit idem Marcellinus, teste Cassiodoro, quatuor libros de Vrbe Constantinopolitana & Hierosolymitana: qui libri (vt opinor) non extant.

De Ioanne Maxentio. 520.

IOannes Maxentius monachus &, vt creditur, presbyter Antiochenus, vixit tempore Hormisdæ Papæ, contra cuius epistolam scripsit. Eius opera extant in quarto tomo Bibliothecæ sanctorum Patrum. Scripsit autem Catholicæ fidei professionem, item libellum contra Acephalos, item dialogorum contra Nestorianos libros duos, item responsionem ad epistolam Papæ Hormisdæ, in quibus disputat aduersus Nestorianos, & aduersus Faustum Regiensem Semipelagianum. Et quidem Faustum & Pelagianos egregie refellit, ex libris S. Augustini: at Nestorianos ita refellit scribens contra Possessorem Episcopum Africanum, vt ad Eutychianos declinare videatur. Certè S. Hormisdæ Papa possessorem defendit, & Ioannem cum suis Monachis acriter insectatus est. Vide epistolam Possessoris ad Hormisdam, & responsionem Hormisdæ in ipso opere Ioannis Maxentij. Scripsit autem Maxentius contra epistolam Hormisdæ, negans illam esse Hormisdæ, ne videretur contra summum Pontificem scribere; sed re vera negari non potest, epistolam illam verè esse Hormisdæ.

De S. Auito Alcimo. 520.

A Vitus Alcimus, Episcopus Viennensis, vir nobilissimus, sanctissimus, & doctissimus, floruit temporibus Papæ Hormisdæ, à quo Vicarius in Galliis, constitutus est, vt constat ex epistola Hormisdæ ad ipsum. Multa scripsit & versu & soluta oratione, vt docent Gregorius Turo-nicus lib. 2. cap. 34. & Ado Viennensis in Chronico. Ego solum legi libros quinque metricè scriptos in Genesim, & Exodum, & librum de castitate ad sororem, planè grauissimos, & venustissimos, qui extant in Bibliotheca sanctorum Patrum edit. 2. tomo 8.

De Boëtio Seuerino. 520.

B Oëtius Seuerinus, vir clarissimus, Senator & Consularis, floruit tempore Theodorici Regis Italiæ. nam ad ipsum Boëtium extat epistola Regis Theodorici, quæ est quadragesima quinta libri primi apud Cassiodorum. Scripsit multa de re philosophica, & Theologica: ac vt philosophica omittam, scripsit librum vnum de Trinitate ad Symmachum socerum suum.

Item librum de vnitatis Trinitatis.

Item librum vnum de duabus naturis Christi aduersus Eutychetem.

Item librum vnum de fide ad Ioannem Diaconum.

Item de consolatione philosophiæ libros quinque, partim carmine, partim prosa, eruditissimos.

224 *De Scriptoribus Ecclesiasticis.*

Occisus est iussu Theodorici Regis anno Dom. 521. Papiæ.

De Dionysio Exiguo. 525.

Dionysius Exiguus, natione Scythæ, sed moribus Romanus, quemadmodum cognomento Exiguus, sed doctrina, & sanctitate maximus, vixit tempore Theodorici Regis Italiæ, & successorum eius. nam anno 527. scripsit cyclum Paschalem, & omiſſa profana numeratione annorum ab Imperio Diocletiani impij persecutoris, numerare cœpit ab Incarnatione Domini Iesu Christi. Scripsit præterea collectionem sacrorum canonum ex Concilijs Ecclesiæ catholicæ: quem postea imitati sunt Martinus Bracarenſis, & Cresconius.

De Victore Episcopo Africano. 530.

Victor Episcopus scripsit de ratione fidei catholicæ ad Hunericum Regem Vandalorum, circa annum Dom. 530. extat eius liber in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quarto editionis secundæ.

De Aurelio Cassiodoro. 530.

Aurelius Cassiodorus Senator, Regi Theodorico ab epistolis fuit. Scripsit eo tempore libros 12. epistolarum variarum, & Chronicum breue ab initio Mundi vsque ad tempora Theodorici Regis Italiæ, quæ simul excusa extant.

Ab anno Dom. 500. ad 600. 225

ant. Scripsit etiam libros 12. de rebus gestis Gothorum, cuius operis compendium fecit Iordanus Episcopus Rauennæ, quod compendium cum libris epistolarum excusum inuenitur. Deinde inundo vale dicens, & monachus effectus se rebus diuinis addixit, & tum scripsit,

De Institutionibus diuinarum lectionum libros duos.

In omnes Psalmos, & in Cantica canticorum Commentaria.

Historiam tripartitam ex libris Socratis, Theodreti, & Sozomeni, per Epiphanium Scholasticum in Latinam linguam conuersis, confecit.

Atque hæc omnia extant. Dicitur præterea à Trithemio Cassiodorus scripsisse in Acta Apostolorum, in epistolas canonicas, & in Apocalypsim Commentaria; præterea summam diuinæ Scripturæ, quam memoriale scripturarum appellauit quæ an extent ignoro.

De Leontio Byzantino. 540.

Leoncius Byzantinus Monachus paulo ante Quintam Synodum floruisse videtur. Scripsit libros tres contra Nestorianos & Eutychianos: necnon contra fraudes Apollinaristarum, & contra Seuerum. quæ omnia extant apud Henricum Canisium tomo 4. antiquæ lectionis. Extat etiam liber de sectis in Bibliotheca SS. Patrum.

P

226 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De S. Victore Capuano. 540.

SANCTUS Victor Capuanus Episcopus, vir sanctus & doctus, tempore Iustiniani Imp. circa annum Dom. 545. scripsit de cyclo Paschali, teste Beda de sex ætatibus, & de ratione temporum cap. 48. Scripsit etiam præfationem in Harmoniam Tatiani, qua ex quatuor Euangeliiis unum fecit. Sed rectè Card. Baronius monet, tomò secundo Annalium ad annum Christi 174. à Victore Capuano erratum esse in nomine. Ammonij enim, non Tatiani ea Harmonia est. Vide Bibliothecam sanctorum Patrum tomo quarto edit. 2.

De S. Iusto Orgelitano.

SANCTUS Iustus Orgelitanus Episcopus vixit tempore Iustiniani Imperatoris, & scripsit in Cantica canticorum. Extat hoc opus in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 1. edit. secundæ. Vide de hoc auctore Isidorum de Scriptor. Ecclesiast. cap. 17. & de viris illustribus cap. 34.

De Anastasio Sinaita. 544.

ANASTASIUS Sinaita, Episcopus Antiochenus, vixit tempore Iustiniani Imp. vt scribit Euagrius lib. 4. hist. c. 39. Scripsit multa, sed solum extat *ὁ δὲ*, id est dux viæ contra Acephalos, impressus Ingolstadij anno 1606. & præterea extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 1. edit. 2. Anagogicarum contemplationum in ex-

Ab anno Dom. 500. ad 600. 227
meron libri vndecim : & de fidei dogmatibus libri
quinque.

De Aratore. 545.

ARator Subdiaconus S. R. E. scripsit duos
libros carminum , quibus Acta Apostolo-
rum complexus est: eos libros Vigilio Papæ obtu-
lit, & publicè eodem Papa annuente recitauit.
extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo
octauo.

De Iunilio. 545.

Iunilius Episcopus Africanus, scripsit ad Pri-
masium item Episcopum Africanum libros
duos de partibus diuinæ legis, qui extant in Bi-
bliotheca sanctorum Patrum editionis 2. tomo 1.
Tribuitur etiam Iunilio Commentariolus in pri-
ma capitâ Geneseos: sed ille non est Iunilij, sed
Bedæ. citat enim sanctum Gregorium, & habe-
tur inter opera Bedæ.

De Primasio. 545.

Primasius Episcopus Africanus tempore Vi-
gilij Papæ Constantinopoli fuit, cum quinta
Synodus generalis celebraretur, vt constat ex col-
latione secunda eiusdem Synodi. Scripsit in epi-
stolas sancti Pauli, & in Apocalypsim, non con-
tinenda Commentaria.

P ij

228 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Rustico Diacono. 545.

Rusticus Ecclesie Romanæ Diaconus scripsit Disputationem aduersus Acephalos per dialogismum, quæ extat Tomo 4. Bibliothecæ SS. Patrum, sed imperfecta. deest enim in fine pars altera, quam scripserat pro defensione trium Capitulorum Synodi Chalcedonenfis. Cuius quidem controuersie causa Rusticus, cum à Vigilio Papa, cui affinitate iunctus erat defecisset, ab eodem vna cum Sebastiano depositus est, ut constat ex sententia depositionis, quæ legitur inter epistolas Vigilij. Vide Card. Baronium Tomo 7. Annalium ad annum 547. & 548.

De Victore Tunonensi. 550.

Victor Tunonensis Ecclesie Africanæ Episcopus, scripsit teste Isidoro c. 25. de illustribus Eccles. scriptoribus, breuem historiam à principio mundi vsque ad primum Iustini iunioris Imp. annum, quæ in lucem ab Henrico Canisio paucis ab hinc annis edita est, sed à fine tantum Chronici Prosperi Aquitani, vsque ad initium Iustini posterioris.

De Martino Dumienfi, alias Bracarenfi. 560.

Martinus Dumienfis monasterij Abbas, ac deinde Ecclesie Bracarenfis Episcopus, vixit circa annum Domini 572. nam præfuit Concilio secundo Bracarenfi, quod habitum est

Ab anno Dom. 500. ad 600. 229

Era 610. id est, anno Domini 572. sed videtur anno sequente obiisse, vt notat Card. Baronius. Scripsit collectionem Canonum ex Græcis Synodis, qui extant in tomis Conciliorum post secundam Synodum Bracarensem. Scripsit etiam de quatuor virtutum Cardinalium differentia, & alia, quæ extant in tomo quinto Bibliothecæ sanctorum Patrum edit. 2. Meminit huius Martini S. Isidorus in catalogo Script. Eccles. cap. 22. & in lib. de viris illustribus cap. 35.

* De Procopio Gazæo. 560.

Procopius Gazæus sophista, cuius meminit Photius in sua Bibliotheca, scripsit in octateuchum Commentaria, magis ex aliorum libris, quam ex proprio ingenio. Scripsit etiã in Isaiam, quæ extant excusa Parisiis, Græcè & Latinè. Dicitur etiam scripsisse in libros Regum, & Paralipomenon; quæ opera vtrum extent, ignoro. Quando vixerit, non certum est: sed posuimus eum post annum quingentesimum, quia nec sanctus Hieronymus, nec Gennadius, neque alij qui scripserunt ante annum quingentesimum, hunc auctorem nominauerunt.

De Ioanne Climaco. 560.

Ioannes Climacus, Monachus religiosissimus, scripsit librum triginta graduum, quibus ascenditur ad perfectionem, vnde ipse nomen Climaci inuenit. Existimant aliqui recentiores illum floruisse anno Domini 340. sed non puta;

P iij

230 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mus id esse verum; tum quia nemo veterum hoc dicit, neque ex ipsius libro id colligi potest; tum quia in eo libro sit mentio sancti Abbatis Sabbæ, qui tempore Iustiniani Imp. obiit anno Domini 532. ut refert Card. Baronius in tomo. 6. *Analijum*.

De sancto Dacio Mediolanensi. 560.

Sanctus Dacius Episcopus Mediolanensis vixit tempore Iustini Imp. teste sancto Gregorio lib. 3. dialog. cap. 4. & scripsit Chronicum, in cuius chronici lib. 1. cap. 10. tradit Canticum *Te Deum laudamus*, compositum fuisse à sanctis Ambrosio & Augustino.

De Liberato. 560.

Liberatus Archidiaconus Carthaginensis vixit paulò post quintam Synodum, ut ex eius Breuiario intelligi potest. scripsit enim Breuiarium de causa Nestorij & Eutychetis: quod Breuiarium extat in 2. tomo Conciliorum, & cautè legendum est. siue enim ab aliquo deprauatum fuerit, siue ipse auctor non bene allecutus sit historię veritatem, non pauca in eo videntur esse perperam scripta.

De Dorotheo Archimandrita. 560.

Dorotheus Archimandrita scripsit sermones viginti quatuor, qui extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 2. editionis 1. Vi-

Ab anno Dom. 500. ad 600. 231

detur vixisse hic Dorotheus circa annum Domini 560. cum citet Climacum, & indicet se fuisse familiarem S. Zosimæ Abbati, qui sub Iustino seniore floruit.

De Venantio Fortunato. 570.

Venantius Fortunatus Episcopus Pictaviensis, floruit doctrina & sanctitate, tempore Iustini iunioris. Scripsit vitam sancti Hilarii, quæ extat apud Surium die 14. Ianuarij: scripsit plurima carmina sacra, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 8. edit. 2. sed in Ecclesia celebrantur maximè illa de sancta Cruce, *Vexilla Regis prodeunt: &, Range lingua gloriosi.*

De Ioanne Ieiunatore. 595.

Ioannes Episcopus Constantinopolitans, natione Cappadox, ob miram abstinentiam dictus Ieiunator, scripsit Homiliam de pœnitentia, continentia, & virginitate, quæ extat inter opera S. Ioannis Chrysostomi Tom. 5. post homiliam 21. ad populum Antiochenum. Meminit etiam Isidorus cap. 26. de Scriptoribus Eccles. alterius operis ab eodem Ioanne editi de Sacramento Baptismatis, in quo varias antiquorum Patrum de trina immersione sententias collegerat.

P iii

De Ioanne Biclarenſi. 590.

IOannes Biclarenſis Monafterij Abbas, vt reſtatutur Iſidorus cap. 31. de illuſtribus Eccleſ. Scriptoribus, addidit ad Victoris Tunonenſis Chronicum, ab anno primo Iuſtini iunioris, uſque ad annum octauum Mauricij principis: edituſque eſt ab Henrico Caniſio vna cum Victore.

De Euagrio. 596.

EVagrius Scholaſticus ſcripſit hiftoriam Eccleſiaſticam libris ſex, ab eo tempore in quo deſiit Sozomenus, uſque ad annum duodecimum Mauritij Imperatoris, id eſt, ad annum Domini 597.

De ſancto Gregorio Turonico. 596.

Gregorius Turonenſis Epiſcopus floruit imperante Mauritio, & ſancto Gregorio Papa aliquanto ſenior fuit: ſiquidem anno ſeptimodecimo inchoante Epiſcopatus Gregorij Turonici, Gregorius Papa creatus eſt; & anno viceſimo primo completo in Epiſcopatu ſuo Gregorius Turonicus obiit: cui ſuperuixit Gregorius Papa annis octo. Itaque Gregorius Turonicus obiit anno Dom. 596. Gregorius autem Papa anno Dom. 604. Hæc ex Breuiario vitæ ſancti Gregorij Turonici, & ex vita S. Gregorij Papæ decerpta ſunt. Scripſit ſanctus Gregorius Turonicus.

Ab anno Dom. 600. ad 700. 233

De historia Francorum, libros 10

De gloria Martyrum, 1

De gloria Confessorum, 2.

De miraculis sancti Iuliani, 1

De miraculis sancti Martini, 4

Alia præterea scripsisse dicitur, quæ vel non extant, vel certè ad notitiam meam non peruen-
nerunt.

Sæculum septimum ab anno 600. ad 700.

De sancto Gregorio Papa. 600.

SANCTUS Gregorius Papa sanctissimus, & Do-
ctor eximius, & merito Magnus appellatus,
floruit Mauritij & Phocæ Imp. temporibus, &
anno quartodecimo Pontificatus sui, salutis au-
tem 604. obiit. Scripsit,

Moralis expositionis in Iob, libros 38

De cura pastoralis partes tres, 1

Dialogorum cum Petro, 4

Expositionis in Cantica, 1

Expositionis in Ezechielem, homilias 22

In Euangelia, homilias 40

Expositionem in Septem psalmos Pœniten-
tiales.

In primum librum Regum, libros 6

Epistolarum, libros duodecim.

Decreta nonnulla.

Responsiones ad vndecim interrogationes Au-
gustini Episcopi Anglorum.

Observatio.

Sanctus Idelfonsus in lib. de viris illustribus,

234 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

qui extat inter opera S. Isidori, primo loco ponit sanctum Gregorium, eumque omnibus scriptoribus anteposit. meminit autem librorum, quos supra enumerauimus, exceptis libris in Iob, in primum Regum, in psalmos, & in Euangelia: sed addit non omnia eius opera enumerasse. S. Isidorus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, meminit moralium in Iob, & Homiliarum in Euangelia, sed & ipse fatetur, ad se non peruenisse omnia opera Sancti Gregorij.

Extant nunc præter libros supra scriptos Antiphonarium, cuius meminit Sigibertus, & liber Sacramentorum, siue Sacramentarium. vide editionem Romanam, anni 1593.

De Hesychio, siue Isychio. . 601.

Hesychius, siue Isychius, Episcopus Hierosolymitanus, tempore S. Gregorij vixit. nam ad eum est epistola 4^a libri 9. ex registro S. Gregorij. neque alius inuenitur Episcopus Hierosolymæ, qui dicatur Hesychius, vel Isichius, ante istum. Hic igitur scripsit in Leuiticum libros septem, & exponit versionem S. Hieronymi: quod est argumentum, auctorem hunc esse posteriorem Hieronymo; & Augustino, & aliis veteribus. non enim cœpit versio sancti Hieronymi esse in vsu Ecclesiarum, nisi satis diu post obitum S. Hieronymi.

De S. Sophronio Episcopo. 630.

SANCTUS Sophronius Episcopus Hierosolymitanus vixit tempore Honorij Papæ primi, & Heraclij Imperatoris, & initio hæresis Monothelitarum. Insignis fuit defensor fidei Catholicæ. Extat epistola ipsius ad Sergium Episcopum Constantinopolitanum in sexta Synodo, Act. 11. Extant etiam in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 2. edit. 2. duo sermones eius, vnus de natali Domini, alter de Angelis. Obiit anno Dom. 634. ex Card. Baronio, tomo octauo Annalium.

De Georgio Piside. 630.

GEORGIVS Pisides, Ecclesiæ Constantinop. Diaconus & Chartophylax, scripsit versibus Iambicis opus sex dierum, quod extat Tomo 8. Bibliothecæ SS. Patrum. vixit temporibus Heraclij Imp. cuius Persicum etiam bellum descripsit, & alia, quæ Suidas recenset, & Nicephorus lib. 18. Histor. Ecclesiast. c. 48.

De Ioanne Moscho. 630.

IOANNES Moschus, alias Euiratus, scripsit ad sanctum Sophronium Episcopum Hierosolymitanum librum, qui dicitur Pratum spirituale: atque hinc fortasse factum est, vt ipsi Sophronio à multis hic liber tribuatur. Extat in tomo septimo Bibliothecæ sanctorum Patrum editionis secundæ. Et quidem liber est magna ex parte utilis,

236 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
& citatur in septima Synodo.

De Leontio. 630.

Leoncius tempore Heraclij Imperatoris vixit, & sancti Ioannis Episcopi, cognomento Eleemosynarij, æqualis sui admirabilem vitam literis mandauit. Obiit sanctus Ioannes anno 11. Heraclij, qui fuit annus Dom. 620. Hic libertestimonium habet à Synodo secunda Nicæna, & verè lectu dignissimus est.

De Iona. 630.

Ionas Anglus, siue Hybernus, tempore eiusdem Heraclij scripsit vitam, & res gestas sancti Columbani, vt est apud Bedam lib. 5. hist. gentis suæ cap. 17. qui vt nouus quidam Apostolus Angliam, Gallias, & Italiam mirificè illustrauit. Obiit anno sexto Heraclij, qui erat annus Dom. 615. Extat hæc vita apud Surium die 21. Nouembris.

De Antiocho Monacho. 630.

Antiochus Monachus vixit Heraclij tempore, & centum viginti nouem homiliis, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo secundo edit. 2. deplorauit ingentem illam calamitatem, quæ contigit anno quartodecimo Heraclij, cùm Hierusalem à Persis capta, & lignum sanctæ Crucis in Persidem asportatum fuit: quo tempore Christiani plurimi, ad nona-

Ab anno Dom. 600. ad 700. 237

ginta millia, Iudzis vilissimo pretio diuenditi, atque ab eis crudeliter morte necati dicuntur.

De Isidoro Hispalensi. 630.

Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus sedere cœpit in Episcopali sede anno 596. & anno 636. migravit in cælum, vt ex Chronicis Hispaniensibus intelligitur. Scripsit multa, quorum catalogum his verbis texit sanctus Ildefonsus in libro de viris illustribus.

Scripsit, inquit, opera eximia, & non parua, id est,

Librum de genere officiorum.

Librum procemiorum.

Librum de ortu vel obitu Patrum.

Librum commentariorum, quem Synonyma vocitauit.

Libellos duos ad Florentinam, contra nequitias Iudzorum.

Librum de natura rerum, ad Sisebutum Principem.

Librum differentiarum.

Librum Sententiarum.

Librum questionum, siue expositionis Sacramentorum.

Librum Etymologiarum, quem non compleuit.

Hæc ille. Sed in editione Parisiensi anni 1601. adduntur isti libri.

De contemptu Mundi.

Norma viuendi.

Exhortatio ad pœnitentiam.

238 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Lamentum poenitentiae, versu & alphabetico editum.

Oratio S. Isidori prolixa ad peccata deslenda.

Oratio breuior contra insidias Diaboli.

Epistola ad Massonum, de lapsu & reparatione Sacerdotis.

Chronicum ab initio mundi vsque ad annum quintum Suinthillani Regis Gothorum.

Chronicum Gothorum.

Historia Vandalorum.

Historia Sueuorum.

De Antiocho Rege, & martyrio Machabzorum.

De Scriptoribus Ecclesiasticis.

De natiuitate Domini, Passione, Resurrectione, Regno, & Iudicio, ad Florentinam sororem.

De vocatione gentium ad eandem.

Epistola ad Ludifredum, de Episcopi & aliorum clericorum in Ecclesia officio.

Sententiarum, siue de summo bono libri tres.

Regula Monachorum.

De conflictu vitiorum & virtutum.

Expositio in Cantica canticorum.

Liber de viris illustribus.

Glossarium ex diuersis, quae nomine Isidori.

Hispalensis circumferuntur, collectum.

Observatio.

Mirum est, vnde tot opera sancti Isidori prodierint, quorum non meminit sanctus Hildesonus, qui eadem aetate vixit, qua Isidorus ipse. Ideo suspicor, haec non esse ab ipso sancto Isidoro

Ab anno Dom. 600. ad 700. 229

scripta, sed ab aliquo alio superaddita. Certè liber de contemptu mundi, & Norma viuendi, excerpta sunt ex libro Synonymorum. Item chronicum decerptum est, ex libro 1. Etymologiarum: aut si non inde decerptum est, non est verisimile Chronicum bis ab Isidoro scriptum.

Porro quæ dicuntur in editione Parisiensi Commentaria in Genesim, Exodum, &c. dicuntur à sancto Hildefonsò quæstiones, siue expositiones Sacramentorum, ex variis auctoribus collectæ: & qui sunt duo libri ad Florentinam forem, de natiuitate Domini, &c. & de vocatione gentium; fortasse sunt duo illi, quorum meminit sanctus Hildefonsus, contra nequitiam Iudæorum. Et qui vocantur in editione Parisiensi de officiis Ecclesiasticis, vocantur à sancto Hildefonsò, de genere officiorum.

De sancto Eligio Episcopo. 640.

SANCTUS Eligius, Episcopus Nouiomensis, scripsit homilias sexdecim, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo 2. edit. 2. Obiit anno 665. teste Sigeberto in Chronico: cuius vita, scripta satis diligenter libris duobus à Beato Audoéno Rothomagensi Episcopo, extat apud Surium die 1. Decemb.

De Esaia Abbate.

ESAIAS Abbas, qui quo tempore vixerit inuenire non potui, scripsit hom. 29. valde vtilēs, præsertim Monachis ad perfectionem tendenti-

240 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
bus. Extant in Bibliotheca sanctorum Patrum
tomo secundo editionis secundæ.

De sancto Maximo Martyre. 650.

SANCTUS Maximus monachus Constantinopolitanus, & Martyr clarissimus, vixit temporibus Honorij Papæ primi, & Heraclij Imperatoris: obiit autem sub Vitaliano Pontifice, & Constante Imperatore anno Domini 660. Scripsit plurima, quorum catalogum refert Card. Baronius tomo 8. Annalium. Nunc extat insignis disputatio habita in Africa contra Pyrrhum Monothelitam, quam Græcam, & Latinam edidit idem Card. Baronius in appendice ad octavum tomum Annalium. Extat etiam in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 6. edit. secundæ liber de Ecclesiastica mystagogia. Extant quoque scholia in sanctum Dionysium Areopagitam, Græcè & Latine edita Parisiis cum operibus sancti Dionysij. Extant denique tomo 5. ejusdem Bibliothecæ sanctorum Patrum Centuriæ S. Maximi de charitate, & de Incarnatione Verbi. Sed cum translata sint è lingua Græca in Latinam opera hæreticorum, non multum illis fidendum est. Solent enim hæretici in auctoribus bonis transferendis sæpe ad suos errores sententias auctorum bonorum accommodare.

De Desiderio Cadurcensi. 650.

DESIDERIUS Episcopus Cadurcensis in Aquitania, floruit temporibus Dagoberti & Sigiberti

giberti regum, ut liquet ex epistolis quas ad utrumque scribit. Editus est autem liber epistolarum Desiderij ab Henrico Canisio Tomo 5. Antiquæ lectionis, cum libro altero epistolarum, quas diuersi Episcopi & alij ad Desiderium scribunt.

De sancto Ildefonso Episcopo Toletano. 658.

Sanctus Ildefonsus Episcopus Toletanus factus est anno Domini 658. tempore Vitaliani Papæ. Obiit anno Dom. 667. Scripsit insignem tractatum de virginitate B. Mariæ, & alium de perpetua virginitate & parturitione eiusdem sanctissimæ Deiparæ, & sermones duodecim de eadem, quæ omnia extant excusa Parisiis apud Nieuellium anno 1576. & inueniuntur in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 9. edit. secundæ. Extat item liber de viris illustribus, inter opera S. Isidori Hispalensis, sed cum titulo S. Ildefonsi. alia multa & versu & prosa scripsisse dicitur, quæ non extant. Ob singularem deuotionem erga beatissimam Dei Matrem, & defensionem perpetuæ virginitatis eiusdem Virginum Reginæ, meruit iste felix Antistes non solum in terris intueri eam diuino splendore fulgentem, sed etiam ab ea donari præclara veste sacerdotali, & quod summo gaudio animam eius repleuit, certus reddi de veste gloriæ post beatam mortem consequenda. quæ omnia scribit Iulianus eius Diaconus, præfatione in librum S. Ildefonsi de laudibus intemeratæ Virginis Mariæ.

De sancto Iuliano Episcopo Toletano. 680.

SANCTUS Iulianus Episcopus Toletanus creatus est anno Dom. 680. & post annos decem obiit. Scripsit tres libros aduersus Iudæos, qui extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quarto edit. 2° Scripsit etiam tres libros de futuro sæculo, quos Prognosticon vocauit, qui extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 9. edit. secundæ. Admonet autem Card. Baronius in notis ad Martyrologium, die octauo Martij, sanctum Iulianum Episcopum Toletanum non rectè vocari Iulianum Pomerium: duo enim fuerunt Pomerij, vnus Presbyter, qui simpliciter dicebatur Pomerius à Gennadio, sed ab Isidoro, & ab aliis, dicitur Iulianus Pomerius, quem Gennadius Massiliensis in Catalogo illustrium virorum, scribit suo tempore vixisse, id est ante annum Dom. 500. atque hic videtur esse ille, quem tam sæpe citat in suo Prognostico sanctus Iulianus Archiepiscopus Toletanus, de quo nunc agimus. Alter fuit Iulianus Pomerius Diaconus, qui præfationem addidit ad libros S. Ildefonsi, de quo paulo ante meminimus. Hic autem sanctus Iulianus viuebat Æra 724. id est, anno Dom. 686. Sed cum auctor huius operis in Epistola ad Regem Eruigium se Iulianum Pomerium nomet, non video, cur non ipse Iulianus Pomerius dici possit, vt sint tres Iuliani Pomerij, vnus Presbyter, alter Diaconus, & tertius Episcopus.

Ab anno Dom. 700. ad 800. 243

De Anastasio Nicæno.

A Anastasius Nicænus Episcopus vixit post Concilium Trullanum, quinisextum à Græcis nuncupatum, quia canones addidit Concilio quinto & sexto generali. citat enim hic auctor canonem secundum Trullanum. Scripsit responsionem ad interrogationes de multis capitibus Ecclesiasticis. Vide Bibliothecam sanctorum Patrum, tomo primo edit. secundæ, vbi notæ marginales cautè legendæ, aut potius delendæ sunt, quia non sanam doctrinam continent.

Sæculum octauum ab anno 700. ad 800.

De S. Gregorio Iuniore. 714.

S Sanctus Gregorius Papa secundus, siue iunior, sedere cœpit anno salutis 714. sedit annos 17. obiit anno 731. Scripsit varia opera, sed extant solum epistolæ doctissimæ, & multæ. quarum vna ad sanctum Germanum extat in septima Synodo Act. 4. duæ Græcè & Latine, ad Imperatorem Leonem Isauricum, extant apud Card. Baronium tomo Annalium 9. ad annum 13. Gregorij secundi. apud eundem extant epistolæ ad Bonifacium anno vndecimo Pontificatus; & ad Carolum Martellum, ad Turingos, ad Saxones, & ad alios, anno decimo Pontificatus.

Q ij

De S. Adelmo.

SANCTUS Adelmus Episcopus fuit in Scotia, & anno Dom. 700. sedere cœpit, ex Beda lib. 5. Hist. cap. 19. scripsit de Virginitate librum, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo tertio edit. secundæ. Scripsit etiam de Paschatis die contra errores Britonum, teste Beda. eius vita habetur apud Surium die 28. Maij.

De S. Marcellino. 717.

SANCTUS Marcellinus Presbyter, vir Apostolicus, socius fuit S. Suiberti, primi Verdensis Episcopi, qui obiit anno Dom. 717. Sed ipse B. Marcellinus diutius multo vixit, & scripsit vitam S. Suiberti, quæ extat apud Surium die primo Martij. atque ad relationem factam ex hoc libro sancti Marcellini, sanctus Suibertus canonizatus fuit postea à Leone III. Pontifice anno 804.

De S. Germano Constantinopolitano. 720.

SANCTUS Germanus Episcopus Constantinopolitanus vixit temporibus Gregorij secundi Papæ, & Leonis Isaurici Imp. hæretici. Multa propter sacras Imagines, & fecit egregiè, & per tulit fortiter: tandem nonagenarius in exilio mortuus est, anno Domini 730. Scripsit multa. Extat nunc Theoria rerum sacrarum in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 6. edit. 2. Extant etiam epistolæ tres Græcè & Latine eiusdem

Ab anno Dom. 700. ad 800. 245-

S. Germani in Concilio secundo Nicæno, act. 4. quarum tertia valdè proluxa est: quibus epistolis præponitur epistola Gregorij Papæ secundi ad Germanum. Extat apud Henricum Canisium tomo 3. antiquæ lectionis: fragmentum Græco-Latinum Orationis eiusdem de hæresibus.

De Venerabili Beda.

Venerabilis Beda Presbyter Anglus floruit eodem tempore. anno siquidem Dom. 731. in viuis erat, vt ipse testatur in fine quinti libri historię Anglicanæ. Scripsit plurima, quæ octo tomis continentur.

Primus Tomus

Continet ea, quæ ad Grammaticam, Arithmeticam, Geometriam, Astronomiam, Musicam, & similes artes pertinent.

Secundus Tomus

Continet librum de natura rerum.

De temporum ratione.

De sex ætatibus mundi.

De temporibus, ad intelligendam supputa-
tionem temporum sacræ Scripturæ.

Sententias ex Cicerone, & Aristotele.

De Prouerbiis.

De substantiis Elementorum.

Philosophiæ libros quatuor.

Librum de Pascha, siue Æquinoctio,

Epistolam de diuinatione mortis, & vitæ.

Librum de Arca Noe.

Librum de linguis gentium.

Quij

246. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Denique oracula Sibyllina.

Tertius Tomus

Continet libros quinque historię gentis suę,
cum Epitome.

Vitas sanctorum Guthberti, Felicis, Vedasti,
Columbani, Attalę, Patricij, Eustasij, Ber-
tolfi, Arnolphi, Burgundoforę,

Item carmen de Iustini martyrio.

Martyrologium.

De situ Hierusalem.

Interpretationem nominum Hebraicorum,
& Gręcorum in sacris Bibliis occurren-
tium.

Excepta & collectanea.

Quartus Tomus

Continet explanationem in Pentateuchum, &
libros Regum.

Item in Samuelem explanationum allegorica-
rum libros quatuor.

Item explanationem in Esdram, Tobiam, Iob,
Prouerbia, & Cantica.

Denique de tabernaculo, & vasis, ac vestibus
eius, libros duos.

Quintus Tomus

Continet Commentaria in totum nouum te-
stamentum, exceptis epistolis B. Pauli.

Sextus Tomus

Continet retractationes, & quęstiones in Acta
Apostolorum.

Commentaria in omnes epistolas S. Pauli ex
Augustini sententiis & verbis excerpta.

Septimus Tomus

Continet homilias de tempore, & de Sanctis

Ab anno Dom. 700. ad 800. 247

plurimis.

Item librum de muliere forti.

Librum de officiis.

Scintillas, siue locos communes.

Fragmenta in libros Sapientiales, & Psalterij
versus.

Octauus Tomus

Continet lib. de templo Salomonis.

Librum de creatione, siue opere sex dierum.

Quæstiones in Ostateuchum.

In quatuor libros Regum.

Quæstiones varias.

Commentaria in Psalmos.

Commentaria in Boëtij librum de Trinitate.

De Verbis Christi.

Meditationes passionis.

De remediis peccatorum.

Obseruatio prima.

Extat Indiculus operum venerabilis Bedæ ab ipsomet scriptus, vt etiam vita eiusdem, vsque ad annum ætatis quinquagesimum nonum, ab ipso descripta est post historiam gentis suæ. Aliqua opera postea scripsit. Vixit enim longissimam vitam: ideo mirum non est, si aliqua nunc eius nomine circumferantur, quorum ipse in Indiculo suo non meminit.

Obseruatio secunda.

Non desunt, qui à Catalogo operum venerabilis Bedæ demere velint Commentaria in epistolas S. Pauli ex Augustini verbis contexta: sed nullus probabilius id fecit, quàm Card. Baronius. Siquidem tomo septimo Annalium ad annum Christi 562. refert ex Cassiodoro, *Petrum quen-*

Q iiiij

248. De Scriptoribus Ecclesiasticis.

dam Abbatem Tripolitanum sancti Pauli epistolas exemplis opusculorum sancti Augustini subnotasse, ut per os alienum sui cordis declararet arcanum: qua ita locis singulis competenter aptavit, ut hoc magis studio B. Augustini credas esse profectum. Mirum est enim, sic alterum ex altero dilucidasse, ut nulla verborum suorum adiectione permixta, desiderium cordis proprii complexisse videatur. Hæc Cassiodorus. Censet igitur Card. Baronius, Commentaria illa in epistolas sancti Pauli, non Bedæ esse Presbyteri, sed Petri Tripolitani Abbatis. Quia verò in præfatione Bedæ in epistolas habentur hæc verba, In Apostolum quacunque in opusculis sancti Augustini exposita inveni, cuncta per ordinem transcribere curavi. respondet Card. Baronius, eam præfationem non esse Bedæ, sed alicuius, qui, ut hæc Commentaria Bedæ adscriberet, illa verba adiecit.

Ego verò quamvis à viro doctissimo & optimo, & mihi, cùm viueret, coniunctissimo valde ægrè dissentiam: exponam tamen rationes, quæ memouent, ut existimem ista Commentaria verè esse Bedæ, & iudicium lectori relinquam.

Primum, Præfatio illa non est quidem à Beda his commentariis adiuncta; sed tamen tota sumpta est à verbis Bedæ, quæ habentur ad finem historię, siue epitomes, cui subiecerat ipse Beda vitam suam, & indiculum operum suorum, ut Card. ipse Baron. affirmat, tomo 8. Annal. ad annum Dom. 731. ubi ipsum indiculum, qui in multis codicibus deest, ad verbum ponit, & in eo indiculo Bedæ, à Card. Baronio repræsentato,

sunt illa verba, *In Apostolum quacunque in opusculis S. Augustini exposita inueni, cuncta per ordinem transcribere curavi.* Neque eo loco Card. Baronius dicit ea verba non esse Bedæ: neque credibile est, vllum fuisse tam audacem, & temerarium, vt Indiculo Bedæ aliquid addere vellet. Quod si verba illa sunt Bedæ, vt verè sunt, necesse est omnino, aut Bedam esse mentitum, quod nemo diceret, aut Commentaria illa verè esse Bedæ. Deinde, si ea commentaria non sunt Bedæ, certè sequitur, vt Beda, qui tam diligenter in vtriusque testamenti libris explanandis laborauit, solum Apostolum prætermiserit, cuius epistolæ nobilissima pars scripturarum esse videntur.

Præterea quid impedit, quo minus duo auctores, Petrus Abbas, & Beda Presbyter, diuersis temporibus, & locis eodem studio in Paulo ex Augustini scriptis explicando defudauerint? Si commentarium Petri Abbatis haberemus, & eo collato cum commentario Bedæ, vnum & idem esse videremus: tum planè fatendum esset, non esse hoc opus Bedæ adscribendum. sed cùm illud non extet, licet omnino existimare diuersum ab isto fuisse, id est, ex diuersis Augustini sententiis verbisque conflatum.

Observatio tertia.

Ex vitis Sanctorum, quæ habentur tertio tomo Bedæ, quædam sunt, quæ ab ipso Beda scriptæ non sunt. Certè vita sancti Patricij duobus libris comprehensa, non habetur in Indiculo, & satis constat scriptam à Probo, vt in extremo libro se-

250. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

cundo legitur. sic etiam vitam S. Columbani non Beda, sed Ionas scripsit: & vitam S. Arnulphi Paulus Diaconus scripsit, non Beda. Sic etiam inter Collectanea, & flores, quæ habentur 3. tomo, nihil fere est, quod sit Bedæ ingenio dignum. Collectaneum de luminaribus Ecclesiæ habetur etiam in quarto tomo S. Hieronymi, & nec Hieronymi, nec Bedæ est. Collectaneum de quatuor generibus ligni in Cruce Domini, nihil solidi habet. Orationacula, ubi inuocantur tres Iacobi, & altera, ubi inuocantur Angelus Vriel & Rumiell, longè absunt à grauitate, & scientia Bedæ. Sed sicut sunt inter opera Bedæ aliqua, quæ non sunt Bedæ, ita desunt commentaria in Isaiam, Hieremiam, Daniele, & duodecim Prophetas minores, quæ in Indiculo operum Bedæ numerantur, & perisse videntur.

De S. Io. Damasceno. 731.

Sanctus Ioannes Damascenus, vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, æqualis fuit venerabilis Bedæ, & vnus Occidentem, alter Orientem sapientia sua illustrauit. nam tempore Gregorij secundi Papæ, & Leonis Isauri Imperatoris hæretici, scripsit Orationes pro defensione sacrarum imaginum aduersus prædictum Leonem, circa annum Dom. 731. Sed diu postea superuixit, & multa passus est ab Imperatore Constantino Copronymo, propter fidem catholicam. Itaque longè à veritate aberrant, qui Damascenum tempore Theodosij senioris floruisse scribunt. Scripsit multa præclara opera: atque in primis libros qua-

tuor de fide Orthodoxa, in quibus ipse primus vniuersam Theologiam recto ordine comprehendit. Eum imitati sunt Magister sententiarum, & Doctores qui Scholastici dicuntur. Scripsit præterea Orationes tres doctissimas & vtilissimas aduersus impugnatores sacrarum Imaginum. Scripsit etiam alia minora opuscula.

De Logica librum vnum.

De Physica, E

De introductione dignitatum, E

De duabus voluntatibus Christi, E

De centum hæresibus, E

De trifagio, E

De altercatione Christiani & Saraceni, E

Historiæ Barlaam & Iosaphat, E

De his qui in fide dormierunt Orationem, E

Parallellorum, E

De transfiguratione Christi.

De natiuitate B. Virginis, & de eiusdem Assumptione Orationes.

Aduersus Manichæos Dialogum.

Vitæ S. Stephani Iunioris, E

Accesserunt nuper liber eiusdem Damasceni contra Acephalos, sed mutilus: & alius contra Nestorianos, apud Henricum Canisium tomo quarto antiquæ lectionis.

Observatio.

Ex his operibus nihil in dubium reuocari potest, nisi historia Barlaam, & Oratio de his qui in fide dormierunt. Historia Barlaam & Iosaphat insignis & vtilis est. Sed quia Barlaam, dum instruit discipulum suum Iosaphat, iubet eum

252. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

credere in Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedentem; dubitatio exorta est, an hoc opus esse potuerit Ioannis Damasceni, qui libro primo de fide Orthodoxa cap. 11. docet, Spiritum sanctum non procedere ex filio, sed per filium. Sed responderi potest, in historia Barlaam particulam illam, *ex filio*, videri additam ab aliquo. nam in noua editione per Billium castigata, non habetur *ex filio*. Dubitatio quoque existit, an hæc narratio sit vera historia, an potius conficta ad erudiendos nobiles adolescentes, qualis est vita Cyri apud Xenophontem. Cæterum veram historiam esse constat ex eo, quod sanctus Ioannes Damascenus in fine historię inuocat sanctos Barlaam & Iosaphat, quorum res gestas scripserat, & Ecclesia catholica in Martyrologio descriptos veneratur, die 17. Nouembris, eosdem sanctos Barlaam & Iosaphat.

Oratio de his, qui in fide migrauerunt scrupulum iniecit, quia narrat Falconillam precibus primæ Martyris, & Traiani animam precibus S. Gregorij Papæ, ab inferni suppliciis liberatos: quæ narrationes falsæ esse videntur, & fabulis similiores, quàm historię. Sed fieri potest, vt sanctus Ioannes Damascenus, quamuis alioqui doctus, & prudens, istis narrationibus facillè fidem habuerit, neque de veritate earum inuestiganda sollicitus fuerit.

De S. Bonifacio Moguntino. 740.

SANCTUS Bonifacius natione Anglus, Archiepiscopus Moguntinus, & Martyr, vixit temporibus Gregorij secundi, & tertij, & Zachariæ Pontificum Romanorum, & obiit anno 755. Scripsit epistolas multas, quæ excusæ extant anno 1605. Mogunt. De eius rebus gestis, vide Card. Baronium tomo 9. Annalium, ad annum 755.

De Antonio Melissa.

ANTONIUS Melissa Monachus scripsit libros duos communium locorum ad virtutes sequendas, & vitia fugienda, quos ex Patribus collegit: & quoniam ultimus, quem citat, est sanctus Ioannes Damascenus, ideo hoc loco eum posuimus, cum veram ætatem eius ignoraremus. Extant hi libri in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quinto editionis secundæ. Sed cautè legendi sunt, quoniam ab hæreticis latinitate donati, & impressi sunt. Vide observationes Iacobi Billij additas ad epistolas Isidori Pelusiota: & Frontonis Ducæ notas, & Indicem expurgatorium Romæ impressum anno 1607.

De Hadriano Papa primo. 772.

HADRIANUS Papa primus sedere cœpit in Apostolica sede anno Dom. 772. Constantino Copronymo hæretico imperante, & sedit

254. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

annis viginti quatuor, minus vno mense cum dimidio, vsque ad annum Dom. 795. Vir fuit sanctus & eruditus. & præter epistolas multas, quæ extant partim in septima Synodo Act. 2. partim inter epistolas Pontificias: scripsit insignem librum pro defensione septimæ Synodi, & responsionem ad librum missum à Carolo Rege Francorum ex Concilio Francofordiensi: qui liber Hadriani Papæ extat post septimam Synodum, in noua editione Romana Conciliorum generalium, Græcè & Latinè impressorum anno 1612. Sciendum est autem librum, cui respondet Hadrianus, non fuisse compositum à Carolo Rege, vt hæretici Iconoclastæ falsò affirmant; sed esse librum continentem obiectiones aduersus septimam Synodum, quam Patres Concilij Francofordiensis arbitrati sunt celebratam fuisse sine consensu Rom. Pontificis, & erroribus multis scatere, atque ideo non recipiendam, sed reiciendam videri.

De Paulo Diacono. 774.

Paulus Diaconus Aquileiensis, à secretis erat Desiderij Regis Longobardorum, quando per Carolum Regem Francorum Desiderius captus, & regnum ipsius euersum fuit anno Domini 774. qui deinde Monachus Cassinensis factus piè & religiosè vitam duxit, vt scribit Leo Hostiensis in chronico Cassinensi lib. 2. cap. 17. Scripsit libros sex de gestis Longobardorum. Scripsisse etiam dicitur libros historiæ Romanæ, quos videmus adiunctos historiæ Eutropij post impe-

Ab anno Dom. 700. ad 800. 255

rūm Iouiani, vbi desit Eutropius. Sed viri docti negant eos libros esse Pauli Diaconi. Scripsit præterea in regulam S. Benedicti, vt Leo Hostiensis testatur loco notato; & ea dicitur haberi manuscripta in Monasterio Cassinensi. Scripsit hymnos sacros, quorum vnus, qui incipit, *Vt queant laxis resonare fibris*, ab Ecclesia frequentatur in natali S. Io. Baptistæ. Denique scripsit homilias, & alia, quæ non extant, nisi manuscripta in Bibliothecis.

De Paulino Aquileiensi. 780,

Paulinus Aquileiensis Episcopus, vir doctus, & pius, tempore Caroli Magni, scripsit contra Felicem & Elipandum librum de sancta Trinitate, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quarto edit. 2. obiit anno Dom. 802. clarus miraculis.

Sæculum nonum ab anno 800. ad 900.

De Alcuino. 800.

Albinus Alcuinus Anglus, Bedæ discipulus, in Gallias à Carolo Rege Francorum euocatus multa scripsit, è quibus extant

Liber de diuinis officiis.

Epistola ad Carlum Regem.

Et altera ad Oduinum presbyterum.

Hæc, inquam, extant in codice impresso Coloniae anno 1568. cum aliis septem auctoribus de eodem argumento.

Extant præterea in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 3. edit. 2.

256 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Quæstionum in Genesim lib.	1
In Ecclesiastem,	1
De virtutibus, & vitiis.	2
Quæstionum de Trinitate,	1
De Trinitate, libri	3
De ratione animæ Epistola ad Eulaliam.	
De diuinis officiis,	1

Extant etiam epistolæ eiusdem Albini num. 67. apud Henricum Canisium tomo 1. antiquæ lectionis. Editæ sunt denique opera omnia Alcuini Parisiis, in quibus sunt etiam libri VII. contra Felicem, libri iv. contra Elipantum, poëmata varia, & vita ipsius Alcuini à contemporaneo scripta. Obiit autem anno 804.

De S. Nicephoro. 811.

SANCTUS Nicephorus Episcopus Constantinopolitanus vixit tempore Leonis tertij Pontificis, ad quem anno Dom. 811. misit epistolam valdè prolixam, quæ extat tomo 9. Annalium Card. Baronij. Scripsit etiam Chronicum, quod extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo secundo edit. secundæ. Scripsit quoque quatuor opuscula contra Iconomachos, quæ extant apud Henricum Canisium tomo quarto antiquæ lectionis. Tandem vir sanctissimus propter fidei confessionem in exilio obiit anno Domini 828.

De Vuardo. 812.

VSUARDUS Monachus natione Gallus, Alcuini discipulus, iussu Caroli Magni Martyrologium

Ab anno Dom. 800. ad 900. 257
rologium scripsit satis accuratum, & celebre, quo
multæ Ecclesiæ usæ sunt.

De S. Ludgero. 812.

Sanctus Ludgerus, primus Episcopus Mona-
steriensis, vixit tempore Caroli Magni Imp.
de quo illud insigne narratur, quod cum ab Im-
peratore vocatus semel atque iterum ire recu-
sasset, quod in Dei laudibus recitandis occupa-
tus esset; & ipse apud Imperatorem se purgavit,
quod maiori Domino obsequium tunc præstaret,
& à pio & religioso Imperatore mirificè inde
laudatus fuit. Scripsit post sanctum Marcelli-
num, Epistolam egregiam de vita & miraculis
sancti Suiberti, quæ extat apud Surium die pri-
mo Martij. Dicitur etiam scripsisse res gestas san-
cti Bonifacij Episcopi, & Martyris, atque Apo-
stoli Germaniæ.

De Aponio. 812.

Aponius vir doctus scripsit in Cantica canti-
corum Salomonis: quod opus extat in Bi-
bliotheca sanctorum Patrum tom. 1. edit. 2. &
floruisse dicitur anno Dom. 812.

De Eginarto. 814.

Eginartus Cancellarius Caroli Magni scripsit
eius vitam satis diligenter. Scripsit etiam hi-
storiam Francorum. Scripsit quoque de transla-
tione sanctorum Petri & Marcellini prosa &
R

258 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

versu, quæ extant apud Surium tomo 7. die 2. Iunij. Tandem Monachus & Abbas relicto sæculo factus est.

De Smaragdo. 820.

Smaragdus Abbas Monasterij S. Michaëlis ad Mosam, composuit librum de vitandis vitiis & tenendis virtutibus, quem inscripsit Diadema Monachorum. Scripsit etiam in Regulam S. Benedicti; & in Euangelia & epistolas totius anni commentarium ex patribus collectum; & alia nonnulla, quæ à Trithemio enumerantur. Floruit autem sub Ludouico Pio Imp.

De Claudio Scoto. 820.

Claudius Scotus vixit tempore Ludouici Pij Imperatoris, cuius expeditionis in Northmannos meminit præfatione Commentarij in Matthæum. Contigit autem ea expeditio anno secundo Ludouici, qui fuit annus Dom. 815. Fertur hic auctor scripsisse non solum in Matthæum, sed etiam in Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Iosue, Iudicum, & Ruth. an autem hæc extent, ignorare me fateor.

De Iona Aurelianensi. 820.

Ionas Episcopus Aurelianensis eodem Imperante Ludouico scripsit libros tres, qui extant, aduersus Claudium Episcopum Taurinensem

Ab anno Dom. 800. ad. 900. 259

pro defensione sacrarum Imaginum, & signi sanctæ Crucis, & peregrinationum ad loca sancta. Sed hic tamen auctor cautè legendus est, quoniam laborat eodem errore, quo Agobardus, & reliqui eius ætatis Galli, qui negabant sacris Imaginibus ullum deberi cultum religiosum: de qua re, vide Anastasium Bibliothecarium præfatione in septimam Synodum.

De Dungalo. 820.

DVngalus Diaconus, eodem Ludovico imperante, librum scripsit de cultu imaginum aduersus eundem Claudium Taurinensem. qui liber seorsim primùm editus, cum aliis postea relatus est in Auctarium tertiæ editionis Bibliothecæ SS. Patrum. ostendit autem Dungalus se scripsisse circa annum Domini 820.

De S. Theodoro Studite. 820.

Sanctus Theodorus Studites, vir admirandus, & potens operè & sermone, dimicauit pro cultu sacrarum Imaginum, & contra hæresim defendentem adulterium posse fieri licitum ex dispensatione, vsque ad exilia, carceres, & supplicia varia. Tandem miraculis clarus migravit in cælum anno Dom. 826. Vide Card. Baronium tomo 9. Annalium, vbi fusissimè de hoc sancto viro agit, & sæpe fragmenta epistolarum eius adducit. Scripsit epistolas plurimas, supra 200. vtilissimas, & doctissimas: quarum duæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 3. edit.

R ij

260 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

secundæ. Extat etiam apud Surium die 16. Decembris vita S. Platonis Abbatis, prædecessoris S. Theodori, ab ipso sancto Theodoro Studita conscripta. Extant quoque Catecheses, & homiliæ eiusdem Theodori Studitæ editæ Antuerpiæ, interpretibus partim Andrea Scotto Societatis Iesu Presbytero, partim Ioanne Liuineio Canonico. Extat denique Oratio de Cruce eiusdem auctoris in secundo tomo de Cruce Iacobi Gretseri Societatis Iesu.

De Halitgario. 830.

Halitgarius Episcopus Cameracensis, vixit tempore Ludouici Pij, & scripsit libros quinque de vitiis, & virtutibus, & ordine pœnitentium, qui extant apud Henricum Canisium tomo quinto parte secunda antiquæ lectionis.

De Amalario Fortunato. 830.

Amalarius Fortunatus Episcopus Treuirensis floruit tempore Gregorij quarti summi Pontificis, & Ludouici Pij Imperatoris, cui libros suos dedicauit. Scripsit libros quatuor de Ecclesiasticis officiis. Item scripsit librum de ordine antiphonarij, in quo se missum fuisse testatur à Ludouico Imperatore ad Gregorium quartum Pontificem.

De Nithardo. 830.

Nithardus Caroli Magni nepos ex Berta filia, scripsit libros quatuor de dissidio filiorum Ludouici Pij Imp. Incipit autem ab excessu Caroli Magni, id est, ab anno Dom. 814. & perducit historiam ad annum Dom. 843. Extat hæc historia cum Chronico Frodoardi, & Annalibus Francorum, excusa Parisiis anno Domini 1588.

De Freculpho Lexouienfi. 830.

Freculphus Monachus S. Benedicti, & postea Episcopus Lexouienfis, eorum Ludouico Imperatore floruit. Scripsit enim ad Iuditham Ludouici vxorem libros quinque historię vniuersalis, ab Orbe condito vsque ad annum Domini sexcentessimum: sed ipse vixit vsque ad annum Dom. 840. In eo autem falsus fuisse inuenitur, quod scripsit tomo secundo libro quarto cap. 10. Gothos ab Arianis ad fidem Christianam fuisse conuersos. Scribit enim Theodoretus lib. 4. hist. cap. vltimo, Gothos ab Vlphila Episcopo fidem catholicam fuisse edoctos; sed postea tum ipsum Vlphilam, tum eius populos ab Arianis fuisse seductos. Neque enim hæretici paganos conuertere, sed catholicos peruertere norunt, vt scribit Tertullianus in lib. de præscriptionibus.

De Hilduino Abbate. 830.

Hilduinus Abbas S. Dionysij, petente Imperatore Ludouico pio, scripsit Arcopagitica, quæ extant cum epistolis præfixis Ludouici ad Hilduinum, & Hilduini ad Imperatorem. Reperiuntur hæc apud Surium tomo quinto die 9. Octobris. Sed quod in extremo libro Hilduinus scribit, passum esse sanctum Dionysium anno Domitiani 16. ingruente, & Christi 96. non caret dubitatione. nam S. Ignatius martyrium fecit anno 11. Traiani, teste sancto Hieronymo de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Ignatio. Sanctus autem Dionysius martyrio consummatus est post sanctum Ignatium, quem nominatim citat in libro de diuinis nominibus cap. 4. citat autem ex epistola ad Romanos, quam scripsit sanctus Ignatius illo ipso anno, quo mortuus est. notum verò est Traianum post Domitiani, & successoris eius Neruæ obitum, imperasse. Itaque necesse esse videtur, ut sanctus Dionysius non sub Domitiano, sed sub Traiano, vel Hadriano, & non anno Christi 96. sed post annum Domini centesimum obierit.

De Theodulfo Aurelianensi Episcopo. 835.

Theodulfus Abbas Floriacensis, ac deinde Episcopus Aurelianensis, tempore Ludouici Pij Imperatoris floruit laude ingenij. Scripsit enim multa, & soluta oratione, & versibus. Illius est carmen, quod canitur in die Palmarum,

Ab anno Dom. 800. ad 900. 263

Gloria, laus, & honor tibi sit Rex Christe redemptor. Multa alia carmina ipsius extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 8. edit. 2. extat etiam apud Card. Baronium tomo 9: Annalium, ad annum Dom. 836. Epistola lectu digna ad clericum suum Aurelianensem.

De Rabano Episcopo Moguntino. 835.

RAbanus Maurus, natione Germanus, Abbas Fuldensis fuit tempore Ludouici Pij Imp. Episcopus Moguntinus creatus est tempore Lotharij eius filij. Obiit anno Dom. 856. tempore Ludouici iunioris Imp. vir fuit æquè doctus ac pius. Scripsit multa & versu, & prosa. Edidit Commentaria in vniuersam sacram Scripturam vtriusque testamenti. Edidit etiam libros tres de Institutione Clericorum, qui extant cum aliis multis similis argumenti impressi Colonia anno 1568. Sed præter cætera scripsit in flore ætatis suæ opus admirandum soluta & ligata Oratione de laudibus sanctæ Crucis ad Gregorium quartum Papam anno Dom. 843. quod mortuo Gregorio misit ad Sergium successorem. Extat hoc opus editum studio Iacobi Vvimpfelingij anno 1501. inter opera Rabani, & Commentarium in Threnos, quod ab aliquibus tribuitur sancto Hieronymo; sed verè Rabani est, non Hieronymi, vt diximus supra.

R iij

264 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Strabo Fuldensi. 840.

Strabus Fuldensis Monachus, Rabani discipulus, ex Magistri operibus decerpens explanationes scripturarum, composuit glossam, quæ dicitur ordinaria, in scripturas utriusque testamenti, quæ postea aucta & ornata à posterioribus fuit.

De Valafrido Strabone. 849.

Valafriidus Strabo à vitio oculorum sic appellatus, Abbas Augiæ, scripsit de rebus Ecclesiasticis librum satis utilem, qui extat cum aliis similibus libris vnâ impressis Coloniz anno Dom. 1568. & postea Romæ anno 1590. Scripsit etiam duos libros de sanctis Gallo Abbate, & Othmaro, qui extant apud Suriam die 16. Octobris, & die 16. Nouembris. Claruit tempore Ludouici Pij Imp. & obiisse dicitur anno Dom. 849.

De sancto Eulogio Martyre. 850.

Sanctus Eulogius, Martyr, & Episcopus electus Toleranæ Ecclesiæ, vixit tempore persecutionis Saracenorum, qui Cordubæ sedem Regni constituerant, incidit autem ea persecutio, in qua multi gloriosi martyres compendio mortis sacræ vitam æternam possederunt, in annos Dom 850. & 851. Sanctus igitur Eulogius occasione persecutionis scripsit Memoriale marty-

Ab anno Dom. 800. ad 900. 265
rum, ubi tribus libris descripsit martyria Cordu-
bensium martyrum.

Item Apologeticum pro martyribus.

Item epistolas aliquot.

Item documentum siue exhortationem ad
martyrium, siue documentum marty-
riale.

Extant in Bibliotheca sanctorum Patrum to-
mo nono edit. 2. Tandem & ipse sanctus Eulo-
gius Martyr occubuit anno Dom. 859. Vide An-
nales Card. Baronij ad hunc annum.

De Haymone Halberstatensi. 850.

HAymo Episcopus Halberstatensis, discipu-
lus quondam Alcuini, plurima dicitur scri-
pisse in omnes scripturæ diuinæ libros. Sed vtrum
omnia extent, ignoro.

Extant Commentaria in Psalmos.

Item in epistolas omnes sancti Pauli.

Item in Prophetas omnes, & Cantica Canti-
corum.

Item in Apocalypsim.

Item in Euangelia homiliarum tomi duo.

Item de Christianarum rerum memoria libri
tres.

Obiit anno Dom. 853. ex Annalibus Card. Ba-
ronij ad hunc annum. Alij aliter scribunt.

De Angelomo. 850.

Angelomus Monachus Gallus floruit Lo-
tharij Imperatoris tempore. Scripsit in qua-

266 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

tuor libros Regum, & in Cantica Canticorum, ex antiquis Patribus explicationem.

Porro præfatione in Cantica laudat Imperatorem Lotharium Angelomus, quod Imperio dimisso Monachus factus sit, & in Monasterio obierit.

De Christiano Druthmaro.

Christianus Druthmarus Monachus Gallus scripsit commentarium in Euangelium sancti Matthæi, quod extat impressum anno 1530.

De Paschasio Ratberto. 850.

Paschasius Ratbertus, Abbas Corbeiensis, floruit tempore Leonis quarti Papæ, & Caroli Calui Regis. Scripsit insignem librum de corpore & sanguine Domini, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 6. edit. 2. Scripsit etiam vitam S. Adhelardi Abbatis, quæ est apud Surium die 2. Ianuarij. Scripsit quoque in Threnos Hieremiæ librum, qui editus est Coloniz anno 1532. Hic auctor primus fuit, qui seriò & copiosè scripsit de veritate corporis & sanguinis Domini in Eucharistia, contra Bertramum presbyterum, qui fuit ex primis, qui eam in dubium reuocarunt.

De Simeone Metaphraste. 850.

Simeon Metaphrastes floruit paulò ante annum Dom. 859. siquidem Psellus, qui hoc an-

Ab anno Dom. 800. ad 900. 267

no viuebat, orationem habuisse dicitur in funere Simeonis Metaphrastæ Vide Annales Card. Baronij ad hunc annum. Scripsit vitas Sanctorum per singulos menses, quas habemus Latinitate donatas, in tomis Aloysij Lipomani, & ex parte apud Surium, de vitis Sanctorum. Illud autem est obseruandum, à Metaphraste scriptas fuisse historias de vitis Sanctorum multis additis ex proprio ingenio, non vt res gestæ fuerunt, sed vt geri potuerunt. Addit enim Metaphrastes multa colloquia, siue dialogos martyrum cum persecutoribus; aliquas etiam conuersiones astantium Paganorum in tanto numero, vt incredibiles videantur: denique miracula plurima & maxima, in euerfione templorum & Idolorum, & in occisione persecutorum; quorum nulla est mentio apud veteres historicos. Illud quoque obseruandum est, aliquas historias Sanctorum videri additas à posterioribus, & non omnes esse auctoris eiusdem. Inueniuntur enim vitæ aliquæ Sanctorum, qui post obitum Metaphrastæ vixerunt, quod etiam notauit Card. Baronius tom. 10. Annalium, ad annum 859.

De Lupo Abbate. 850.

LVpus Abbas Monasterij Ferrariensis in Gallia scripsit librum epistolarum, qui extat. Cùmque inter ceteros scribat ad Benedictum III. Papam, hinc illum hoc tempore floruisse colligitur. quod etiam patet ex Synodo Sueffionensi anno 853. habita apud S. Medardum, cui Lupus hic Abbas interfuit, vt Synodi acta testantur.

De Nicolao Papa primo. 858.

Nicolaus Papa primus sedere cœpit in Apostolica sede anno Dom. 858. & sedit annos decem. Vir fuit sanctitate & doctrina, necnon magni animi constantia & virtute præditus. Scripsit epistolas plurimas, quæ extant seorsim ab aliis Pontificiis epistolis in vno magno volumine simul excusæ. quarum præcipua est ad Michaëlem Imperatorem, quam ab ipso Pontifice compositam fuisse testatur Anastasius Bibliothecarius in eius vita. & quoniam stilus est idem omnium epistolarum, colligi potest, omnium esse auctorem eundem Nicolaum, non autem qui ei à secretis erant.

De Photio Episcopo Constantinopolitano. 858.

Photius Episcopus Constantinopolitanus tempore Nicolai Pontificis, & Michaëlis Imp. vixit. Fuit homo magnæ eruditionis, sed maioris nequitiz. Scripsit Nomocanonem, qui extat cum interpretatione Balsamonis. Scripsit etiam ingentem Bibliothecam, quæ etiam extat. Vide de eius ambitione, ob quam corripit epistolas Pontificum Romanorum, & finxit Synodos, totum 3. Conciliorum generalium Græcè, & Latine Romæ excusorum: necnon Card. Baronij tomum 10. Annalium.

Ab anno Dom. 800. ad 900. 269

De Niceta David. 858.

Nicetas, cognomento David, vixit iisdem temporibus, quibus Photius, & fideliter scripsit vitam S. Ignatii Episcopi Constantino-
politani, & simul etiam descripsit vitia Photij, qui sanctum Ignatium mirè vexauit. Extat liber Nicetæ de vita sancti Ignatii Græcè & Latine Romæ excusus cum octaua Synodo generali.

De Anastasio Bibliothecario & Abbate. 858.

Anastasius Bibliothecarius, & Abbas Romanus, vir doctus Græcè & Latine, hoc ipso tempore floruit. Scripsit vitas Pontificum Romanorum à sancto Petro vsque ad Nicolaum primum: vertit in Latinam linguam Concilium septimum generale, & scripsit Latine Concilium generale octauum, cui ipse interfuit. vertit etiam in Latinum sermonem vitam sancti Ioannis Eleemosynarij.

De Hincmaro Remensi. 860.

Hincmarus Episcopus Remensis, vixit tempore Nicolai primi Pontificis, ad quem scripsit, & à quo sæpe literas accepit: & tandem obiit anno Dom. 882. cum sedisset annis triginta septem, teste Frodoardo in historia Remensi. Scripsit epistolam paræneticam ad Carolum Crasum: item aliam de bono regimine ad filios Ludouici iunioris Imperatoris, quarum meminere

270 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Frodoardus in eius vita. Extant Epistolæ Hincmari excusæ Moguntia anno 1602. Scripsit quoque vitam S. Remigij Episcopi Remensis, quæ extat apud Surium die 13. Ianuarij. scripsit etiam encomium eiusdem sancti Remigij, quod extat apud Surium die prima Octobris. Scripsit præterea Opusculum quinquaginta quinque Capitulorum ad Hincmarum Laudunensem. in cuius opusculi cap. 20. reiicit septimam Synodum generalem, ex errore, quo tunc multi tenebantur, quòd ea Synodus non fuisset habita ex consensu, & approbatione sedis Apostolicæ. De quo errore vide quæ scripsimus in libris controuersiarum de imaginibus lib. 2. cap. 14. Scripsit præterea idem Hincmarus aliud opusculum de diuortio Lotharij Regis & Tetbergæ Reginae, & epistolæ varias: quæ omnia edita sunt Lutetia Parisiorum anno 1615.

De Ioanne Diacono. 873.

Ioannes Diaconus vixit tempore Ioannis Papæ octauus, cui vitam S. Gregorij dedicauit, id est, anno Dom. 873. hoc enim anno sedere cœpit Ioannes octauus. Scripsit hic auctor libros quatuor de vita sancti Gregorij Papæ primi, in quibus res eius gestas accuratissime profecutus est.

De Aimoino. 873.

Aimoinus Monachus Gallus multa scripsisse dicitur, sed nunc extat sola, quod ego

sciam, historia de rebus gestis Francorum, quam perducit à primo Rege Fatamundo, vsque ab obitum Ludouici Pij Caroli Magni filij, & annum Dom. 870. Reliqua vsque ad annum Dom. 1165. ab aliquo alio addita esse videntur. Ipse enim initio sui operis quatuor tantum libros se scripturum promisit, & quatuor libris comprehendit res gestas Francorum vsque ad vltima tempora Ludouici Pij. Sed in fine libri quarti dicit, se quintum librum scribere velle de primordiis Ludouici, quæ nimis breuiter perstrinxerat in libro quarto: & in ipso quinto libro cap. 17. dicit, se interpretatum Ludouico, quid portenderet dirus cometes, qui tunc apparuerat: & duobus sequentibus capitibus declarat finem vitæ Ludouici, quæ contigit Christi anno 840. atque ibi existimamus esse finem historiæ Aimoini. Neque vlllo modo credibile est eum superuixisse ad annum Domini millesimum centesimum sexagesimum quintum, ad quem extenditur eius historia. Quare quod dicitur cap. 28. contra octauam Synodum, & venerationem Imaginum, non videtur Aimoino tribuendum, sed illi, qui historiam eius continuauit.

De Adone Viennensi. 879.

AD O Episcopus Viennensis scripsit de sex ætatibus mundi Chronicum ab orbe condito vsque ad annum Dom. 879. Huic Adoni tribuunt aliqui martyrologium, de quo diximus in Adone Treuifensi.

De Remigio Antisiodorensi. 890.

Remigius Antisiodorensis Monachus floruisse videtur circa annum Dom. 890. Siquidem Fulco Remensis Episcopus, qui hoc tempore sedebat, ad scholas instaurandas Magistrum Remigium Antisiodorenssem Remos aduocauit, vt Frodoardus in eius vita testatur. Fuit hic Remigius vir ea ætate doctissimus habitus. Scripsit Commentaria in Psalmos ex patribus Ambrosio & Augustino multa decerpens.

Scripsit etiam in duodecim Prophetas.

Scripsit quoque de diuinis officiis: quæ omnia opera impressa extant.

Scripsit etiam expositionem Missæ, quæ habetur in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 6. edit. 2. Scripsit de aliis multis argumentis quæ, vtrum extent, ignoro.

De Ambrosio Ansberto. 890.

Ambrosius Ansbertus Monachus eodem tempore floruit. Scripsit autem in Apocalypsim, in Psalmos, & in Cantica canticorum. Dicitur etiam scripsisse de cupiditate, & epistolas ad diuersos.

Sæculum

Ab anno Dom. 900. ad 1000. 273

**Sæculum decimum ab anno 900.
ad 1000.**

De Leone Sapiente Imp.

Leo sextus huius nominis Imperator non sine causa Sapiens dictus est. Scripsit enim epistolam insignem ad Regem Saracenorum de Christianæ fidei veritate, & Saracenorum impietate, ubi disertis verbis Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere affirmat. Extat hæc epistola in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo tertio. Extant etiam in Bibliotheca Vaticana orationes huius Imperatoris plurimæ, quarum titulos, & vnam integram refert Card. Baronius tomo 10. Annalium, ad annum Dom. 911. quo anno hic Imperator obiit. Quæ quidem orationes Latine redditz, Ingolstadij sunt excusæ. Refert quoque Iacobus Gretserus Societatis Iesu Theologus tomo secundo de Cruce, Orationem alteram eiusdem Leonis de Cruce. Itaque illustravit hic Imperator hoc sæculum, alioqui valde obscurum.

De Marco Eremita. 906.

Marcus Eremita hoc eodem tempore vixit, quippe qui Leonem sextum Imperatorem saucium curauit, & decennium vitæ illi prædixit, vt Zonaras, & alij Græci historici narrant. Scripsit multa opuscula Theologica, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo quinto edit. secundæ. Sed ea opéra ita sca-

S

274 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

tent erroribus contra fidem, vt suspicari cogar, vel ab hæreticis nostri temporis conficta, aut valde deprauata fuisse: neque alia de causa huius auctoris memini, nisi vt admonerem cautissimè esse legendum. non enim desunt alij auctores pij, qui sine tali periculo legi possunt.

De Reginone Abbate. 908.

Regino Abbas Prumiensis ad initium anni nongentesimi floruisse videtur. Scripsit enim libros duos Chronicorum, ab aduentu Domini vsque ad annum eiusdem Domini nongentesimum octauum, vt ipse testatur initio sui operis. Sed continuauit aliquis alius anonymus vsque ad annum 967. Dicitur etiam scripsisse de disciplina Christiana libros duos, quos extare non puto.

De Radulfo Flauiacensi. 910.

Radulfus Flauiacensis Monachus in Gallia floruit anno Dom. 910. Scripsit in Leuiticum libros viginti, qui excusi sunt Colonia anno 1536. Scripsit etiam in epistolas sancti Pauli libros 14. pro numero epistolarum.

De S. Odone Cluniacensi. 930.

S. Odo canonicus primùm Ecclesiæ S. Martini Turonensis, deinde Monachus & Abbas Cluniacensis, monasticique ordinis in Gallia reparator egregius, scripsit de vita S. Geraldii li-

Ab anno Dom. 900. ad 1000. 275

bro 4. Item Collationum libros tres, Tractatum de reuerfione S. Martini è Burgundia. Sermone de combustione Ecclesiæ B. Martini, & alia nonnulla, quæ Parisiis nuper edita sunt in Bibliotheca Cluniacensi, cum vita Odonis ipsius à Ioanne Monacho scripta.

De Luitprando Ticinensi. 946.

Luitprandus Ticinensis, Diaconus, & postea Cremonensis Episcopus, vir fuit multæ auctoritatis ob eruditionem & prudentiam. Functus est legatione nomine Berengarij Imperatoris ad Constantinum Imp. Græcum, anno Dom. 946. cuius legationis ipse meminit: & extat historia huius legationis apud Henricum Canisium tomo 6. antiquæ lectionis. Scripsit historiarum libros sex de rebus gestis in Europa suo tempore. Sed Card. Baronius tomo 10. Annalium ad annum Dom. 963. non sine causa suspicatur, à capite sexto sexti libri historiam non esse Luitprandi, sed alicuius anonymi auctoris. id enim vidimus etiam in Reginone, & in aliis, vt ab aliquo alio continuentur, & extendantur.

De Vvitichindo. 946.

Vitichindus Monachus Corbeiensis, eiusdem temporis auctor, scripsit libros tres de rebus Saxonis, vbi res gestas Othonum Imperatorum describit.

S ij

276 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Stephano Eduens. 950.

Stephanus Eduens Episcopus scripsit de Sacramento altaris, & iis quæ ad illud pertinent. Quod opus extat in tomo sexto Bibliothecæ sanctorum Patrum edit. secundæ. dicitur autem floruisse anno Dom. 950.

De Frodoardo & Flodoardo. 960.

Frodoardus Presbyter Ecclesiæ Remensis scripsit Chronicum ab anno Dom. nongentesimo decimonono vsque ad annum nongentesimum sexagesimum sextum: quo anno creditur obiisse. Extat cum aliis Scriptoribus rerum Gallicanarum ex Bibliotheca P. Pithœi Parisiis anno 1588. excusum. Eodem etiam tempore scripti sunt libri quatuor Historiarum Ecclesiæ Remensis à Flodoardo Presbytero, quem nonnulli eundem cum Frodoardo esse putant.

De Mose Barceph.

Moses Barcephæ Episcopus Syrus, qui dicitur floruisse hoc sæculo, scripsit librum de paradiso in partes duas diuisum, qui extat in primo tomo Bibliothecæ sanctorum Patrum, edit. secundæ. est autem hic liber cautè legendus, quia non pauca affirmat contra veram theologiam.

**Sæculum vndecimum ab anno 1000.
ad 1100.**

De S. Fulberto Carnotensi.

SANCTUS Fulbertus Episcopus Carnotensis ad initium huius sæculi floruit. Obiit autem anno 1028. teste Card. Baronio in Annalibus tomo 11. ad hunc annum.

Scripsit epistolas multas ad diuersos, quarum plerasque ponit idem Card. tomo vndecimo. Extat etiam vna ad Adeodatum de Sacramento Eucharistiz, adiuncta libro Paschasij Corbeiensis. Scripsit quoque librum de officiorum Ecclesiasticorum varietate, quem inuenies in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 3. edit. secundæ. Extant epistolæ, & alia opera eius impressa Parisiis in octauo anno 1608.

De S. Odilone Abbate. 1000.

S. Odilo Abbas Cluniacensis, scripsit vitam S. Maioli Abbatis prædecessoris sui. item vitam S. Adeleidis reginæ, & epistolas aliquot, & Sermones de præcipuis anni festiuitatibus. quæ omnia Parisiis excusa sunt in Bibliotheca Cluniacensi.

De Burchardo Vormaciensi. 1010.

SANCTUS Burchardus Episcopus Vormaciensis eodem tempore vixit, & anno 1016. obiit

S iij

278 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

sanctè & religiosè, vt semper vixerat. Scripsit viginti libros decretorum ex Conciliis, & Pontificibus, ac sanctis Patribus.

De Bernone. 1014.

BErno Abbas Augiensis vixit eodem tempore. Ipse enim in libro de rebus ad Missæ officium pertinentibus cap. 2. testatur, se interfuisse coronationi Henrici primi Imp. quæ facta est à Benedicto Papa octauo anno 1014. Fuit vir doctus, & scripsit vitam sancti Vdalrici Episcopi Augustani, quæ extat apud Surium die 4. Iulij. Scripsit etiam de officio Missæ, siue de rebus ad Missam pertinentibus: qui liber extat cum ceteris eiusdem argumenti, impressus Colonia, & Romæ: & tomo 6. Bibliothecæ sanctorum Patrum edit. 2. ex quo etiam libro cap. 2. discimus, hoc primùm tempore cœpisse in Romana Ecclesia cani ad Missam Symbolum fidei. Scripsit multas epistolas, & alia opera, quæ vtrum extent, ignoro.

De Glabro Rodulpho. 1040.

GLaber Rodulfus Monachus scripsit historias sui temporis libris quinque, satis accuratè. vbi tamen dicit Conradum Regem obiisse anno Dom. 1041. videtur scriptorum vitio positum esse, pro anno vndequadagesimo, id est, tricesimo nono; vt habent alij historici, ac præsertim Hermanus Contractus. Floruit circa annum Dom. 1040.

De Hermanno Contracto. 1050.

Hermannus Contractus à membrorum ferè
Hoinnium contractione & debilitate sic ap-
pellatus, filius fuit nobilissimi cuiusdam Comitis,
& Monachus Augiensis valde pius. Scripsit de
sex ætatibus mundi Chronicum, quod perduxit
vsque ad annum Domini 1052. Sed continuatum
fuit à Bertoldo vsque annum 1065. Scripsisse præ-
terea dicitur Antiphonam, *Salve Regina*, & *Al-
ma Redemptoris*: necnon sequentiam illam de
Spiritu sancto, *Veni sancte Spiritus, & emitte
calitus lucis tue radium*, &c. Scripsit alia per-
multa ad musicam & astrolabium spectantia. Vi-
de Chronicum Hermanni auctius apud Henri-
cum Canisium tomo 1. antiquæ lectionis.

De sancto Leone nono Pontifice. 1050.

Sanctus Leo Papa nonus ex Episcopo Tul-
lensi sedere cœpit in Apostolica Sede anno
Domini 1049. & sedit annis sex. Itaque obiit anno
Domini 1054. Scripsit insignem epistolam ad Mi-
chaëlem Episcopum Constantinopolitanum con-
tra Græcorum errores; quam Sigebertus librum
appellat. Scripsit etiam & ad Constantinum Mo-
nomachum Imperatorem Græcorum, & ad alios
multos, quæ extant inter epistolas summorum
Pontificum, & seorsim apud Card. Baronium to-
mo vndecimo Annalium. & præter epistolas, ex-
tant etiam homiliæ & sermones impressi Louanij
anno Domini 1565. & Coloniz anno 1568.

S. iiij

De Humberto Cardinali. 1054.

Humbertus Cardinalis, Episcopus Siluæ candidæ, à Leone nono Pontifice Romam ex Tullensi Ecclesia adductus fuit, & ab eo Legatus Constantinopolim missus, cùm esset Græcè & Latine doctissimus. Scripsit librum contra Græcos de azymo, in forma dialogi. Scripsit & alterum de ieiunio Sabbati contra Nicetam pectoratum Græcum: qui duo libri extant apud Card. Baronium in appendice vndecimi tomi Annalium. sed apud Henricum Canisium, tomo sexto antiquæ lectionis, habentur etiam epistolæ Archiepiscopi Constantinopolitani, & Nicetæ, quibus Humbertus respondet. Scriptus est autem prior liber, vt initio dicitur, anno Domini 1054.

De Petro Damiani. 1060.

Petrus Damiani, sic à fratris sui quod eum, cùm puer esset in magnis angustiis constitutus, loco piissimi parentis habuisset, Damiani nomine vocatus, nobilis Rauennas Monachus fuit Ord. sancti Benedicti, ac deinde S. R. E. Cardinalis Episcopus Ostiensis. Vixit temporibus Gregorij sexti, & successorum eius vsque ad Gregorium septimum, ad quos omnes epistolas dedit. Vir fuit valdè sanctus, & deuotus, & præcipuè pœnitentiæ & austeræ vitæ amator ardentissimus. Quade causa non semel à Nicolao 2. Pont. petiit facultatem dimittendi Ecclesiam Ostiensem, & redeundi ad Eremum, sed

non impetrauit. Postea tamen Alexandro 2. Pontifice inuito, Ecclesia dimissa ad eum confugit; sed Alexander nec successorem ei dedit nisi post mortem, & legationem illi iniunxit, ut Episcopo Cardinali. qua legatione obita cum rediret, vitam finiuit anno Dom. 1072. teste Bertoldo in additione ad Hermanum Contractum. Ex quo refellitur fabula Helinandi & Vincentij Bellouacensis, de pœnitentia centum annorum illi imposita à Gregorio septimo Papa. obiit enim Petrus, antequam Gregorius 7. Pontifex eligeretur. Quamuis autem Petrus seueræ vitæ cupidissimus esset, erat tamen interim non infacetus, nec ludendi ac falsè carpendi artem ignorabat, ut intelligi potest ex versibus ad Alexandrum Papam, & ad Hildebrandum Cardinalem, quos refert Cardin. Baronius in Annalibus ad annum Domini 1061. Scripsit epistolas plurimas, & sermones permultos; quæ duo opera typis nuper mandauit Romæ Dominus Constantinus Caetanus Ord. sancti Benedicti Monachus. Scripsit etiam opuscula non pauca, quæ inueniuntur in Bibliotheca sanctorum Patrum, tomo tertio editionis secundæ. Scripsit etiam vitam sancti Odilonis Abbatis, quæ extat apud Surium primo die Ianuarij, & vitam sancti Romualdi apud eundem Surium die 19. Iunij, & sancti Dominici Loricati apud eundem Surium die 14. Octobris.

Observatio prima.

In epistola ad Dominicum cap. 5. narrantur quædam leuiores de animabus defunctorum, quæ die Dominico refrigerium pœnarum videntur habere, & in figura auicularum de lacu Auerni exire

282 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

cernuntur : quæ fabulis fortasse similia sunt, quàm historiæ.

Observatio secunda.

In epistola ad Firminum Episcopum, liberiùs quàm par esset, videtur auctor reprehendere sanctum Leonem nonum propter bellum contra Northmannos. neque enim illicitum est summo Pontifici armis defendere Ciuitates in quas dominium temporale habet: de qua re vide totum vndecimum Card. Baronij ad annum Domini 1053.

Observatio tertia.

In epistola ad Henricum Rauennæ Episcopum, quæ epistola dicitur etiam liber gratissimus, cap. 4. scribit auctor, Christum anno 30. in baptismo factum esse Sacerdotem; & cap. 16. scribit Liberium Papam fuisse hæreticum, & seditiosum. quæ falsa sunt. Christus enim in conceptione habuit omnem gratiam, & dignitatem: & Liberius hæreticus non fuit, vt ostendi in lib. 4. de Pontifice, cap. 9.

De sancto Gregorio Papa VII. 1050.

SANCTUS Gregorius floruit tempore Leonis IX. cœpit autem sedere in Apostolica sede anno 1073. & non solum doctrina & prudentia, sed etiam sanctitate & miraculis gloriosus fuit. Dedit ad varios ingentem numerum epistolarum; quarum aliquam partem non ingenio, vel manu secretariorum, sed à se propriè compositas, & scriptas ipse testatur.

Ab anno Dom. 1000. ad 1100. 283

De Lanfranco, & Adelmanno. 1059.

Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis vir sanctus & doctus, in Concilio Romano sub Nicolao secundo Pontifice anno 1059. disputavit cum Berengario hæresiarcha, eumque ita conuicit, vt Berengarius librum suum in ignem iniecerit. Sed eo ad vomitum redeunte, scripsit idem Lanfrancus insignem librum de veritate corporis Domini in Eucharistia: qui liber extat, & seorsim excusus, & in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 6. editionis secundæ. Dicitur etiam idem Lanfrancus scripsisse in psalmos David, & in epistolas sancti Pauli.

Eodẽ tempore Adelmannus Episcopus Brixien-
sis, qui aliquando Berengario Diacono Andega-
ueni comes fuerat & condiscipulus sub discipli-
na sancti Fulberti Carnotensis Episcopi, scripsit
epistolam valdè eruditam ad Berengarium, de
veritate corporis Domini in sacrosancta Eucha-
ristia, quæ extat in Bibliotheca sanctorum Patrum
tomo 6. editionis secundæ.

De Guitmundo Episcopo Auerfano. 1070.

Guitmundus Episcopus Auerfanus vixit Gre-
gorio VII. sũmo Põtifice, vt ipse testatur ini-
tio primi libri de Eucharistia. Scripsit libros tres de
corpore & sanguine Domini in Eucharistiæ Sacra-
mento. Nec solũ veritatem confirmavit, sed etiam
argumenta contraria doctè, solidèque destruxit.
Scripsit etiam confessionem de sancta Trinitate,
Christi humanitate, & corporis Domini veritate;

284 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo sexto editionis secundæ, & etiam seorsim cum Lanfranci & Algeri libris excusa. Vnum est, in quo Guitmundus reprehendi solet, quod libro 2. timuerit concedere, species Sacramentalis verè posse corrumpi & putrescere, quæ potuisset admittere sine vlla iniuria corporis Dominici fieri.

De Georgio Cedreno. 1070.

Georgius Cedrenus historicus Græcus scripsit compendium historiarum ab Orbe condito vsque ad annum Domini 1057. quod opus extat Græcè & Latine.

De Adone Treuirensi. 1070.

Ado Episcopus Treuirensis floruit tempore Gregorij VII. & scripsit egregium Martyrologium, quod habetur ad finem septimi tomi vitarum Suriij. Sed non desunt, qui ambigant, an hoc Martyrologium sit Adonis Treuirensis, an potiùs Adonis Viennensis. Nam Cardinalis Baronius in præfatione ad Martyrologium Romanum cap. 9. tribuit hoc Martyrologium Adoni Treuirensi: sed in Annalibus tomo 10. annum Dom. 818. tribuit Adoni Viennensi. & in vltima editione Antuerpiensi Adonis Viennensis, eidem tribuitur hoc ipsum Martyrologium. Sed multum me mouet auctoritas Aloysij Lipomani, qui primus ex manuscriptis codicibus in lucem edidit hoc Martyrologium sub nomine Adonis Treuirensis.

Ab anno Dom. 1000. ad 1100. 285

De Adamo Bremensi. 1070.

Adam Bremensis canonicus scripsit historiam Ecclesiasticam de propagatione religionis Christianæ in Regnis septentrionalibus, à Carolo Magno vsque ad Henricum quartum. Addidit in fine libellum de situ Daniæ. viuebat anno Domini 1070. vt colligitur ex historia ipsius lib. 4. cap. 35.

De Ioanne Curopalate. 1070.

Ioannes Curopalates scripsit historiam ab anno Domini 811. vsque ad annum 1081. extat excusus Venetiis anno 1570.

De Theophylacto. 1071.

Theophylactus Archiepiscopus Bulgarorum vixit tempore Alexandri Papæ secundi, & Romani Diogenis Imperatoris, circa annum Domini 1071. vt Card. Baronius demonstrat ex epistolis ipsius Theophylacti. Scripsit in Prophetas minores, Oseam, Ionam, Naum, & Abacuc. Scripsit in quatuor Euangelia, & in omnes epistolas sancti Pauli. In quibus Commenrariis in Euangelia & in epistolas, ita Chrysostomum secutus est, vt Chrysostomi abbreviator dici possit.

Porro schismaticum fuisse Theophylactum intelligi potest ex Commentario in cap. 3. Ioan-

286 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nis, ubi Latinos reprehendit, quod credant Spiritum sanctum à Filio etiam procedere.

De sancto Anselmo Lucensi. 1077.

SANCTUS Anselmus Mantuanus, Episcopus Lucensis ab Alexandro secundo creatus, ac deinde, cum in Monasterium se abdidisset, à Gregorio septimo ad Episcopatum reuocatus, sanctitate & miraculis clarus obiit anno Domini 1086.

Scripsit libros duos ex Patrum sententiis, pro Gregorij VII. decreto, & rebus gestis contra Henricum Imperatorem, & contra Guibertum Antipapam, qui extant apud Henricum Canisium tomo 6. antiquæ lectionis.

Scripsit quoque in Lamentationes Hieremiæ, & in Psalmos aliquot explicationem: quæ duo posteriora opera utrum extent, ignoro. post obitum innumeris miraculis floruit. vide Annales Card. Baronij ad annum 1086. tomo II.

De sancto Anselmo Cantuariensi. 1081.

SANCTUS Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus factus est anno Domini 1093. tempore Urbani secundi Pontificis & Henrici tertij, aliàs quarti, Imperatoris. Vir fuit natione Italus, professione Monachus, ingenio acerrimo, & sanctitate admiranda, cum maxima prudentia & humilitate coniuncta, discipulus & successor Lanfranci, de quo paulò antè diximus. eius vita ab Edinero fideliter conscripta apud Surium extat die 21. Aprilis. Obiit feliciter anno ætati

76. salutis 1109. nisi sit error in notis, & scribendum sit 1106. vixit enim annos tredecim in Episcopatu, & creatus fuerat Episcopus anno Domini 1093. quæ omnia ex ipso Edinero constant. Scripsit multa opera, sed multo plura ei falso attribuuntur. Adscribam hîc primùm ea, quæ Edinerus familiaris eius annotavit, & ipso ordine, quo ab Anselmo scripta fuisse narrat Edinerus.

Primò igitur scripsit libros tres.

De veritate, I

De libero arbitrio, I

De casu Diaboli, I

Deinde scripsit alios tres

Monologij librum I

De Grammatica, I

Profologij, I

Scripsit paulò post responsionem ad quendam reprehensorem suum, præmissa ipsa reprehensione. Hi libri inscribuntur, Pro insipiente, & contra insipientem. atque hæc opera antequam Archiepiscopus fieret composuit. Deinde Archiepiscopus factus scripsit librum vnum de Incarnatione Verbi, quem Urbano Papæ obtulit, quique illi gratissimus fuit.

Scripsit deinde apud Capuam in Italia librum quem in Anglia inchoauerat, qui inscribitur, Cur Deus homo. Postea Lugduni in Gallia scripsit duos libros.

De conceptu Virginali, & peccato originis, lib. I

De meditatione redemptionis humanæ, I

Non procul à fine vitæ scripsit in Anglia, De

288 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

concordia præsciente, prædestinationis, & gratiæ Dei cum libero arbitrio.

Et cùm moreretur, dixit, optare se adhuc modicum temporis, vt quæstionem obscurissimam de origine animæ, quam cœperat, absolueret: sed hoc tempus datum ei non est, vt maius bonum ei in æternitate daretur.

Scriptit denique multas epistolas, tum ante Archiepiscopatum, tum postea, quarum duodecim extant. Hæc omnia opera extant sapius excusa, excepto ultimo, & de his nulla quæstio fieri debet. Nunc subiiciam opera, quæ feruntur sub nomine sancti Anselmi, tribus tomis distincta.

In primo Tomo

Commentaria in Matthæum, & lectiones
sive explanationes in varia loca Euange-
liorum.

In secundo Tomo sunt

Commentaria in Epistolas sancti Pauli.

Commentaria in Cantica, & in Apocalypsim.

In tertio Tomo sunt

Opuscula, & Epistolæ: & quidem opuscula præter ea, quæ ex Edinero posuimus, hæc sunt.

De processione Spiritus sancti lib. 1

De fermentato, & azymo, 1

De diuersitate Sacramentorum, 1

De similitudinibus, 1

De voluntate Dei, 1

De miseria hominis, 1

De mensuratione Crucis, 1

Meditationum libellus vnus, 1

De

Ab anno Dom. 1000. ad 1100. 189

De vestimentis, membris, & actibus Deo
tributis, 1.

De passione Domini Dialogus, 1.

Speculum Evangelici sermonis, siue stimulus
amoris, 1.

Homilia de Assumptione in illud, Intrauit Ie-
sus, 1.

De excellentia B. V. Mariæ, 1.

De imagine mundi, 2.

Observatio prima.

De commentario in Matthæum, & lectioni-
bus in varia loca Euangeliorum, ambigo an sint
sancti Anselmi: non enim credibile est, ab Edi-
nero potuisse omitti, qui tam minutè opuscula
numeravit. Ad hæc, in editione Parisiensis anni
1544. in qua dicuntur esse omnia opera sancti
Anselmi; Commentarius in Matthæum non
inuenitur. Nihil tamen definitio, sed suspicionem
meam aperio.

Observatio secunda.

Commentaria in epistolas sancti Pauli in edi-
tione Parisiensis anni 1544. tribuuntur Heruzo,
non Anselmo: & videtur ista inscriptio verior.
Primò, quia hoc opus tam prolixum & magnum
ab Edinero non numeratur inter opera S. Ansel-
mi. Secundò, quia Heruei habet vetus inscrip-
tio. Tertiò, quia ista Commentaria contexta
sunt ex aliorum explanationibus, & sæpe leuiora
sunt, quàm esse soleant scripta sancti Anselmi.

Commentaria in Cantica, & in Apocalypsim,
tribui solent Anselmo Laudunensi: sed faciliè fie-
ri potuit vt propter nominis similitudinem ope-
ra vnius sint attributa alteri, præsertim cum

T

Edinerus horum Commentariorum non meminerit.

Obferuatio tertia.

Ex opusculis, quæ in Edinero non inueniuntur apertis verbis, videntur admittenda vt germana sancti Anselmi, opera illa tria, quæ sunt contra Græcos, videlicet, De processione Spiritus sancti, De azymo, & fermentato, & De diuersitate Sacramentorum. Scribit enim Edinerus lib. 2. sanctum Anselmum iussu Urbani Papæ in Concilio Barensi disputasse cum Græcis, eosque apertissime conticisse: & credibile est eas disputationes ab eodem Anselmo literis fuisse mandatas. adde, quod opusculum de azymo, & alterum de diuersitate Sacramentorum, habent stylum Anselmi, & præfixam epistolam Anselmi ad Valramum Episcopum, vt ex initio librorum constat: & in priore libro fit mentio libri De processione Spiritus sancti ab eodem Anselmo conscripti.

Item opusculum, quod inscribitur, Stimulus amoris, videtur esse illud, de quo Edinerus in principio libri dicit, Anselmum scripsisse preces suas ad Deum. hoc enim opusculum nihil aliud continet, nisi pias preces ad Deum per omnes articulos vitæ & passionis Christi.

Eodem pertinet libellus Meditationum, qui solas preces continet.

Opusculum de vestimentis, & membris, & actibus Deo tributis, præterquam quod non habetur apud Edinerum, habetur inter libros sancti Hieronymi, & sancti Augustini, sub alio titulo. sed neque illorum Patrum est, vt supra diximus. Inter opera sancti Hierony-

mi inscribitur, De his quæ Deo in Scripturis attribuantur: in operibus verò sancti Augustini inscribitur, De essentia diuinitatis.

Dialogus de Passione Domini non est sancti Anselmi, sed alicuius indocti hominis, qui multa inepta, & aliqua falsa scribit: & ipsum Anselmum vocat beatum Anselmum, quem titulum ipse sibi numquam tribuisset.

Homilia de Assumptione B. Virginis extat etiã inter Homilias ab Alcuino collectas, Alcuinus autem præcessit Anselmum ferè trecentis annis.

Opusculum de excellentia B. Virginis non videtur Anselmi, non solùm quia eius non meminit Edinerus, sed etiam quia non habet stylum, neque grauitatem Anselmi.

Opusculum de Similitudinibus non est Anselmi, sed alicuius discipuli eius. nam in vltimis capitibus vocat Anselmum patrem suum, & multa narrat de eius verbis & factis.

Opusculum de Imagine mundi tribui solet Honorio Inluso, & continet multa fabulosa & inepta, indigna quæ tribuantur Anselmò.

Opusculum de voluntate Dei breuissimum est. & nihil habet Anselmi ingenio dignum.

Opusculum de cõmensuratione Crucis, ambigo cuius sit, cùm eius non meminerit Edinerus.

Observatio quarta.

Sixtus Senensis in sua Bibliotheca tribuit sancto Anselmo explicationem in Genesim, Exodum, Leuiticum, Numeros, Deuteronomium, Iosue, & Iudices: sed vnde hoc habeat, diuinare non possum, cùm tanta opera Edinerum latuerint.

De Anselmo Laudunensi. 1077.

Anselmus Laudunensis Scholasticus, sancti Anselmi Cantuariensis æqualis, aut paulo iunior, scripsit glossam interlinearem, quæ extat cum glossa ordinaria, & Lyrani. Eidem, ut paulò antè diximus, tribuuntur Commentaria in Cantica & in Apocalypsim, quæ habentur inter opera sancti Anselmi.

De Bertholdo Constantiensi. 1077.

Bertoldus Constantiensis, historicus fidelissimus, & pius, continuauit Chronicum Hermani Contracti usque ad annum 1065. & præterea scripsit historiam, siue Chronologiam rerum gestarum sui temporis, usque ad annum Domini 1100. quo tempore putatur etiam obiisse.

De Micrologo. 1077.

Micrologus, quem aliqui Ioannem Micrologum nominant, scripsit librum de Ecclesiasticis obseruationibus, qui extat cum aliis similibus Coloniae & Romæ excusis. vixit autem tempore Gregorij VII. & Anselmi Episcopi Lucensis. nam cap. 17. sui operis dicit, Anselmum Lucensem Episcopum obseruasse in Missa celebranda ritum quendam Gregorij VII. & sibi atque aliis obseruandum commendasse. & cap. 14. dicit suo tempore Gregorium VII. in Sede Apostolica sedisse.

De Oecumenio, & Olympiodoro.

Oecumenius, & Olympiodorus, Græci scriptores, scripserunt catenas ex antiquis Patribus, ille in Acta Apostolorum, & Epistolas S. Pauli, iste in Iob. Quo tēpore floruerint, non omnino constat. alij enim collocant eos inter annum 800. & 900. alij post annum millesimum. Scripsit præterea Olympiodorus Commentarium in Ecclesiastem, quod extat in primo tomo Bibliothecæ sanctorum Patrum, editione secunda. Extat in eodem primo tomo catena quædam in epistolam ad Romanos sub nomine Theoduli Presbyteri Cælesyriæ. Sed Theodulus ille multo antiquior est ipso Oecumenio, qui in hac catena citatur, imò ista catena ex Oecumenio videtur tota excerpta, & quasi compendium esse catenæ Oecumenii in epistolam ad Romanos.

Porro Theodulus presbyter Cælesyriæ obiit sub Zenone Imperatore, teste Gennadio de viris Illustribus.

De Lamberto Scafna-burgensi. 1077.

Lambertus Schafnaburgensis, insignis & verax historicus, præsertim cū de contentione inter Gregorium VII. Papam & Henricum tertium Imperatorem agit, scripsit historiam Germanicam, & incipit ab Orbe Condito vsque ad annum Dom. 1077. Sed continuauit Monachus quidam Erpshesphordensis, cuius nomen proprium ignoratur, vsque ad annum Dom. 1472.

T iij

De Ingulfo Anglo. 1077.

INgulfus Abbas in Anglia viuebat anno Dom. 1050. vt ipse testatur in fine historiae suae: sed superuixit vsque ad annum Dom. 1100. Scripsit historiam Monasteriorum Angliae, quae amplissima erant: sed attingit multa, quae ad res gestas Regum Angliae pertinent. Incipit ab anno Dom. 664. & desinit anno Dom. 1067. quo Rex Vvillelmus primus regnare coepit. Extat hic auctor cum aliis, qui de rebus Anglicanis scripserunt.

De Mariano Scoto. 1083.

MArianus Scotus, Monachus Fuldenfis, scripsit libros tres Chronicorum ab initio mundi vsque ad annum Dom. 1083. sed primus liber caret principio. Describit historiam vniuersalem satis diligenter. Continuauit eius historiam Dodechinus Abbas S. Dysibodi, vsque ad annum Dom. 1200.

De B. Brunone. 1088.

B. Bruno Cartusianorum institutor, Coloniensis, vir doctissimus habitus est, vt testantur multa encomia sapientiae ipsius apud Surium die sexto Octobris. Vixit tempore Urbani secundi Pontificis, quo Romam vocatus fuit ex Cartusia. Obiit autem anno Dom. 1101. ex vita eius apud Surium. Scripsit multa, quae extant im-

Ab anno Dom. 1000. ad 1100. 295

pressa Parisiis apud Iodocum Ascensium. præcipua esse videntur Commentaria in Psalmos, & Commentaria in Epistolas S. Pauli.

De Iuone. 1088.

IVo Carnotensis Episcopus vixit tempore Urbani secundi, ad quem illius extant epistolæ: sed superuixit vsque ad annum 1114. Scripsit volumen decretorum. Scripsit etiam de diuinis & Ecclesiasticis officiis, & de præcipuis festis diebus, sermones viginti vnum, qui extant excusi Colonix cum aliis similibus libris. Scripsit quoque librum de corpore Domini, qui extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 3. Scripsit denique epistolas multas ad varios, quarum nonnullas refert Card. Baronius tomo 11. & 12. Annalium. Fertur etiam sub Iuonis nomine Pannormia, seu potius Pannomia: sed ea Pannomia non dicitur Iuonis, quia sit ab Iuone composita, sed quia sit ex Decreto Iuonis maxima ex parte desumpta est enim. Pannomia quasi compendium Decreti Iuonis. & ideo mirum videri non debet, quod libro 8. multa sint decreta ex Innocentio secundo Papa, & ex historia Sigeberti, qui fuerunt Iuone posteriores.

De Samuele Marochiano. 1090.

SAmuel Marochianus ex Iudæo Christianus scripsit vtilissimam epistolam, siue librum de aduentu Messix, & de iis quæ Iudæi moderni negant, & ob quæ in Iudaismo obstinatè perseue-

T iij

296 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

rant. Scripsit autem, ut ipse testatur, post mille annos ab ultima euersione Ierosolymæ sub Tito Imp. id est, post annos mille septuaginta duos à natali Domini. Extat hic liber in tomo 4. Bibliothecæ sanctorum Patrum, edit. secundæ, & etiam seorsim excusus inuenitur.

**Sæculum duodecimum ab anno
1100. ad 1200.**

De Leone Ostiensi. 1100.

Leo Marſicanus, Episcopus Ostiensis factus à Paschali secundo, sub eodem ad initium anni 1110. scripsit Chronicum Monasterij Cassinensis, à sancto Benedicto vsque ad Desiderium Abbatem, qui fuit postea Victor Papa tertius. In quo Chronico non pauca attinguntur ad historiam Ecclesiasticam illorum temporum valde utilia.

De Zacharia Chrysopolitano. 1100.

Zacharias Episcopus Chrysopoleos vixit tempore Paschalis secundi Pontificis, ad initium anni 1101. & scripsit in quatuor Euangelia quatuor libros Commentariorum.

De Sigeberto Historico. 1100.

Sigebertus Monachus Gemblacensis vixit tempore Gregorii septimi Pontificis, & obiit tem-

pore Paschalis secundi, circa annum Dom. 1112. Scripsit Chronologiam, quæ extat cum aliis historicorum Germanorum libris, ab anno Dom. 381. vsque ad annum 1111. continuauit Sigebertus Robertus de Monte vsque ad annum Dom. 1210.

Porro Sigebertus in sua Chronologia iniquior fuit Gregorio septimo, ob studium erga Imperatorem : qua de causa non pauca mentitus est, & præsertim cùm narrat obitum ipsius Gregorij.

Scripsit præterea duos libros de viris Illustribus, inter quos se ipse posuit, & opuscula sua diligentissimè numerauit. Inter quæ opuscula vnum inuenitur, Contra epistolam Gregorij septimi ad Episcopum Metensem, & alterum, Contra epistolam Paschalis secundi: quæ opuscula meritò ab Ecclesia catholica interdicta fuerunt.

Scripsit quoque, vt ipse testatur, librum contra eos qui calumniantur Missas coniugatorum Presbyterorum: qui liber periisse videtur, & iure: indignus enim erat qui lucem aspiceret. Neque enim Gregorius septimus, in cuius odiù liber ille scriptus erat, reprehenderat Missas coniugatorum Presbyterorum, sed Missas concubinariorum Presbyterorum. neque vetuerat Gregorius Missas eiusmodi concubinariorum audiri, quod existimaret illas non esse veras Missas; sed quod indicaret concubenarios, indignos esse, qui Missam celebrarent, & qui à fidelibus populis frequentarentur. Quod autem liber ille Sigeberti in defensionem concubinariorum Sacerdotum,

298 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

scriptus esset contra Gregorij Papæ edictum, perspicuum est ex ipsa eius Chronologia ad annum Dom. 1074. ubi dicit, à Gregorio septimo prohibitos fuisse vxoratos Sacerdotes diuina officia celebrare, nouo exemplo & inconsiderato, &c. Sed in defensionem Gregorij Papæ contra calumnias Sigeberti, scripsit sanctus Anselmus in epistola ad Gulielmum Abbatem, quæ est numero octaua, ubi sic ait, *De Presbyteris, inquit, qui se apertè reproba libidinis conuersatione Deo reprobabiles exhibent, omnino tenendum est, quod Apostolica prouidentia Ecclesiastico iustoque rigore constituit. Nempe nullatenus conucnit, ut ibi reuerenter adstent, ubi pertinaciter aperta & impudenti libidine fœtentes, Dei & Sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deseruiunt; imo non deseruiunt, sed quantum ad ipsos commaculant. non quo quis ea qua tractant contemnenda, sed tractantes execrandos existimet: ut qui Dei & angelorum præsentiâ non reuerentur, vel hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant.*

De Goffrido Vindocinensi. 1110.

Goffridus Abbas Vindocinensis & Cardinalis tit. S. Priscæ ab Urbano secundo creatus, vixit vsque ad extrema tempora Honorij secundi, ut constat ex epistola Honorij ad ipsum, Scripsit epistolarum libros quinque, Opuscula quindecim, & sermones duodecim: quæ omnia extant excusa Parisiis anno 1610. opera Iacobi Sirmondi è Societate Iesu.

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 299

De Odone Cameracensi. 1110.

Odo Episcopus Cameracensis, vir pius & doctus, multa composuisse dicitur, quæ in variis locis reperiantur. Extat vnica, quod sciam, eaque brevis expositio Canonis Millæ, tomo 6. Bibliothecæ SS. Patrum edit. 2.

De Berengosio Abbate. 1112.

Berengosius Abbas scripsit De inuentione sanctæ crucis libros tres. item librum de mysterio ligni crucis, & sermones variorum argumentorum, quæ omnia exstant in Bibliotheca SS. Patrum tomo 2. edit. 2. Hunc putant illum Berengosum; esse qui fuit Abbas S. Maximi Treuiris tempore Paschalis 2. Pontificis.

De Euthymio Zigabeno. 1118.

Euthymius Zigabenus Monachus tempore Alexij Comneni Imp. vt testatur initio Panopliæ, scripsit Panopliam aduersus omnes hæreses, & parte 2. tit. 23. describit errores Basilij auctoris Bogomilorum, quem Alexius Imp. comburi iussit in equestri theatro. Scripsit etiam Commentaria in omnes Psalms, & in 4. Euangelia.

De Ioanne Zonara. 1118.

Ioannes Zonaras Monachus Græcus, scripsit libros tres Annalium, quibus complexus est historiam vniuersalem ab orbe condito vsque ad exitum Alexij Comneni Imperatoris Græcorum, qui obiit anno Dom. 1118.

300 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Scriptit etiam Commentaria in Nomocanonem Photij.

De Ruperto Tuitiensi. 1119.

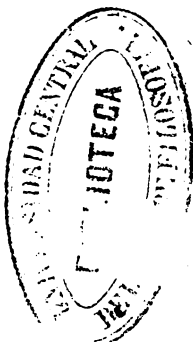
Rupertus Abbas Tuitiensis vixit tempore Palchalis secundi Pontificis & Henrici IV. dicti V. Imperatoris, circa annum Domini millesimum centesimum vndecimum : hunc enim annum ipse notat lib. 8. de diuinis officiis cap. 4. Scriptit multa opera, quorum catalogum ipse ponit in epistola dedicatoria ad Cunonem Episcopum Ratisponensem, cui dedicat libros de diuinis officiis.

Opera eius hæc sunt.

De diuinis officiis, libri	12.
In Iob Commentariolum abbreviatum,	10.
In Ioannem Euangelistam,	14.
De operibus sanctæ Trinitatis,	42.
In Apocalypsim,	12.
In duodecim Prophetas minores,	30.
De victoria Verbi,	13.
De gloria & honore filij hominis secundum Euangelium Matthæi,	8.
De glorioso Rege David exlibris Regum,	7.
In Cantica Canticorum,	7.

Obseruatio prima.

Libri de Officiis diuinis olim carebant nomine auctoris. nam, vt testatur Thomas Valdensis lib. de Sacrament. c. 47. 65. & 93. extabat suo tem-

pore liber, siue opus De diuinis officiis, ex quo
1. Vviclefus hæresiarcha mirificè triumphabat,
& Catholicos vexabat, nunc sancti Ambrosij,
nunc sancti Isidori, nunc S. Fulgentij nomine eum
librum venditans. Itaque Catholici diu libri eius
auctorem quærentes, suspicati sunt auctorem
fuisse quendam Valramum, ad quem scripsit
sanctus Anselmus librum de azymo. Hinc post-
ea Dominicus à Soto, Claudius Sanctius, Gu-
lielmus Alanus Cardinalis, & alij, auctorem er-
roris de impanatione fecerunt Valramum. Sed
reuera opus illud de diuinis officiis à Vviclefo
citatum, non est Valrami, qui nihil eiusmodi
vsquam scripsisse legitur, sed Ruperti Tuitiensis
Abbatis, de quo nunc agimus. Siquidem initium
illius operis, quod à Vviclefo citabatur apud
Vvaldensem, erat, *Ea qua per anni circulum*, &
hoc ipsum est initium librorum Ruperti de offi-
ciis diuinis. Deinde omnia, quæ citabat Vvicle-
fus ex auctore de diuinis officiis, inueniuntur ad
verbum in libro 2. de officiis diuinis cap. 2. & cap.
9. apud Rupertum. Præterea errores istius libri in-
ueniuntur etiam in libris Ruperti in Exodum, &
in Ioannem: vt planè constet eundem esse au-
ctorem omnium istorum librorum. Denique
Algerus lib. 1. de Sacramento Eucharistiæ cap.
6. dicit tempore suo exortam nouam hæresim, &
absurdissimam, de impanatione. Atqui Ruper-
tus vixit eodem sæculo, quo Algerus, & erat Al-
gero paulo senior. & hic ipse error, quem Alge-
rus notat, habetur in secundo lib. cap. 2. & cap. 9.
de officiis diuinis apud Rupertum. Atque hæc vi-
detur esse causa, vt opera Ruperti Tuitiensis alio-

302 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

qui non mala, nec indocta, iacuerint sine luce & honore in tenebris obliuionis, annis circiter quadringentis. nam nostro primùm tempore cœperunt lucem aspicere.

Observatio secunda.

Error Ruperti in eo situs est, quod existimauit, non conuerti panem in corpus Christi, dum conficitur Eucharistia, sed assumi à Verbo diuino, quemadmodum assumpta est humanitas. Id perspicuum est ex libro sexto in Ioannem, vbi Rupertus dicit, Verbum factum esse hominem non destruendo, sed assumendo humanitatem, & eodem modo in Eucharistia idem Verbum fieri panem, non destruendo, sed assumendo panem & similia habet lib. 2. in Exodum cap. 10. sed clarissimè lib. 2. de officiis diuinis cap. 2. cùm sic ait, *Nec duo corpora dicuntur, aut sunt, hoc quod de altari, & illud quod acceptum est de utero Virginis: quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus, sursum est in carne, hinc in pane.* & cap. 9. sic inquit, *Verbum Patris carni & sanguini, quem de utero Virginis assumpsit, & panis ac vino, quod de altari assumpsit, medium interueniens, unum sacrificium efficit, quod cùm in ora fidelium Sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur, & transit: partus autem Virginis cum unito sibi Verbo Patris, & in cælo & in hominibus integer permanet, & inconsumptus.* hæc ille. Vbi cùm dicit, permanere in cælo & in hominibus partum Virginis Verbo Patris unitum, intelligit permanere in hominibus per fidem, non re ipsa: statim enim subiungit, *Sed in illum, in quo fides non est, præter vi-*

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 303

scilicet species panis , & vini , nihil de sacrificio peruenit. hæc ille. Hunc errorem explicuimus, & refutauimus lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ, cap. 11. & 15.

De Algero Scolaſtico. 1130.

Algerus Scolaſticus Leodiensis, ac postea Monachus Cluniacensis, floruit circa annum Domini 1130. Scripsit varia opuscula de gratia & libero, arbitrio, & de Misericordia & Iustitia. Sed præcipuum eius opus est de corpore & sanguine Domini contra Berengarium, quod tribus libris comprehensum valde laudatur à venerabili Petro Cluniacensi. qui initio libri de sacrificio dicit, Lanfrancum scripsisse de Sacramento Eucharistiæ bene, planè, perfectè; Guitmundum melius, plenius, perfectius; Algerum optimè, plenissimè, perfectissimè. Sed tamen obseruandum est, hunc Algerum lib. 2. cap. 1. non rectè scripsisse, species Sacramentales non posse corrumpi, vel rodi à muribus, &c. quod etiam notauimus in Guitmundo, à quo id videtur Algerus accepisse. Sic etiam cap. 8. perperam citauit Algerus sanctum Augustinum, cum ait, *Unde*, vt ait Augustinus, *nec caro sine sanguine, nec sanguis sine carne ritè communicatur.* Hæc enim non sunt Augustini, sed Paschasij, in libro de corpore Domini, cap. 14. Denique cap. 10. videtur Algerus velle, esse de iure diuino, vt sacrificium Missæ celebretur in azymo: quod non est verum. alioquin Ecclesia non toleraret eos qui celebrant in fer.

304 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mentato. Hæc notare volui, non vt imminuam gloriam Algeri, qui magno zelo veritatem suæ ætate defendit: sed ne lector offendiculum incurrat in legendo opere isto, alioqui valde bono, cum sit commune mortalibus aliquando labi. Extat hoc tempus Algeri impressum Louanij cum Paschasio, Lanfranco, & Guitmundo, nec non cum iisdem in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo sexto, edit. secundæ.

De Hildeberto Turonensi. 1125.

Hildebertus Archiepiscopus Turonensis vixit tempore Honorij secundi Pontificis, ad quem epistolam scripsit. Honorius autem sedere cœpit anno Domini 1125.

Scripsit Sermones, Epistolas, & Carmina sacra, quæ extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 3. edit. 2. Ad eum vna extat Epistola sancti Bernardi, qua eum hortatur, vt Innocentium secundum, vt verum Pontificem agnoscat, & veneretur.

De sancto Bernardo. 1130.

Sanctus Bernardus Abbas Clarauallensis, vir plane Apostolicus, & non minus gloria miraculorum quàm sapientiæ splendore illustris, floruit maximè tempore Innocentij secundi Pontificis, anno Dom. 1130. sed obiit anno 1153. ætatis suæ 63. Scripsit multa opera, sed multa etiam illi tribuuntur, quæ eius non sunt. Opera quæ sine dubio sanctum Bernardum habent auctorem,

auctorem illa sunt, quæ numerantur à Gofrido eius discipulo & alumno lib. 3. vitæ ipsius cap. vltimo. Vitam enim sancti Bernardi primus scripsit eo viuentē Gulielmus Abbas sancti Theodori, vnico libro comprehensam: deinde adiecit secundum librum Bernardus Abbas Bonæval-
lis: tres vltimos addidit Gofridus Monachus Cla-
rauallensis.

Opera S. Bernardi indubitata ex Gofrido Monacho.

Homiliæ in laudem virginis Matris, siue su- per Missus est Angelus,	4.
De gradibus humilitatis,	1.
De diligendo Deo,	1.
Apologeticus ad Gulielmum Abbatem,	1.
De præcepto & dispensatione,	1.
Exhortatorius ad milites templi,	1.
De gratia & libero arbitrio,	1.
De consideratione ad Eugenium,	5.
In Cantica sermones,	86.
Epistolæ ad diuersos,	351.
Vita sancti Malachiæ Episcopi Hiberniæ.	

Opera S. Bernardi secundi ordinis, quæ habentur etiam pro indubitatis.

De Aduentu Domini serm.	7.
De Vigilia natalis Domini,	6.
De natali Domini,	6.
De Circumcisione,	3.
De Epiphania,	4.
De Dominica prima post Epiphaniam,	2.
De Conuersione S. Pauli.	2.

306 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Purificatione B. Mariæ,	3.
De Septuagesima,	2.
De Quadragesima,	7.
De S. Benedicto Abbate: (..)	1.
De Annuntiatione B. Mariæ,	3.
De Dominica Palmarum,	3.
De feria quarta pœnosa,	1.
De feria quinta, in Cœna Domini,	1.
De pascha,	4.
De octaua Paschæ,	2.
De Rogationibus,	1.
De Ascensione,	6.
De Pentecoste,	3.
De S. Ioanne Baptista,	1.
De SS. Petro & Paulo,	4.
De Daud & Golia,	1.
De septem panibus,	3.
De sancto Victore,	2.
De S. Maria Magdalena,	1.
De Assumptione B. Mariæ,	5.
De verbis, Signum magnum,	1.
De natiuitate S. Mariæ,	1.
De sancto Michael,	2.
De festo omnium Sanctorum,	5.
De sancto Malachia,	1.
De verbis Isaïæ,	5.
De sancto Martino,	1.
De sancto Clemente,	1.
In vigilia sancti Andreæ,	1.
In die sancti Andreæ,	2.
In obitu Humberti,	1.
In dedicatione Ecclesiæ,	6.
In Psalmum 90.	17.

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 307

De diuersis argumentis,	35
De altitudine cordis,	4.
De Conuerfione, ad Clericos,	1.
Sermones parui,	66.
De donis Spiritus sancti,	1.
Sententiæ sancti Bernardi.	
Declamatio in illud, Ecce nos reliquimus omnia.	

Ordo tertius operum dubiorum.

Ad fratres de monte Dei.	
Meditationes.	
De interiori domo.	
De ordine vitæ.	
De scala Claustralium.	
Formula honestæ vitæ.	
Speculum Monachorum.	
Sermones varij.	
Liber de conscientia.	
Descriptio Claræ vallis.	
Lamentatio Virginis Mariæ.	
Doctrina sancti Bernardi.	
Homilia de euntibus in Emmaus.	
De amore Dei.	
De natura & dignitate diuini amoris.	
Sermo de Passione Domini.	
Tractatus de Passione Domini.	
Rhetorica sancti Bernardi.	
De modo bene viuendi, ad sororem suam.	
De Conscientia.	
Sermones de diuersis argumentis,	13.
Super Salve Regina.	
Epistola ad quendam, qua docetur, quid à	

V ij

308 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nobis requirat Deus.

De oneribus sermones.

II.

Observatio prima.

Inter opera secundi ordinis est sermo de natiuitate B. Mariæ, qui non est, vt multi existimant, de natiuitate ex sancta Anna matre sua in hunc mundum; sed de natiuitate per dormitionem mortis, in cælum. quo modo dicuntur natalitia aliorum omnium Sanctorum. Id ex contextu facile potest intelligi, hæc enim sunt prima verba: *Fecunda Virginis amplectitur calum præsentiam, terra memoriam veneratur, &c.*

In eodem ordine est sermo breuissimus de Beata virgine, post sermonem quintum de Assumptione; sed ille ex sermonibus paruis est secundis, & inde huc sine causa translatus: & fortasse non est sancti Bernardi, cum auctor eius sermonis dicat se carere virginitate, & ex primo libro, cap. 3. vitæ sancti Bernardi probabiliter colligatur, eum virginem fuisse.

In eodem ordine inuenitur liber Sententiarum S. Bernardi, de quo libro ambigo, an sit scriptus ab ipso S. Bernardo, an ab aliquo alio, qui collegit eas sententias ex scriptis, & sermonibus eiusdem sancti viri. Video enim in iis sententiis quædam vocabula barbara, vt guerram, pro bello, & res alias leuiore, quàm vt decere videantur sanctum Bernardum: sed nihil definio.

Observatio secunda.

Intertio ordine, in quo dubia opera continentur, aliqua sunt, quæ manifestè sancti Bernardi non sunt, sed tamen graua, & vtilia sunt: alia habent suos auctores, qui in titulis prænotantur:

alia sunt inepta, & indigna, quæ tanto viro attribuantur: alia denique tam proximè accedunt ad spiritum & stylum sancti Bernardi, vt eius fœtus iudicari possint. Ac vt dicam de singulis quod sentio.

Sermo, seu liber de vita solitaria ad fratres de monte Dei, non habet stylum, sed habet spiritum sancti Bernardi, & dignissimus est, qui legatur. tribui solet hic liber Gulielmo Abbati de sancto Theodorico.

Meditationum capita sexdecim similia sunt libro superiori: non habent stylum, neque eruditionem sancti Bernardi: sed habent pietatem, & deuotionem, & vtiliter legi possunt.

Tractatus de interiori domo, non est malus, sed ad superiores duos non pertingit.

Tractatus de ordine vitæ, siue de doctrina puerorum, similis est superiori.

Scala claustralium, siue de modo orandi, non habet stylum sancti Bernardi; sed alioqui insignis libellus est, & lectu dignus.

Formula vitæ, cum annexo documento, & speculum Monachorum, vtilissima continent documenta, ac Religiosis viris planè necessaria, quamuis à stylo sancti Bernardi longe absint.

Sermones de natali Domini, qui ordine succedunt, non sunt B. Bernardi, neque eruditi: siquidem in primo sermone auctor laudat Abbatem Claraualensem, id est, sanctum Bernardum; proinde non est ipse sanctus Bernardus sermonis auctor. Idem ipse auctor dicit, nocte Natalis Domini corruisse templum pacis Romæ, quod æternum futurum sperabatur. At nascente Do-

310 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mino nondum templum illud ædificari cœptum erat. denique stylus turgidus est, sed vocabulis barbaris non caret.

Item de aliis sermonibus eiusdem auctoris iudicium fieri potest.

Inter sermones est vnus de Villico iniquitatis, cui præmittitur epistola Bernardi ad Matthæum Episcopum Albanensem, cui sermo ille transmittitur. & quidem sermo stylum sancti Bernardi non habet, sed alioqui eruditam explicationem continet. Itaque vel sanctus Bernardus solitam suam eloquentiam in hoc sermone neglexit, vel alius Bernardus est, qui sermonem istum conscripsit.

Liber de conscientia pius & utilis est; quamvis sancti Bernardi esse non videatur.

Descriptio Claræ vallis non est sancti Bernardi, sed alicuius, qui eam bene nouerat.

Lamentatio B. Virginis indigna est, quæ sancto Bernardo tribuatur, quippe quæ ineptias & falsa nonnulla continet.

Sermo de duobus discipulis euntibus in Emmaus insignis est, sed S. Bernardi stylū non habet.

Liber de amore Dei stylum potius sancti Augustini, quàm sancti Bernardi habere videtur: qui enim librum composuit, imitari voluit sanctum Augustinum in libris confessionum cum Deo colloquentem.

Liber de natura & dignitate amoris diuini, subtilis & obscurus est, nec cuius sit affirmare possum.

Sermones duo de Passione Domini, quorum prior incipit, *Iesum Nazarenum*, & posterior

longè proxilior, *Ego sum vitis vera*, docti sunt & viles; sed non videntur sancti Bernardi, si è stylo iudicium fiat.

De Rhythmis, hoc solùm dicere possum, illum qui incipit, *Iesu dulcis memoria*, longè præstare cæteris omnibus.

Liber de modo bene viuendi, qui scriptus dicitur à sancto Bernardo ad sororem suam, vtilissima documenta continet: sed neque stylum habet sancti Bernardi, neque ad sororem eius scribi potuit. Hic enim liber ad sororem Virginem, & cum Virginibus in monasterio degentem scribitur, ut peripicuum est ex cap. 21. Sanctus autem Bernardus vnicam habuit sororem, eamque primò coniugatam, deinde sanctimonialem. Vide lib. 1. vitæ sancti Bernardi cap. 1. & 6.

Liber de conscientia, de gradibus humilitatis, sermones de Cœna Domini, & cætera vsque ad finem secundi tomi, non solùm longè distant à stylo sancti Bernardi, sed etiam verisimile non est de iisdem argumentis toties sanctum Bernardum disseruisse.

De Petro Cluniacensi. 1130.

Petrus venerabilis, Abbas Cluniacensis, sancti Bernardi æqualis fuit, ut epistolæ testantur, vltro citròque missæ. Fuit nobilis Aquitanus, ac primò miles, deinde monachus. Scripsit libros duos de miraculis sui temporis.

Scripsit librum, per formam epistolæ, aduersus errores Petri de Bruis, in quo egregiè tractat, De baptismo paruulorum.

312 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De auctoritate libri Actuum Apostolorum.

De auctoritate epistolæ B. Pauli.

De auctoritate Ecclesiæ.

De auctoritate veteris testamenti.

Iterum de baptismo paruulorum.

De Basilicis, templis, & aris.

De veneratione sanctæ Crucis.

De sacrificio Missæ, & veritate transubstantiationis.

De suffragiis defunctorum.

De laudibus Dei in canticis & musicis instrumentis.

Scriptit quoque libros multos epistolarum ad diuersos, quarum nonnullas refert Card. Baronius tomo 12. Annalium.

Addit Trithemius, eum scripsisse de conuersatione Eremitica. Sed hunc librum non vidi, neque vtrum extet, scio.

De Hugone de sancto Victore. 1130.

HVgo de sancto Victore, natione Saxo, professione Monachus, æqualis fuit sancti Bernardi, vt ex epistola sancti Bernardi ad hunc ipsum Hugonem constat. Scripsit multa, quæ tribus tomis comprehenduntur in editione Veneta, anni 1588.

Primi tomi hæc sunt.

De scripturis, & scriptoribus sacris, prænotationes.

Annotationes elucidatoriæ in Pentateuchum, Indices, libros Regum, Psalmos aliquot. In Ecclesiastem homiliæ.

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 313

Annotationes elucidatoriæ in Threnos, in
Ioelēm, & Abdiam.

Annotationes elucidatoriæ allegoriarum in
totum testamentum vetus, exceptis Pro-
phetis, & libris sapientialibus.

Annotationes elucidatoriæ allegoriarum in
quatuor Euangelia.

Annotationes literales, & quæstiones in epi-
stolas S. Pauli.

Annotationes elucidatoriæ in Dionysium
Areopagitam.

Secundi Tomi hæc sunt.

Institutiones in decalogum.

Expositio in Regulam S. Augustini.

De Institutione nouitiorum.

De Claustro animæ.

De anima libri quatuor.

De medicina animæ.

De arrha animæ.

De laude Charitatis.

De modo orandi.

De fructu carnis, & spiritus.

De nuptiis carnalibus & spiritualibus libri
duo.

De vanitate mundi libri quatuor.

De meditatione libellus.

De Arcæ mysticæ descriptione.

De Arca Noë libri quatuor.

Sermones centum de variis argumentis.

Sermo de Assumptione B. Mariæ.

Tertij tomij hæc sunt.

Didascali libri septem, quorum vltimus de
Trinitate differit: reliqui sex ad artes libera-

314   *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

les pertinent.

De potestate & voluntate Dei , libellus.

De quadruplici voluntate in Christo , libellus.

De sapientia animæ Christi , libellus.

De vnione corporis & spiritus , libellus.

De verbi Dei efficacia , libellus.

Apologia de Verbo Incarnato.

De Verbo Incarnato disputationes tres.

De perpetua Virginitate B. Mariæ.

Miscellaneorū secundi codicis, libri quinque.

De filia Iephthe tractatus.

Speculum de mysteriis Ecclesiæ.

De ceremoniis, Sacramentis, & officiis Ecclesiasticis, lib. 3.

De canone mystici libaminis, libellus.

Dialogus de Sacramentis legis naturalis & scriptæ.

Summa sententiarum, septem tractatibus comprehensa, quorum est

Primus de Fide, Spe, & charitate, de Trinitate, & Incarnatione.

Secundus de creatione & statu angelicæ naturæ.

Tertius de creatione & statu humanæ naturæ.

Quartus de Sacramentis in genere, & præceptis diuinis.

Quintus de Sacramento Baptismi.

Sextus de Sacramento Confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis.

Septimus de Sacramento coniugij.

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 315

De Sacramentis Christianæ fidei libri duo.

Obſervatio.

Non pauca ſunt in operibus Hugonis, quæ non videntur germana eius opera; ſed quoniam auctor editionis Venetæ ſuis locis hæc annotavit, & mihi non licuit per anguſtias temporis omnia excutere, remitto lectores ad notas, quæ in iſtis operibus extant. Hoc ſolùm addam, extare apud Card. Baronium inſignem epiſtolam Hugonis ad Ioannem Archiepiſcopum Hiſpalenſem apoſtata à fide, tomo 12. ad annum Dom. 1136.

De Richardo de ſancto Viſtore. 1130.

Richardus de ſancto Viſtore, natione Scottus, Monachus Ordinis Canonicoꝝ regularium, Hugonis tempore claruit, & in eodem monaſterio ſancti Viſtoris ſanctiſſimè vixit. Fuit quoque ſancti Bernardi amiciffimus, ut ex libris ad eum ſcriptis perſpicuum eſt. Eius opera duobus tomis continentur.

Primi tomi opera.

De exterminatione mali, & promotione boni, tractatus 1.

De ſtatu interioris hominis, 3.

De eruditione interioris hominis, libri 3.

Beniamin minor, id eſt, de præparatione ad contemplationem.

Beniamin maior, id eſt, de gratia contemplationis, libri 5.

Allegoriæ tabernaculi fœderis, 1.

De Trinitate, 6.

De tribus appropriatis perſonis in Trinitate,

316 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

ad sanctum Bernardum,	1.
De Incarnatione Verbi, ad eundem,	1.
De Emanuele, libri	2.
Exceptionum, libri	4.
De potestate ligandi & soluendi, tract.	1.
De contemplatione plagarum in fine mundi,	1.
De Iudiciaria potestate in finali iudicio,	1.
De spiritu blasphemiarum,	1.
De gradibus caritatis,	1.
De quatuor gradibus violentiarum caritatis,	1.
De gemino Paschate,	1.
In die Paschae sermo,	1.
Declaratio difficultatum Scripturae Sanctae, ad sanctum Bernardum,	1.
Quomodo Spiritus sanctus sit amor Patris & Filii.	1.
De differentia peccati mortalis & venialis,	1.
De superexcellenti Baptismo Christi,	1.
De missione Spiritus sancti sermo,	1.
De comparatione Christi ad florem, & B. Mariæ ad virgam,	1.
Quomodo Christus ponitur in signum po- pulorum,	1.
De differentia sacrificij David & Abraham,	1.
De differentia beneficij Abraham, & B. Ma- riæ,	1.
Opera tomi secundi.	
Explanatio difficultatum ex tabernaculo fœ- deris.	
De templo Salomonis ad litteram.	
De concordia temporum, in libros Regum.	
Explanatio variorum locorum in Psalmis.	
Explanatio libri Cantici canticorum.	

De visione Ezechielis.

De templo Ezechielis.

Decisio dubiorum in Apostolo.

In Apocalypsim Ioannis libri septem.

Observatio.

Hæc omnia opera, vno excepto, quod inscribitur, *Exceptionum libri quatuor*, videntur mihi docta, & pia, & dignissima ingenio acutissimo Richardi, nequescio de eis ab ullo esse dubitatum, an sint legitima Richardi opera. De libris *Exceptionum* nonnihil ambigo, an sint eiusdem auctoris, non quod non sint libri illi eruditione varia pleni, sed quod quædam non videntur à Richardo scribi potuisse. Libro primo cap. 24. sic loquitur: *Inventores Theologiæ fuerunt apud Græcos Linus, apud Latinos Varro, & nostris temporibus Ioannes Scotus.* At cur Ioannes Scotus, inuentor Theologiæ? cur non magis Moses, aut Athanasius, aut Augustinus, aut Ioannes Damascenus? Deinde non sunt noti Ioannes Scoti, nisi duo: vnus trecentis annis ante Richardum, alter centum & amplius annis post Richardum. quis igitur ille est, de quo hic dicitur, *Et nostris temporibus Ioannes Scotus?* Eodẽ capite dicit hic auctor, inuentorem Rhetoricæ fuisse Demosthenem. Id quod est manifestè falsum. Demosthenes enim insignis orator fuit, sed ante illum fuerunt alii, vt Isocrates, Pericles, & alij; & cum ipso claruit Æschines; & eodem tempore floruit Aristoteles, qui de Rhetorica egregiè scripsit. In tertio libro cap. 7. scribit de Insulis, & Scotiam suam tantum nominat. Et cap. 80. describit ciuitates celebres totius mundi, & Lute-

318 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

tiam Parisiorum, vbi ipse degebat, ne nominat quidem, vt neque Londinum, neque Cantuariam, neque Edimburgum, neque alias Britanniae vel Scotiae Ciuitates. In quarto libro numerat Pontifices Hebraeorum, & omittit Aaron, Eleazarum, Phinees, & nonnullos alios inter praecipuos.

De Vellelmo Malmesberienſi. 1130.

Villelmus, seu Gulielmus, Monachus Anglus, dictus Bibliothecarius, & Malmesberienſis, vixit eodem tempore, quo praediti quatuor ſcriptores. Scripſit libros quinque de rebus geſtis Regum Anglorum, vſque ad Henricum primum. Itemque hſtoriae nouellae libros duos. Denique de rebus geſtis Pontificum Anglorum, libros quatuor.

De Henrico Vtidoniensſi. 1140.

Henricus Vtidoniensſis ſcripſit hſtoriam Anglicanam libris octo, vſque ad Stephani Regis obitum, id eſt, vſque ad annum 1153.

De Gratiano. 1145.

Gratianus patria Cluſinus, profeſſione Monachus ſancti Benedicti, claruit tempore Eugenij tertij Pontificis, & Conradi tertij Imperatoris ad annum Dom. 1145. Scripſit Decretum, ſiue concordiam diſcordantium canonum, opus valde laborioſum, in quo canones plurimos collegit ex ſcripturis, ex reſponſis Pontificum, ex

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 319

Conciliis, & ex Patribus. Et quamuis multi alij viri docti in hoc genere scriptionis laborauerint, vt Dionysius, Isidorus, Cresconius, Burchardus, Iuo, & si qui alij sunt: ipse tamen solus obtinuit, vt publicè in gymnasiis prælegeretur, & multorum doctissimorum virorum Commentariis illustraretur.

Scripsit hoc opus Bononiæ in monasterio sancti Felicis, ex sententia Trithemij in secundo libro de viris Illustribus Ord. sancti Benedicti, anno Dom. 1127. vel vt alii volunt, anno Dom. 1151. nisi fortè Trithemius inchoationem, alij consummationem operis annotauerint.

Porro hoc opus à mendis purgatum, & suæ integritati restitutum fuit à viris quibusdam eruditissimis auctoritate Gregorij XIII. Põntificis anno salutis 1580.

Obseruatio in Gratianum.

Gratianus id vnum habet, quod reprehendi posse videtur, quòd non habuit delectum auctorum, ex quibus decreta collegit Annotabo hinc aliqua loca per modum exempli.

Primo distinctione XVI. can. *Septuaginta*, citatur epistola sancti Athanasij Episcopi Alexandrini de canonibus Nicænis incendio consumptis, ad Marcum Papam. Sed Card. Baronius tomo 3. Annalium demonstrat, eo tempore Athanasium fuisse exulem in Galliis, & incensionem illam canonum Nicænorum contigisse diu post obitum Marci Papæ, & ipsum Marcum defunctum iam fuisse quando scribitur respondisse ad epistolam Athanasij: vt vndique nutet fundamentum harum epistolarum, & septuaginta canonum Ni-

320 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

cæni Concilii.

Secundò, distinctione 63. can. *Adrianus*, & can. *In Synodo*, ponuntur duo canones ex historia Ecclesiastica Sigeberti, quibus affirmantur inuestituræ Episcoporum concessæ Imperatoribus ab Hadriano primo, & à Leone octauo summis Pontificibus: quos confictos fuisse à Sigeberto schismatico historico probat multis argumentis Card. Baronius tomo 9. Annalium ad annum tertium Hadriano primi Pontificis. Neque obstat, quod iidem canones habentur etiam apud Iuonem in Pannomia lib. 8. cap. 135. & 136. cum tamen Iuo Sigebertum ætate præcesserit. hoc inquam non obstat: quoniam Pannomia non dicitur Iuonis, quia sit ab Iuone composita, sed quia sit ex decreto Iuonis maxima ex parte decerpta. Quod autem auctor Pannomiæ sit recentior Iuone, perspicuum est ex libro octauo, vbi multa sunt decreta Innocentij secundi Pontificis, qui fuit Iuone posterior.

Tertiò, Causa 24. quæst. 1. can. *Hæc est fides*, tribuitur iste canon sancto Hieronymo in Symbolo ad Damasum. Sed re vera desumptus est ex libello fidei Pelagij hæresiarchæ ad Innocentium primum Pontificem. Id satis constat ex sancto Augustino libro de gratia Christi cap. 30. 31. 32. & 33. vbi ponit ipsa verba huius Symboli, & dicit esse verba libelli, quem de fide sua Pelagius ad Innocentium misit.

Quartò, Causa 10. quæst. 1. can. *Quia Sacerdotes*, iste canon sumitur ex epistola sancti Hieronymi ad Damasum, de oblationibus altaris.

Sed

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 321

Sed ea epistola indigna est, quæ sancto Hieronymo tribuatur. nam inter sancti Spiritus organa numerat auctor huius epistolæ Eusebium Chronographum, quem sanctus Hieronymus Ari- num hæreticum passim appellat. Item scribens ad Damasum citat Chrysostomi Com- mentarium in Matthæum. Ateo tempore, quo Chrysostomus scripsit in Matthæum, Damasus iam ante multos annos obierat. Obiit enim Da- masus anno septimo Theodosij senioris: Chry- sostomus autem anno sequenti ordinatur Pres- byter, & incipit concionari ad populum: inter quas homilias sunt etiam illæ, quibus explicatur Euangelium sancti Matthæi. Omitto quod stylus huius Epistolæ impolitus, & barbarus cum sit, ni- hil habet simile cum stylo sancti Hieronymi.

Quintò, causa 22. can. *Nec artificioso*, citatur sanctus Augustinus in libro de conflictu virtu- tum & vitiorum, cap. 19. At is liber non potest esse S. Augustini, cum in fine eius libri commen- detur Regula S. Benedicti, qui fuit plus centum annis Augustino posterior.

Sextò, Causa 27. can. *Nubendi licentia*, iterum citatur idem liber cap. 24. qui nullo modo Au- gustini esse potest. Adde quod plurimis in locis Gratianus citat Chrysostomum pro auctore ope- ris imperfecti, & Hieronymum pro Origene.

De Petro Lombardo. 1145.

Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, eo- dem tempore floruit, quo Gratianus, & sicut iste collegit Canones, & Canonistarum quasi ma-

X

322 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

gister fuit : sic ille collegit sententias sacrorum Theologorum, & Magister sententiarum & Theologorum Scholasticorum dici meruit. Ferunt Gratianum, & Petrum Lombardum, & Petrum Comestorem germanos fratres fuisse : sed fundamento caret ea opinio. Certè in patria non conueniunt. Gratianus enim Ethruscus fuit ex Clusio Ciuitate; Magister Petrus Lombardus ex Nouaria; Petrus Comestor Gallus ex Trevis. Quæ scripserit Petrus Lombardus, ex epitaphio sepulchri eius, quod est in Ecclesia S. Marcelli Parisiis, cognosci potest : sic enim ibi legitur, *Hic iacet Magister Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, qui composuit librum Sententiarum, Glossas Psalmorum, & Epistolarum.*

Porro libri Sententiarum, quod est præcipuum opus Magistri Petri, quatuor sunt.

Primus continet sententias Patrum de Trinitate & vnitatem Dei.

Secundus de creatione Mundi, ac præcipue Angelorum & hominum, & de gratia Dei.

Tertius de Incarnatione Verbi, deque virtutibus & vitiis.

Quartus de Sacramentis, & nouissimis, id est, Resurrectione, Iudicio, &c.

Observatio.

Quamuis Petrus Lombardus Magister appelletur, tamen discipuli eius, Scholastici doctores, viri acuti & docti non omnia probant, quæ Magister docuit : notantur enim articuli viginti sex, in quibus Magister reiicitur, in additione ad Magistrum excusa typis. Nec solum opiniones eius aliquando refelluntur : sed etiam non de-

fuerunt, qui eum ad Alexandrum tertium Pontificem detulerint, hæresis nomine, quod docuisset Christum, vt hominem, non esse aliquid. Quam eius sententiam damnatam fuisse in Concilio quodam Parisiensi, iubente Alexandro Pontifice, testatur Matthæus Paris in historia Anglicana, in Henrico secundo pag. 132. quæ damnatio contigit annis nouemdecim post obitum eiusdem Petri. Non diu postea accusatus fuit à Ioachim Abbate, quod docuisset, vnam summam rem esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Sed Concilium Lateranense sub Innocentio tertio, Petri Lombardi sententiam approbavit, & contrariam Ioachimi Abbatis reprobavit.

De Ottone Frisingensi. 1145.

Otto Frisingensis Episcopus, insignis nobilitate, pietate, & doctrina fuit Henrici quarti Imperatoris nepos, Henrici quinti sororius, Conradi Regis frater vterinus, Friderici primi patruus. Initio monachus fuit Cisterciensis, ac paulo post Abbas Morimundensis, deinde Episcopus Frisingensis tandem in ipso eodem monasterio pie Deo animam reddidit anno Dom. 1159. & quoniam Gilbertum Porretanum aliquando valde laudauerat, in morte reuocauit, si quid in eius laudem dixisset, quod fidei Christianæ contrarium videri posset. Siquidem aliqui articuli in Concilio Episcoporum ab Eugenio tertio Pontifice damnati fuerant sub nomine Gilberti. Vide hæc omnia apud Radeuicum lib. 2. de gestis Friderici Imperatoris cap. 11.

324 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Scriptit Ottho Frisingensis libros septem Chronicorum, ab Orbe condito vsque ad annum Dom. 1146. quibus addidit librum octauum de fine mundi, Antichristi persecutione, Resurrectione mortuorum, iudicio finali, & gloria beatorum, ac suppliciiis damnatorum.

Scriptit præterea de gestis Friderici primi Imp. libros duos; quibus duos alios addidit Radeuicus Canonicus Frisingensis.

De Pothone Prumiensi. 1152.

POtho presbyter Prumiensis scripsit de domo Dei libros quinque, & de magna domo Sapientie librum vnum. qui libri extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 9. edit. 2. Scribere porro cœpit de domo Dei, vt manu sua ipse notatum reliquit, anno quo mortuus est rex Conradus, hoc est 1152.

De Petro Comestore. 1160.

Petrus Comestor, qui & Magister historie Scholasticæ, hoc ipso tempore floruit. dedicauit enim opus suum Vvillelmo Archiepiscopo Senonensi, cui Alexander tertius Papa commisit, vt sententiam quandam Petri Lombardi damnaveret, vt supra diximus. Scripsit historiam sacram 16. libris, qui sunt libri sacri historiales, videlicet Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Iosue, Iudices, Ruth, primus Regum, secundus Regum, tertius Regum, quartus Regum, Tobias, Ezechiel, Daniel, Iudith, Esther, Machabæorum,

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 325

Historia Evangelica, & Historia Actuum Apostolorum. Scripsit autem inferens verbis sacris multa ex Glossis, & ex prophanis auctoribus, & non raro admiscens incertas historias.

De Ecberto Abbate. 1160.

Ecbertus Bunnensis primùm canonicus, dein de monachus & abbas Schonaugiensis, multa scripsit, quæ à Trithemio commemorantur. Extant nunc sermones XIII. aduersus Catharos, eius temporis hæreticos; quibus decem illorum hæreses, ex Manichæorum erroribus petitas refutat. qui seorsim prius editi, in Auctario etiam Bibliothecæ SS. Patrum edit. 3. positi sunt.

De Theoriano. 1170.

Theorianus quidam Græcus, vir doctus, missus fuit à Manuele Imperatore ad Armenos, ut eos ab erroribus circa fidem Christianam reuocaret: quod ille egregiè præstitit anno Dom. 1170. Extat dialogus Theoriani Orthodoxi cum Generali Armenorum, in tomo quarto Bibliothecæ sanctorum Patrum, edit. secundæ, estque dialogus lectu dignus. Quamuis Genebrardus lib. 4. Chronologiæ conetur excusare Armenos ab errore Petri Gnaphei; tamen iudicent lectores, an rectè excusauerit.

326 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Arnulfo Lexouienſi. 1170.

ARnulſus Epiſcopus Lexouienſis, cuius crebra eſt mentio in hiſtoria S. Thomæ Cantuarienſis, ſcripſit epiſtolas, & alia quædam opuscula, tum proſa, tum verſu, quæ ſimul exant edita Pariſiis.

De Nicolao Clarauallenſi. 1170.

Nicolaus monachus Clarauallenſis, & S. Bernardi Abbatis ſecretarius, ſcripſit epiſtolas ad diuerſos, quæ nuper in lucem editæ ſunt in Auctario Bibliothecæ ſanctorum Patrum edit. 3.

De Hugone Etheriano. 1177.

Hugo Etherianus natione Tuſcus, vir doctus Græcè, & Latine, Conſtantinopoli degens ſcripſit valde eruditè librum de proceſſione Spiritus ſancti aduerſus errores Græcorum: quem librum ad Alexandrum tertium Pontificem miſit anno 1177: teſte Card. Baronio tomo 12. Anna-
lium, ubi epiſtolam eiſdem Alexandri ponit, qua gratias agit Hugoni. Scripſit etiam de regreſſu animarum ab inferis. vtrumque opus extat in tomo 9. Bibliothecæ SS. Patrum, edit. 2.

De Arnoldo Carnotenſi. 1177.

ARnoldus Carnotenſis, Abbas Bonæ vallis, vir admodum pius, & doctus, & ſancti

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 327

Bernardi discipulus, & amicus in primis, ad quem etiam scripsit epistolam 310. de obitu suo iam imminente. scripsit insigne opusculum de septem verbis nouissimis à Christo in Cruce prolatis. Scripsit item de laudibus Virginis Mariæ Matris Dei: quæ duo opera extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo primo edit. secundæ. Scripsit quoque secundum librum vitæ sancti Bernardi, qui habetur ad finem operum sancti Bernardi.

De Ioanne Saresberienſi. 1177.

Ioannes Saresberienſis, Episcopus Carnotensis, vixit tempore Alexandri tertij. Scripsit multa, & in iis vitam S. Thomæ Cantuariensis, Opus pœnitentiale, Obiurgationem Cleri, Polycraticum libris octo De nugis curialium, Epistolas ad diuerſos. Extant impressa anno 1513.

De Petro Bleſenſi. 1177.

Petrus Bleſenſis, Archidiaconus Bathoniensis, vixit tempore Alexandri III. Pontificis, & Henrici secundi Regis Anglorum, cui diu familiaris, & adminiſter fuit. Scripsit multa sapienter, & eloquenter. quæ nunc extant opera Ioannis Buſæi edita sunt Moguntia anno 1600. videlicet epistolæ 180.

Tractatus de transfiguratione Domini.

Tractatus de Conuerſione sancti Pauli.

Compendium in Iob.

Tractatus de Hierosolymitana peregrinatione.

X iiij

328 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Instructio fidei ad Soldanum Iconii.

Liber de confessione Sacramentali.

Liber de satisfactione à Sacerdote iniungenda.

Canō Episcopalis, siue de institutione Episcopi.

Inuectiua contra deprauatorem.

Tractatus de amicitia Christiana.

Ad hæc meminit ipse in Inuectiua aliorum operum suorum, quæ non videntur extare. Inueniuntur multæ huius Petri epistolæ in tomo 12. Annalium Card. Baronii: & instructio fidei ad Soldanum inuenitur etiam apud Matthæum Parisiensem annum Dom. 1169. sub nomine Alexandri tertij Pontificis. Pontifex enim eam direxit nomine suo, quamuis à Petro Blesensi cōscriptam.

De Petro Cellensi. 1180.

Petrus Abbas Cellensis primùm, deinde S. Regimini, ac demum Episcopus Carnotensis, scripsit varios tractatus De panibus lib. 1. De Tabernaculo Moyfis libros 2. & de Conscientia lib. 1. qui extant tomo 9. Bibliothecæ SS. Patrum. Scripsit etiam epistolas plurimas ad diuersos, quæ in libros nouem digestæ excusæ sunt Parisiis. Scripsisse & alia constat, quæ in lucem nondum prodierunt.

De Guericō Abbate. 1180.

Guericus Abbas Igniacensis, ordinis Cisterciensis, S. Bernardi olim discipulus, scripsit sermones de tempore & sanctis, qui Parisiis primùm editi sunt anno 1539. Scripsisse præ-

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 329

terea dicitur epistolas, ad diuersos. fed hæ non-
dum excusæ sunt.

De Gulielmo Tyrio. 1180.

Gulielmus Archiepiscopus Tyri viuebat an-
no Dom. 1180. quo anno Manuel Impe-
rator Græcorum obiit, vt ipse testatur libro 22.
historiæ suæ cap. 4. & 5.

Scrispsit historiã de bello sacro libris viginti
tribus, sed liber vicesimus tertius ab ipso inchoa-
tus, non absolutus fuit. Incipit ab anno Dom.
1095. & perduxit historiã vsque ad annum 1180.
sed continuauit Ioannes Heroldus additis libris
sex ad annum Domini 1521.

De Helmoldo Butsoniensi. 1180.

Helmoldus Canonicus Butsoniensis eodem
tempore scripsit historiã Henetorum,
siue Sclauorum, à Carolo Magno vsque ad an-
num Domini 1168.

De Godefrido Viterbiensi. 1186.

Godefridus Viterbiensis, Notarius Contra-
di tertij & Friderici primi Imperatorum,
scripsit Chronicum vniuersale, quod apellauit
Pantheon, fortasse quòd contineat res gestas
omnium Principum, tum Ecclesiasticorum, tum
temporalium. Principes enim Dii appellantur in
scripturis. Scripsit autem partim prosa, partim
carmine, & diuisit opus suum in partes viginti,

330 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

& dedicauit illud Vrbano tertio summo Pontifici, ad cuius Pontificatum historiam suam perduxit, id est, ab initio mundi vsque ad annum Dom. 1186.

Porro hoc ipso anno nupsit Constantia, filia Rogerij Regis Siciliae, Henrico sexto filio Friderici primi, adolescenti annorum viginti & vnius, adhuc viuente parente eius Friderico primo, vt idem Gothefridus testatur parte decima septima extrema. Ex quibus refellitur fabula de Constantia filia Rogerii, sanctimoniali, & vetula, per dispensationem Cælestini tertij nubente Henrico sexto. Cælestinus enim tertius sedere cœpit anno Dom. 1191.

De Gulielmo Neubrigensi. 1190.

Gulielmus Neubrigensis eodem tempore scripsit historiam Anglicanam libris quinque. & lib. 4. cap. 13. deplorat infelicem exitum Friderici primi, ob iniustam persecutionem factam legitimo Pontifici Alexandro tertio. Cœpit historiam suam ab anno Dom. 1066. & breuissimè pertransiit vsque ad annum 1135. quo anno se natum fuisse testatur: & ab hoc anno fusè scribit historiam gentis suæ vsque ad annum 1197.

Ab anno Dom. 1100. ad 1200. 331

De Rogerio historico. 1190.

Rogerus de Houeden insignis historicus scripsit libros duos Annalium Anglicanorum valdè diligenter, & peruenit vsque ad Ioannem Regem, qui regnare cœpit anno Dom. 1199.

De Theodoro Balsamone. 1191.

Theodorus Balsamon, Patriarcha Antiochenus, vixit tempore Xiphilini Patriarchæ Constantinopolitani, cui dedicauit suum opus. Georgius autem Xiphilinus anno 1191. sedere cœpit, teste Baronio Card. tomo 12. Annalium, ad annum 1191. Scripsit Balsamon duos libros Commentariorum, vnum in Nomocanonem Photii, alterum in Canones variorum Conciliorum, & sanctorum Patrum. Fuit autem Balsamon schismaticus, & Romanæ Ecclesiæ infensus, non minus quàm Photius. Vide Baronium loco citato.

De Ioachimo Abbate. 1195.

Ioachimus Abbas Florensis Monasterij vivebat anno 1195. Scripsit in Isaiam, & Hieremiam, & Apocalypsim, & Concordiam testamenti veteris & noui: quæ omnia extant. Circumferuntur quædam vaticinia sub eius nomine, de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fidem mereantur, aliorum sit iudicium: illud mi-

332 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

rum est, quod cū ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant : tamen curiositas hominum ad nostra vsque tempora extendere illa conatur.

Sæculum Decimum tertium ab Anno 1200. ad 1300.

De Innocentio tertio Pontifice.

INnocentius tertius Pontifex maximus federe cœpit in Apostolica sede anno 1198. & sedit vsque ad annum 1216. Vir fuit multæ pietatis & doctrinæ, nec minoris prudentiæ in Ecclesia gubernanda. Eius opera duobus tomis continentur.

In priore habentur

Sermones de tempore.

Item de Sanctis, tum proprii, tum communes.

Item de consecratione Pontificis, quatuor.

Ad hæc libri

De Elemosyna,	1.
In septem Psalmos pœnitentiales,	1.
De laude charitatis,	1.
De mysteriis Missæ,	6.
De contemptu mundi,	3.
Encomium in Christum & eius Matrem.	
Precationes de passione Christi,	3.
De Sanctorum veneratione,	3.
Hymnus in Christum & eius Matrem.	
Conciones paræneticæ ad Concilium,	2.
Acta atque decreta Concilij Lateranensis.	

In posteriore tomo sunt

Epistolarum libri duo, & Constitutionum decretalium libri quinque.

Observatio.

Qui libros edidit præmisit Innocentij tertij, ante Concilium Lateranense admonitionem, in qua dixit, Concilij illius decreta non à Concilio, sed ab ipso Innocentio post Concilium conscripta atque edita fuisse: quod inde probat, quia in capitulis quibusdam fit mentio Concilij Lateranensis iam peracti, ac præsertim in cap. 29. 33. & 41. Sed hic auctor, quicumque fuerit, omnino deceptus est, & alios nonnullos scriptores deceptit. Siquidem Concilium Lateranense, cuius fit mentio in his capitulis, non est Lateranense sub Innocentio tertio, sed sub Alexandro tertio. Atque ad hunc errorem tollendum è medio, in editione Romana Conciliorum generalium Græcè & Latine editorum, in Concilio sub Innocentio tertio notatur ad marginem, ubi sint capitula Lateranensis Concilij sub Alexandro tertio ibi citata. Itaque decreta Concilij sub Innocentio tertio edita, verè Concilij generalis sunt, & ab ipso Concilio constituta, & edita, non à solo Innocentio post Concilium.

De Gunthero. 1203.

Guntherus Monachus Parisiensis scripsit historiam Constantinopolitanam, quæ tempore suo contigit, quando videlicet Constantinopolis à Latinis capta est, & Balduinus Flander Imperator creatus: quæ historia extat apud

334 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Henricum Canisium, como quinto par. 2. antiquæ lectionis.

De Helinando. 1203.

Helinandus Monachus Gallus scripsit historiam ab orbe condito usque ad annum 1212. libris quadraginta octo; quem auctorem præcipuè sequuti sunt Vincentius Bellouacensis, & sanctus Antoninus in historia scribenda. etiam sermones & epistolas, & alia, quæ vtrum excusa extent, ignoro.

De Niceta Choniata. 1205.

Nicetas Acominatus, siue Choniates, floruit post annum 1200. Scripsit enim historiam, quæ extat Græcè & Latine, ab anno 1118. usque ad annum 1205. id est, ab imperio Io. Comneni, Alexij filij, usque ad obitum Balduini primi ex Latinis Imperatoris Constantinopolitani. Dicitur etiam scripsisse libros quinque de fide Orthodoxa, quos non vidi, sed Parisiis excusos esse accepi.

De Conrado Vrspergenſi Abbate. 1215.

Abbas Vrspergenſis, cuius nomen diu fuit incognitum, sed tandem Conradum esse innotuit, viuebat tempore Innocentii tertij Pontificis: testatur enim ipse, se anno Dom. 1202. factum Presbyterum, & anno 1207. factum esse monachum Præmonstratensem, & anno 1215.

factum esse Abbatem Vrspergenssem.

Scriptit historiam, siue Chronicum à primo Rege Assyriorum Belo, vsque ad Fridericum secundum Imperatorem, id est, vsque ad annum Dom. 1229. & Friderici Imperatoris nonum.

Obseruatio.

Necesse est hanc historiam, vel non esse vnus auctoris, vel Conradum hunc inseruisse aliqua in historia sua, ex scriptis aliorum. Siquidem anno 1102. scribit se Romæ fuisse, cùm Paschalis secundus Pontifex feria quinta in Cœna Domini publicè Imperatorem Henricum excommunicatum pronunciauit. At ipse, vt paulo antè notauimus, scribit se anno 1215. factum esse Abbatem Vrspergenssem: quæ certè non cohærent, nisi fortè factus sit Abbas cùm esset plusquam centum & quindecim annorum. Sed neque hoc dici potest; cùm ipse idem, loquens de initio Pontificatus Innocentij tertii, id est, de anno 1198. dicat, se tunc fuisse in minori ætate, & adhuc laicum: quomodo enim esse poterat in minori ætate, si plusquam centenarius erat?

Illud quoque obseruandum est, hunc auctorem, ob amorem erga Imperatores suæ nationis, non pauca contumeliosa scripsisse de Innocentio tertio & Gregorio nono, Pontificibus valde piis & doctis: alioqui autem scriptorem esse satis diligentem, & dignum qui legatur.

536 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Honorio Augustodunensi. 1220.

Honorius Augustodunensis Presbyter claruit anno Domini 1220. ex Trithemio, qui ei multa opera attribuit, quæ fortasse non extant. Extat autem excusa Basileæ anno 1544. Summa historiarum, siue Chronicum magnum. Extat etiam commentarius in libros Salomonis editus Colonia anno 1544. Extat quoque liber inscriptus Gemma animæ, qui liber solet excudi cum auctoribus, qui scripserunt de officiis diuinis. Extat denique liber de Scriptoribus Ecclesiasticis.

De S. Antonio de Padua. 1220.

Sanctus Antonius, de Padua appellatus, quia in ea ciuitate, post multa sanctitatis edita signa, obiit, & in eadem sepultus mirificè honoratur, patria fuit Vlyssiponensis, & uiuente adhuc sancto Francisco, eius ordinem ingressus, doctrina & miraculis plurimos conuertit vel ab hæresi ad rectam fidem, vel ab improbis moribus ad pœnitentiam agendam. Extant eius conciones tum de Tempore, tum de Sanctis. Migravit in cælum anno Dom. 1231. & anno sequentià Gregorio nono Pontifice inter Sanctos relatus est.

De

De S. Raymundo de penna forti. 1230.

SANCTUS Raymundus de penna forti Barcinonensis, Ordinis Prædicatorum, floruit tempore Gregorij noni, cuius iussu collegit in vnum volumen quinque libris distinctum epistolas decretales summorum Pontificum, ut ipse Gregorius Papa testatur in procemio Decretalium. Idem scripsit egregiam summam, quæ cum diu manuscripta ferretur, tandem typis mandata est. Obiit senex admodum Barcinone anno Dom. 1275. illustris vitæ sanctitate & miraculorum gloria: & nostro tempore, ac me ipso præsentē, in sanctorum numerum relatus est à Clemente octauo summo Pontifice, anno Dom. 1601.

De Gulielmo Antifiodorensi. 1240.

GULIELMUS Antifiodorensis Episcopus hoc sæculo scripsit summam Theologicam Scholastico more distinctam in libros, tractatus, capitula, & quæstiones. Vna eius sententia notari solet, ut singularis, quod videlicet merita hominum iustorum prius & principalius à fide, quam à charitate dependeant. Sic enim docet libro tertio, tractatu duodecimo, capite primo, quæstione secunda, & capite secundo quæstione prima. Et quamvis ipse fidem prædicet longe alio sensu, quam Lutherani faciant; tamen sententia eius, hoc potissimum tempore, vitanda esse videtur. Vide si placet, quæ scripsimus libro quinto de iustificatione cap. 15.

De Gulielmo Parisiensi. 1240.

Gulielmus Episcopus Parisiensis viuebat anno Dom. 1240. vt colligitur ex articulis quibusdam ab ipso hoc anno damnatis, qui habentur in additione ad libros sententiarum Petri Lombardi.

Vir fuit admodum pius, & doctus. eius opera hæc extant Venetiis excusa.

De sancta Trinitate, lib.	I.
De primo principio,	I.
De Sacramentis,	I.
Cur deus homo,	I.
Summa virtutum,	I.
Summa vitiorum,	(..)
De fide, & legibus,	I.
De animabus hominum,	I.
De bono & malo,	I.
De vniuerso,	6.
De professione nouitiorum,	I.
De dono scientiæ,	I.
De operibus virtutum,	I.
De remediis tentationum,	I.
De pluralitate beneficiorum,	I.
De claustro animæ,	I.
De Rhetorica diuina,	I.
De pœnitentia,	I.
De Dæmonibus,	I.
In Exameron,	I.
In Psalterium,	(..)
In prouerbia Salomonis,	I.
In Ecclesiastem,	I.

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 339

In Cantica Canticorum, 1.

In Euangelium Matthæi, 1.

Sermonum, 1.

Epistolarum, 1.

De collatione & pluralitate beneficiorum
Ecclesiasticorum, tractatus duo.

De Iacobo à Vitriaco. 1240.

Iacobus à Vitriaco, natione Gallus, S. R. E. Cardinalis, & Episcopus Tusculanus à Gregorio nono creatus, multis laboribus pro Ecclesia Dei perfunctus in Oriente & Occidente pie obiit anno Domini 1240. de quo multa narrat Thomas Cantipratenfis eius ferme æqualis.

Scripsit magnum volumen concionum de tempore, in quibus multus est in sacris Scripturis, citandis & exponendis.

Scripsit libros duos historię Hierosolymitanę & Occidentalis.

Item librum vnum contra Saracenos.

Item libros duos de vita B. Marię Oegniacensis, qui extant apud Surium die 23. Iunii. Denique scripsit epistolas ad diuerfos.

De S. Edmundo Cantuariensi. 1240.

Sanctus Edmundus, Archiepiscopus Cantuariensis à Gregorio nono Pontifice creatus, obiit anno Dom. 1240. & paulo post ab Innocentio IV. Pontifice in sanctos relatus fuit.

Scripsit vtilem librum, qui speculum Ecclesię dicitur; & extat in tomo quinto Bibliothecę sanctorum Patrum edit. 2.

Y 1j

De Innocentio IV. 243.

INnocentius quartus Pontifex, patria Genuensis, vir doctrina & prudentia clarus, sedere cœpit anno Dom. 1243. & obiit anno 1254. Scripsit apparatus super decretales breuem, sed eruditum. Scripsisse dicitur etiam alium librum, Nouellas, siue authenticas, appellatum, nec non librum de Pontificis auctoritate, & Imperatoris iuribus, contra Petrum de Vineis. Sed hos duos posterioribus libros ego non vidi.

De Alexandro de Hales. 1245.

Alexander Halensis, natione Anglus, Ordinis sancti Francisci, vir doctissimus, & sanctorum Bonauenturæ & Thomæ Aquinatis præceptor, scripsit iussu Innocentij Papæ quarti summam Theologiæ egregiam & copiosissimam, quæ notissima est. Scripsit post illam in tota Biblia: nec non summam virtutum. Obiit anno Dom. 1245. vt testatur Petrus Rodulfus à Tossiniano in historia Seraphica.

De Hugone de S. Caro. 1245.

Hugo de sancto Caro, natione Burgundus, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis sanctæ Sabinæ, ab Innocentio quarto Pontifice creatus fuit anno Domini 1244. & piè ac sanctè obiit anno 1264.

Ab' anno Dom. 1200. ad 1300. 341

Scriptit Commentaria breuia in vniuersa sacra Biblia.

Scriptit etiam seorsim in Psalmos : quamuis omnino non constet, an Commentaria illa in Psalmos sint huius Hugonis, an Alexandri Halensis.

Idem Hugo excogitauit concordantias Bibliorum, teste sancto Antonino 3. par. summæ historialis tit. 19. cap. 5. §. 2. & per homines à se selectos opus laboriosissimum perfecit : cui operi, vt facile est inuentis addere, posteriorum industria multa addidit.

De Humberto, quinto Generali Prædicatorum. 1245.

FRATER Humbertus, patria Viennensis, natione Gallus, quintus Generalis Ordinis Prædicatorum, æqualis fuit Hugonis, quem etiam traxit ad Ordinem S. Dominici. Scriptit multa vtilia, & valdè pia, videlicet

Expositionem Regulæ sancti Augustini.

Librum de septem gradibus contemplationis.

Librum de votis essentialibus religiosorum.

Librum de eruditione Concionatorum.

Alium de officiis Ordinis Prædicatorum, à Generali vsque ad Ianitorem.

Alium de vitis primorum Patrum sui Ordinis.

Denique Sermones multos valdè vtilis, qui nuper, id est anno 1603. recusati sunt Venetiis.

De Matthæo Parisiensi. 1245.

MATTHÆUS Paris, siue potius Parisiensis, (sic enim vocatur in ipso eius libro, & in indice
Y iij

342 *De Scriptoribus Ecclesiasticis.*

libri) fuit monachus Albanensis in Anglia tempore Henrici tertii Regis Anglorum. Scripsit historiam Anglicanam à Vvillielmo primo vsque ad annum tricesimum quintum Henrici tertii, id est, ab anno Dom. 1067. vsque ad annum 1250. & hoc ipso anno habentur hæc verba, *Hic terminatur fratris Matthæi Parisiensis Monachi S. Albani Chronica.* & ibidem insinuaturs eius mors. Continuuauit autem aliquis alius vsque ad obitum Henrici tertii, id est, ad annum Dom. 1273.

Obseruatio.

Hæc historia multa habet scitu digna, præsertim de rebus Ecclesiasticis, de Concilio Lugdunensi, de dissidio inter Ecclesiam & imperium. Sed quoniam edita est ab hæreticis Tigurinis, caute legenda est: non pauca enim leguntur, tum in ipso libro, tum in notis marginalibus, quæ videntur addita ab hæreticis, ad inuidiam conflandam Ecclesiæ Romanæ.

De Martino Polono. 1250.

Martinus Polonus natione, Monachus professione, Archiepiscopus dignitate, & Pœnitentiarius Innocentii quarti Pontificis, scripsit Chronicum, in quo breuiter res gestas Pontificum & Imperatorum persequitur vsque ad sua tempora, id est, vsque ad Honorium quartum, qui sedere cœpit ad annum Dom. 1285. quem auctorem in hoc meo libro non posuisssem, nisi citaretur ab historicis Magdeburgensibus, atque ab aliis hæreticis. fuit enim Martinus vir simplex, & fabellas pro historiis obrudit: qualis in pri-

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 343

mis est illa de Ioanne Papa femina. Quod enim Magdeburgenses dicunt, hanc narrationem de Ioanne femina haberi apud Marianum Scotum, & Sigebertum, qui Martinum Polonum præcæferunt, falsum est, vt ostendi in lib. 3. de summo Pontifice cap. 24. Nam in impressis codicibus Mariani & Sigeberti irrepsit hæc fabula ex Martini Poloni libro : sed in antiquis manuscriptis non habetur.

De Vincentio Bellouacensi. 1250.

Vincentius Bellouacensis, ex Ordine Prædicatorum, vixit tempore Innocentij quarti Pontificis. Scripsit opera laboriosissima, ac præsertim quatuor specula, Doctrinale, Historiale, Naturale, & morale.

Doctrinale speculum continet lib. 17. & tractat de omnibus scientiis à Grammatica vsque ad Theologiam.

Historiale speculum tradit historias ab initio mundi vsque ad annum Domini 1244. sed continuauit aliquis alius vsque ad annum Domini 1494.

Naturale speculum continet libros 32. & tractat de rebus omnibus, herbis, auibus &c. & in vltimo libro de locis & temporibus, & sua tempora dicit fuisse anno Dom. 1250.

Morale speculum continet libros tres, diuisos in Partes & distinctiones, & tractat de passionibus animi, de legibus, de gratia, de vitiis & virtutibus copiosissimè. Obiit autem anno Dom. 1256. teste Antonio Senesi in Bibliotheca Ordinis

Y iij

344 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Prædicatorum, qui Vaszum testem adducit.

De speculo morali vide infra, vbi de S. Thomæ scriptis differimus.

De Henrico Card. Episcopo Ostiensi. 1261.

Henricus natione Gallus hortatu Alexandri Papæ quarti scripsit in Epistolas decretales accuratam expositionem. Scripsit celebrem Summam multa eruditione canonica plenam. Hic ab Urbano Papa quarto Card. Episcopus Ostiensis creatus, vixit vsque ad annum Dom. 1281.

De Guidone Papa. 1265.

Guido Grossus, patria Narbonensis, qui postea fuit Clemens Papa quartus, dum in minoribus esset, scripsit plurima ad Ius ciuile pertinentia, cuius iuris consultissimus erat. Scripsit etiam in primum & secundum Decretalium. Obiit anno Dom. 1268. piè & sanctè, vt semper vixerat.

De Roberto Sorbona. 1265.

Robertus Sorbona tempore sancti Ludouici Regis Francorum, vir multæ doctrinæ & pietatis, quique Collegium Sobonæ toto orbe celeberrimum Parisiis instituisse dicitur, scripsit opuscula nonnulla, vt de Conscientia, De Confessione, De Itinere ad Paradisum, quæ extant tomo quinto Bibliothecæ sanctorum Patrum editionis secundæ.

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 345

De Alberto Magno. 1265.

Albertus ob sapientiam singularem cognomento Magnus, natione Sueuus, professione Religiosus Ordinis S. Dominici dignitate Episcopus Ratisponensis, ad quam dignitatem ab Urbano quarto Pontifice assumptus fuit. scripsit plurima opera, tum Philosophica, tum Theologica. ac omissis Philosophicis, extat Summa Theologiæ, sed imperfecta.

Commentaria in libros sententiarum.

Commentaria in 12. Prophetas minores.

Commentaria in quatuor Euangelia.

De quatuor coëvis, liber vnus.

De virtutibus, liber vnus.

De adhærendo Deo, liber vnus.

Compendium Theologiæ veritatis, lib. 7.

Enchiridion de veris perfectisque virtutibus.

Multo plura tribuuntur Alberto à venerabili Patre F. Antonio Senensi, in Bibliotheca Prædicatorum & alijs, quæ an extent ignoro. Obiit autem Magnus Albertus anno Dom. 1280.

Observatio.

Inscribuntur libri duo vnus de mirabilibus, & alter de secretis mulierum, Magno Alberto. Sed vterque liber indignus est, qui tanto viro tribuatur. nam supersticiosa quædam continent, & multa vana.

De Thoma Cantipratensi. 1265.

Thomas Cantipratensis, quem alij Gulielmum, alii Henricum appellarunt, fuit natione Brabantinus, professione Religiosus. S. Dominici, dignitate Episcopus suffraganeus Episcopi Cameracensis, auditor Alberti Magni, ut ipse in opere suo testatur, libro secundo, cap. ultimo, num. 50. condiscipulus S. Thomæ Aquinatis, quem nobilem adolescentem vocat lib. 1. cap. 20. num. 10. Scripsit utilissimum opus de proprietatibus apum duobus libris comprehensum, in quo sub figura apum multa scribit de officio Prælatorum, & subditorum; & miracula, atque exempla sui temporis verè, fidelitèrque describit. Editum est hoc opus Duaci anno 1567. cum annotationibus, & vita auctoris.

Scripsit præterea idem auctor vitam B. Christianæ mirabilis, quæ extat apud Surium, mense Iunio, die vicesimo tertio, & vitam sanctæ Ludgardis, quæ extat apud eundem, mense eodem, die sexto decimo: & addidit vnum librum ad vitam sanctæ Mariæ de Oegnies. Scripsit autem magno labore, & longo tempore, librum de natura rerum, cuius ipse meminit in præfatione libri de proprietatibus apum. Sed hoc opus tam laboriosum non videtur extare. Dicitur denique hic idem auctor in gratiam sancti Thomæ vertisse Aristotelem è Græco idiomate in Latinum. de qua re consulat lector vitam huius auctoris præpositam libris de proprietatibus apum.

De S. Thoma Aquinate. 1265.

SANCTUS Thomas Aquinas, natione Italus, patria Neapolitanus, professione Religiosus Ordinis Prædicatorum, illustris genere, sed illustrior sanctitate & sapientia, natus est anno Domini 1224. & obiit anno 1274. quo anno obiit etiam sanctus Bonaventura eius amicissimus, sed hic mense Martio, ille mense Iulio.

Eius opera, ut sanctus Hieronymus de sancto Cypriano scripsit, Sole sunt clariora, ut superuacaneum videatur eorum indicem texere. Describam eorum indicem ex Romana editione, quæ iussu Pij quinti Pontificis maximi confecta censetur omnium optima. Tomi sunt septemdecim.

Primus tomus continet vitam B. Thomæ, & Commentaria in libros Perihermenias, & Posteriorum analyticorum.

Secundus tomus continet Commentaria in libros octo Physicorum, in lib. 4. de cælo & mundo, in lib. 2. de generatione.

Tertius tomus continet Commentaria in libros 4. Meteororum, in lib. de anima & in parua naturalia.

Quartus tomus continet Commentaria in lib. 12. Metaphysicorum, Tractatum de ente & essentia, cum Commentariis Card. Caietani, & Expositionem in librum de causis.

Quintus tomus continet Commentaria in libros 10. Ethicorum, & in libros 8. Politicorum.

348 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Sextus tomus continet Commentaria in primum & secundum sententiarum.

Septimus tomus continet Commentaria in tertium, & quartum sententiarum.

Octauus tomus continet Quaestiones disputatas, & Quodlibeta.

Nonus tomus continet Summam contra gentiles, cum Commentariis Francisci Ferrariensis.

Decimus tomus continet Primam partem summæ Theologiæ cum Commentariis Card. Caietani, & expositionem S. Dionysii de diuinis nominibus.

Vndecimus tomus continet Primam secundæ, & Secundam secundæ, cum Commentariis Card. Caietani.

Duodecimus tomus continet Tertiam partem cum Commentariis Card. Caietani.

Tertiusdecimus tomus continet Commentarium in Iob, in primam quinquagenam Psalmorum, in Cantica Canticorum, in Isaiam, in Hieremiam, & Threnos.

Quartusdecimus tomus continet Commentaria in Matthæum, & in Ioannem.

Quintusdecimus tomus continet Auream catenam ex Patribus contextam in quatuor Euangelia.

Sextusdecimus tomus continet Commentaria in omnes epistolas sancti Pauli, & sermones de tempore & de Sanctis.

Septimusdecimus tomus continet septuaginta tria opuscula, & Scriptum secundum in quatuor libros sententiarum, ad Annibaldum Cardinalem.

Observatio prima in opera sancti Thomæ.

Præter libros in editione Romana numeratos, feruntur sub nomine sancti Thomæ Commentaria in Genesim, & in libros Machabæorum, & in septem Epistolas canonicas. Sed Commentarium in Genesim à sancto Antonino tertia parte summæ historialis tit. 18. cap. 10. reicitur ut spurium. Scribit quidem Antonius Senensis in Bibliotheca Ordinis Prædicatorum à Sancto Antonino reiici Commentarium in Genesim, quod tunc extabat, non illud quod nuper inuentum & editum est. Sed cum ego Commentarium neutrum viderim, non possum de hac re ferre iudicium. de Commentario in libros Machabæorum Lutetiæ excuso, non habeo quod dicam, quia Commentarium illud non vidi. Commentaria verò in epistolas canonicas videntur mihi erudita, & digna ingenio sancti Thomæ, præsertim cum in iis cernatur stylus, & modus procedendi sancti Thomæ. Neque obstat quod in editione Romana hoc opus non recensetur. Siquidem eo tempore hoc opus nusquam inueniebatur, & primum in lucem prodit Antuerpiæ anno 1592.

Observatio secunda.

Ex opusculis, quæ sancto Thomæ tribuuntur, aliqua sunt, quæ non est certum esse germana eius opera; quæ quia in editione Romana notata sunt diuersitate Characteris, de illis nihil dicam. In aliis vnum est, quod inscribitur de

Regimine Principum ad Regem Cypri : quod mihi multis de causis suspectum semper fuit. Primum, quia lib. 3. cap. 20. scribit auctor huius operis suo tempore accidisse, ut Adolfus Imperator Rodulfo, & Albertus Adolfo succederet. At sanctus Thomas obiit anno 1274. Adolfus autem Rodulfo successit anno 1292. & Albertus Adolfo anno 1299. posset quidem fieri, ut ista verba ex margine annotata ab aliquo posteriore in textum irreperint : sed oratio continuata non videtur admittere istam responsionem. Deinde lib. 3. cap. 10. non semel vocat iste auctor summum Pontificem Christi successorem. quod improprie dictum esse nemo nescit, qui Christum Pontificem æternum esse nouit, cui nemo succedit, sed omnes ministrant : at sanctus Thomas ita improprie loqui non solet. Præterea iste auctor stylum habet à stylo sancti Thomæ valde diuersum. hic enim pressè & breuiter scribit, & multa paucis complectitur : ille contra verbis abundat, & pauca multis explicat. Adde quod hic auctor non pauca leuia profert de nominibus magistratuum lib. 3. cap. 22. & lib. 4. cap. 26. quæ sancto Thomæ numquam excidissent. quæ causæ fortasse fuerunt, ut in editione Louanienfi anni 1562. libri isti de regimine Principum inter opuscula sancto Thomæ adscripta non inueniantur. Adde vltimò, cum sanctus Thomas scripsit septem libros de eruditione Principum, planè vtilissimos, qui habentur inter opuscula Romæ edita, non videbatur necessarium, ut scriberet etiam de regimine Principum.

Obseruatio tertia.

Mirum est valde, quod magna pars Primæ secundæ, & Secundæ secundæ inueniantur iisdem verbis in primo & tertio libro Speculi moralis Vincentij Bellouacensis. & quidem non videtur Vincentius potuisse Speculum suum morale conficere ex doctrina & verbis sancti Thomæ, cum ipse obierit anno Domini 1256. vt testatur Antonius Senensis ex Vasæo, in Bibliotheca Patrum Prædicatorum; & S. Thomas obierit anno Dom. 1274. & in extrema ætate summam Theologiæ confecerit. Sed neque est vlllo modo credibile sanctum Thomam Summæ suæ partem secundam, eamque nobilissimam, ex alio scriptore hausisse. In his angustiis nihil mihi occurrit, nisi speculum illud morale fortasse non esse Vincentij Bellouacensis, sed alicuius auctoris posterioris, qui fortasse Vincentius etiam diceretur, quique secundam partem sancti Thomæ in compendium redigere voluerit. Id quod videtur posse confirmari ex eo quod speculum morale grauius multo esse videtur, quam sint Speculum doctrinale, naturale, & historicale, quæ tria sine vlllo dubio sunt Vincentij Bellouacensis.

De sancto Bonauentura. 1265.

SANCTUS Bonauentura natione Italus, patria Balneoregiensis, Ordinis sancti Francisci Minister Generalis, ac postea Albanensis Episcopus & Cardinalis à Gregorio decimo creatus, non in feriis Pentecostes, & in Lugdunensi Concilio, vt multi scribunt, sed ante Concilium, &

352 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

fortè in quatuor temporibus Decembris anni 1273. Nam in ipso Concilio Lugdunensi, quod Romæ nuper est editum, inuenitur sanctus Bonaventura Cardinalis residere cum cæteris in prima sessione. prima autem sessio celebrata est anno 1274. die 7. Maii, triduo ante Ascensionis festum. Vir fuit sanctissimus, & doctissimus, & multa scripsit, quæ Romæ edita sunt iussu Sixti V. Pontificis, in octo tomos distributa.

Primo Tomo continentur, Principium sacræ Scripturæ, Expositio in Exameron, id est, sermones viginti tres in diuersa loca Exameron ex ore, dicentis ab auditoribus excerpta. Expositio item in Psalterium, In Ecclesiastem, In Sapientiam, In Lamentationes Hieremiæ Prophetæ.

Secundo Tomo continentur, Expositio in caput sextum Matthæi, Expositio in Euangelium sancti Lucæ, Postilla in Euangelium sancti Ioannis, & Collationes in eundem.

Tertio Tomo continentur, Sermones de tempore, & de Sanctis.

Quarto Tomo continentur, Commentaria in primum & secundum librum Magistri Sententiarum.

Quinto Tomo continentur, Commentaria in tertium & quartum librum Sententiarum.

Sexto Tomo continentur prima & secunda pars opusculorum; videlicet prima pars, quæ est De reductione artium ad Theologiam.

Breuiiloquium.

Centiloquium.

Pharetra.

Declaratio terminorum Theologiæ.

Principium

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 353

Principium compendiosum in libros Sententiarum.

Quatuor libri Sententiarum carmine digesti.

De quatuor virtutibus Cardinalibus.

De septem donis Spiritus sancti.

De tribus ternariis peccatorum.

De resurrectione ad gratiam.

Dietæ salutis.

De Ecclesiastica hierarchia.

Secunda pars.

Soliloquium.

De meditatione vitæ Domini nostri Iesu Christi.

Libellus meditationum.

De septem gradibus contemplationis.

De quinque festiuitatibus pueri Iesu.

Officium de passione Dominica.

De sancta Cruce laudatio.

Lignum Vitæ.

Speculum de laudibus B. Mariæ.

De Corona Beatæ Mariæ.

De compassione eiusdem.

Philomela passioni Domini aptata per septem horas.

De septem verbis Domini in cruce.

Psalterium B. Mariæ maius.

Psalterium eiusdem minus.

In Salutationem Angelicam.

In Salve Regina.

**In septimo Tomo continetur pars tertia
opusculorum, quæ est**

De institutione vitæ Christianæ.

De regimine animæ.

Z

354 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Speculum animi.

De decem præceptis.

De gradibus virtutum.

Itinerarium mentis in Deum.

De septem itineribus æternitatis.

Stimulus diuini amoris.

Paruum bonum, sine incendium amoris.

Amatorium.

Exercitiorum spiritualium libellus.

Fascicularius.

Viginti quinque memorialia.

Confessionale.

De ratione confitendi.

De puritate conscientię.

De præparatione Sacerdotis ad Missam.

Expositio Missę.

De sex alis Cherubim.

De sex alis Seraphim.

**Octauo Tomo continetur pars quarta
opusculorum, quę est**

De triplici statu Religiosorum.

Speculum disciplinę propter nouitios.

Viginti passus Nouitiorum.

In regulam Nouitiorum.

De processu Religionis.

De contemptu Sęculi.

De reformatione mentis.

Alphabetum paruum boni Monachi.

De perfectione vitę ad Sorores.

Declaratio Regulę Minorum.

Quęstiones circa eandem Regulam.

Quare ad Fratres Minores prædicent, &c.

De paupertate Christi.

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 355

Quod Christus & Apostoli nudis pedibus
incedebant.

Apologia Euangelicæ paupertatis.

Contra calumniatorem Regulæ Franciscanæ.

Apologeticus in eos, qui ordini Minorum
aduersantur.

De non frequentandis quæstionibus.

Collationum libellus ad Fratres.

De reformandis Fratribus, ad ministros Pro-
uinciales.

Appendix continet Compendiū Theologiæ.

De essentia, inuisibilitate, & immensitate Dei.

Demystica Theologia.

Obiit vir sanctus, Deo & hominibus amabilis
valdè, anno Domini 1274. Mense Iulio, die
quintadecima, quæ erat Dominica, sub auroram,
in Concilio Lugdunensi, vt in ipso Concilio le-
gitur.

De Petro Tarantasiensi. 1265.

Petrus Tarantasiensis, Ordinis sancti Domi-
nici, Cardinalis Ostiensis, à Gregorio deci-
mo Pontifice cum sancto Bonauentura creatus,
ipsi Gregorio succedens, & Innocentius Quin-
tus appellatus, quinto mense obiit, anno Domi-
ni 1276.

Scriptit in quatuor libros Sententiarum. dici-
tur etiam scripsisse in Pentateuchum, in Psal-
mos, in Euangelium Lucæ, & in epistolas sancti
Pauli; & denique Compendium Theologiæ. Non
defuerunt, qui plusquam centum propositiones
eius reprehenderent; sed iussu Ioannis Vercel-

Z ij

356 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Ensis Magistri generalis Ordinis Prædicatorum à sancto Thoma defensæ sunt, vt ex opusculo eius perspicuum est.

De Henrico Sterone. 1265.

Henricus Stero Monachus Chronicum scripsit ab anno primo Frederici primi, vsque ad Rodulfum Abspurgium, id est, ab anno Domini 1152. vsque ad annum 1273. vide Henricum Canisium tomo 1. antiquæ lectionis.

De Valrico Argentinensi. 1280.

Valricus de Argentina, Ordinis Prædicatorum, & Alberti Magni auditor, scripsit in libros quatuor Magistri Sententiarum: & summam Theologiæ, ac librum de anima. claruit anno Domini 1280.

De Ruperto de Russia. 1280.

Rupertus, siue Robertus de Russia, Ordinis Minorum, claruit eodem tempore, & circa annum Domini 1280. scripsit Commentaria in quatuor libros Sententiarum: Expositionem Regulæ sancti Francisci, & librum de anima.

De Gulielmo Durante. 1280.

Gulielmus Durantes, dictus Speculator, natione Vasco, Episcopus Mimarenfis, iureconsultus insignis, scripsit Speculum in ~~tra~~ ^{tra} ~~vola~~ ^{vola}.

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 357
mina distinctum, ad Cardinalem Othobonum,
qui fuit postea Hadrianus Papa quintus. Scripsit
etiam Rationale diuinorum officiorum libris octo.
& repertorium iuris. & Commentaria in Ca-
nones Concilii Lugdunensis. Viuebat tempore
Nicolai III. Pontificis anno Domini 1280.

De Guidone Archidiacono. 1283.

GVido Bafius, Archidiaconus Bononiensis,
scripsit Commentarium in Decretum Gra-
tiani, quod Rosarium appellauit. Scripsit etiam
in epistolas Decretales. elaruit anno 1283.

De Aegidia Romano. 1290.

AEgidius Romanus ex nobili familia Co-
lumnensium, Ordinis sancti Augustini.
Prior generalis, ac postea Archiepiscopus Bitu-
ricensis, sancti Thomæ auditor & eius doctrinæ
defensor acerrimus, plurima scripsit tum Philoso-
phica, tum Theologica; sed magna ex parte non
extant, nisi manuscripta in variis Bibliothecis.
Quæ extant Theologica impressa, hæc sunt.

In primum & secundum Sententiarum Com-
mentaria.

In Exameron libri duo.

In Cantica Canticorum lectiones nouem-
decim.

In epistolam ad Romanos lectiones.

In cap. *Firmiter*, & in cap. *Martha* expositio.

In Orationem Dominicam, & Salutationem
Angelicam explanatio.

Z iij

358 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Tractatus de corpore Christi, de distinctione articulorum Fidei, & de arca Noe.

Theoremata de Sacramento altaris, & de corpore Christi.

Tractatus de renuntiatione Papæ.

Libellus scriptus occasione Clerici minus sufficienter ad Subdiaconatum promoti.

Quomodo Reges possint bona Regni Ecclesiis elargiri.

De Regimine Principum libri tres.

Quodlibeta.

Tractatus contra exemptos.

De diuina influentia in beatos.

De laudibus diuinæ sapientiæ.

De defectu malorum culpæ.

De prædestinatione, præscientia, paradiso, & inferno.

De peccato Originali.

Castigatorium in corruptorium librorum Thomæ Aquinatis.

Extat etiam manuscriptus liber, quem ego vidi,

De potestate Ecclesiastica.

Ex philosophicis hæc habetur typis mādāta.

In Metaphysicam Aristotelis expositio.

In eiusdem libros de anima.

In eiusdem libros de generatione.

In eiusdem libros priores Analyticos.

In eiusdem libros Rhetoricorum.

De materia cæli.

De formatione corporis humani.

Super auctorem libri de causis.

De esse & essentia.

De motu Angelorum.

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 359

De mensura Angelorum.

De cognitione Angelorum.

Sed hi tres postremi tractatus possunt inter opera Theologica numerari. Floruit hic auctor circa annum Domini 1290.

Observatio.

Opusculum in orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, & tractatus de corpore Christi, non sunt omnino certa opera Ægidij. Solet citari liber in quartum Sententiarum nomine Ægidij, vt etiam liber de intellectu possibili contra Auerroem, & de gradibus formarum: sed vtrum ij libri extent ignoro.

De Raymundo Lullo. 1290.

Raymundus Lullus ex insula Maiorica, vixit tempore Philippi Pulchri Regis Francorum circa annum Domini 1290. Scripsit lingua sua vulgari multa opera, quorum aliqua versa sunt in linguam Latinam, vt Ars magna & parua. Hunc Raymundum Eimericus in Directorio Inquisitorum, scribit accusatum fuisse ad Gregorium XI. Papam, vel potius accusata fuisse scripta eius, quod continerent plusquam trecentos errores. & Bernardus de Lutzemburgo Raymundum hunc ponit in Catalogo hæreticorum. Contrà autem non desunt, qui eundem Raymundum colant, vt sanctum Martyrem, & vocent Doctorem illuminatum, & scripta eius orthodoxa esse confirment: de qua re editus est liber anno 1604. cum hac inscriptione, *Sententia definitiua in fauorem Lullianæ doctrine in-*

Z iiij

360 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
ris ordine, & Apostolica auctoritate lata, & in
veritatis triumphum, neque gloriosa vindicationis
memoriam, denuo impressa, & principalibus re-
scriptis munita. Quid in hac controuersia tenen-
dum sit, nondum videtur esse definitum ab Apo-
stolica Sede, cum tam Directorium Eimerici,
quàm liber illi oppositus, publicè & sine prohibi-
tione legatur.

De Richardo de Media villa. 1290.

Richardus de Media villa, natione Anglus,
Ordinis sancti Francisci scripsit in libros
quatuor Sententiarum dilucida Commentaria,
in quibus sancti Thomæ doctrinam imitari vi-
sus est.

Scripsit etiam in quatuor Euangelia, & in Re-
gulam Fratrum Minorum, & contra Petrum
Ioannem librum vnum. Dicitur etiam scripsisse
de Conceptione B. Virginis, & in epistolas san-
cti Pauli, & de ordine iudiciorum. quod an ita sit,
non mihi constat.

De Henrico Gandauensi. 1290.

Henicus à Gandauo, natione Belga, Archi-
diaconus Tornacensis, vir doctissimus,
scripsit egregium opus Quodlibetorum. Item
summam quæstionum ordinariorum. Item de Vir-
ginitate & Pœnitentia. Denique etiam Com-
mentaria in libros Physicorum & Metaphysico-
rum Aristotelis, librum De viris illustribus. Obiit
anno Domini 1296.

Ab anno Dom. 1200. ad 1300. 361

De Ioanne Parisensi. 1296.

Ioannes Parisiensis, Ordinis Prædicatorum, claruit circa annum 1296. Scripsit in quatuor libros Sententiarum, & Quodlibeta varia : sed præcipue de potestate Regia & Papali. & quoniam incidit in tempora turbulenta ob discordiam inter Bonifacium VIII. Pontificem, & Philippum Pulchrum Regem Gallorum, & ipse Parisius agebat & docebat, videtur propensior fuisse erga Regem, quam erga Pontificem.

De Dino Mugellano. 1299.

Dinus Mugellanus scripsit in titulum *De regulis iuris* in Sexto. claruit tempore Bonifacii Papæ VIII. anno 1299.

Sæculum decimum quartum ab anno 1300. ad 1400.

De Ioanne Duns Scoti.

Ioannes Duns Scotus, Ordinis Minorum, vir fuit acutissimo ingenio præditus: & cum docuisset primùm Oxonii, deinde Parisius, immatura morte idem extremum obiisse dicitur anno Domini 1308. Scripsit hæc.

Scriptum Oxoniense in quatuor libros Sententiarum.

Scriptum Parisiense in eosdem libros.

Librum Quodlibetorum.

362 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Librum Collationum Parisiensium.

Librum de primo principio rerum.

Librum Theorematum.

Librum de cognitione Dei.

Tetragrammata quædam.

Sermones de tempore & de Sanctis.

Commentaria in Genesim, in Euangelia, &
in Epistolas, valdè obscura.

Item in Philosophicis.

Scrpsit Quæstiones in Porphyrium, item in
Aristotelis prædicamenta, Perihermenias, Pri-
ora, Posteriora, Elenchos, de anima, Metaphysica,
& Physica.

De Augustino Anconitano. 1301.

Augustinus Triumphus, patria Anconitanus,
professione religiosus sancti Augustini, vir
pius & doctus, floruit ad initium anni 1300. sed
obiit anno 1328. cùm esset annorum octoginta
quinque, vt ex inscriptione sepulchri ipsius con-
stat, quod habetur Neapoli in Ecclesia Fratrum
Eremitarum sancti Augustini. Scripsit egregiam
summam de potestate Ecclesiæ, quæ extat Romæ
edita anno 1584. Scripsit etiam Commentarium
in Canticum Beatæ Virginis Mariæ, quod extat
Romæ excusum anno 1590. Scripsit plurima alia,
tum in sanctam scripturam, tum in Magistrum
Sententiarum, tum etiam in Aristotelem, & ser-
mones ac tractatus varios, qui extare dicuntur
in Bibliotheca Vaticana.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 363

De Barlaamo. 1303.

Barlaamus Episcopus Hieracensis, vixit circa annum Domini 1303. & scripsit Epistolas multas ad Græcos de vnione cum Ecclesia Romana, quas edidit Henricus Canisius num. 6. antiquæ lectionis.

De Siffrido. 1305.

Siffridus Presbyter Misnensis eodem tempore scripsit epitomem historiarum libris duobus comprehensam, ab anno Domini 458. vsque annum Domini 1307. Extat hoc opus impressum cum aliis historicis Germaniæ.

De Nicephoro Callisto. 1305.

Nicephorus Callistus historicus Græcus, vixit tempore Andronici senioris Imperatoris cui dedicauit historiam suam: proinde vixit post annum Domini 1300. Historia, quæ nunc extat, Nicephori Callisti, continetur libris octodecim, & incipit à natiuitate Christi, ac desinit in annum eiusdem 625. Credibile autem est, multo plures ab eo libros scriptos fuisse, sed periisse,

Porrò in historia huius auctoris, vt Græci & schismatici, non mirum videri debet, si inueniantur errores proprii Græcorum, vt de processione Spiritus sancti à solo patre, in ipsa præfatione. Magis mirum est, inueniri non paucos errores

364 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
in rebus historicis, vt ex Annalibus Card. Baro-
nij constat

De Eberardo. 1305.

Eberardus Archidiaconus Ratisponensis scripsit Chronicum ab anno 1273. vsque ad annum 1305. Vide Henricum Canisium primo tomo. antiquæ lectionis.

De Idiota.

Idiota, nomine proprio ex humilitate suppresso, scripsit libros quinque Contemplationum valde pios & eruditos. Item regulas duodecim vite Christianæ, breues Annotationes in Psalmum quintum decimum, Libellum contemplationum de B. V. Maria, qui libri extant in Bibliotheca sanctorum Patrum tomo 11. edit. 2. quando floruerit ignoramus. Ego in prima editione secutus aliorum iudicium posui hunc Auctorem ad initium anni 900. Sed postea legens diligentius eius scripta, animaduerti illum esse multo posteriorem. Nam in proœmio libelli de B. V. citat verba sancti Bernardi ex sermone 2. super Missus est Angelus, & in lib. v. contemplationum cap. 7. dicit suo tempore Ecclesiam fuisse redactam ferè ad angulum Occidentalem. & cap. 11. vtitur phrasibus scholasticorum, & in lib. de B. V. cap. 2. & 6. disputat de conceptione immaculatæ B. M. quæ quæstio post Scoti tempora maximè inuoluit.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 365

De Petro Aureolo. 1317.

Petrus Aureolus Ordinis Minorum, ex Provincia Aquitanie Archiepiscopus Aquensis, floruit anno Dom. 1317. & multa scripsisse dicitur: sed Commentarium in primum librum sententiarum, idque solum Romæ impressum, vidi, anno 1596.

Citatur multa ex Aureolo apud Ioannem Capreolum, sed ea typis mandata non extant.

De Antonio Andrea. 1317.

Antonius Andrea, natione Aragonius, Ord. sancti Francisci, Scoti discipulus, scripsit in quatuor libros Sententiarum: quod scriptum editum est Venetiis anno 1578.

De Durando à sancto Portiano. 1320.

Durandus à sancto Portiano, natione Gallus, Ordinis Prædicatorum, & Episcopus Meldensis, Theologus insignis, scripsit in quatuor libros Magistri sententiarum Commentaria satis dilucida, in quibus quamvis nonnulla scripserit, quæ à communi Doctorum sententia abhorrent, quædam etiam ab Ecclesia improbata sunt, ipse tamen in præfatione commentarii sui in Magistrum, disertis verbis asseruit ad Ecclesiam Catholicam Romanam pertinere iudicium de doctrina, seque omnia sua scripta eiusdem Ecclesiæ censuræ submittere.

366 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Scriptit etiam librum egregium de origine iurisdictionum. Floruit circa annum Domini 1320.

De Herueo Natali. 1320.

Herueus Natalis Brito, Ordinis Prædicatorum Magister generalis, & Durandi æqualis, ac Theologus doctissimus, scripsit in Epistolas sancti Pauli, quod opus habetur inter opera sancti Anselmi, vt suprâ diximus.

Scriptit etiam in quatuor libros Magistri sententiarum.

Item scripsit tractatum de potestate Papæ.

Alium de Sacramentis.

Alium de Christi & Apostolorum paupertate.

Alium de vtraque potestate, Papali & Regali.

Alium de beatitudine.

Item scripsit Quodlibeta.

Item librum aduersus Durandum, in iis, in quibus à sancto Thoma dissentit.

Et seorsim librum de vnitatem formarum contra eundem.

Nec non libros aliquot contra Henricum à Gandauo.

Et multa alia philosophica scripsit.

De materia cæli.

De æternitate mundi.

De voluntate.

De secundis intentionibus.

Denique scripsit de Verbo.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 367

De motu Angeli.

De relationibus.

Obiit anno Domini 1325.

De Francisco Mayrone. 1320.

FRANCISCUS Mayronis, natione Scotus, professione Religiosus Ordinis sancti Francisci, Scoti discipulus, vixit tempore Ioannis vigesimi secundi Papæ, anno Domini. 1320.

Scriptis Commentaria in libros quatuor Magistri sententiarum:

Item Quodlibeta.

Formalitates.

De primo principio.

De expositione diuinorum nominum.

Et de vniuatione.

Quæ omnia simul edita sunt Venetiis anno 1520. & 1556.

Scriptis præterea Quadragesimale, & Sermones de Sanctis.

Item de paupertate Christi & Apostolorum.

De virtutibus & vitiis capitalibus.

De articulis fidei.

De Baptismo.

De humilitate.

De Indulgentiis.

De corpore Christi.

De Angelis.

De suffragiis defunctorum.

De pœnitentia.

De ieiunio.

De ultimo iudicio.

368 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De septem donis Spiritus sancti.

Quæ omnia iam olim impressa fuerunt Basileæ.

De Gulielmo Ockam. 1320.

Gulielmus Ockam natione Anglus, Ordinis Minorum, Scoti discipulus, & æqualis Francisci Mayronis, vir doctus, sed fautor Ludouici imperatoris quarti nimis ardens, ob quam causam in aliquos errores lapsus meruit ut in Indice librorum prohibitorum eius nomen poneretur.

Scripsit in quatuor libros Magistri sententiarum.

Librum Quodlibetorum.

De fautoribus hæreticorum.

De Sacramento Altaris.

Compendium Theologiæ.

De actibus hierarchicis.

De ingressu scientiarum.

De paupertate Apostolorum.

De potestate Pontificum & Imperatorum.

Opus nonaginta dierum, & Dialogos, quæ duo opera, cum aliis contra Ioannem XXII. scriptis, in terdicta sunt in indice librorum prohibitorum.

De Monaldo. 1320.

Monaldus Dalmata, Ordinis Minorum, & postea Archiepiscopus Beneuenti, scripsit summam Iuris Canonici, quæ aurea dicitur, & impressa fuit Lugduni anno Domini 1516.

Scripsit etiam quæstiones in quatuor libros sententiarum, & sermones. Obiit anno Domini 1332.

martyrio

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 369
martyrio coronatus apud Saracenos, vt testatur
Antonius Posseuinus in apparatu sacro, tomo
secundo.

De Nicolao Lirano. 1320.

Nicolaus Liranus ex Iudaismo conuersus ad
fidem Christianam, & Ordine Minorum
assumpto, scripsit Commentarium, siue Postillam
in vniuersa Biblia: quod opus notissimum est; &
recognitum impressum est Lugduni anno 1590.

Scripsit præterea librum de corpore Christi,
Sermones de tempore, & de Sanctis.

Librum contra Iudæos.

Commentaria in quatuor libros sententia-
rum.

Quæstiones veteris & noui Testamenti.

Tractatum de visione Dei.

Expositionem decem præceptorum

Tractatum de idoneo ministrante & susci-
piente Sacramentum altaris. Obiisse dici-
tur anno Domini 1349.

De Pelagio Aluaro. 1320.

Pelagius Aluarus, natione Hispanus, Reli-
giosus Ordinis Minorum, & Episcopus Syl-
uentis, vixit tempore Ioannis XXII. Pontificis,
circa annum Domini 1320. cuius Pontificis defen-
sor acerrimus fuit.

Scripsit insigne opus De planctu Ecclesiæ.

Apologiam contra Gulielmum Ocham.

Speculum Regum.

Aa

370 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
Et in libros Magistri sententiarum.

De Nicephoro Gregora.

Nicephorus Gregoras, historicus Græcus, vivebat anno Domini 1344. ut ex fine operis illius intelligi potest.

Scriptis libros undecim de rebus Imperij Orientalis, ab eo tempore, quo Imperium Orientale devenit in potestatem Latinorum, & perduxit historiam usque ad obitum Andronici junioris, id est, ab anno 1200. usque ad annum Domini 1344.

De Petro Paludano. 1330.

Petrus Paludanus, natione Burgundus, Ord. sancti Dominici, Patriarcha Hierosolymitanus, vir pius & doctus, claruisse dicitur anno Domini 1330. tametsi alij eum posteriorem faciant, sed nulli eum collocant ante annum Domini 1300. nec post annum 1400.

Scriptis in quatuor libros Magistri sententiarum: sed non extant, quod sciam, Commentaria eius, nisi in tertium & quartum librum.

Scriptis etiam tractatum egregium de causa immediata Ecclesiasticæ potestatis.

Scriptis quoque sermones de tempore, qui editi sunt Antuerpiæ anno 1571. Multa alia scripsisse fertur, quæ non extant typis excusa.

De Ioanne Villano. 1330.

IOannes Villanus, historicus Florentinus, vixit tempore Ioannis XXII. Pontificis, & successorum eius Benedicti XII. & Clementis VI. & obiit anno 1348.

Scriptit historiam vniuersalem temporis sui satis accuratè, quamuis etiam leuiter attigerit priora tempora, ab erectione turris Babyloniz, vsque ad sua tempora.

Scriptit autem idiomate Italico, & totam historiam libris duodecim comprehensam perduxit ad annum Domini 1348.

Quamuis autem propositum eius fuerit scribere historiam ciuitatis Florentiæ: tamen multa commemorat vtilia de rebus Ecclesiasticis, quæ ab alijs minus fideliter narrata fuisse inueniuntur.

De Guidone Carmelita. 1330.

GVido natione Catalanus, Prior generalis Ordinis Carmelitani, ac postea Episcopus Maioricensis, scripsit ingens volumen de omnibus hæresibus, quod extat impressum Parisiis. Multa alia scripsisse fertur, quæ ad manus meas non peruenerunt. Claruit anno 1330.

De Petro Bertrando. 1329.

Petrus Bertrandus Episcopus Aduensis, & Cardinalis, disputauit coram Rege Francorum.
Aa ij

372 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Philippo VI. de iurisdictione Ecclesiastica. quæ disputatio extat in Bibliotheca sanctorum Patrum tom. 4. Scripsit multa responsa, & librum de Origine Iurisdictionis, qui liber extat tum in tom. 4. Bibliothecæ sanctorum Patrum, tum etiam seorsum impressus cum aliis tractatibus.

De Stefano Astensi. 1330.

Astelanus Astensis scripsit summam Casuum conscientię libris octo, quæ typis mandata fuit Venetiis. Viuebat anno Domini 1330.

De Adamo Goddam. 1330.

Adamus, Goddamus, Anglus, scripsit Commentaria in quatuor libros sententiarum, quæ edita fuerunt Parisiis anno 1512. Viuebat auctor anno 1330.

De Landulfo Carthusiano. 1330.

Landulfus, siue Ludolfus, natione Saxo, professione Carthusianus, vir valdè pius, scripsit historiam vitæ Domini nostri Iesu Christi ex Euangeliiis depromptam. Scripsit etiam Commentaria in Psalmos, iuxta sensum præcipuè spirituales. claruit circa annum Domini 1330.

De Lupoldo Bambergensi. 1330.

Lvpoldus Bambergensis, vir eruditus, æqualis Landulfi Carthusiani, scripsit librum de

Ab anno Dom. 1300 ad 1400. 373

iuribus Imperij, in quo multa admiscet ad historiam Ecclesiasticam vtilia.

De Ioanne Andrea. 1330.

Ioannes Andreas Bononiensis, Iureconsultus doctissimus, floruit tempore Ioannis XXII. Papæ, sed obiit anno 1348. Scripsit in quinque libros decretalium, quod opus Nouellas appellauit. Scripsit etiam Glossas in Sextum, & Clementinas. addidit quoque ad speculum Gulielmi Durantis.

De Bartholomæo Pisanò. 1335.

Bartholomæus Pisanus, Ordinis Prædicatorum edidit summam, quæ dicitur Pisanella: quam imitatus est Angelus de Clauasio.

De Ioanne Calderino. 1340.

Ioannes Calderinus Bononiensis, filius adoptiuus Ioannis Andreæ scripsit in libros Decretalium.

Item Consilia, & Decisiones.

De Ioanne de Baccone. 1340.

Ioannes de Baccone Anglus, & Ordinis Carmelitarum Prior Prouincialis, Theologus & Philosophus doctissimus, floruit tempore Clementis VI. Pontificis, & obiisse dicitur anno 1346. Scripsit Commentaria in quatuor libros Magistri

Aa iij

374 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
sententiarum , Compendium legis Christi , &
Quodlibeta : quæ typis excusa extant. Alia per-
multa scripsisse dicitur , quæ non vidi.

De Alberico. 1341.

Albericus Roxiatus Bergomensis, scripsit in
sextum Decretalium.

De Simone de Cassia. 1340.

Simon de Cassia natione Hernicus , Religiosus
Ordinis sancti Augustini , admodum pius , vixit
eodem tempore quo Ioannes de Baccone , &
obiit Florentiæ anno Domini 1348.

Scripsit libros quindecim de rebus gestis Do-
mini Saluatoris.

Scripsit etiam librum de Speculo Crucis.

Librum epistolarum ad diuersos.

Scripsit quoque lingua Italica libros duos de
vita Christiana , & expositionem Symboli
Apostolici.

De Henrico Susone.

Henricus Suso natione Germanus , Ordinis
sancti Dominici , vir fuit piissimus & deuo-
tissimus.

Scripsit Horologium sapientiæ.

Librum de nouem rupibus.

Meditationes de Passione Domini , & alia

Vixit anno 1340.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 375

De Roberto Holkoth. 1349.

Robertus Holkoth, natione Anglus, professione Dominicanus, scripsit in librum sapientiæ lectiones 213.

Item lectionem in Cantica Canticorum : & in septem priora capita Ecclesiastici.

Scripsit etiam Commentaria in quatuor libros Magistri sententiarum, & alia quædam. Floruit circa annum Dom. 1349.

De Thoma Argentinensi 1350.

Thomas de Argentina natione Germanus, Ordinis sancti Augustini Prior generalis, vixit tempore Clementis VI. & Innocentij VI. & obiit Viennæ anno 1357.

Scripsit Commentaria in Magistri sententiarum libros.

Scripsit etiam questionum è sacris Scripturis solutiones.

Sermones, & Epistolas, & librum Meditationum.

De Nicolao Cabasila. 1350.

Nicolaus Cabasilas Græcus, vixit tempore Io. Cantacuzeni Imperatoris, vel potius Tyranni. fuit vir valde doctus, & Archiepiscopus Theſſalonicenſis, ſed ſchiſmaticus. Scripsit tomos ſex de vita in Chriſto, qui Latine impreſſi ſunt Ingolſtadii. Extant etiam libri de tribus Sacra-

Aa iiij

376 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

mentis, Baptismo, Vnctione, & Eucharistia, impressi ibidem. Extat explicatio Liturgiæ apud Bignæum in Bibliotheca Patrum tomo 6. edit. 2. ex qua caput 26. & 30. omnino expungenda essent, vel cautissimè legenda.

Denique præter alia multa, scripsit de processione Spiritus sancti contra Latinos, vbi se hostem Ecclesiæ apertè demonstrat. Sed hunc librum impressum non vidi.

De Gregorio Ariminensi. 1350.

Gregorius Ariminensis, æqualis fuit Thomæ Argentinensis, & eiusdem Ordinis S. Augustini Prior generalis.

Scripsit Commentarium in primum & secundum librum Magistri sententiarum.

Scripsit etiam in Epistolas S. Pauli, & in epistolam S. Iacobi.

De Richardo Armachano. 1350.

Richardus Radulfus, Archiepiscopus Armachanus, vixit tempore Innocentij VI. Pontificis, & obiit anno 1359.

Scripsit libros nouemdecim aduersus errores Armenorum.

Scripsit etiam librum aduersus Religiosos mendicantes pro Parochis. Dicitur etiam scripsisse in libros quatuor sententiarum: necnon libros de paupertate, & de intentionibus Iudæorum, & sermones aliquot.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 377

Obſeruatio.

Hic auctor cautè valdè legendus eſt, præſertim libro 10. contra Armenos cap. 4. & cap. 23. & 24. & lib. 11. cap. 4. & ſermone primo & 4. in quibus locis multos errores habet de poteſtate Preſbyterorum, de paupertate Chriſti, & de ſtatu Religioſorum mendicantium. Conſulat lector Thomam Valdenſem, qui errores Armachani, & Io. Vvicleſi, qui ab Armachano aliqua accepit, diligenter refutat. conſulat etiam, ſi placet, quæ nos ſcripſimus lib. de Monachis cap. 45. & 46.

De Franciſco Petrarcha. 1350.

FRanciſcus Petrarcha, patria Florentinus, Archidiaconus Parmenſis, & Canonicus Patavinus, luſit aliquando elegantiffimis verſibus Italicis amores ſuos erga Lauram, ſeu veros, ſeu conſictos, vt haberet materiam exerendæ Muſæ. ſed pœnitentia ductus, & tempus in cantuunculis illis conſumptum defleuit, & in ſolitudine poſitus vitam Chriſtiano & pio homine dignam egit, & multa opera grauia, atque vtilia ſcripſit, ac tandem piè ſanctèque obiit anho Domini 1374. ætatis ſuæ 70.

Eius opera quatuor tomis continentur.

In primo tomo hæc habentur.

De remediis vtriuſque fortunæ, libri 2.

De vita ſolitaria, 2.

De otio Religioſorum, 2.

De vera ſapientia, dialogi 2.

De contemptu mundi, dialogi 3.

Septem Pſalmi pœnitentiales, ad imitatio-

378 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

nem Daudis.

De Rep. optimè administranda, lib. 1.

De officio & virtutibus Imperatoris, lib. 1.

Rerum memorabilium, libri 4.

Epitome vitarum virorum Illustrium.

De pacificanda Italia Exhortatio.

Ad veteres Rom. Reip. defensores Oratio.

De libertate capessenda, hortatoria ad Nicolaum Laurentium.

De obedientia & fide vxoria.

De auaritia vitanda.

Itinerarium Syriacum.

In tomo secundo hæc sunt.

Epistolarum familiarum, libri 8.

Epistolarum ad quosdam ex veteribus illustres. 1.

Epistolarum sine titulo, 1.

Epistolarum de rebus senilibus, 16.

Epistolarum variarum, 1.

De sui ipsius & multorum ignorantia, 1.

Gallianonymi in Petrarcham inuectiua.

Apologia Petrarchæ contra Gallum.

In medicum quendam inuectiuarum libri 4.

In tertio tomo sunt

Epistolæ octo de laurea sumenda.

Priuilegium receptæ laureæ.

Eclogæ duodecim.

Africa, siue de bello punico, carminum lib. 9.

Epistolarum carmine scriptarum, 9.

Testamentum Petrarchæ,

In quarto tomo sunt carmina Italica.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 379

De Nicolao Gorram. 1350.

Nicolaus de Gorram, natione Gallus, Ordinis Prædicatorum, viuebat anno Domini 1350.

Scripsit Commentaria in Pentateuchum,

In Psalmos,

In Cantica,

In Ecclesiastem,

In Ecclesiasticum,

Item in Hieremiam,

In Euangelia,

In Epistolas S. Pauli,

In Epistolas canonicas.

In Apocalypsim.

Denique etiam in libros sententiarum Magistri.

De Alfonso Vargas.

Alfonsus Vargas Hispanus, Archiepiscopus Hispalensis, obiit anno 1359. Scripsit in primum sententiarum, & in libros de Anima: quæ impressa sunt Venetiis anno 1566.

De Ioanne Taulero. 1350.

Ioannes Taulerus, natione Germanus, Ordinis sancti Dominici, concionator insignis, & pûssimus, scripsit

Sermones de perfectione vitæ interioris.

Traætatus de viribus.

Epistolas ad diuersos.

380 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Cantica spiritualia.

De nouem gradibus Christianæ perfectionis.

Speculum & exemplar Domini nostri Iesu Christi.

Exercitia de vita & passione Christi.

Vixit circa annum Domini 1350.

Porro hunc virum, vt suspectum circa fidem, contempsit Ioannes Echius; sed egregiè eum defendit Ludouicus Blosius.

De Manuele Caleca. 1375.

Manuel Caleca Græcus vir, doctus, scripsit librum contra errores Græcorum pro Latinis, quem vertit in Latinum idioma Ambrosius Camaldulensis iussu Martini quinti Pontificis, & eum in libros quatuor partitus est. Vixisse videtur hic auctor post schisma Urbani VI. & Clementis VII. & ante schisma Eugenij IV. & Felicis V. nam libro IV. sui operis scribit Romanam Ecclesiam suo tempore gubernatam fuisse à duobus Pontificibus. Vbi videtur loqui de schismate illo diuturno Urbani VI. & Clementis VII. siquidem in eodem libro meminit Concilij Lugdunensis sub Gregorio X. A tempore autem illius Concilij non fuit schisma celebre, nisi schisma Urbani & Clementis. quod enim excitauit Ludouicus Imper. inter Ioannem XXI. & Nicolaum V. breuissimum fuit. Itaque falsum est; quod quidam dicunt interfuisse Calecam in Concilio sub Gregorio X.

Ab anno Dom. 1300. ad 1400. 381

De Henrico de Hassia. 1380.

Henricus de Hassia Carthusianus, scripsit
In Magistrum sententiarum.

In Genesim.

In Exodum.

In Prouerbia Salomonis.

In Apocalypsim S. Ioannis.

Dialogum inter Episcopum & Presbyterum.

Sermones varios.

Regulas ad discernendum peccatum lethale
à veniali.

De obitu eius variant scriptores. Alij volunt
obiisse anno 1317. alij 1397. alij 1428.

De Ioanne Rusbrochio. 1380.

Ioannes Rusbrochius, natione Belga, Prior
Monasterij Vallis Viridis, vir diuinæ contem-
plationi addictissimus, scripsit lingua sua patria,
varia opera, quæ in Latinam linguam conuersa
edita sunt Colonix anno Domini 1552.

Sunt autem hæc.

Summa totius vitæ spiritualis.

Speculum salutis æternæ.

Commentaria in tabernaculum Moïsis.

Tractatus de præcipuis virtutibus.

Liber de fide & iudicio.

De quatuor tentationibus.

De septem custodiis.

De septem gradibus amoris.

De nuptiis spiritualibus, libri

3.

382 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Viuebat hic auctor anno Domini 1390.

Hunc etiam Doctorem carpsit Io. Gerson, & defendit Dionysius Carthusianus. Id enim accidere solet iis, qui scribunt de mystica Theologia, ut eorum dicta ab aliis reprehendantur, ab aliis laudentur, quia non eodem modo ab omnibus accipiuntur.

De Marsilio ab Ingen. 1390.

Marsilius ab Ingen, obiit anno Domini 1396. sepultus in templo suburbano sancti Petri Heidelbergæ. Scripsit autem Cōmentaria in quatuor libros Sententiarum non inutilia, & in Academia Heidelbergensi Doctor & Rector fuit.

De Baldo. 1390.

Baldus Vbalus, natione Italus, patria Perusinus, celeberrimus Iureconsultus, ac Bartoliquondam auditor, scripsit præter ea, quæ ad ius ciuile pertinent,

Commentaria in libros Decretalium.

Obiit anno Domini 1420.

Sæculum Decimum quintum ab Anno
1400. ad 1500.

De Petro Ancharano. 1410.

Petrus de Ancharano Bononiensis, Baldi auditor, floruit anno 1410. Scripsit in libros Decretales, & in Clementinas, & Consilia.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 383

De Antonio de Butrio. 1410.

Antonius de Butrio Bononiensis, æqualis Petri de Ancharano, scripsit in Decretales, & Clementinas, & Repertorium Iuris Canonici.

De Ioanne Capreolo. 1410.

Ioannes Capreolus, Tolosanus, Ordinis Prædicatorum, sancti Thomæ doctrinæ defensor egregius, scripsit Commentaria in quatuor libros Magistri sententiarum, in quibus sancti Thomæ doctrinam ex ipso sancto Thoma explicat, & obiectiones eorum, qui illam opugnarunt, optimè dissolvit. Viuebat anno Domini 1410.

De S. Vincentio. 1410.

Sanctus Vincentius Ferrerius Valentinus, Ordinis Prædicatorum, vir Apostolicus, obiit anno Domini 1418. Prædicavit multis in locis verbum Dei cum summa vtilitate populorum, Deo cooperante, & sermones eius confirmante sequentibus signis. Extant sub eius nomine tres tomī vtilissimorum concionum. quæ etsi fortè ab eius discipulis scriptæ sint, tamen doctrinam eius continent.

Scripsit ipse tractatum de vita spiritali, breuem, sed plenum optima institutione.

Scripsit etiam epistolas varias.

In catalogum Sanctorum relatus est à Callisto tertio summo Pontifice.

De Francisco Zabarella. 1410.

Franciscus Zabarella, patria Patauinus, Archiepiscopus Florentiæ, & Cardinalis creatus à Ioanne XXIII. Papa. obiit anno 1417.

Scriptit in Decretales, & in Clementinas.

Scriptit etiam Concilia, & repetitiones varias.

Necnon de horis Canonicis.

Sed occasione longissimi schismatis scripsit etiam librum de schismate, in quo sunt aliqua corrigenda: quare in Indice librorum prohibitorum liber eius de schismate cum prætationibus, Argentinæ impressus ab hæreticis prohibitus est, donec corrigatur.

De Petro ab Alliaco. 1410.

Petrus ab Alliaco, Episcopus Cameracensis, & Cardinalis creatus à Ioanne XXIII. anno 1411. obiit sub Martino V. anno 1426.

Scriptit in quatuor libros sententiarum.

Item de laude Scripturæ, & Ecclesiæ stabilitate.

Quæstiones in Hexameron.

Paraphrasim in Psalmos.

Meditationes in Psalmos 30. & 41.

In principium Euangelij secundum Marcum.

In orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam.

In

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 385

In Cantica B. Mariæ, & Zachariæ, & Simeonis.

Speculum considerationis.

Compendium contemplationis.

De spirituali scala.

De Sacramentis.

De legibus, & sectis.

De electione summi Pontificis.

De exercitio spirituali.

De Concilio Generali.

De duodecim honoribus sancti Ioseph.

Sermones, & epistolas.

De concordia Theologiæ cum Astrologia & historia.

De anima, & accidentibus eius.

Quæstiones in sphaeram Io. de Sacrobosco.

Tractatum in libros Meteororum.

Scriptit quoque vitam sancti Petri Cælestini, grauitè & piè, & renunciationem Pontificatus ab ipso factam laudat, & defendit contra detractores. Neque verum est, quod aliqui dicunt, hanc vitam non esse scriptam à Petro de Alliaco Episcopo, & Cardinale, sed à quodam alio Petro de Alliaco Gymnasii Nauarrici Archididascalo. hoc, inquam, non esse verum, perspicue constat ex præfatione ad ipsam vitam, ubi se auctor Episcopum nominat. Vnum est, in quo reprehenditur hic auctor, quod videlicet sensisse videatur, Christi Natiuitatem prænosci potuisse ex gene-
thiacis obseruationibus, atque ad hoc adduxerit apparitionem stellæ, quæ apparuit Magis. de qua re vide Sixtum Senensem lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotatione 15. & 81. & lib 6. annotat. 10.

B b

De Ioanne Gersone. 1420.

IOannes Gerson, Gallus, Cancellarius Parisiensis, vir doctus & pius, obiit, anno Domini 1429. Multa opera scripsit, quæ tribus tomis edita sunt Argentorati anno 1488. quibus addita est quarta pars. Sed quia, ut plurimum, opuscula sunt parua, & in maximo numero, piguit ea describere. Tribui solet huic auctori præclarissimum opusculum de imitatione Christi, quatuor libris distinctum. Sed quia non numeratur inter opera Gersonis, nec in Catalogo, quem scripsit frater ipsius Gersonis, nec in tomis editis Argentorati; meritò dubitatum est, an illud sit Gersonis. Imò communiter iam illud opus adscribitur Thomæ de Kempis, viro admodum pio. Sed valde probabile est, auctorem illius opusculi esse Ioannem quendam Abbatem de Gersen, siue de Gessen, ut habet inscriptio vetustissima huius libri, in codice manuscripto, qui asservatur in Monasterio Arounensi, quod olim fuit Monachorum sancti Benedicti, & nunc est domus nouitiorum Societatis Iesu. Et hinc apparet, hoc opus tributum fuisse Ioanni Gersoni propter similitudinem nominis: quia verus auctor erat Ioannes de Gersen: & tamen quia non inueniebatur hoc opus inter opera Ioannis Gersonis Cancellarij Parisiensis, tributum fuisse Thomæ de Kempis ob similitudinem aliquam styli. His accedit quod sanctus Bonauentura, qui fuit ducentis circiter annis antiquior Ioanne Gersone, & Thoma de Kempis, citat ex hoc auctore partem capitis vltimi libri primi

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 387

ad verbum, & dicit illa esse verba deuoti cuiusdam libelli de imitatione Christi. Vide in tom. secundo opusculorum sancti Bonauenturæ collationis septimæ ex lib. collationum habitarum in conuentu Tolosano. Sed cuiuscumque sit, opusculum est vtilissimum, & iure in tota Ecclesia summo omnium consensu receptum, & frequentatum, & in omnes linguas conuersum. Ego certè ab adolescentia, & vsque in senectam hoc opusculum sæpissimè volui, & reuolui, & semper mihi nouum apparuit, & nunc etiam mirificè cordi meo sapit.

De Thoma Valdensi. 1420.

Thomas Valdensis, Anglus, Ordinis Carmelitarum Prior Prouincialis, floruit tempore Martini V. Pontificis, cui opus suum dedicauit, & obiit Rotomagi in Gallia anno 1430.

Scripsit opus egregium, quod inscripsit Doctrinale fidei antiquæ tribus tomis distinctum.

In primo tomo disputatur contra hæreticos Vviclefitas, & Hussitas, de Deo, de Christo, de Petro, de Ecclesia, de Religiosis.

In secundo de Sacramentis, contra eosdem.

In tertio de Sacramentalibus contra eosdem.

Dicitur etiam scripsisse in multos libros diuinæ scripturæ, & in. Magistrum sententiarum Commentaria, & varios tractatus: sed ego non vidi, nisi tomos illos tres doctrinales fidei antiquæ: nec scio an alia extent typis excusa.

388 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Augustino de Roma. 1430.

Avgustinus de Roma, Episcopus Nazare-
nus, Ordinis sancti Augustini, scripsit
In primum librum sententiarum.
Item in omnes Epistolas sancti Pauli.
In epistolas canonicas.
In Apocalypsim.
Scripsit etiam de peccato originali.
De libero arbitrio.
De potestate Papæ.
De Sacramento diuinitatis Iesu Christi &
Ecclesiæ.
De Christo capite, & eius inclyto princi-
patu.
De Charitate Christi circa electos, & de eius
infinito amore.
Sed hæc tria opera prohibita inueniuntur in
Indice librorum prohibitorum donec expurgen-
tur. Obiit anno Domini 1445.

De Ioanne de Imola. 1430.

Ioannes de Imola Iureconsultus celebris, scri-
psit super tres libros Decretalium: super Sex-
tum, & Clementinas. Obiit anno Dom. 1436.

De Paulo Burgenfi. 1430.

Paulus de sancta Maria, relictæ Iudaica sectæ,
in qua natus erat, Episcopus Burgenfis crea-
tus, scripsit additiones ad postillam Nicolai Li-

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 389
rani, quæ extant in ipso Lirano. Scripsit etiam
Scrutinium scripturarum libris duobus. Viuebat
anno 1430.

De Ioanne Archidiacono. 1430.

IOannes de Anania, Archidiaconus Bono-
niensis, scripsit Commentaria in Decretales.
Scripsit etiam volumen Conciliorum. Obiit an-
no Domini 1455.

De Io. Raguseo. 1438.

IOannes Ragusæus, Ordinis Prædicatorum,
in Basileensi Concilio orationem habuit doctis-
simam per octo dies de communione sub vtra-
que specie contra Hussitas, quæ extat apud Hen-
ricum Canisium tomo tertio antiquæ lectionis
vbi etiam multa habentur alia de hæresibus Bo-
hemorum.

De Henrico Kalteisen.

HENRICUS Kalteisen, ordinis sancti Dominici.
in eodem Concilio Basileensi disputauit
contra Hussitas de libera prædicatione Verbi Dei,
per tres dies & disputatio, siue oratio, extat apud
Henricum Canisium tom. 4. part. 2. antiquæ
lectionis.

B b iij

De S. Bernardino Senensi. 1438.

SANCTUS Bernardinus, patria Senensis, professione Franciscanus, vir doctrina, & miraculis clarus, vniuersam Italiam sacris concionibus illustrauit.

Obiit Aquilæ, vbi corpus eius integrum inuifitur, anno Domini 1443. & à Nicolao quinto summo Pontifice in sanctos relatus est anno 1450.

Scriptis sermones de tempore.

Sermones de Sanctis.

Sermones contra Iudæos.

Scriptis etiam in Apocalypsim.

De Euangelio æterno.

De Christiana Religione.

De Conceptione B. Mariæ Virg.

De passione Domini.

De virtutibus & vitis.

De fructibus Eleemosynæ.

De triplici statu animæ.

De triplici amore Magorum.

De sacrificio Abraham.

De veritate.

De amore Dei & animæ.

De Spiritu sancto.

De casibus proprietatis.

Officium nominis Iesu.

De mundana prosperitate.

De Pastoralis gubernatione.

De S. Ioseph sponso Virginis.

De circumstantiis nationum.

De diuino amore.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 391

De triplici Christi natiuitate.

De tribus tormentis peccatorum

De obedientia.

Defensorium veritatis.

De Ioanne de Polemar. 1438.

Ioannes de Polemar, Archidiaconus Barcinonensis, in eodem Concilio Basileensi orauit per tres dies contra Hussitas de ciuili dominio clericorum: & oratio extat apud Henricum Canisium tomo 4. par. 2. antiquæ lectionis.

De B. Ioanne de Capistrano. 1440.

B. Ioannes de Capistrano natione Italus, Ordinis Minorum, S. Bernardini amicissimus, laboribus maximis pro Ecclesia perfunctus obiit anno Dom. 1456.

Scriptis de dignitate Ecclesiastica, ad Nicolaum V. Papam.

De illustranda conscientia.

De censuris.

De pœnis Inferni & Purgatorii.

De pœnis iniungendis.

De restitutione, & contractibus.

De Matrimonio.

De Conceptione B. Virginis.

De Iudicio vniuersali, & Antichristo.

De potestate Papæ, & Concilii.

De auctoritate Concilii, siue Ecclesiæ.

Speculum Clericorum.

De cupiditate.

Bb iij .

392 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Passione Domini.

Contra Hussitas.

Aduersus Ioannem Rochesenum, hæreticum
Hussitam.

Scripsit denique Epistolas ad varios.

De Alphonso Tostato. 1440.

Alphonsus Tostatus, natione Hispanus, Episcopus Abulensis, vir sanctitate, & doctrina celeberrimus, vixit tempore Eugenij quarti Pontificis, circa annum Domini 1440.

Scripsit Commentaria copiosissima in Pentateuchum, In Iosue, Iudices & Ruth. necnon in libros Regum, & Paralipomenon, & in Euangelium sancti Matthæi: in quibus Commentariis dissoluit quæstiones innumerabiles, vt merito de eo scriptum sit, *Hic stupor est mundi, qui scibile discutit omne*: & quod magis est admirandum, tanta scripsit breuissimo tempore, cum non vixerit nisi annos quadraginta. Neque solum Commentaria illa scripsit, sed etiam Opuscula plurima, è quibus extant

Defensorium trium conclusionum.

Liber de sancta Trinitate.

Liber contra Sacerdotes concubenarios.

Paradoxa.

Explicatio verborum Isaïæ, *Ecce Virgo concipiet.*

Liber de statu animarum post mortem.

Liber de optima politica.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 393

Obseruandum est, Defensorium esse cautè legendum in 2. parte cap. 30. & cap. 60. 69. & sequentibus multis, vbi de summo Pontifice disputatur.

De Blando Historico. 1440.

Flavius Blondus patria Foroliuiensis, à secretis fuit Eugenio quarto summo Pontifici; & scripsit historiam Romnam, in qua multa Ecclesiastica continentur, ab inclinatione Imperij vsque ad sua tempora, id est, ab anno Domini 407. vsque ad annum 1409.

De Nicolao Panormitano. 1440.

Nicolaus Tudesus, natione Siculus, patria Catanensis, Ordinis S. Benedicti, Abbas & postea Archiepiscopus Panormitanus, ac demum S. R. E. Cardinalis creatus, sed in schismate à Felice quinto Antipapa. Vir fuit Iuris Canonici peritissimus, & plurima scripsit, quæ tomis octo comprehenduntur in editione Veneta anni 1592.

In primo & secundo tomo habentur Commentaria in primum librum Decretalium.

In tertio, quarto, & quinto tomo habentur Commentaria in secundum librum Decretalium.

In sexto tomo habentur Commentaria in tertium Decretalium.

In septimo tomo habentur Commentaria in quartum & quintum Decretalium, & in episto-

394 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

las Clementinas.

In octauo tomo habentur Consilia 226. questiones septem.

Item Relectio in cap. *Persuas*, de Arbitris.

Item Practica eiusdem.

Dicitur etiam scripsisse Commentarium inchoatum in Decretum : sed nescio an extet. Dicitur etiam scripsisse librum, pro Concilio Basileensi : sed hunc librum, ut in mala causa scriptum, & proinde erroneum, credibile est ex eius operibus abrasum fuisse. Ego certe inter eius opera variarum editionum eum nusquam reperi. Quamuis autem hic auctor sederit in Concilio Basileensi, etiam quo tempore Concilium acephalum & schismaticum erat : tamen in eo bene se gessit, quod introducentibus in Concilium multitudinem Presbyterorum, ob defectum Episcoporum, liberrime contradixit : ut testatur Æneas Sylvius, qui præsens aderat, in historia Concilij Basileensis. Sciebat enim, & docebat, in Conciliis, præsertim generalibus, locum non esse simplicibus Presbyteris, quo ad votum decisivum, nisi locum tenerent absentium Episcoporum. Obiit Nicolaus Abbas Panormitanus anno 1445.

De S. Antonino Florentino. 1445.

Sanctus Antoninus, patria Florentinus, Ordinis Prædicatorum, ac postea Florentiæ Archiepiscopus, vir doctissimus & sanctissimus, obiit anno Dom. 1459. ætatis septuagesimo, quem in sanctorum Catalogum retulit Adrianus VI. Pontifex.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 395

Scriptit Summam historiam, in tres partes diuisam.

Summam Theologicam, in quatuor partes diuisam.

Librum de eruditione Confessorum, qui dicitur, *Defecerunt*, quia incipit, *Defecerunt scrutinio*.

Dicitur etiam scripsisse Trialogum de Christo, & duobus discipulis euntibus in Emmaus, in quo explicantur omnia, quæ de vita, morte, & Resurrectione Domini prædicta sunt.

De Aenea Syluio. 1450.

Aeneas Syluius, patria Senensis, vir doctus, prudens, & magni animi, ac primùm à secretis Imperatoris, deinde Episcopus Senensis tum Cardinalis, denique summus Pontifex Pius secundus, dum expeditionem magnam aduersus Turcas Christiani nominis hostes moliretur, obiit anno Domini 1464.

Scripsit de rebus Ecclesiasticis contra Thaboritas librum vnum.

Ad Nicolaum de Cusa, lib. i.

De Fide, ad Imperatorem Turcarum.

De historia Boemorum.

De clade Constantinopolitana.

De clade vniuersalis Ecclesiæ.

De conuentu Mantuano, Orationem 1.

Ad Callistum Papam, Orationem 1.

Ad Cardinales, Orationem 1.

Decadum Blondi Epitomem.

396 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Epistolas multas.

De Concilio Basileensi, libros duos.

Retractationem.

Commentaria de rebus à se gestis.

Responsionem ad Martinum Meier, pro Ecclesia Romana.

Scripsit præterea multa ad humanitatem, ad poësim, ad Chorographiam pertinentia.

Observatio prima.

Quæ scripsit *Æneas* pro Concilio Basileensi, cum iuuenis esset, retractavit senex, & Pontifex Maximus: & quamvis libri illi de Concilio Basileensi meritò prohibiti sint ab Ecclesia Catholica: tamen hæretici Basileenses, qui nuper eisdem libros recuderunt, non tam Ecclesiæ Catholicæ, quàm causæ suæ detrimentum attulerunt. Siquidem ex historia illa *Æneæ Syluij* de Concilio Basileensi, apparet illud Concilium initio fuisse legitimum: sed ubi verum Pontificem *Eugenium* quartum deponere aggressi sunt Patres illi, iam non habuisse formam veri Concilij, non solum quòd acephalum esset, sed etiam quòd contra formam omnium veterum Conciliorum plures essent in eo Conuentu Presbyteri cum voce decisiva, quàm Episcopi. Notissimum enim est, Concilia generalia, ut etiam prouincialia, Episcoporum esse, non minorum Sacerdotum. Sic enim legimus in Concilio Chalconensi actione prima, *Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est*. Vide, si placet, quæ scripsimus lib. 3. de Ecclesia cap. 16.

Observatio secunda.

Extant Commentaria de rebus gestis Pij secundi

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 397
sub nomine Ioannis Gobellini. sed dubium est,
an illud opus sit ipsius Pij Pontificis, an verò eius,
sub cuius nomine prodiit. extant enim manu-
scripta commentaria eadem sub nomine Pij se-
cundi, & stylus videtur esse idem in hoc opere,
& in aliis eiusdem auctoris. sed res non est magni
momenti.

• *De Andrea Barbatio. 1460.*

Andreas Barbatius Siculus, floruit anno
1460. Scripsit in Decretales.
Scripsit etiam de Cardinalium præstantia.
Scripsit quoque varia consilia.

De Laonica Chalcondyla. 1460.

Laonicus Chalcondyla Atheniensis, scripsit
historiam libris decem, de origine, & rebus
gestis Turcarum vsque ad sua tempora, id est, ad
annum Domini 1462. cui historię adiecta est ap-
pendix, qua continuatur historia vsque ad annum
Domini 1565. Hunc auctorem ponimus inter
Ecclesiasticos, quoniam eius historia plurima
continet ad res Christianas pertinentia.

Quia tamen hic auctor ab hæretico homine
Latinitate donatus est, & annotationibus in margi-
ne positis auctus, in Indice librorum prohibito-
rum eius lectio interdicta inuenitur. Ipse etiam
Laonicus non caret narrationibus falsis, quas te-
merè credidit rerum nostrarum ignarus.

398 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Ioanne Bassolio. 1460.

Ioannes Bassolius Ordinis Minorum, scripsit in quatuor libros sententiarum non contemnenda Commentaria. Viuebat anno Domini 1466.

De Laurentio Iustiniano. 1440.

B. Laurentius Iustinianus, patria Venetus, ac primùm Canonicus Regularis, tum Episcopus Venetiarum, postremo primus eiusdem Urbis Patriarcha, floruit doctrina, sanctitate, & miraculis temporibus Eugenij quarti & Nicolai quinti, Pontificum Romanorum, circa annum Domini 1440. obiit anno 1455. Scripsit volumina quindecim, quorum hi sunt tituli:

Lignum vitæ.

De disciplina Monastica.

De connubio Verbi & Animæ.

De humilitate.

De spiritali interitu animæ.

De triumphali agone Christi.

De interiori conflictu.

De complanctu Ecclesiæ.

De corpore & sanguine Christi.

De vita solitaria.

De contemptu mundi.

De sermone Domini in cœna.

De officio Pastoralis.

De obedientia.

De gradibus perfectionis.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 392

Scriptit præterea sermones quadraginta. obiit anno ætatis 74. Episcopatus vicesimo quarto, sed quinque annis vltimis fuit etiam Patriarcha.

De Ioanne de Turrecremata. 1440.

Ioannes de Turrecremata, natione Hispanus, Ordinis Prædicatorum, Cardinalis Presbyter S. Sixti ab Eugenio quarto creatus, postea Episcopus Cardin. Sabinus, Theologus & Iureconsultus eximius, obiit anno Domini 1468. ætatis 80. maior.

Scriptit Summam de Ecclesia, quatuor libris.

Apparatum super Decretum Eugenij quarti de vnione Græcorum Latinis.

Commentaria in Decretum Gratiani.

In Psalterium.

In Euangelia Dominicalia.

In Euangelia de Sanctis.

De corpore Christi, contra Bohemos.

De salute animæ.

De aqua benedicta.

De Conceptione B. Virginis.

In regulam sancti Benedicti.

Meditationes de vita Christi.

De Matthæo Palmerio. 1440.

Matthæus Palmerius Florentinus, vixit tempore Concilij Florentini, vt ipse testatur in Chronico. Scriptit, siue continuauit Chronicum ab anno 449. vbi desinit S. Prosper,

400 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

vsque ad annum 1449. Scribit quidem Io. Trithemius, hunc Matthæum postea de hæresi conuictum & damnatum fuisse; sed in Chronico ipsius nullum ego erroris inueni vestigium.

De Matthia Palmerio. 1440.

Matthias Palmerius Pisanus, vixit eodem sæculo, & continuauit Chronicum Matthæi ab anno 1450. vsque ad 1481.

De Bessarione Cardinali. 1440.

Bessarion natione Græcus, patria Trapezuntius, dignitate Episcopus Nicænus, postea Cardinalis S. R. E., ab Eugenio quarto Pontifice creatus, multis legationibus perfunctus, multisque aliis piis laboribus fatigatus, obiit anno Domini 1472. Sixto quarto sedente.

Scripsit Orationem pro vnione, prolixam & doctissimam, quæ extat Græcè, & Latine sess. 25. Concilij Florentini.

Scripsit quoque aliam breuiorem, quæ pariter extat Græcè & Latine, sess. 1. eiusdem Concilij.

Scripsit etiam librum aduersus Marcum Ephesium pro defensione Ecclesiæ Romanæ.

Scripsit quoque de verbis consecrationis, aduersus eundem Marcum.

Scripsit de illo Ioannis 21. *Si enim volo manere donec veniam.*

Scripsit denique multa Philosophica in defensionem Platonis: & Methaphysicam Aristotelis Latinitate donauit: & libros tres consolatorios ad

Impe-

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 401
Imperatorem Græcorum misisse dicitur.

De Georgio Scholario. 1440.

Georgius Scholarius, vir inter Græcos sapien-
tissimus, scripsit Orationes quatuor de pace
inter Græcos & Latinos ineunda, quæ habentur
Græcè & Latinè post Concilium Florentinum.
Hic idem censetur esse ille Gennadius. (quippe
qui mutauerit nomen assumptus ad Patriarcha-
tum Constantinopolitanum) qui scripsit quin-
que Orationes de quinque articulis controuersis
pro veritate Catholica.

De processione Spiritus sancti.

De primatu Papæ.

De Azymo.

De Purgatorio.

De visione Dei ante resurrectionem corpo-
rum.

De Ioseph Methonensi. 1440.

Ioseph Episcopus Methonensis eodem tem-
pore scripsit librum responsionis pro Conci-
lio Florentino ad librum Marci Ephesii calumnia-
toris eiusdem Concilii. Extat autem hæc respon-
sio Græcè & Latinè post idem Concilium.

De Gregorio Protosynæello. 1440.

Gregorius magnus Protosyncellus, ac post-
ea Patriarcha, scripsit responsionem aliam
contra Epistolam Marci Ephesij : quæ responsio

Cc

402 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*
impressa est Græcè & Latinè post Concilium
Florentinum. Dicitur autem iste Gregorius Ro-
mæ sepultus fuisse, & miraculis coruscasse.

De Nicolao de Cusa.

Nicolaus de Cusa, natione Germanus, De-
canus S. Florini, deindè Episcopus Brix-
nensis, denique Cardinalis S. Petri ad Vincula à
Nicolao V. Pontifice creatus; vir fuit æquè pius
ac doctus. Obiit anno Domini 1464. ætatis 63.

Scripsit de Visione Dei.

De docta ignorantia.

De reparatione Kalendarij.

De cribratione Alcorani.

De veneratione sapientiæ.

De ludo globi mysticè.

Aduersus Boemos.

Coniecturam de nouissimis diebus.

De dato patris luminum.

De quærendo Deo.

Directorium speculantis.

De filiatione Dei.

Dialogum de Genesi.

De concordantia catholica.

Sermones per annum, & epistolas ad diuer-
sos.

Scripsit de Mathematica perfectione.

De Beryllo.

De apice theorica.

De quadratura circuli, & De fortuna.

Atque hæc in primo tomo.

In secundo tomo habetur

Dialogus De Deo abscondito.

De annuntiatione Dominica.

Excitationum libri decem.

Epistolæ septem.

Correctio tabularum Alfonsi.

De perfectione mathematica.

De Arithmeticæ complementis.

De transmutationibus geometricis.

Complementum Theologicum.

Observatio.

Nicolaus de Cusa Concordantiam catholicam scripsit iuuenis, inchoante videlicet Concilio Basileensi: & quia magna tunc erat fama Concilij Basileensis, cœpit & ipse cum multis aliis exaltare potestatem Concilii, & deprimere auctoritatem Apostolicæ sedis. Sed postea ubi vidit pertinaciam eorum, qui Concilio adhærebant, vt etiam audent schisma facere, & aduersus legitimum Pontificem idolum erigere; cœpit & grauissimis epistolis eos detestari, & pro extinctione schismatis plurimum laborare. In qua re imitatus est Iulianum S. Angeli Cardinalem præstantissimum, & Æneam Syluium, postea Pium II. Pontificem, qui initio concilium Basileense contra Eugenium Pontificem defenderunt: postea verò pro Eugenio Pontifice contra Concilium depugnarunt. Vide retractationem Pij II. in iis quæ spectant ad Iulianum Cardinalem: & epistolam Nicolai de Cusa ad Rodericum, in iis quæ ad ipsius Nicolai sententiam & iudicium pertinent.

404 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Dionysio Carthusiano. 1450.

Dionysius Carthusianus, natione Belga, vir fuit sanctissimus & doctissimus. Vixit in ordine Carthusiano annos 48. obiit anno ætatis suæ 69. qui erat annus salutis 1471.

Scriptit in omnes libros Scripturæ diuinæ.

Scriptit in quatuor libros Magistri sententiarum.

Scriptit plurima, quorum catalogum, vna cum vita ipsius inuenies post finem Commentarij in librum quartum sententiarum.

In libello de quatuor nouissimis cautè legendus est circa statum animarum in Purgatorio degentium.

De Thoma de Kempis. 1460.

Thomas de Kempis, natione Belga, professione Canonicus regularis, vir magnæ pietatis, obiit anno Domini 1471. ætatis 91. vt in vita eius, quæ præfixa est operibus ipsius, legitur.

Scriptit multorum opinione, quatuor libros de imitatione Christi : de quo opere locuti sumus, cum de Ioannis Gersonis operibus ageremus.

Scriptit sermones ad nouitios.

Sermones ad Fratres.

Dialogos nouitiorum.

De vita solitaria.

De tribus tabernaculis.

De vera compunctione.

Hortulum rosarum.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 405

Vallem liliorum.

Alphabetum Monachi.

Consolationem pauperum.

Epitaphium Monachi.

Qualis debeat esse Monachus.

Manuale paruulorum.

Doctrinale iuuenum.

De contemptu mundi.

Epistolas ad diuersos.

De Henrico Harphio. 1464.

Henicus Harphius, natione Belga, patria Mechliniensis, professione Franciscanus, vixit tempore Pauli secundi Pontificis.

Scriptis de decem præceptis, quod opus Speculum aureum nominauit.

Item de tribus partibus pœnitentiæ.

Tractatum de effusione cordis.

Directorium aureum contemplatiuorum.

Collationes tres.

Sermones per Quadragesimam.

Denique de mystica Theologia libros tres.

Quod est præcipuum inter opera Harphii. Sed hoc opus interdictum fuit in indice librorum prohibitorum, nisi repurgatum esset ad exemplū eius, quod repurgatum prodiit Romæ anno 1585.

De Alexandro Imolensi. 1470.

Alexander Tartagnus de Imola, scripsit in Sextum & Clementinas, præter multa Consilia, alia quæ scripsit in Codicem & Digestum.

C c iij

De Baptista Platina. 1472.

Baptista Platina, patria Cremonensis, vixit tempore Sixti Papæ quarti, cui dedicavit librum de vitis Pontificum Romanorum, & obiit anno Domini 1481.

Scripsit librum de vitis Pontificum à sancto Petro, vsque ad Paulum secundum, cui libro addidit Onuphrius Panuinius notas non contemnendas, & præterea vitas sequentium Pontificum vsque ad Pium quintum, quam tamen solum inchoavit.

Scripsit præterea librum de naturis rerum, & libros decem de honesta voluptate, & valetudine, & epistolas ad diuersos.

De Ambrosio Camaldulensi. 1480.

Ambrosius Camaldulensis, Florentinus, Abbas generalis Ordinis sui, vir fuit doctus & prudens, & obiit anno 1490.

Scripsit tractatum de Spiritu sancto.

Item de Sacramento corporis Christi.

Item orationes quarum vnâ Græco idiomate habuit Ferrariæ coram Imperatore Græco & Episcopis Græcis.

Scripsit etiam Epistolas multas.

Et vitas sanctæ Eugenïæ Virginis & Martyris, nec non Proti & Iacinti Martyrum.

Vertit autem ex lingua Græca in Latinam librum sancti Basilij de Virginitate,

Vitam sancti Ioannis Chrysostomi,

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 407

Et Homilias eiusdem in Matthæum.

Item libros sancti Dionysii Arcopagitz. &
alia non pauca.

De Pacifico. 1480.

Pacificus, ordinis Minorum, vixit circa annum 1480. Scripsit Summam casuum conscientiz, quæ Pacifica nominatur. ea Summa, ex Latino idiomate in Italicum conuersa, edita fuit Venetiis anno 1574. & 1580.

De Angelo Clauasio. 1480.

Angelus à Clauasio, Ligur, Ordinis Minorum, scripsit summam Casuum conscientiz, quæ Angelica dicitur. Vixit circa annum Domini 1480.

De Baptista Trouamala. 1483.

Baptista Trouamala Ordinis Minorum, eodem tempore scripsit Louanii summam Casuum conscientiz, quæ dicitur Rosella.

De Vvernero Vestphalo. 1484.

Vernerus Vestphalus scripsit Fasciculum temporum, ab initio mundi vsque ad annum 1484. Continuauit hoc opus Ioannes Lixturius vsque ad annum 1514.

Cc üij

De Gabriele Biel. 1490.

Gabriel Biel, natione Germanus, qui Tubingæ diu docuit, floruit circa annū Dom. 1490. Scripsit Commentaria in quatuor libros Magistri sententiarum. Item, Expositionem Canonis Missæ & Sermones varios.

De Iacobo de Valentia. 1490.

Iacobus de Valentia Episcopus Christopolitanus, vixit circa annum 1490. vt colligitur ex proœmio Fini Hadriani.

Scripsit Commentaria in Psalmos, & in Cantica Salomonis.

Scripsit etiam in Cantica Zachariæ, B. Virginis & Simeonis, & in Hymnum *Te Deum laudamus*, & contra Iudæos de Christo reparatore generis humani.

De Cypriano Beneto. 1490.

Cyprianus Benetus Aragonensis, Ordinis Prædicatorum, scripsit quatuor Tractatus, qui extant vnum de prima Orbis sede, alterum de Concilio, tertium de potestate Ecclesiastica, quartum de Pontificis maximi potestate.

De Fino Hadriano. 1490.

Finus Hadrianus Ferrariensis, viuebat senex anno 1503. vt ipse testatur in proœmio sui

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 409

operis. Scripsit in vltima sua ætate volumen magnum & egregium, libris nouem distinctum, quod inscripsit Flagellum in Iudæos. Extat excusum Venetiis anno Domini 1538.

De Ioanne Pico. 1490.

IOannes Picus, Mirandulæ Comes, vir ingenio & doctrina pro ætate maximus. vixit annos solum triginta tres, & obiit anno Domini 1494. Scripsit tamen,

In primum caput Genesis, & de opere sex dierum, expositionem multiplicem libris septem comprehensam.

Item explicationem Orationis Dominicæ.

Item conclusiones nongentas, quas disputandas publicè proposuit.

Item Apologiam aduersus eos, qui aliquot eius conclusiones carpebant.

Item de ente & vno.

Item de hominis dignitate.

Item regulas Christianæ vitæ, ad vincendas tentationes & mundum perutiles.

In Psalmum XV. *Conserua me Domine*, explicationem.

De Christi regno & mundi vanitate.

De Astrologia, siue potius contra Astrologiam iudiciariam libros 12.

Item in conuiuium Platonis libros tres. Denique elegias & epistolas varias, Quid si hoc ingenium aliis triginta annis excoli potuisset? Omni enim nihil ei defuit, nisi maturitas.

De Marsilio Ficino. 1490.

Marsilius Ficinus Florentiæ natus est, ut ipse testatur in quadam epistola, anno Domini 1433. obiit verò anno 1499. Vir fuit peritus non vulgariter, tum sacræ Theologiæ, tum etiam Platoniciæ philosophiæ.

Opera eius duobus tomis excusa sunt Basileæ anno 1561.

In primo tomo.

<i>De Christiana religione, lib.</i>	1.
<i>De immortalitate animarum, libri</i>	18,
<i>In epistolas B. Pauli, ascensus vsque ad cælum ad Paulum intelligendum. sed non explicat nisi epistolam ad Romanos.</i>	
<i>Prædicationes habitæ ad Fratres.</i>	
<i>De sanitate tuenda studioforum, lib.</i>	1.
<i>De vita producenda, lib.</i>	1.
<i>De vita cælitus comparanda,</i>	1.
<i>Apologia, in qua de Medicina, Astrologia, vita Mundi, & de tribus Magis agitur.</i>	
<i>Antidotus epidimiarum.</i>	
<i>Epistolarum libri</i>	12.
<i>De sole, liber allegoricus & anagogicus.</i>	
<i>De lumine, liber.</i>	
<i>De voluptate, liber.</i>	

In secundo Tomo sunt

Aut versiones librorum, aut opera Platonica.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 411

De Iacobo Philippo Bergomensis. 1494.

Iacobus Philippus Bergomensis, ordinis sancti Augustini, viuebat anno Domini 1494.

Scriptit historiam ab initio mundi vsque ad annum Domini 1436. libris quindecim: quod opus inscripsit Supplementum chronicorum.

Scriptit etiam de claris mulieribus Christianis.

De Antonio Bonfinio. 1500.

Antonius Bonfinius viuebat anno 1500. Scriptit historiam Hungaricam, & commentarium de pudicitia. Sed hoc in Indice Romano prohibitum est.

De Roberto Gaguino. 1500.

Robertus Gaguinus Gallus, ordinis sanctæ Trinitatis Generalis, viuebat anno Domini 1500.

Scriptit pro Conceptione B. Virginis tam carmine, quam soluta oratione, libros duos.

De miseria humana, lib. 1.

Orationes & epistolas.

Denique de origine & Regibus Francorum, libris duodecim, vsque ad Carolum VIII.

Quæ est historia annorum mille & ducentorum.

412 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Marco Antonio Cocchio Sabellico. 1500.

Marcus Antonius Coccius Sabellicus, vir valdè eruditus, viuebat anno Domini 1500. Eius opera quatuor tomis Basileæ excusa fuerunt anno 1560.

In primo Tomo continetur historia ab Orbe condito, per enneades quinque, id est libros quadraginta quinque.

In secundo continetur continuatio historię per enneades sex, id est libros quadraginta septem. Nam enneas vltima non habet nisi libros duos. In eodem tomo continetur historia Veneta per decades tres, & quartæ libros tres.

In tertio continentur supplementi per alios additi libri viginti nouem.

In quarto exemplorum libri decem,

De Aquileiæ antiquitate lib.

De Venetæ Urbis situ,

De Venetis Magistratibus,

De Prætoris officio,

De officio scribæ dialogus.

De Latinæ linguæ reparatione dialogus.

Epistolarum, lib.

Orationes

Poëmata varia.

4.

1.

1.

12.

12.

De Paulo Middelburgio. 1500.

Paulus Middelburgius, Episcopus Forosempromii, viuebat anno 1500. & scripsit ad Leonem decimum libros de tempore Paschali, &

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 413
ad Maximilianum Imperatorem libros de die pas-
sionis Domini, qui notissimi sunt.

De Ioanne Nauclero. 1500.

IOannes Nauclerus, Præpositus Tubingensis,
viuebat anno 1500. Scripsit ingens Chroni-
cum, continens res memorabiles ab initio mun-
di vsque ad annum Domini 1500. Opus distingui-
tur in duo volumina, & primum quidem continet
generationes 63. ab Adam vsque ad Christum:
alterum continet generationes quinquaginta &
vnam.

De Alberto Krantzio. 1500.

Albertus Krantzius Bambergensis, vir admo-
dum diligens in historiis conscribendis, vi-
uebat anno Domini 1500.

Scripsit Metropolim, quæ continet historiam
Ecclesiasticam.

Item historiam Saxoniam, & Vandalicam, &
Chronicam aliarum septentrionalium regio-
num. Sed impiæ notæ ad marginem additæ ab
hæreticis, fecerunt vt libri huius auctoris prohi-
berentur in Indice Romano, donec purgaren-
tur.

De Felino. 1500.

Felinus Sandeus Ferrariensis, Iurisconsul-
tus celeberrimus, viuebat anno Domini
1500.

414 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Scriptit in libros Decretalium.

Item Tractatum de Iure patronatus.

Sermonem de Indulgentia plenaria, & alia.

De Ioanne Trithemio. 1500.

IOannes Trithemius, natione Germanus, Abbas Sphanheimensis, Ordinis sancti Benedicti, viuebat anno 1500. & obiit anno 1519. ætatis suæ 57.

Scriptit opera plurima, sed notiora sunt historica, quæ simul edita sunt Francofurti anno 1600. Scriptit igitur

De illustribus viris Germanis.

De Illustribus viris Ordinis sancti Benedicti.

De Scriptoribus Ecclesiasticis.

Chronicum Monasterij Hirsaugiensis.

Chronicum Monasterij Spanheimensis.

De origine Francorum.

De Successione Ducum Bauariæ, & Comitum Palatinorum.

Scriptit etiam Epistolas, Sermones, & varia opera spiritualia. Denique scripsit de septem secundis intelligentiis orbem mouentibus, & opus inscriptum Steganographiam, id est, occultam scriptionem: quod opus prohibitum merito est, cum sit plenum perniciosis dogmatibus ad Magiam pertinentibus. quod & ipse agnouit & confessus est.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 415

De Iacobo Vvimpelingio. 1500.

Iacobus Vvimpelingius, Presbyter Ecclesiæ Spirensis, Orator, Poëta, & Historicus non contemnendus, viuebat anno Domini 1500. Scripsit præter alia Epitomen rerum gestarum per Germaniam.

De Baptista Mantuano. 1500.

Baptista Mantuanus, Ordinis Carmelitarum Prior generalis, Poëta fuit doctus & pius: & multa carmina scripsit in laudes Sanctorum. viuebat anno Domini 1500.

De Thoma Caietano. 1500.

Thomas de Vio, patria Caietanus, Ordinis Prædicatorum Prior generalis, ac postea Cardinalis Presbyter à Leone decimo creatus. vir fuit summi ingenii, nec minoris pietatis. viuebat anno Domini 1500. & obiit anno Domini 1534. ætatis 66.

Scripsit Commentaria in omnem sacram Scripturam, præterquam in Prophetas & in Apocalypsim.

Scripsit etiam Commentaria in totam Summam S. Thomæ. Denique opuscula permulta, & librum Ientaculorum, & Summam Casuum conscientie, quæ notissima sunt.

416 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Dominico Iacobatio.

Dominicus Iacobatius Romanus, Rotæ auditor, & postea Cardinalis à Leone X. creatus anno 1517.

Scripsit insigne opus de Conciliis.

De Iacobo Sanazario. 1500.

Iacobus Sanazarius eodem tempore scripsit egregium Carmen de partu Virginis.

De Francisco Ferrariensi. 1500.

Franciscus Ferrariensis, Ordinis Prædicatorum Prior generalis, viuebat anno Domini 1500. & obiit anno 1528.

Scripsit egregia Commentaria in Summam sancti Thomæ contra gentes. scripsit etiam de vita B. Osannæ Mantuanæ libros sex. & multa philosophica.

De Ioanne Francisco Pico.

Ioannes Franciscus Picus, Ioanni Pici nepos, vir doctus & pius, viuebat anno Domini 1500.

Scripsit de rerum prænotione libros nouem aduersus vanitatem Astrologorum.

Scripsit etiam pro veritate religionis Christianæ contra superstitiones gentilium : & opera alia permulta, tum prosa, tum versu, quæ satis nota sunt.

De

De Ioanne Tabienſi. 1500.

IOannes Tabienſis natione Ligur, Ordinis Prædicatorum, Theologus & Canoniſta, ſcripſit ſummam Caſuum conſcientiæ, quæ Tabiena dicitur quam Thomæ Caietano dicauit.

De Hectore Boethio. 1500.

HECTOR Boethius, Scotus, ſcripſit libros 17. hiſtoriæ Scoticæ. Scripſit etiam deſcriptionem Regni Scotiæ, & regnum Scotorum.

De Iacobo Almaino. 1500.

IACOBUS Almainus, Doctör Pariſienſis, viuebat anno Domini 1500. & ſcripſit in tertium, & quartum ſententiarum.

Item moralia.

Item opuscula varia.

De Ioanne Maiore. 1500.

IOANNES Maior, natione Scotus, viuebat anno Domini 1500.

Scripſit in quatuor libros ſententiarum; item Commentarium in Mathæum, & hiſtoriam maioris Britannicæ.

De Adriano VI. 1500.

ADRIANUS ſextus Pontifex, natione Traiectenſis in Belgio, viuebat anno Dom. 1500.

Dd

418 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

& obiit anno 1523. Vir fuit optimus & doctissimus, & meritò doctrinæ & pietatis ex humillimo & pauperrima domo ascendit ad magnas opes & maiores honores. Scripsit disputationes in quartum sententiarum : & epistolas insignes, quarum vna valdè prolixa & docta ad Saxoniam Ducem, extat in tomis Conciliorum.

De Francisco Lycheto. 1500.

FRANCISCUS Lychetus, Ordinis Minorum Minister generalis, viuebat anno 1500. Edidit Commentaria in tres primos libros sententiarum iuxta doctrinam Scoti.

De Syluestro Prierate. 1500.

SYLVESTER Prieras, natione Pedemontanus, Ordinis Prædicatorum, Magister sacri Palatii, viuebat anno Domini 1500. & primus omnium scripsisse dicitur aduersus Martinum Lutherum.

Sed scripsit etiam in quatuor libros sententiarum.

Item summam casuum conscientie.

Librum super Euangelia inscriptum Aurea Rosa.

Librum de strigibus conflatum ex operibus S. Thomæ, quatuor voluminibus comprehensum. alia nonnulla.

De Io. Eckio.

IOannes Eckius, natione Sueuus, viuebat anno 1500. & ex primis fuit, qui hæresiarchæ Lutheri, & coram disputando & scriptis libris strenuè se opposuit.

Scriptis Enchriridion, in quo controuersias ferè omnes breuiter, & dilucidè comprehendit, Scriptis etiam seorsim de sacrificio Missæ libros duos.

Et deinde iterum alios tres.

Item de primatu S. Petri.

De pœnitentia & virtutibus pœnitentiæ annexis.

Item postillas, siue homilias, de tempore, & de Sanctis.

Scriptis quoque multa Philosophica in libros 8. Physicorum.

In libros de cœlo.

In libros, de generatione.

In Meteora.

In libros de Anima, & alia.

De Conrada Koellin. 1500.

Conradus Koellin Germanus, ordinis Prædicatorum, viuebat anno 1500. & obiit sexagesimo anno 1536.

Scriptis egregiè in primam secundæ S. Thomæ.

Scriptis etiam Quodlibeta multa: & præterea opus inscriptum, Euersio Lutherani Epithalamij 4. libris comprehensum.

D d ij

De Francisco Titelmanno. 1500.

FRANCISCUS Titelmanus Belga, Ordinis Minorum, vir sanctus & doctus, cuius omnia scripta, etiam Philosophica, miram pietatem spirant viuebat anno 1500. & scripsit Apologeticum pro editione vulgata scripturæ: & simul collationem super epistolam ad Romanos contra Iacobum Fabrum, & Desiderium Erasmus, adhuc viuentes, quæ excusa sunt Antuerpiæ anno 1529. Scripsit in Psalmos, in Cantica, in prima capita Iob, & alia, quæ notissima sunt.

De Ioanne Roffense. 1500.

IOANNES Fischerus, natione Anglus, Episcopus Roffensis, ac postea S. R. E. Cardinalis, &, quod longe gloriosius est, Martyr Christi, occisus Henrici octauæ Regis Anglorum iussu anno Domini 1535. iam senex, & multis perfunctus laboribus. Proinde florebat anno Domini 1500.

Scripsit aduersus articulos Lutheri, quos Leo decimus Papa damnauerat.

Scripsit etiam contra librum eiusdem Lutheri, qui inscribitur de captiuitate Babylonica.

Et de Christiano Sacerdotio contra eundem.

Scripsit item de Eucharistia contra Oecolampadium.

Item de uirga Magdalena contra Iacobum Fabrum.

Item in septem Psalmos. Eiusdem esse credi-

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 421

tur assertio septem sacramentorum, quæ, nomine Regis Henrici octavi prodiit.

Porro Liber de fiducia & misericordia Dei, qui in Indice Romano prohibetur, aut est alterius Ioannis Fischeri, aut falso nostro attributus fuit.

De Thoma Moro. 1500

Thomas Morus æqualis fuit Ioannis Fischeri. eique amicissimus, & nobilis collega Martirii. Fuit autem vir doctrina varia excultus, & ingenii amœnissimi: quippe Theologus, Philosophus, Orator, poeta, Historicus, linguæ Græcæ & Latinæ peritus.

Scriptit, ut Theologus, insignem responsionem ad epistolam Martini Lutheri: necnon explicationem passionis Dominicæ.

Item libellum, Quod pro fide Christi mors fugienda non sit.

Vt Philosophus, libros duos de optimo statu Reip. quos Vtopiam inscripsit.

Vt Orator, declamationem Lucianicæ respondentem.

Vt poeta Epigrammata plurima.

Vt Historicus, res gestas Richardi tertij Angliæ Regis.

Vt linguæ utriusque peritus, Dialogos Luciani è Græca lingua in Latinam conuertit.

D d iij.

422 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

De Ioanne Fabro. 1500.

IOannes Faber, Episcopus Viennensis, viuebat Anno Dom. 1500. & vnus fuit ex præcipuis Doctoribus, qui Luthero, & Lutheranis restiterunt.

Scripsit malleum hæreticorum libris sex.

Orthodoxæ fidei catholicæ defensionem aduersus Baltassarem Pacimontanum.

Librum de potestate summi Pontificis contra Lutherum.

Homiliarum de sanctissima Eucharistia, & aliorum argumentorum ingentem numerum, & alia, quæ notissima sunt.

De Iacobo Latomo. 1500.

Iacobus Latomus, Belga, insignis Theologus, viuebat anno 1500. Scripsit de Ecclesia, de primatu Pontificis, de confessione secreta, Respon- sionem ad articulos Lutheri, de Missa, de Fide, & operibus, & alia, quæ extant Louanij simul excusa anno 1500. obiit an.

De Ioanne Driedone. 1500.

IOannes Driedo à Turnhar Belga, vir doctissimus, scripsit libros quatuor de Ecclesiasticis scripturis & dogmatibus de libertate Christiana libros 3. de captiuitate & redemptione generis humani lib. 1. de Concordia liberi arbitrij & prædestinationis diuinæ lib. 1. De gratia & libero arbitrio libros 2. Extant impressa Louanii anno 1556.

De Iohanne Cochleao. 1500.

Ioannes Cochleaus Norimbergensis, vir doctissimus, & fidei catholicæ propugnator eximius. viuebat anno 1500. sed obiit 1552.

Scriptit opuscula plurima contra Lutherum Melancthonem, & alios sectarios.

Scriptit librum de Actis & scriptis Lutheri, valdè vtilem ad Lutheranos confundendos.

Scriptit Septicipitem Lutherum, vt ostenderet Lutheri contradictiones & inconstantiam.

Scriptit historiam Hussitarum libris duodecim. Denique non solum scriptis plurimis Lutheranos exagitauit, sed obtulit se ad disputandum cum quouis Lutherano, sub pœna capitis, si in probationibus defecisset: cuius rei testis est Surius in historia anni 31. & ipse etiam Cochleaus in libro de actis & scriptis Lutheri.

De Francisco Victoria. 1500.

Francisco Victoria natione Hispanus, Ordinis Prædicatorum, viuebat anno 1500. & obiit anno 1546. Vir fuit egregiè doctus, & scripsit relectiones valde eruditas.

De potestate Ecclesiæ.

De potestate ciuili.

De potestate Concilii.

De Indis.

De Matrimonio.

De augmento charitatis.

De eo ad quod teneretur perueniens ad vsum rationis.

De iij

424 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

Extat sub eius nomine Summa de Sacramentis. Sed eam non ipse, sed discipuli eius ex scriptis ipsius collegerunt.

De Dominico Soto. 1500.

Dominicus Sotus, patria Segobienfis, Ordinis Prædicatorum, vir doctissimus, & pius valde, qui Carolo quinto Imperatori à sacris Confessionibus fuit, & Concilio Tridentino interfuit anno 1545. & obiit anno 1560.

Scripsit opera, quorum ipse Catalogum texit in Recognitione operum suorum, quam posuit in extremo libro suo in quartum sententiarum.

Scripsit igitur Commentarium in epistolam ad Romanos.

De natura & gratia libros tres.

De ratione tegendi & detegendi secretum, libros tres.

De Iustitia & Iure, libros decem.

Commentaria in quatuor libros sententiarum, in duobus tomis diuisa.

Ad hæc, in Dialecticam & Philosophiam Aristotelis Commentaria, & opuscula minutiora, de iuramento, In causa pauperum, & alia id genus, hæc ille. Qui postea scripsit etiam Apologiam aduersus Ambrosium Catharinum, qui de certitudine gratiæ cum eo contendere cœperat: quæ Apologia habetur adiuncta libris de natura & gratia.

De Ambrosio Catharino. 1500.

Ambrosius Catharinus, patria Senensis, Ordinis Prædicatorum, Archiepiscopus Compsæ, viuebat anno Dom. 1500. & obiit senex anno 1552. Multa scripsit, quæ extant, sed aliqua iudicio Ecclesiæ improbata, vt, De verbis, quibus Christus confecit Sacramentum Eucharistiæ. aliqua communiter à Doctoribus refelluntur, vt De certitudine gratiæ, De prædestinatione, De loco decedentium cum peccato originali, & alia. Quare opera eius cautè legenda sunt.

Scripsit in quinque priora capita Genesis.
Et in Epistolas sancti Pauli.

Et in Epistolas Canonicas.

Scripsit aduersus Martinum Lutherum, opus impressum anno 1521. & alia, quæ nota sunt.

De Martino Nauarro.

Martinus Aspilcueta Nauarrus, vir doctissimus & piissimus, viuebat anno 1500. Quippe qui natus est anno 1493. & peruenit ad annum 1586. ætatis suæ 94. vt est in epitaphio ipsius: & colligitur ex verbis eius, qui octogenarium se fuisse scripsit, cum Manuale dedicauit Gregorio XIII. Pontifici anno eius primo.

Scripsit multa opera, quæ sex tomis continentur; edita Venetiis 1602.

426 *De Scriptoribus Ecclesiasticis*

In primo Tomo sunt.

Vita eius.

De vfuris.

Manuale.

De cambiis.

De simonia mentali.

De furto notabili.

De necessitate defendendi proximum.

De homicidio casuali.

In secundo Tomo sunt

De silentio in diuinis officiis.

In cap. *Inter verba*.

Sexta conclusio perfecta.

De fama & infamia.

De Regularibus.

De alienatione rerum Ecclesiasticarum.

De spoliis Clericorum.

De redditibus Ecclesiasticis.

Propugnaculum pro libro superiore.

In cap. *Humane aures*.

De incompatibilitate beneficiorum.

De finibus humanorum actuum.

In tertio Tomo sunt

Commentaria in septem distinctiones de poenitentia.

De indulgentiis, siue de Iubilæo.

De Eleemossyna.

De datis & promissis pro iustitia vel gratia obtinenda.

De lege pœnali.

In quarto Tomo sunt

Libri de horis Canonicis & Oratione.

Miscellanea de Oratione.

In cap. *si quando*, & in cap. *cum contingat*,
de rescriptis.

Ab anno Dom. 1400. ad 1500. 427

In rubricam de Iudiciis.

Relectio in cap. *Novit*, de Iudiciis.

Relectio in cap. *Accepta*, de restitut. spoli-
liat.

In cap. *Ita quorundam*, de Iudæis.

In quinto & sexto tomo sunt Consilia,
& Responsiones.

Atque hîc finis sit libri de Scriptoribus Eccle-
siasticis. Cæteri enim Scriptores, qui post annum
millesimum quingentesimum nati sunt omnem
penè numerum excedunt, & plurimi eorum ad-
huc viuunt, vt æquum non sit de eorum operibus
iudicare.

FINIS.

INDEX

EXPLANATORVM

Sacrae Scripturae.

In omnem Scripturam. Rupertus.
Alphonfus Abulensis.
Thomas Caietanus.

Rabanus Maurus.
Anselmus Laudunensis. *Item quaestiones in*
Strabus. *Genesim.*

Hugo Cardinalis.
Nicolaus Liranus.
Dionysius Carthusia-
nus.

S. Hieronymi.
S. Augustini.
Theodoreti.
Bedæ.
Alcuini.

Et nostro tempore.

Emmanuel Sâ.

Item in primum caput
Genesis, siue in
Hexameron.

In Genesim.

Origenes.

S. Ioannes Chryso- stomus.	S. Basilus
S. Cyrillus Alexan- drinus.	S. Ambrosius.
Eucherius.	S. Augustinus de Ge- nesi ad literam, & lib.
Procopius.	13. Confessionum.
Beda.	Anastasius Sinaita.
	S. Bonaventura.
	Ioannes Picus.

Ludouicus Ystella.

Et nostri temporis.

In Leuiticum.

Aloysius Lipomanus.

Ambrosius Catharinus.

Benedictus Pererius.

Ascanius Martinengus.

Hieronymus Oleaster.

Hieronymus Vielmus.

Martinus del Rio.

Ludouicus Ystella.

Origenes.

Isichius.

Procopius.

Beda.

Rupertus.

Abulensis.

Radulfus.

Caietanus.

In Exodum.

Et quaestiones.

Origenes.

Procopius.

Beda.

Rupertus.

Abulensis.

Caietanus.

Augustini, &

Theodoreti.

Et nostri temporis.

Petrus Serranus.

Hieronymus Oleaster.

Quaestiones.

In Numeros.

Augustini, &

Theodoreti.

Origenes.

Procopius.

Beda.

Rupertus.

Abulensis.

Caietanus.

Et nostri temporis.

Lipomanus.

Oleaster.

Pererius.

Et quaestiones.

Augustini, &
Theodoreti.

Et nostri temporis.

Hieronymus Oleaster.

In Deuteronomium,

Procopius.
Beda.
Rupertus.
Abulensis.
Caietanus.

Et quaestiones.

Augustini, &
Theodoreti.

Et nostri temporis.

Hieronymus Oleaster.

In Iosue.

Origenes.
Procopius.
Abulensis.
Caietanus.

Et quaestiones.

Augustini, &
Theodoreti.

Et nostri temporis.

Andreas Mafius, &
Cosmus Magallianus.

In Indices.

Origenis homiliae.
Augustini & Theodoreti
quaestiones.
Hugo Victorinus.
Abulensis.
Caietanus.

In Ruth.

Abulensis.
Caietanus.
Franciscus Feuarden-
tius.
Nicolatus Serrarius.

In libros Regum.

Theodoretus.
S. Gregorius in pri-
mum Regum.
Angelomus.
Eucherius.

INDEX.

Beda.

Hugo Victorinus.

Richardus Victorinus.

Abulensis.

Caietanus.

In Esther.

Thomas Caietanus.

In libros Paralipomenon.

Theodoretus.

Abulensis.

Caietanus.

Nicolaus Serrarius.

Franciscus Feuardentius.

In Iob.

In Esdras.

Beda.

Caietanus.

Origenes, si tamen sit eius opus.

Olympiodori Catena.

S. Gregorius in Moralibus.

Beda.

S. Thomas Aquinas, si tamen sit eius.

In Tobiam.

Beda.

Et nostri temporis.

Nicolaus Serrarius.

Et nostri temporis.

Franciscus Titelmanus.

Franciscus Feuardentius.

Ioannes de Pineda.

In Iudith.

Rabanus.

Et nostri temporis.

Nicolaus Serrarius.

In Psalmos.

S. Hilarius.

S. Ambrosius.
 S. Basilius.
 S. Io. Chrysostomus.
 S. Hieronymus.
 S. Augustinus.
 Theodoretus.
 Rufinus.
 Apolinarius.
 Cassiodorus.
 Remigius.
 Beda.
 Haymo.
 Arnobius.
 S. Bruno.
 Hugo Victorinus.
 Euthymius.
 Rupertus.
 Gulielmus Parisiensis.
 S. Thomas, in 50. Psal.
 S. Bonaventura.
 S. Gregorius in septem.
 Innocentius III. in sept.
 S. Bernardus in Psal-
 mum 90.
 Thomas Caietanus.
 Incognitus.
 Iacobus de Valentia.
 Fraciscus Titelmannus.

Et nostro tempore.

Augustinus Steuchus.
 Cornelius Iansenius,

Genebrardus.
 Antonius Agellius.
 Robertus Bellarminus
 Ioannes Lorinius.

In Proverbia.

Salonijs.
 Beda.
 Honorius.
 Gulielmus Parisiensis.
 Caietanus.

Et nostri temporis.

Cornelius Iansenius.
 Theodorus Peltanus.

In Ecclesiastem.

S. Gregorius Thaumaturgus.
 S. Gregorius Nyssenus.
 S. Hieronymus.
 Olympiodorus.
 Salonijs.
 Alcuinus.
 Hugo Victorinus.
 Gulielmus Parisiensis.
 S. Bonaventura.
 Caietanus.

Et nostri temporis.

Fraciscus Tillemānus.
 Ioannes Lorinius.

In Cantica.

Origenes.
 Philo Carpathius.
 Gregorius Nyssenus.
 S. Gregorius Papa.
 Beda.
 Angelomus.
 Theodoretus.
 Ambrosius Ansbertus.
 Honorius Augustodun.
 Aponius.
 S. Bernardus.
 S. Thomas.
 Ægidius Romanus.
 Rupertus Tuitienfis.
 Robertus Olkot.

Et nostri temporis.

Franciscus Titelman-
 nus.
 Ludouicus Legionen-
 fis.
 Martinus Delrius.
 Io. à Iesu Maria Carme-
 lita.
 Ludouicus Soto maior.

In Sapienciam.

Robertus Olkot.

Et nostri temporis.

Cornelius Iansenius.
 Ioannes Lorinius.

In Ecclesiasticam.

Robertus Olkot.
 Nicolaus de Gorram.

Et nostri temporis.

Cornelius Iansenius.

In Isaiam.

Origenes.
 S. Basilus.
 S. Hieronymus.
 S. Cyrillus.
 Procopius.
 S. Thomas.
 Ioachimus abbas.

Et nostri temporis.

Adamus Sasbout.
 Hector Pintus.
 Leo à Castro.
 Franciscus Forerius.
 Thadæus Ord. S. Au-
 gustini.

Ee

In Marcum.

S. Theophilus Antio-
chenus.

Beda.

Theophylactus.

Zacharias Chrysopoli-
tanus.

Euthymius.

Caietanus.

Et nostri temporis.

Cornelius Iansenius.

Ioannes Maldonatus.

Ioannes Suarez.

Sebastianus Baradius.

Ioannes Seruius.

In Lucam.

S. Theophilus Antio-
chenus.

S. Ambrosius Mediola-
nensis.

Theophylactus.

Beda.

Euthymius.

S. Bonaventura.

S. Bernardus super Mis-
sus est.

Thomas Caietanus.

Zacharias Chrysopoli-
tanus.

Et nostri temporis.

Didacus Stella.

Cornelius Iansenius.

Ioannes Maldonatus.

Frāciscus Toletus Card.

Ioannes Seruius.

Sebastianus Baradius.

In Ioannem.

S. Theophilus Antio-
chenus.

Origenes.

S. Ioannes Chryosto-
mus.

S. Augustinus.

S. Cyrillus Alexandri-
nus.

Beda.

Theophylactus.

Euthymius.

Rupertus.

Hugo Victorinus.

S. Thomas.

S. Bonaventura.

Richardus de Media
Villa.

Zacharias Chrysopoli-
tanus.

Caietanus.

Et nostri temporis.

Ioannes Ferus.
Cornelius Ianfenius.
Ioannes Maldonatus.
Benedictus Pererius.
Franciscus Toletus.
Card.
Ioannes Seruius.
Sebastianus Baradius.

In Acta Apostolorum.

S. Ioannes Chrysostomus.
Beda.
Oecumenius.
Caietanus.

Et nostri temporis.

Ioannes Gagnæus.
Ioannes Lorinius.
Alphonfus Salmeron.

In Paulum, idest, in omnes Epistolas.

S. Ambrosij nomine
Commentarius.
S. Ioannes Chrysostomus
Theodoretus.

Primasius.
Beda.
Sedulius.
Haymo.
Theophylactus.
Radulphus Flariacensis.
Oecumenius.
S. Anselmus, seu potius
Heræus.
Bruno.
Petrus Lombardus.
Hugo Victorinus.
S. Thomas Aquinas.
Gregorius de Arimino.
Thomas Caietanus.

Et nostri temporis.

Ambrosius Catharinus.
Ioannes Gagnæus.
Benedictus Iustinianus.

In Epistolam ad Romanos.

Origenes.
S. Augustinus.
Ægidius Romanus.

Et nostri temporis.

Dominicus à Soto.
E e iij

Adamus Sasbout. sed hic cautè legendus.
 Franciscus Titelmanus.
 Iacobus Sadoletus. *In posteriorem ad Ti-*
 Franciscus Toletus Card. *motheum.*

In Epistolā ad Galatas. Adamus Sasbout.

S. Hieronymus. *In Epistolam ad Titū.*
 S. Augustinus. S. Hieronymus.
 Adamus Sasbout.

Et nostri temporis.

Adamus Sasbout. *In Epistolam ad Phile-*
monem.

In Epistolā ad Ephesos S. Hieronymus.

S. Hieronymus. *Et nostri temporis.*

Et nostri temporis. Franciscus Feuardétius.

Adamus Sasbout. *In Epistolam ad He-*
braeos.

In Epist. ad Coloss. &
Philipp. Adamus Sasbout.
 Ludouicus Tena.

Adamus Sasbout. *In Epistolas Canonicas*

In priorem ad Timo-
theum. Clemens Alexandrinus.
 Dydimus Alexandrinus.
 Beda.

Ioannes à Louanio. S. Thomas.
 Adamus Sasbout. Oecumenius.
 Claudius Espenæus, Caietanus.

Ioannes Lorinius.

Et nostri temporis.

In Epistolam Iudæ.

Ioannes Gagneus.

Nicolaus Serrarius.

Adamus Sasbout.

En Epistolam S. Iacobi.

In Apocalypsim.

Gregorius de Arimino. S. Victorinus Martyr.

Andreas Cæsariensis.

In priorem S. Petri.

Primasius.

Beda.

Ioannes à Louanio.

Haymo.

Franciscus Feuarden-
tius.

Ambrosius Ansbertus.

Richardus Victorinus.

Oecumenius.

In posteriorem S. Petri

Anselmus.

Aretas.

Adamus Sasbout.

Rupertus.

Franciscus Feuarden-
tius.

Ioachimus Abbas.

Ioannes Lorinius.

Et nostri temporis.

In primam S. Ioannis.

Cælius Pannonius.

S. Augustinus.

Ioannes Gagneus.

Benedictus Pererius.

Franciscus Ribera.

Et nostri temporis.

Blasius Viegas.

Ioannes à Louanio.

E c iij.

INDEX EORVM qui scripserunt aduersus Hæreticos.

S. Ignatius contra Si-	S. Pacianus Barcinonen-
monem Magum, Me-	sis, contra Nouatianos.
nandrum, Ebionem, &	S. Optatus Mileuitanus
alios.	contra Donatistas.
S. Irenæus contra Valen-	Titus Bostrenus contra
tinum, & alios pluri-	Manichæos.
mos, qui usque ad suum	S. Basilii Magnus contra
tempus Ecclesiã impu-	Eunomium.
gnarunt.	S. Gregorius Nazianze-
Tertullianus contra Mar-	nus contra Arianos, &
cionem, & alios sui tem-	Eunomianos.
poris.	S. Epiphanius Cyprius con-
S. Cyprianus Carthagi-	tra omnes hæreses.
nensis contra Nonatia-	S. Ambrosius Mediola-
nos.	nensis contra Aria-
S. Athanasius A-	nos.
lexandrinus,	S. Philastrius contra om-
S. Gregorius Beti-	nes hæreses.
cus,	S. Hieronymus contra O-
S. Phœbadius A-	rigenem, Iovinianum,
gennensis,	Aria Heluidium, Vigil-
S. Hilarius Picta-	nos. tium, Pelagium.
nensis,	Theophilus Alexandrinus
Lucifer Caralita-	nus contra Origenem.
nus,	S. Augustinus contra

<i>Manicheos, Arianos Do-</i> <i>natistas, Pelagianos, S. Ioannes Damascenus</i> <i>Iovinianistas.</i> <i>S. Innocentius Papa con-</i> <i>tra Pelagianos.</i> <i>S. Cyrillus Alexandri-</i> <i>anus contra Nestorium.</i> <i>Theodoretus Cyri contra</i> <i>omnes hareticos.</i> <i>Ioannes Cassianus contra</i> <i>Eutychianos.</i> <i>Vincentius Lirinensis con-</i> <i>tra omnes, sed breuissimè.</i> <i>S. Leo Papa contra Nesto-</i> <i>rium, Eutychem, &</i> <i>Priscillianum.</i> <i>S. Prosper Aquitanus con-</i> <i>tra Pelagianos, & Se-</i> <i>mipelagianos.</i> <i>S. Fulgentius Ruspenfis</i> <i>contra Arianos, & Pe-</i> <i>lagianos.</i> <i>Petrus Diaconus contra</i> <i>eosdem.</i> <i>Ioannes Maxentius con-</i> <i>tra Semipelagianos.</i> <i>S. Sophronius Hierosoly-</i> <i>mitanus contra Mono-</i> <i>thelitas.</i> <i>S. Maximus Martyr con-</i> <i>tra Monothelitas.</i> <i>S. Ildephonsus Toletanus</i> <i>contra negantes Virgi-</i>	<i>nitatem B. M.</i> <i>contra Iconomachos.</i> <i>S. Theodorus Studites con-</i> <i>tra eosdem.</i> <i>Theorianus Græcus con-</i> <i>tra errores Armeno-</i> <i>rum.</i> <i>Humbertus Cardinalis con-</i> <i>tra errores Græcorum,</i> <i>Lanfrancus Can- Contra</i> <i>tuarien. Beren-</i> <i>Guitmundus A- (ga-</i> <i>uerfannus, rium.</i> <i>Algerus Schola- }</i> <i>sticus, }</i> <i>S. Anselmus Cantua-</i> <i>riensis contra errores</i> <i>Græcorum.</i> <i>S. Bernardus Abbas con-</i> <i>tra Petrum Abailar-</i> <i>dum, & Gilbertum, &</i> <i>Henricianos, & Petro-</i> <i>brussianos.</i> <i>Petrus Cluniacensis con-</i> <i>tra eosdem Petrobrus-</i> <i>fianos.</i> <i>Hugo Etherianus contra</i> <i>Græcos.</i> <i>S. Thomas Aquinas con-</i> <i>tra Græcos & contra</i> <i>impugnantes ordines re-</i> <i>ligiosos.</i>

<i>S. Bonaventura contra Syluester Prietas.</i>	<i>Ioannes Echius.</i>	} Contra- Eu- the- ra- nos.
<i>cosdem.</i>		
<i>Pelagius Aluarus contra Iacobus Latomus.</i>		
<i>Marfilium de Padua, & Ioannes Driedo.</i>		
<i>alios impugnantes Pon-</i>	<i>Thomas Caieta-</i>	
<i>tificiam potestatem.</i>	<i>nus.</i>	
<i>Guido Carmelita contra Thomas Morus.</i>		
<i>omnes hereses.</i>	<i>Ioannes Rossensis.</i>	
<i>Thomas Valdensis con-</i>	<i>Ioannes Faber.</i>	
<i>tra Ioannem Vvick-</i>	<i>Ioannes Cochleus.</i>	
<i>sum.</i>	<i>Dominicus Sotus.</i>	
<i>Bessarion Cardin. contra Ambrosius Ca-</i>	<i>tharinus.</i>	
<i>Gracos.</i>		
<i>Georgius, siue Gennadius</i>	<i>Hos sequuti sunt innu-</i>	
<i>Scholarius contra Gra-</i>	<i>merabiles, qui nostro</i>	
<i>cos.</i>	<i>tempore contra presen-</i>	
<i>Io. de Turcremata con-</i>	<i>tes sæculi hereses scriptis</i>	
<i>tra impugnantes Ponti-</i>	<i>libris dimicauerunt, &</i>	
<i>ficis potestatem.</i>	<i>dimicant.</i>	
<i>Aeneas Syluius contra</i>		
<i>Ioannem Hus & Hus-</i>		
<i>stras.</i>		

INDEX

THEOLOGORVM
Scholasticorum.

- P**etrus Lombardus. Durandus de sancto
 Guilielmus Antisiodorensis. Portiano.
 Heruzus Natalis Brito.
 Guilielmus Parisiensis. Franciscus Mayronis.
 Alexander Halensis. Guilielmus Okam.
 Vincentius Bellouacensis. Monaldus Dalmata.
 Nicolaus Liranus.
 Albertus Magnus. Pelagius Aluarus.
 S. Thomas de Aquino. Petrus Paludanus.
 S. Bonaventura Cardinalis. Guido Carmelita.
 Adamus Goddamus.
 Petrus de Tarantasia. Ioannes de Bacone.
 Innoc. V. Robertus Olkot.
 Vdalricus de Argentina. Gregorius Ariminensis.
 Thomas Argentinensis.
 Rupertus à Russia. Richardus Armachanus.
 Ægidius Romanus.
 Richardus de Media villa. Nicolaus de Gorram.
 Alphonfus Vargas.
 Henricus de Gandauo. Henricus de Hassia.
 Ioannes Parisiensis. Ioannes Capreolus.
 Ioannes Duns Scotus. Petrus Alliacenſis Cardinalis.
 Augustinus de Ancona.
 Petrus Aureolus. Ioannes Gerson.
 Antonius Andrea. Thomas Valdenſis.

Augustinus de Roma.	Thomas Caietanus Cardinalis.
Ioannes de Capistrano.	Ioannes Bassolius.
Ioannes de Turrecremata Card.	Iacobus Almainus.
Nicolaus de Cusa Cardinalis.	Ioannes Maior.
Dionysius Carthusian ⁹ .	Franciscus Ferrariensis.
Gabriel Biel.	Syluester Prieras.
Marsilius ab Ingen.	Hadrianus Papa.
Ioannes Picus Mirandulanus.	Franciscus Lychetus.
	Conradus Koellim.
	Franciscus Victoria.
	Dominicus Sotus.

INDEX

COLLECTORVM ET Expositorum sacrorum Canonum.

D ionysius Exiguus.	Henricus Hostiensis.
Martinus Bracarenfis.	Guido Papa.
Cresconius.	Vdalricus de Argentina.
Isidorus Hispalensis.	Gulielmus Durantes
Burchardus Vormaciensis.	speculator.
Iuo Carnotensis.	Guido Archidiaconus.
Gratianus.	Dinus Mugellanus.
Innocentius IV. Papa.	Monaldus.
S. Raymundus de Pen- na forti.	Ioannes Andreas.
	Petrus Bertrandus.
	Ioannes Calderinus.

Baldus Perusinus.	nus,
Petrus de Ancharano.	Andreas Barbati.
Antonius de Butrio.	Ioannes de Turrecre-
Franciscus Zabarella.	mata.
Ioannes de Imola.	Alexander Tartagnius
Ioannes de Anania, Ar-	de Imola.
chidiaconus.	Felinus Sandeus.
Nicolaus Abbas Par-	Dominicus Iacobatius.
normitanus.	Martinus Nauarrus.
S. Antonius Florenti-	

INDEX EORVM, quifcribunt de cafibus confcientiæ.

S. Raymundus de	Baptifta Trouamala,
Penna forti.	auctor Rosellæ.
S. Antoninus Florenti-	Thomas Caietanus.
nus.	Ioannes Tabienfis.
Atefanus Aftenfis.	Syluefter Prieras.
Bartholomæus Pifanus.	Alexander de Arioftis.
Pacificus, auctor Pa-	Bartholomæus Fumus,
cificæ summæ.	auctor Armillæ.
Angelus de Claufio.	Martinus Nauarrus.

In Hieremiam.

S. Hieronymus.

Origenes.

Theodoretus.

Haymo.

Ioachim Abbas.

S. Thomas.

*Et nostri temporis.*Christophorus Ca-
strius, &Andreas Capella Car-
thusianus.

Theodoretus.

S. Gregorius Papa.

Richardus Victorinus.

Et nostri temporis.

Hector Pintus.

Hieronymus Pratus, &

Io. Baptista Vilalpan-
dus.*In Daniele.*

S. Hieronymus.

Theodoretus.

Ioachim Abbas.

In Threnos Ieremie. Et nostri temporis.

Paschasius Ratbertus.

Hugo Victorinus.

S. Bonaventura,

Benedictus Pererius.

*In Prophetas minores.**Et nostri temporis.*

Antonius Agellius.

Christophorus Castrius.

Martinus del Rio.

S. Hieronymus.

S. Cyrillus.

Theodoretus.

Theophylactus.

Rupertus.

Remigius Antistodo-
rensis.Hugo Victorinus in
duos.*In Ezechielem.*

Origenes.

S. Hieronymus.

Et nostri temporis.

S. Gregorius Nyssenus
in cap. quintum, &
sextum.

Benedictus Arias Mon-
tanus, sed cautè le-
gendus.

S. Chromatius in cap.
quintum.

Franciscus Ribera.

Beda.

Franciscus Feuarden-
tius in Ionam.

Claudius Scotus.

Ioannes Echius in Ag-
gæum.

Theophylactus.

Euthymius.

Christianus Druthma-
rus.

Rupertus.

In libros Machabæorum.

S. Anselmus.

S. Thomas.

Alphonfus Abulensis.

Nostro tempore.

Zacharias Chrysopoli-
tanus.

Nicolaus Serrarius, &
Iosephus Stephanus E-
piscopus Oriolanus.

Gulielmus Parisiensis.

Richardus de Media
Villa.

Caietanus.

In Matthæum.

Et nostri temporis.

S. Theophilus Antio-
chenus.

Ioannes à Louanio.

Origenes.

Ioannes Ferus.

S. Hilarius.

Alphonfus Salmeron.

S. Io. Chrysostomus.

Paulus Palatius.

S. Hieronymus.

Cornelius Iansenius.

S. Augustinus de ser-
mone Domini in Fran-
cisco monte, & quæstio-
nes.

Ioannes Maldonatus.

Franciscus Lucas Bru-
gensis.

Sebastianus Baradius.

E e ij

In Marcum.

S. Theophilus Antio-
chenus.
Beda.
Theophylactus.
Zacharias Chryfopoli-
tanus.
Euthymius.
Caictanus.

Et nostri temporis.

Cornelius Ianfenius.
Ioannes Maldonatus.
Ioannes Suarez.
Sebastianus Baradius.
Ioannes Seruius.

In Lucam.

S. Teophilus Antio-
chenus.
S. Ambrosius Mediola-
nensis.
Theophylactus.
Beda.
Euthymius.
S. Bonaventura.
S. Bernardus super Mis-
sus est.
Thomas Caictanus.

Zacharias Chryfopoli-
tanus.

Et nostri temporis.

Didacus Stella.
Cornelius Ianfenius.
Ioannes Maldonatus.
Frâcisus Toletus Card.
Ioannes Seruius.
Sebastianus Baradius.

In Ioannem.

S. Theophilus Antio-
chenus.
Origenes.
S. Ioannes Chryfosto-
mus.
S. Augustinus.
S. Cyrillus Alexandri-
nus.
Beda.
Theophylactus.
Euthymius.
Rupertus.
Hugo Victorinus.
S. Thomas.
S. Bonaventura.
Richardus de Media
Villa.
Zacharias Chryfopoli-
tanus.
Caictanus.

Et nostri temporis.

Ioannes Ferus.
Cornelius Ianfenius.
Ioannes Maldonatus.
Benedictus Pererius.
Franciscus Toletus.
Card.
Ioannes Seruius.
Sebastianus Baradius.

In Acta Apostolorum.

S. Ioannes Chrysostomus.
Beda.
Oecumenius.
Caietanus.

Et nostri temporis.

Ioannes Gagnæus.
Ioannes Lorinius.
Alphonfus Salmeron.

In Paulum, idest, in omnes Epistolas.

S. Ambrosij nomine
Commentarius.
S. Ioannes Chrysostomus
Theodoretus.

Primasius.

Beda.

Sedulius.

Haymo.

Theophylactus.

Radulphus Flariacensis.

Oecumenius.

S. Anselmus, seu potius
Heruæus.

Bruno.

Petrus Lombardus.

Hugo Victorinus.

S. Thomas Aquinas.

Gregorius de Arimino.

Thomas Caietanus.

Et nostri temporis.

Ambrosius Catharinus.

Ioannes Gagnæus.

Benedictus Iustinianus.

In Epistolam ad Romanos.

Origenes.

S. Augustinus.

Ægidius Romanus.

Et nostri temporis.

Dominicus à Soto.

E e iij

Adamus Sasbout. sed hic cautè legendus.
 Franciscus Titelmanus.
 Iacobus Sadoletus. *In posteriorem ad Ti-*
 Franciscus Toletus Card. *motheum.*

In Epistolā ad Galatas. Adamus Sasbout.

S. Hieronymus. *In Epistolam ad Titū.*
 S. Augustinus. S. Hieronymus.
 Adamus Sasbout.

Et nostri temporis.

Adamus Sasbout. *In Epistolam ad Phile-*
monem.

In Epistolā ad Ephesos S. Hieronymus.

S. Hieronymus. *Et nostri temporis.*

Et nostri temporis. Franciscus Feuardétius.

Adamus Sasbout. *In Epistolam ad He-*
braeos.

In Epist. ad Coloss. &
Philipp. Adamus Sasbout.
 Ludouicus Tena.

Adamus Sasbout. *In Epistolas Canonicas.*

In priorem ad Timo-
theum. Clemens Alexandrinus.
 Dydimus Alexandrinus.
 Beda.

Ioannes à Louanio. S. Thomas.
 Adamus Sasbout. Oecumenius.
 Claudius Espenceus, Caletanus.

Ioannes Lorinius.

*Et nostri temporis.**In Epistolam Iudæ.*

Ioannes Gagneus.

Nicolaus Serrarius.

Adamus Sasbout.

*In Epistolam S. Iacobi.**In Apocalypsim.*

Gregorius de Arimino. S. Victorinus Martyr.

Andreas Cæsariensis.

In priorem S. Petri. Primasius.

Beda.

Ioannes à Louanio.

Haymo.

Franciscus Feuarden-
tius.

Ambrosius Ansbertus.

Richardus Victorinus.

Oecumenius.

In posteriorem S. Petri Anselmus.

Aretas.

Adamus Sasbout.

Rupertus.

Franciscus Feuarden-
tius.

Ioachimus Abbas.

Ioannes Lorinius.

*Et nostri temporis.**In primam S. Ioannis.* Cælius Pannonius.

Ioannes Gagneus.

S. Augustinus.

Benedictus Pererius.

Franciscus Ribera.

Et nostri temporis.

Blasius Vicgas.

Ioannes à Louanio.

E e iij

INDEX EORVM qui scripserunt aduersus Hæreticos.

- S.** Ignatius contra Si-
monem Magum, Me-
nandrum, Ebionem, &
alios.
- S.** Pacianus Barcinonen-
sis, contra Nouatianos.
- S.** Optatus Mileuitanus
contra Donatistas.
- S.** Irenæus contra Valen-
tinum, & alios pluri-
mos, qui usque ad suum
tempus Ecclesiã impu-
gnarunt.
- Titus** Bostrenus contra
Manichæos.
- S.** Basilii Magnus contra
Eunomium.
- Tertullianus** contra Mar-
cionem, & alios sui tem-
poris.
- S.** Gregorius Nazianze-
nus contra Arianos, &
Eunomianos.
- S.** Epiphanius Cyprius con-
tra omnes hæreses.
- S.** Cyprianus Carthagi-
nensis contra Nonatia-
nos.
- S.** Ambrosius Mediola-
nensis contra Aria-
nos.
- S.** Athanasius A-
lexandrinus, }
S. Gregorius Beti-
cus, }
S. Phœbadius A-
gennensis, }
S. Hilarius Picta-
uiensis, }
Lucifer Calarit-
anus, }
- Con-** **S.** Hieronymus contra O-
tra rigenem, Iovinianum,
Aria Heluidium, Vigilant-
nos. tium, Pelagium.
- Theophilus** Alexandrinus
contra Origenem.
- S.** Augustinus contra

<i>Manicheos, Arianos Do-</i> <i>natistas, Pelagianos, S. Ioannes Damascenus</i> <i>Iovinianistas.</i> <i>S. Innocentius Papa con-</i> <i>tra Pelagianos.</i> <i>S. Cyrillus Alexandri-</i> <i>nus contra Nestorium.</i> <i>Theodoretus Cyri contra</i> <i>omnes hareticos.</i> <i>Ioannes Cassianus contra</i> <i>Eutychianos.</i> <i>Vincentius Lirinensis con-</i> <i>tra omnes, sed breuissimè.</i> <i>S. Leo Papa contra Nesto-</i> <i>rium, Eutychem, &</i> <i>Priscillianum.</i> <i>S. Prosper Aquitanus con-</i> <i>tra Pelagianos, & Se-</i> <i>mipelagianos.</i> <i>S. Fulgentius Ruspensis</i> <i>contra Arianos, & Pe-</i> <i>lagianos.</i> <i>Petrus Diaconus contra</i> <i>eosdem.</i> <i>Ioannes Maxentius con-</i> <i>tra Semipelagianos.</i> <i>S. Sophronius Hierosoly-</i> <i>mitanus contra Mono-</i> <i>thelitas.</i> <i>S. Maximus Martyr con-</i> <i>tra Monothelitas.</i> <i>S. Ildephonsus Toletanus</i> <i>contra negantes Virgi-</i>	<i>nitatem B. M.</i> <i>contra Iconomachos.</i> <i>S. Theodorus Studites con-</i> <i>tra eosdem.</i> <i>Theorianus Gracus con-</i> <i>tra errores Armeno-</i> <i>rum.</i> <i>Humbertus Cardinalis con-</i> <i>tra errores Gracorum,</i> <i>Lanfrancus Can-</i> } <i>Contra</i> <i>tuarien.</i> } <i>Beren-</i> <i>Guitmundus A-</i> } <i>ga-</i> <i>uerfannus,</i> } <i>rium.</i> <i>Algerus Schola-</i> } <i>sticus,</i> } <i>S. Anselmus Cantua-</i> <i>riensis contra errores</i> <i>Gracorum.</i> <i>S. Bernardus Abbas con-</i> <i>tra Petrum Abailar-</i> <i>dum, & Gilbertum, &</i> <i>Henricianos, & Petro-</i> <i>brussianos.</i> <i>Petrus Cluniacensis con-</i> <i>tra eosdem Petrobrus-</i> <i>sianos.</i> <i>Hugo Etherianus contra</i> <i>Gracos.</i> <i>S. Thomas Aquinas con-</i> <i>tra Gracos & contra</i> <i>impugnantes ordines re-</i> <i>ligiosos.</i>

<i>S. Bonaventura contra Syluester Prietas.</i>	<i>Ioannes Echius.</i>	
<i>eosdem.</i>		
<i>Pelagius Aluarus contra Iacobus Latomus.</i>		
<i>Marsilius de Padua, & Ioannes Driedo.</i>		Con-
<i>alios impugnantes Pon-</i>	<i>Thomas Caieta-</i>	tra-
<i>tificiam potestatem.</i>	<i>nus.</i>	Eu-
<i>Guido Carmelita contra Thomas Morus.</i>		the-
<i>omnes haereses.</i>	<i>Ioannes Roffensis.</i>	ra-
<i>Thomas Valdensis con-</i>	<i>Ioannes Faber.</i>	nos.
<i>tra Ioannem Vvicle-</i>	<i>Ioannes Cochleus.</i>	
<i>fum.</i>	<i>Dominicus Sotus.</i>	
<i>Bessarion Cardin. contra Ambrosius Ca-</i>	<i>tharinus.</i>	
<i>Gracos.</i>		
<i>Georgius, siue Gennadius</i>	<i>Hos sequuti sunt innu-</i>	
<i>Scholarius contra Gra-</i>	<i>merabiles, qui nostro</i>	
<i>cos.</i>	<i>tempore contra prae-</i>	
<i>Io. de Turrecremata con-</i>	<i>tes saeculi haereses scriptis</i>	
<i>tra impugnantes Ponti-</i>	<i>libris dimicauerunt, &</i>	
<i>ficis potestatem.</i>	<i>dimicant.</i>	
<i>Aeneas Syluius contra</i>		
<i>Ioannem Hus & Hus-</i>		
<i>sitas.</i>		

INDEX

THEOLOGORVM

Scholasticorum.

- P**etrus Lombardus. Durandus de sancto
 Guilielmus Antisiodorensis. Portiano.
 Heruzus Natalis Brito.
 Guilielmus Parisiensis. Franciscus Mayronis.
 Alexander Halensis. Guilielmus Okam.
 Vincentius Bellouacensis. Monaldus Dalmata.
 Nicolaus Liranus.
 Albertus Magnus. Pelagius Aluarus.
 S. Thomas de Aquino. Petrus Paludanus.
 S. Bonaventura Cardinalis. Guido Carmelita.
 Adamus Goddamus.
 Petrus de Tarantasia. Ioannes de Bacone.
 Innoc. V. Robertus Olkot.
 Vdalricus de Argentina. Gregorius Ariminensis.
 Thomas Argentinensis.
 Rupertus à Russia. Richardus Armachanus.
 Ægidius Romanus.
 Richardus de Media villa. Nicolaus de Gorram.
 Alphonfus Vargas.
 Henricus de Gandauo. Henricus de Hassia.
 Ioannes Parisiensis. Ioannes Capreolus.
 Ioannes Duns Scotus. Petrus Alliacensis Cardinalis.
 Augustinus de Ancona.
 Petrus Aureolus. Ioannes Gerson.
 Antonius Andreæ. Thomas Valdensis.

Augustinus de Roma.	Thomas Caietanus Car-
Ioannes de Capistrano.	dinalis.
Ioannes Bassolius.	Iacobus Almainus.
Ioannes de Turrecre-	Ioannes Maior.
mata Card.	Franciscus Ferrariensis.
Nicolaus de Cusa Car-	Syluester Prieras.
dinalis.	Hadrianus Papa.
Dionysius Carthusian ⁹ .	Franciscus Lychetus.
Gabriel Biel.	Conradus Koellim.
Marsilius ab Ingen.	Franciscus Victoria.
Ioannes Picus Miran-	Dominicus Sotus.
dulanus.	

INDEX

COLLECTORVM ET Expositorum sacrorum Canonum.

D ionysius Exiguus.	Henricus Hostiensis.
Martinus Braca-	Guido Papa.
rensis.	Vdalricus de Argenti-
Cresconius.	na.
Isidorus Hispalensis.	Gulielmus Durantes
Burchardus Vormaci-	speculator.
ensis.	Guido Archidiaconus.
Iuo Carnotensis.	Dinus Mugellanus.
Gratianus.	Monaldus.
Innocentius IV. Papa.	Ioannes Andreas.
S. Raymundus de Pen-	Petrus Bertrandus.
na forti.	Ioannes Calderinus.

Baldus Perusinus.	nus,
Petrus de Ancharano.	Andreas Barbatius.
Antonius de Butrio.	Ioannes de Turrecre-
Franciscus Zabarella.	mata.
Ioannes de Imola.	Alexander Tartagnius
Ioannes de Anania, Ar-	de Imola.
chidiaconus.	Felinus Sandeus.
Nicolaus Abbas Par-	Dominicus Iacobatus.
normitanus.	Martinus Nauarrus.
S. Antonius Florenti-	

INDEX EORVM, qui scribunt de casibus conscientiæ.

S. Raymundus de	Baptista Trouamala,
Penna forti.	auctor Rosellæ.
S. Antoninus Florenti-	Thomas Caietanus.
nus.	Ioannes Tabiensis.
Astesanus Astensis.	Syluester Prieras.
Bartholomæus Pisanus.	Alexander de Ariostis.
Pacificus, auctor Pa-	Bartholomæus Fumus,
cificæ summæ.	auctor Armillæ.
Angelus de Clauasio.	Martinus Nauarrus.

Augustinus de Roma.	Thomas Caietanus Cardinalis.
Ioannes de Capistrano.	Ioannes Bassolius.
Ioannes de Turrecremata Card.	Iacobus Almainus.
Nicolaus de Cusa Cardinalis.	Ioannes Maior.
Dionysius Carthusian ⁹ .	Franciscus Ferrariensis.
Gabriel Biel.	Syluester Prieras.
Marsilius ab Ingen.	Hadrianus Papa.
Ioannes Picus Mirandulanus.	Franciscus Lychetus.
	Conradus Koellim.
	Franciscus Victoria.
	Dominicus Sotus.

INDEX

COLLECTORVM ET Expositorum sacrorum Canonum.

D ionysius Exiguus.	Henricus Hostiensis.
Martinus Braccarenfis.	Guido Papa.
Cresconius.	Vdalricus de Argentina.
Isidorus Hispalensis.	Gulielmus Durantes
Burchardus Vormaciensis.	speculator.
Iuo Carnotensis.	Guido Archidiaconus.
Gratianus.	Dinus Mugellanus.
Innocentius IV. Papa.	Monaldus.
S. Raymundus de Pen- na forti.	Ioannes Andreas.
	Petrus Bertrandus.
	Ioannes Calderinus.

<p>Baldus Perusinus.</p> <p>Petrus de Ancharano.</p> <p>Antonius de Butrio.</p> <p>Franciscus Zabarella.</p> <p>Ioannes de Imola.</p> <p>Ioannes de Anania, Archidiaconus.</p> <p>Nicolaus Abbas Par-normitanus.</p> <p>S. Antonius Florenti-</p>	<p>nus,</p> <p>Andreas Barbatius.</p> <p>Ioannes de Turrecre-mata.</p> <p>Alexander Tartagnius de Imola.</p> <p>Felinus Sandeus.</p> <p>Dominicus Iacobatus.</p> <p>Martinus Nauarrus.</p>
---	--

INDEX EORVM, qui scribunt de casibus conscientiæ.

<p>S. Raymundus de Pennaforti.</p> <p>S. Antoninus Florentinus.</p> <p>Astefanus Astensis.</p> <p>Bartholomæus Pisanus.</p> <p>Pacificus, auctor Pacificæ summæ.</p> <p>Angelus de Clauasio.</p>	<p>Baptista Trouamala, auctor Rosellæ.</p> <p>Thomas Caietanus.</p> <p>Ioannes Tabienfis.</p> <p>Syluester Prieras.</p> <p>Alexander de Ariostis.</p> <p>Bartholomæus Fumus, auctor Armillæ.</p> <p>Martinus Nauarrus.</p>
---	--

INDEX ORATORVM

Christianorum.

O Rigenes.	Haymo Alberstatensis.
S. Cyprianus.	Leo X. Papa.
S. Athanasius.	Petrus Damiani.
S. Basilus.	Iuo Carnotensis.
S. Ephrem.	Hildebertus Turonen-
S. Gregorius Nazianz.	sis.
S. Ambrosius.	S. Bernardus:
S. Gregorius Nyssenus.	Hugo Victorinus.
S. Gaudentius.	Richardus Victorinus.
S. Io. Chrysostomus.	Innocentius III. Papa:
S. Maximus.	S. Antonius de Padua.
S. Augustinus.	Gulielmus Parisiensis:
S. Eucherius.	Iacobus à Vitriaco.
S. Petrus Chrysologus.	S. Thomas.
S. Leo Papa.	S. Bonaventura.
S. Valerianus.	Ioannes Taulerus.
S. Gregorius Papa.	S. Vincentius.
S. Sophronius Hieroso-	S. Bernardinus:
lymitanus.	Æneas Syluius, Pius II.
S. Eligius Episcopus.	B. Laurentius. Iustinia-
S. Ildephonfus.	hus.
S. Beda.	Bessarion Nicænus.
S. Io. Damascenus:	Ambrosius Camaldu-
S. Theodorus Studites.	lensis.

INDEX POETARVM

Sacrorum.

HEBRÆI.

Moses qui librum
Iob.

David, qui Psalmos
omnes; Salomon qui
Cantica Canticorum;
Hieremias, qui Thre-
nos vario carminum ge-
nere conscripserunt.

CHRISTIANI.

S. Cyprianus.

Lactantius.

Iuuenius.

S. Hilarius.

C. Marius Victorinus.

S. Gregorius Nazian-
zenus.

S. Damasus.

S. Ambrosius.

Aut. Prudentius.

Ausonius.

S. Paulinus.

Synesius.

Sedulius.

Sidonius Apollinaris.

S. Prosper.

Hilarius Arelatenfis.

Alcimus Auitus.

Boëtius Seuerinus.

Venantius Fortunatus.

Paulus Diaconus.

Theodulphus.

Rabanus.

Petrus Damiani.

Hildeburtus.

Gothefridus Viterbien-
fis.

Franciscus Petrarcha.

Robertus Gaguinus.

M. Ant. Sabellicus.

Iacobus Vvinphelin-
gius.

Baptista Mantuanus.

Ioannes Picus.

Iacobus Sanazarius.

Thomas Morus.

Ambrosius Camaldu-
lenfis.

Marsilius Ficinus.

INDEX
HISTORICORVM
Ecclesiasticorum, omiffis
Scriptoribus facris.

I osephus Hebræus.	Frodoardus.
Egesippus.	Glaber Rodulfus.
Iulius Africanus.	Georgius Cedrenus.
Eusebius Cæsariensis.	Ioannes Curopalates.
Rufinus Aquileiensis.	Ingulfus Abbas.
Paulus Orosius.	Io. Zonaras.
Palladius.	Vvillelmus Malmesbe-
Seuerus Sulpitius.	rienfis.
Theodoretus.	Henricus Vtidonensis.
Socrates.	Petrus Comestor.
Sozomenus.	Otho Frisingensis.
Victor Vticensis.	Guilielmus Tyrius.
Cassiodorus.	Helmoldus Bussoniēsis.
Dacius Mediolanensis.	Guilielmus Neubrigēsis.
Euagrius Scholasticus.	Rogerus de Houeden.
Gregorius Turonicus.	Nicetas Choniates.
Beda venerabilis.	Conradus Abbas Vr-
Paulus Diaconus.	spergensis.
Eginartus.	Honorius Augusto-
Freculphus.	dunensis.
Nicetas Dauid.	Iacobus à Vitriaco.
Luitprandus.	Matthæus Paris, siue
Vuitichindus.	Parisiensis.

Vincētius

Vincentius Bellouacen- Iacobus Vvinphelin-
sis. gius.

Nicephorus Callistus. Io. Trithemius.

Nicephorus Gregoras. Hector Boethius,
Io. Villanus.

Flavius Blondus.

Et nostro tempore.

S. Antoninus Florenti-
nus.

Cæsar Baronius, Con-
gregationis Oratorij

Æneas Syluius.

Presbyter, & postea

Laonicus Chalchondy-
la.

S. R. E. Cardinalis,

Baptista Platina.

incredibili labore, &
diligentia, historiam

Antonius Bonfinius.

Ecclesiasticam vni-

Robertus Gaguinus.

uersam ab aduentu

M. Ant. Sabellicus.

Domini vsque ad an-
num 1200 tomis duo-

Io. Philippus Bergo-
menfis.

decim comprehen-

Ioannes Nauclerus.

dit.

Albertus Krantzius.

INDEX

CHRONOLOGORVM.

Eusebius Cæsariensis vsque ad annum 448.

scripsit tempora Cassiodorus perduxit ad
ab orbe condito vsque annum 519.

ad annum Domini 330. Marcellinus Comes ad

S. Hieronymus conti- annum 534.

nuauit vsque ad an- S. Isidorus Hispalensis
num 381. ad annum 625.

S. Prosper continuauit Beda venerabilis ad an-

Ff

- num 725 Matthæus Palmerius ad
 Nicephorus Constanti- annum 1449.
 nopolitanus ad an- Mathias Palmerius ad
 num 842. annum 1481.
 Ado Viennensis ad an- Vvernerus auctor Fasci-
 num 879. culitemporum ad an-
 Rhegino Abbas ad an- num 1484.
 num 905. Ioannes Nauclerus ad
 Hermanus Contractus annum 1500.
 ad annum Dom. 1050. Ioannes Linturius, con-
 Lambertus Schaphna- tinuator Vvernerii, ad
 burgensis ad annum annum 1514.
 1077. Paulus Langius ad an-
 Marianus Scotus ad an- num 1515.
 nnum 1083; Alexander Scultetus ad
 Leo Hostiensis ad an- annum 1541.
 num 1086 Gilbertus Genebrardus
 Bertoldus Constantien- ad annum 1566.
 sis ad annum 1100. Onuphrius Panuinius
 Siegbertus Gembla- ad annum 1570.
 censiad annum 1112. Gerardus Mercator ad
 Gotheфриdus Viterbien- annum 1577.
 sisad annum 1185 Robertus Bellarminus
 Dodechinus continua- ab orbe condito ad an-
 tor Mariani, ad annum num Domini 1612.
 1200.
 Robertus de monte Henricus Samerius,
 continuator Siegberti, Iacobus Gordonus,
 ad annum 1212 Augustinus Tornicellus,
 Martinus Polonus ad ab orbe condito vsque
 annum 1285. ad aduentum Christi.
 Siffridus Presbyter ad
 annum 1307

INDEX PIORVM

Libellorum.

- M**artyrium sancti Dialogi sancti Grego-
 Andreæ. rij Papæ,
 Martyrium sancti Cy- Pratum spirituale Io.
 priani. Moschi.
 Vita sancti Antonij per Vita B. Columbani per
 Athanasium. Ionam.
 Viætæ sanctorum Pauli, Vita Sancti Ioannis Elce-
 Hilarionis, Malchi, & mosynarii per Leon-
 Paulæ per Hieronymū tium.
 Vita sancti Gregorii Viætæ sanctorum per Be-
 Thaumaturgi per Gre- dam.
 gorium Nyssenum. Vita Barlaam & Iosa-
 Ephrem Syri tractatus. phat, per Ioan. Dama-
 Lausiaca historia Pal- scenum.
 ladii. Vita sancti Suiberti per
 Vita sancti Martini per Ludgerum, & Mar-
 Sulpitium. cellinum.
 Confessiones sancti Au- Vita sancti Gregorij per
 gustini. Ioannem Diaconum.
 Historia religiosa Theo- Contemplationes Idio-
 doreti. tæ.
 Collationes Io. Cassiani. Vita sancti Romualdi &
 Scala Ioannis Climaci. aliorum, per Petrum
 De gloria Martyrum & Damiani.
 Confessorum Grego- Vita sancti Anselmi per
 rij Turonici. Ediperum.

F f ij

- Opera omnia sancti Bernardi. Opuscula Henrici S-
sonis.
- Vita sancti Bernardi per Opuscula Laurentij lu-
Gulielmum & alios. stiniani.
- De contemptu mundi, Opuscula Dionysii Car-
Innoc. III. thufiani.
- Opuscula Humberti De imitatione Christi
Ord. Præd. Thomæ de Kempis, si-
- De proprietatibus a- ue potius Io. de Ger-
pum Thomæ Canta- sen.
pratenfis.
- Opuscula sancti Bona- Tractatus de vita spiri-
uenturæ. tuali. sancti Vincentii

F I N I S.

**CHRONOLOGIA
BREVIS,**

**AB ORBE CONDITO,
vsque ad annum Domini
M. DC. XII.**

**ROBERTO CARD.
BELLARMINO**

E Societate IESV Auctore.

CHRONOLOGIAE

PARS PRIOR, AB ANNO
Mundi i. ad 4055.

Anni Mūdi	<i>Patriarchæ.</i>	<i>Monarchæ Assy- riorum.</i>
I	Adam vixit ann. 930.	
130	Seth. 912	
235	Enos. 905	
325	Cainan. 910	
395	Malaleel. 895	
460	Jaret. 962	
622	Enoch. 365	
687	Mathufala. 969	
874	Lamech. 777	
1056	Noe. 950	
1556	Sem. 600	
1656	Diluvium durat an. i.	
1658	Arphaxad. 338	
1693	Cainan. 568	
1723	Sale. 433	
1753	Heber. 464	
1787	Phalech. 239	
1791		Belus reg. ann. 65.
1817	Reu. 239	
1849	Sarug. 230	

Varia.

Quæ dicuntur de Adam, & ceteris Patriarchis, habentur in Genesi cap. 5. & 11. præterquam de Cainam filio Arphaxad. is enim non habetur in textu Hebræo, sed addidimus propter Lucæ auctoritatem ex interpretatione 70.

Porro annos Beli, & ceterorum Regum Assyriorum annotauimus ex Eusebio, nec enim apud alium antiquiorem habentur. tamen initium huius regni posuimus in loco altiore, quam fecerit Eusebius, tum ut esset locus Regibus Medorum, quos infra subiiciemus: tum etiam, quia cum Belus sit Nembroth nepos Cham, & Ninus sit Assur nepos Noe, ut vult Aug. lib. 16. Ciuit. cap. 3. vel certè filius Nembrothi, non videtur credibile, eos non fuisse ante tempora Thare qui fuit decimus à Noe.

Belum esse Nembrothum, qui Gen. 10. ædificauit Babylonem; & Ninum esse Assur, qui Gen. 10. ædificauit Niniuem, probari potest tum ex eo quod Abydenus apud Eusebium lib. 9. præparat. Euangel. cap ultimo, testatur Ba-

Anni Mūdi	Patriarcha.	Monarchæ Assy- riorum.
1856		Ninus. 52
1879	Nachor 148	
1908	Thare. 205	Semiramis. 42
1950		Zameis. 38
1978	Abraham. 175	
1988		Arius 30
2018		Anahus. 40
2058		Xerxes Bala- neus. 30
2078	Isaac. 180	
2088		Armametres 38
2126		Belochus. 35
2138	Jacob. 147	
2161		Baleus. 52
2123		Altadas. 32
2229	Ioseph. 110	
2245		Mamitus. 30
2275		Mancaleus. 30
2305		Iphareus. 20
2325		Mamylas. 30
2355		Sparetus. 40
2395		Ascades. 40
2403	Moses. 120	
2435		Amytanus. 45
2480		Belocus 25
2483	Moses ducit populum annos 40.	
2505		Bellopares. 30

Varia.

bylonem à bello conditam; & constat Niniuem à Nino ædificatam. de quo vide Diodorum lib 2. c. 1. tum etiam ex eo quod primus Rex orbi terrarum cognitus iuxta Scripturas sacras est Nembroth, & iuxta profanas est Belus. ex quo non malè conciiimus Nembrothum esse Belum. Mirum autem est, cur Mercator Nembrothum velit esse Ninum, & tamen, fateatur ante eum regnasse Belum, cùm Scriptura apertè dicat, primum qui cœpit esse potens in terra, fuisse Nembrothum.

Anno 20. Armametris claruit Phoroneus legislator primus.

Anno 26. Belochi fuit diluuium Ogygis.

Anno 32. Spareti Cecrops Athenas condidit.

Per idem tempus fuit diluuium Deucalionis.

Anno 6. Ascadis Isis venit in Aegyptum; & litteras docuit.

Anno 1. Belochi Cadmus floruit, qui litteras Græcas dicitur inuenisse.

Eodem anno rapta fuit Europa, ex qua nati sunt Minos & Radamanthus.

Anni Mūdi	Indices Hebraeo- rum.	Monarcha Assy- riorum.
2523	Iolue. 26	
2535		Lamprides. 32
2549	Interregnum ann. 10.	
	Othoniel Iudex	
2559	annis 40	
2567		Sofares, 20.
2587		Lamparos. 30
2599	Aoth. 80	
2617		Panias. 45
2662		Sofarmus. 19.
2679	Barac & Delbora. 40	
2681		Mitreus. 27
2708	Gedeon. 40	
2740		Tanteus. 40
2759	Abimelech 3	
2762	Thola. 23	
2780		Thineus. 30
2785	Iair. 22	
2807	Iephthe. 6.	
2810		Dercilus. 40.
2813	Abefan. 7.	
2820	Aialon. 10	
2830	Abdon. 8.	
2838	Sampson. 20	
2850		Eupales. 38
2858	Heli. 40	
2878	Samuel. 20	
2888		Laosthenes. 45

Varia.

Pontificum Iudæorum annos exactè descriptos non inuenimus. constat tamen à Mosis tempore vsque ad Machabæos fuisse hos. 1. Aaron. 2. Eleazarum. 3. Finees. 4. Heli. 5. Achitoph. 6. Abiathar. 7. Sadoch. 8. Achimas. 9. Azariam. 10. Azariam alium, qui prohibuit Oziam adolere thus. 11. Vriam. 12. Sobnam tempore Ezechia. 13. Eliachim tempore Manassæ. 14. Helciam tempore Iosia. 15. Saream occisum à Nabuchodonosor. 16. Iosedech in captiuitate. 17. Iesum filium Iosedech. 18. Ioachim. 19. Eliasib. 20. Ioadam. 21. Ioannem. 22. Iaddum. 23. Oniam. 24. Simonem. 25. Eleazarum. 26. Manassem. 27. Oniam. 28. Simonem. 29. Oniam. 30. Alcimum. 31. Iudam Machabæum. Hæc ex Chronologia Nicephori.

Hunc Aialon Septuaginta non habent.
Anno 2821. euerfa fuit Troia.

Æneas in Latio regnat. In annis Heli includuntur etiam anni Sampsonis. ideo 70. Interpretes solùm 20. annos adscribunt Heli.

Anni Mūdi	Reges Hebraeorum.		Monarcha Assyriorum.
2898	Saul Rex.	20	
2919	Dauid.	40	
2933			Piriciades. 30
2959	Salomon.	40	
2963			Ophrateus. 20
2982			Ophratanes. 50
	Reges In- da.	Reges Israel.	
2999	Roboā. 17	hierob. 22	
3016	Abia. 3.		
3019	Afa. 41		
3021		Nadab. 2.	
3023		Basaa. 24	
3033			Ocraxapes. 41
3047		Hela. 2.	
3048		Zābri. d. 7	
		Amri. 2. 12	
3060	Iosaphat 20	Achab. 22	
3074			Sardana. 20
3082		Ochozia 2.	
3083		Ioram. 12.	
3085	Ioram. 5.		
3090	Ochofias. 1. Athalia. 7.	Iehu. 28.	Reges Me- dorum.
3094			Arbaces 28.
3097	Ioas. 40.		
3118		Ioachaz. 17.	
3122			Mādanēs 50

Varia.

Anni Samuel & Saul in Scriptura veteri non habentur, sed Aët. 13. dicuntur fuisse 40.

Anno 2928. Carthago condita est. Proinde merè fabulosa sunt, quæ scribit Virgilius de Didone & Ænea.

Monarchia Assyriorum vsque ad Sardanapalum stetit annis 1330. quamvis Eusebius dicat 1240. & Iustinus lib. 1. 1300. & Diodorus lib. 2. 1400. & Orosius lib. 1. 1160.

Destructa fuit à Medis, quorum annos describimus ex Ctesia Cnidio, qui ex publicis Annalibus eos refert apud Diodorum libro 2.

Annos Assyriorum & Babyloniorum partim ex Scriptura, partim ex Beroso apud Iosephum 1. contra Appionem petemus.

Anni Mūdi	Reges In- da.	Reges Israel.	Monarcha Assyriorū.	Reges Af- syriorum.
3135		Ioas. 16		
3137	Amasias. 29			
3151		Hicroboā. 41		
3163				Phul. 48
3166	Azarias. 2 sed cū pa- tre ann. 12 solus 40			
3172			Sarfome- nes an. 30	
3192		Zacharias mē. 6. Sel- lum m. 1. Manaem an. 10.		
3202		Phaceas. 2	Artecar- mis an. 50	
3204		Phacee. 20		
3206	Ioathā. 16			
3211				Teglath- phalassar ann. 25
3222	Achaz. 16			
3224		Osee. 9.		
3236				Salmanas- sar. 9
3238	Ezechias. 29			
3245				Sennache- rib. 7

Varia.

Assyrij rursus incipiunt in Niniue regnare, regnantibus nihilominus etiam Medis. Huius Phul mentio fit. 4. Reg. 15.

Olympiades incipiunt anno 4. Ioathan, idest, anno mundi 3209. Nam constat Cyrum regnare cœpisse Olympiade 55. vt Eusebius & omnes alij docent. Porro Cyrus regnare cœpit anno mundi 3425. non igitur rectè Eusebius earum initium ponit anno 50. Azariæ. Quod si initium regni Cyri ponatur anno 3451. Olympiades incipient anno 10. Achaz, mundi 3232.

Roma conditur an. 12. Achaz, mundi 3233.

Salmanasar transtulit decem tribus in captiuitatem. 4. Reg. 17. & Tob. 1.

Anni Mūdi	Reges Iu- da.	Reges Israel.	Reges Mo- dorum.	Reges Af- syriorum.
3252			Arbrianus, feu Cardi- ceas. 22	Affar ad- don. 18.
3267	Manaf- ses 55.			Reges Ba- bylonis.
3270				Mero- dachBala- dam. 40
3274			Arteus, qui & Deio- ces. 55	
3310				BēMero- dach. ā. 21
3322	Amon an. 2.			
3324	Iofias. 31.			
3327			Artines, qui & Phraor- tes ann. 22.	
3331				Nabulassar. 29
3349			Arabanus, qui & Ciaxa res, ann. 40.	
3355	Ioachaz m. 3. Ioacim an. 11.			
3360				Nabucho donosor M. an 43
3366	Ioachim. m. 3. Sedechias. 11			

Mero-

Varia.

Merodach Baladan regnabat in Babylone eo ipso tempore, quo Assar-Addon in Niniue, patet ex 4. Reg. 19. & 20. Tamen posuimus eius initium hoc loco, quia post Assar Addon cœpit Merodach regnare etiam in Niniue. Unde non fit amplius mentio in scripturis regum Assyriorum, sed solum Babyloniorum.

Hunc Merodach putamus esse eum, qui in libro Iudith dicitur Nabuchodonosor. Sicut etiam Arteum, seu Deiocem, putamus esse Arphaxad. de quo ibidem agitur. Porro Deioce dedimus 53. annos, quia hunc numerum notauit Herodotus lib. 1. Vbi etiam dicit à Deioce ædificatam Ecbatanam, quod in lib. Iudith tribuitur Arphaxad.

Ex numeris Regum Babyloniorum, qui habentur ex Beroso apud Iosephum lib. 1. contra Appionem, solum mutauimus duos annos, quos tribuit Euilmerodacho Berosus, in 22. annos. Nam 4. Reg. vlt. dicitur Euilmerodach regnare cœpisse anno 37. trāsmigrationis regis Ioachim. ex quo tempore vsque ad finem regni Babylonicī constat esse annos 44. qui tamen non colligerentur, nisi daremus Euilmerodacho 22. annos. credibile est esse errorem impressorum, præsertim cū omnes alij Chronologi dent ei 22. aut 23. annos.

Annū mūdi	Reges In- da.	Reges Me- dorum.	Reges Per- sarum.	Reges Eā- tylonis.
3377	CAPTIVI TAS. an. 70			
3389		Astyages. 39		
3403				Euilme- rodach. 22
3425			Cyrus. 29	Niriglis- foor an. 4
3429				Laboro- Sordocus. m. 9.
3430				Baltasar, qui & Na- bonid ⁹ 17
	<i>Duces Indao- rum.</i>	<i>Monarchia Persarum.</i>		
3447	Captiuitas sol- uitur.		Cyrus cum Dario ann. solus ann.	1 7
3448	Zorobabel. 32.			
3455			Cambyfes ann. 7. men 6.	
3462			Magnus cum fratre men 6	
3463			Darius Idaspis.	36
3480	Refa. 46			
3499			Xerxes.	21
3520			Artabanus. men.	7
3521			Artaxerxes Lōgimanus.	40
3530	Ioannes. 40			
3561			Xerxes alius men.	2
			Sogdianus men.	7

Varia.

Cyrum posuimus ante Babylonem euersam multis de causis. Primò quia constat eum regnasse post Astyagem, translato ad Persas Medorum imperio, vt habetur Danielis 13. & apud Herodotum lib. 1. Diodorum lib. 2. & Iustinum lib. 1. Secundò, quia Berofus apud Iosephum lib. 1. contra Appionem, & Herodotus lib. 1. Iustinus lib. 1. & alij, dicunt Cyrum post adeptum imperium Asiæ tandem venisse contra Babylonem. non igitur incipit regnum Cyri post euersam Babylonem, sed antea cæpit. Tertid, quia Herodotus lib. 1. tribuit Cyro annos 29. Xenophon autem lib. vlt. Cyropædiæ tribuit tantum septem, quorum vtrumque concordari potest, si dicamus, Cyrum regnasse in vniuersum annos 29. sed post adeptum imperium Babylonis septem. Quis igitur (inquies) est Darius Medus, qui regnat anno vno post Baltassarem? Danielis 5. 6. & 9. Dico eum esse Cyaxarem Astyagis filium, cuius meminit Xenophon. Tametsi enim Medus iam nihil erat, nisi Cyri præfectus quidam aut regulus; placuit tamen Cyro honorare illum titulo regni Babylonici, quod consanguineus & senior esset. Vide Iosephum lib. 10. antiquitatum, cap. 12. & Hieronym. in Daniele.

Anni Mūdi	Duces In- daorum.	Monarchia Persarum.			
3562		Darius Nothus.		19	
3570	Iudas. 14				
3581		Artaxerxes Mnemon.		43	
3584	Ioseph. 7				
3591	Semei. 11				
3602	Matathias 12				
3614	Maat. 9				
3623	Nagge. 10				
3624		Artaxerxes Ochus.		23	
3633	Helli. 8.				
3641	Nahum. 7				
3647		Artes.		4	
3648	Amos. 14				
3651		Darius.		6	
		Monarchia Græcorum.			
3657		Alexander Magnus ann.		5	
3662	Mathathias 10.				
		Diuisio Monarchiæ in quatuor Regna.			
		Reges Ma- cedonia.	Reges Ægypti.	Reges Syria.	Reges Asiæ.
3663		Philippus Arideus. 7	Ptole- me ^o La- gi. 40		
3668					Antigo n ^o 3. 18
3670		Cassander 19			

Varia.

Annos Regum Persarum descripsimus ex Diodoro lib. 11. 13. & 17. item ex Herodoto lib. 2. & 3. & ex Eusebio : sed ubi non conueniunt, Diodorum sequuti sumus.

Alexander magnus anno 7. regni sui Macedonici expugnauit Darium, & transtulit monarchiam Persarum ad Græcos. deinde cū imperasset adhuc annos quinque, tandem mortuus est anno 33. ætatis, 12. regni. & 6. monarchiæ. Post cuius obitum diuisa est Monarchia in plures Reges. Vide Diodorum lib. 17. & 18. & Iosephum lib. 12. antiquitatum,

Sapientes gentium, Orpheus & Linus, temporibus Iudicum dicuntur floruisse. Homerus tempore Salomonis Regis Hierusalem. Thales tempore Iosæ Regis. septē Sapientes ad finem captiuitatis. Æsopus eodem tēpore. Pythagoras tempore Cyri. Herodotus tempore Xerxis. Socrates, Euclides, Zenophon, Pindarus, & Simonides tempore Artaxerxis. Plato, Isocrates, Demosthenes, Æschines, Aristoteles, tempore Ochi & successorum.

Theophrastus, Zeno, Epicurus, & Menander tempore Ptolemæi Lagi.

Anni Mūdi	Duces Iudæo- rum.	Reges Ma- cedonia.	Reges Ægy- pti.	Reges Syria.	Reges Asia.
3672	Iose 60				
3676				Seleucus Nicanor. ann. 32	
3686					Deme- trius ann. 17
3689		Antigonus & Alexan- der. 4			
3693		Deme- trius. 6			
3699		Pyrrhus men. 7			
3700		Lyfima- chus. 5			
3703			Ptolemæus Philadel- phus. 38		
3705		Ptolemæus Cerau- nus. 1	Ptolemæus Philadel- phus 38		
3706		Meleager m. 2. An- tipater, d. 45. Softhe- nes, ann. 1.			
3727		Antigonus ann. 36			Antiochus Soter. 19

Varia.

A Seleuco numerant libri Machabæorum annos Græcorum. Euseb.

Demetrius Rex Asiæ à Seleuco captus Imperio priuatur: ita remanent tres tantum Alexandri successores. Eusebius.

Res Romana.

Roma condita est 11. Kal. Maii. Plutar. in Romulo, & Eutropius lib 1. Olympiade 7. anno 1. Solinus cap. 2. Clemens Alex. Strom. 1. Dionys. Halicarnass. pagina 58. Ex quo sequitur, conditam eam fuisse anno 12. Achaz, mundi 3233. nam Olympiades cœperunt anno 4. Ioathan, 3209.

Anni mūdi	Duces Iu- daeorum.	Reges Ma- cedonia.	Reges Æ- gypti.	Reges Sy- ria.
3727				Antio- chus Theos. 15
3732	Ioannes. Hircan ⁹ 17			
3742			Ptole- meus E- uergetes ann. 26	Seleucus Callinicus ann. 20
3744		Deme- trius, ann. 10.		
3754	Interreg- num apud Iudeos.	Antigo- nus ann. 15		
3762				Seleucus Ceraunus ann. 3
3765				Antiochus Magnus. ann. 36
3767			Ptoleme ⁹ Philopa- ter. ann. 17	
3769		Philipp. 42		
3783			Ptolome ⁹ epiphanes ann. 24	

Varia.

Regnatum est Romæ annis 244. Liuius, & Dionys. Halicarn. nimirum regnavit Romulus annis 37. interregnum fuit ann. Numa Pompilius regnavit ann. 43. Tullus Hostilius 32. Ancus Martius 24. L. Tarquinius Priscus 38. Servius Tullus 44. L. Tarquinius superbus 25.

Consules cæperunt anno mundi 3478. Olympiade 68. anno 15. Darij Idaspis. Duravit regimen Consulare vsque ad imperium Iulij Cæsaris annos 462.

Secessio plebis in sacrum montem, & creatio prima Tribunorum, accidit anno 261. ab Vrbe condita, anno mundi 3495. Olymp. 72. Liu. lib. 2.

Magistratus Decemvirosum cæpit anno Urbis conditæ 303. duravit vix tres annos. Liu. lib. 3.

Dictatorum prima creatio facta est anno Urbis 235. creato T. Largio. Liu. lib. 2.

Tribuni Militares Consulari potestate cæperunt anno Urbis 311. Roma capitur à Gallis anno Urbis 363. Dionys. lib. 1. Liu. lib. 5.

Anni Mūdi	Duces In- deorum	Reges Ma- cedoniae.	Reges Æ- gypti.	Reges Sy- ria.
3801				Seleucus Philopa- ter ann. 12
3806			Ptolemæ ⁹ Philome- tor. an. 35	
3811		Perſes. 10		
3813				Antiochus Epiphanes ann. 11
3821		Regnum Macedo- niæ defi- cit		
3822	Mata- thias, an. 1			
3823	Iudas Ma- chabæus. 6			
3824				Antiochus Eupator. 2
3826				Demetri ⁹ Soter. 12
3829	Ionathas, an. 19		Reges Æ- gypti.	Reges Syria.
3838				Alexander ann. 10.
3840		Ptolemæus Euergetes. 29		

Varia.

Bellum Romanorum cum Pyrrho Rege anno Urbis 473. Liu. lib. 13.

Romani ingressi sunt mare, & primum bellum Punicum gesserunt Olympiade 129. anno Urbis 489. mundi 3723. Polybius l. 1. durat 22. annos. Eutropius lib. 3.

Initium secundi belli Punici fuit Olympiade 140. anno Urbis 557. mundi 3771. Polyb. lib. 3. duravit ann. 17. Liu. lib. 30.

Bellum Romanorum cum Philippo Rege Macedoniae coepit anno Urbis 554. mundi 3788 finitum est anno 3821 capto Perse Rege à L. Emilio Paulo. Vide Liuium lib. 44. & 45.

Belum Asiaticum feliciter confectum est à L. Scipione, Africani Scipionis fratre, contra Antiochum magnum regem Syriae anno Urbis 564. mundi 3798. vide Liu. l. 37.

Bellum Punicum tertium coepit anno Urbis 602. mundi 3836. finitum est intra quinquennium à Scipione Africano minore. Florus lib. 49. & 51. Eutrop. lib. 4.

Anni mūdi	Duces Iudae- rum.	Reges Aegy- pti.	Reges Syria.
3848	Simon. 8		
3851			Antiochus Sedetes. 9
3856	Ioannes Hyr- canus. 26		
3860			Demetrius iterum 4
3864			Antiophus Griphus. 12
3868		Ptolemæus Phiscon. 17	
3876	Reges Iudae- rum.		Antiochus Cyzicenus. ann. 18
3882	Aristobolus. 1		
3883	Ianneus Ale- xander. ann. 27.		
3884		Ptolemæus Alexander. 10	
3894		Ptolemæus Phiscon ite- rum. 8	Philippus. 2

Varia.

Bellum Numantinum anno Urbis 620.

Bellum Iugurthinum anno Urbis 643. mundi
3877. vide Sallustium. Bellum Cimbricum ante
Iugurthinum cœpit, sed post Iugurthinum fini-
tum est à C. Mario.

Antiochum hunc Pompeius regno spoliauit.
Appianus Alexandrinus in Syriacis.

Aristobulus primus post Regem Sedechiam,
diadema sibi regium imposuit. Ioseph. lib. 15.
antiq. cap. 18.

Philippo à Gabinio capto cessat regnum Sy-
riæ. Eusebius in Chronico.

Anni mūdi	Reges Indao- rum.	Reges Ægy- pti.	Reges Syria.
3902		Ptolemæus Dionysius. 30	Regnū Syriæ deficit.
3910	Alexandra ann. 9		
3919	Hyrcanus. ann. 34		Imperatores Romani.
3932		Cleopatra. 22	
3937			Iulius Cæsar ann. 4.
3941			Interregnum ann. r. m. 6.
3941			Octavianus Augustus cum Trium- uiris an. 12. so- lus 44. Sue- ton.
2955	Herodes Af- calonita. 37	Regnum Æ- gypti deficit.	
3984			
3990	Archelaus. ann. 9		
3989	Herodes An- tipas an. 24		Tiberius ann. 22. m. 6. d. 26. Suet.

Post mortem Alexandræ contententibus filiis, eius Aristobulo & Hyrcano de regno, Pompeius Iudæos tributarios fecit, & Aristobulum quidem Romam captum adduxit, Hyrcano Pontificatum confirmavit, procurationem Prouinciæ Antipatro tradidit, cuius filius Herodes postea ad regnum peruenit. Ioseph. lib. 14. antiquit.

Anni Do.	CHRISTVS.	Varia.
I	IESVS nascitur.	
7	Iesus redit ab Ægypto.	
15		

Anni Mūdi	Reges Iudeo- rum.	Reges Egy- pti.	Reges Syria.
4013			
4016			
4022	Agrippa. 7.		
4029	Agrippa Iu- nior. 26		
4055	Regnum Iu- dæorum de- ficit.		

31. Iesus

Anni Do.	CHRISTVS.	Varia.
31	Iesus baptizatur	Hierusalem capta, & destructa est annoz. Vespasiani, 73. Christi, 4056. mundi. Perierunt partim gladio, partim fame, vndecies centena milia Iudæorum: & alia centum milia capta, & vendita sunt. Iosephus, & Eusebius.
34	Iesus moritur, & resurgit.	
39		
46		
72		

CHRONOLOGIAE

PARS ALTERA,

Ab anno Domini 1. ad 1612.

Anni Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
0		Iulius Cæsar ann. 4	
0		Augustus. ann. 56	
17		Tiberius.an. 22.men. 6.	
34	S.Petrus.an. 35.men. 3		
39	S.PetrusAn- tiochiæ.an.7	Caius. ann. 3 men. 10	S. Petrus. S. Paulus. S. Matthæus.
43		Claudius. an.13. m. 8.	S. Ioannes. S. Iacobus. S. Iudas.
44	S.Petrus Ro mæ ann. 25		S. Marcus. S. Lucas.
57		Nero. an.13. men. 7	Philo.

Heresiarcha.

Varia.

Anno 42. Augusti inchoante nascitur Iesus Christus. Nam ann. 15. Tiberij cōpleuerat Iesus ann. 30. Luc. 3. ergo anno 1. Tiberii compleuerat Iesus ann. 15. ergo si demas ex annis Augusti quindecim annos, concurret annus primus Christi cum anno 42. Augusti.

Christus mortuus est, & resurrexit, & Petrū Ecclesiæ præfecit, anno suo 34. Scribit enim Beda lib. de ratione temporum c. 45. Fidem Ecclesiæ habere, vixisse Christum in carne mortali paulò amplius triginta tribus annis.

Concilium primum Hierosolymitanum sub S. Petro anno Domini 51.

Persecutio 1. sub Nerone.

Simon magus primus heresiarcha, existimauit donum Dei pecunia possideri. Act. 8. docuit prætereā mundum non esse creatum à Deo : se esse Deum, qui in Samaria apparuit, ut Pater, in Iudæa ut Filius, in gentibus ut Spiritus sanctus. non esse liberum arbitrium : non esse necessaria opera bona : Animas migrare de corpore in corpus. Vide Irenaum lib. 1. cap. 20.

Anni Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
70	Linus. 11	Galba. m. 7. d. 25	Iosephus.
71		Otho men. 3 Vitellius. m. 8	
72		Vespasianus. ann. 9. m. 11	
81	Cletus. 12	Titus ann. 2. men. 2	
83		Domitianus. an. 15. m. 5	Hermes.
93	Clemens. 9		Clemens.
99		Nerua ann. 1. men. 4	Ignatius Polycarpus.
100		Traianus. an. 19. men. 6	Dionysius A. reopagita.
103	Anaclet ^r . an. 9. m. 3.		
112	Euaristus. an. 9. m. 3		
120		Hadrianus. an. 20. men. 11	Aquila inter- presScriptu- ræ.
121	Alexander. an. 10. m. 5		

Heresiarchæ.	Varia.
<p><i>Menāder, Saturninus, Basilides, discipuli Simonis. Iren. l. 1. cap. 21. & 22.</i></p>	<p>Eusebius in Chronico scribit, Neronem imperasse annis 14. m. 8. sed nō ita est, imperavit enim annis 13. m. 7. ex Suetonio, Dione & aliis. Proinde S. Petrus non fuit crucifixus anno 14. Neronis, vt S. Hieronymus, Eusebium secutus scripsit, in lib. de Script. Eccles. sed anno 13. alioqui martyrium S. Petri non contigisset die 29. Iunii, vt Ecclesia celebrat. Obiit enim Nero die 10. Iunii anni 14.</p>
<p><i>Nicolaus unus ex septem primis diaconis, docuit licere fornicari, & vesci idolothytis. Iren. li. 1. c. 27. Alij tamen existimant, Nicolaum diaconum fuisse virum probum, sed Nicolaitas, qui arguuntur Apoc. 2. & qui ea docebant, fuisse hæreticos, falso nomine Nicolaitas dictos. Vide Eusebium lib. 3. hist. cap. 23.</i></p>	<p>Anno 2. Vespasiani Hierusalem capitur, incenditur, evertitur, vt non remaneret in ea lapis super lapidem, iuxta prædictionem Domini Luc. 19.</p> <p>Secunda persecutio sub Domitiano.</p>
<p><i>Cherimbus, & Ebion eius discipulus, Iesum esse purum hominem ex Iosepho & Maria natum docuerunt. Iren. lib. 3. cap. 3. & lib. 1. cap. 25. & 26.</i></p>	<p>Domitianus, qui se Dominum, ac Deum haberi, & dici volebat, miserè confoditur.</p> <p>Persecutio tertia sub Traiano. Hic Traianus vir optimus existimatus est ab infidelibus, ita vt acclamarēt nouis principibus, Augusto felicior, Traiano melior, Eu-</p>

Annus Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
132	Sixtus. an. 10 men. 1		Iustinus.
140		Antonius an. 22. m. 8	Melito.
142	Telesphorus. ann. 11. m. 9		Athenago- ras.
154	Hyginus. an. 4.		Theophilus Antioche- nus.
158	Pius. ann. 9. m. 36		Egesippus.
163		M. Aurel. L. Verus. an. 19	Tatianus.
167	Anicetus. an. 8. men. 9.		Irenæus.
175	Soter. 5		
179	Eleutherius. ann. 15. d. 23		Hippolytus.
182		Commodus. ann. 12. m. 9	
194	Victor. ann. 9. men. 1		

Hæresiarcha.

Varia.

*Chiliaſta, qui docent, San-
ctos regnāturos mille annis
poſt reſurrecciónem cum
Chriſto in terris; cœperunt
tempore S. Ioannis per Pa-
piam eius diſcipulum. Vide
Euſeb. lib. 3. hiſt. cap. 39.*

*Gnoſtici, auctore Carpo-
crate, ſecundum Irenæum
lib. 1. c. 24. vel Nicolao, ſe-
cundum Epiphaniū hæreſi
20. vel Valentino, ſecundum
Hieronymū in lib. de Script.
Eccleſ. docuerunt, Animam
eſſe de ſubſtantia Dei: unum
eſſe Deum bonum, alterum
malum. & alia id genus. Vi-
de Auguſtinum hæreſi 6.*

*Carpocrates docuit, Ieſum
Chriſtum ex Ioseph natum,
mundum ab Angelis factum
nihil eſſe bonum, vel malum,
niſi opinione hominum. om-
nia opera eſſe exercēda, quā-
tumvis peſſima, & toties
animam ad corpus, quaſi ad
carcerem redituram, donec
expleat, iuxta illud, non exies
inde, donec reddas nouiſſimū
quadrātem. Iren. lib. 1. c. 24.*

tropio teſte. Fuit tamen
vino deditus, & puerorū
amoribus, Dione teſte.
quæ illi vitia non agno-
ſcebant, cū ſint enor-
mia, & contra naturam.

Perſecutio quarta ſub
Antonino.

Hoc tempore quæſtio
de Feſto Paſchæ celebrā-
do die Dominico, an
cum Hebræis decima-
quarta Luna, diū Eccle-
ſiam vexauit.

Lucius Rex Britanno-
rum ab Eleutherio Pon-
tifice petit & impetrat,
qui cum ſua gente
Chriſtianum faciant Be-
da, Ado, & alij in Marty-
rologio, & Tertullianus
lib. aduerſus Iudæos
c. 7.

Anni Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
195		Pertinax. m. 3 Didius Iulianus. men. 2 Seuerus. ann. 7. men. 8	
203	Zephyrinus. ann. 18. d. 18		Tertullianus.
213		Antonin ⁹ Caracalla. an. 6 men. 2	
219		Macrinus. an. 1. men. 2	
220		M. Aurel. Antonin. Helio- gabalus. an. 3 men. 9	Iulius Africanus.
221	Callistus. an. 5 men. 1		Minutius Felix.
224		Alexander Seuerus. ann. 13	Origenes.
227	Urbanus. an. 6. m. 7		Ammonius Alexandrinus.
233	Pontianus. ann. 5		Greg. Thaumaturgus.

Hæresiarum.

Varia.

Caiani inde dicti sunt, quod Cainum, Iudam, Sodomitas, Chose, Dathan, & Abirō saluos esse dicunt. negant carnis resurrectionem. Iren. lib. 1. cap. 35

Valentinus innumeras fabulas inuenit. de quo vide Iren. l. 1. c. 1.

Marcion duo principia posuit, unum bonum, alterum malum. Irenaus lib. 1. cap. 29.

Hermogenes posuit materiam Deo coeternam; & in Deo unam tantum esse personam. Tertull. lib. contra Hermogenem.

Montanus Phryx, unde Cataphryga, asseruit se paracletum esse, & plurimos seduxit, inter quos ipsum etiam Tertullianū. Epiphan. hæresi 48. Augustinus hæresi 20. & 86.

Origenes ex philosophia Platonis deceptus multa docuit contra fidei veritatem, præsertim de inæqualitate diuinarum personarum; de origine animarum, de resurrectione corporum; de saluatione demonum. vide Epiphani. hæresi 64. & Hieron. ad Autum, & ad Pammachium de erroribus Origenis, & quintam Synodum generalem.

Quinta persecutio sub Seuero; qui annis fere decem Christianos pacem habere permisit, sed postea crudeliter occidi mandauit.

Heliogabalus, & Seuerus Alexander, adoloscenscos consolbrini, vnus post alterum Imperium reuerunt. illo nihil turpius, & nequius: isto nihil iustius, & sanctius, si fides ei Christi non defuisset. Vbi que scribi iubebat, Quod tibi non vis, alteri ne feceris.

Anni Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
237		Maximinus ann. 3	
238	Antherus. an. 1		
239	Fabianus. ann. 14		
240		Maximus, & Balbinus. an. 1	
241		Gordianus. an. 5	
246		Philippus. an. 6	Cornelius. Cyprianus.
253		Decius. an. 1 men. 3	Pontius Dia- conus.
254	Cornelius. ann. 2	Gallus, & Volusianus. an. 3	Dionysius Alexandri- nus.
255	Lacius. an. 1. men. 8		
257	Stephanus. ann. 3. men. 3	Valerianus, & Gallie- nus. ann. 8	
260	Sixtus. II. an. 1		Zeno.
261	Dionysius. ann. II. men. 3		Victorinus Pictabio- nensis.
263		Gallienus solus ann. 7	

Hæresiarcha.

Varia.

Helcheseita docebant, licitum esse fidem ore negare, modò in corde retineretur. vide Euseb. lib. 6. hist. c. 28.

Rebaptizantes in Africa, Agrippino, qui sanctum Cyprianum in Episcopatu Carthagenensi præcessit, auctore exorti sunt. docuerunt baptizatos ab hæreticis iterum esse in Ecclesia baptizandos. & quamvis Agrippinus, & S. Cyprianus hæretici appellari non possint, cum Ecclesia communionem nunquam reliquerint: tamen posterorum Donatista, qui pertinaciter anabaptismum defenderunt, merito hæretici habiti sunt. vide S. August. lib. 2. de baptismo contra Donatistas.

Novatiani à Novatiano presbytero Romano, & à Novato presbytero Carthagenensi dicti sunt. docuerunt non esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata post baptismum commissâ. neque esse baptizatos sacro chrismate confirmandos. & secundas nuptias esse illicitas. vide Epiphanius. hæresi 59. & August. hæresi 38.

Sabellius Noeti discipulus, docuit Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, esse unam personam, sed nomina tria. Epiph. hæresi 57.

Sexta persecutio sub Maximino.

Fabianus descendu columbe coelitus missæ declaratus fuit à Deo Põtifex futurus. Euseb. lib. 6. hist. c. 22.

Septima persecutio sub Decio Imperatore, quam continuaverunt Galus, & Volusianus.

Primus schisma in Ro. Ecclesia Novatiani antipapæ contra Cornelium.

Gothi Ro. Imperium infestare incipiunt.

Octava persecutio sub Valeriano, quæ Saporis Rex Persarum à se captum vilissimè habuit, ut etiam dorsum eius calcaret, cum equum ascendere vellet.

Anni Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
269		Claudius. an. 3	
271		Aurelianus. ann. 6	
273	Felix. an. 2. m. 5.		
275	Eutychianus. ann. 8. m. 6. d. 4.		
278		Tacitus. m. 6 Florianus. m. 2	
279		Probus. an. 5	
284	Caius. an. 12. men. 4	Carus cum filiis Carino, & Numeriano. an. 2	Arnobius A- fer.
285		Diocletianus, & Maximianus. an. 20	Lactantius Firmianus.
297	Marcellinus. an. 8		Eusebius Cæ- sariensis.
304	marcellus. an. 5. m. 1. d. 25	Constantius & Galerius. an. 3	Methodius Martyr.
306		Constantinus magnus. an. 31	Iuuenus Presbyter.

Hæresiarcha.

Varia.

Paulus Samosatenus Episcopus affirmavit, Christum non esse Deum, sed hominem tantū. circumcisionē servandā. non baptizandum in nomine trium personarum divinarum. Epiphanius hæresi 61. Augustinus hæresi 44.

Manes, siue Manichæus, a. 4. Aureliani agnoscere cepit. docuit duo esse principia coæterna, unū bonū, alterum malum: nihil esse verè spirituale, sed omnia esse corporalia. hominē non esse liberū arbitrii, & omnium peccatorum causam esse naturam mali principis. Manichæum esse Spiritum sanctum paracletum, quem Christus promissit. carnem & vinum esse res immundas naturæ suas, & ideo ab iis abstinendum esse. Animas migrare de corpore in corpus. Vetus Testamentum esse à malo principio, & ideo reiiciendum. Vide Epiphaniū hæresi 66. & Augustinum hæresi 46.

Nona persecutio sub Aureliano, vel eius præfectis.

Probus Imperator fortissimus à Chroco Rege Alemannorū Gallias liberatæsis quadringentis millibus hostiū. Vopiscus & tunc simul Ecclesia Gallicana post lōgas persecutiones aliquatūlū requieuit. Greg. Turonicus li. 1. ca. 32. Carus Imperator quāvis Ethnicus, Ecclesiā Thessalonicensem à tributis immunem facit l. 8. Cod. de sacro sanctis Ecclesiis.

Diocletianus Carino de uictō Maximianū collegā assumit an. Imperij tertio

Decima persecutio sæuis. fima sub Diocletiano, & Maximiano: qui nihilo minus cū non possent prævalere, deposuerunt Imperium, tradentes illud Constantio, & Gallerio. Galerius Maximinum, & Licinium Imperatores fecit: & Romæ Maxentius, Maximiani filius, Imperium assumpsit,

Anni Do.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
309	Eusebius. an. 2. men. 7		Antonius Abbas.
311	Miltiades. an. 2. men. 2		Pachomius. Macarius. Oresiesis.
314	Syluester. an. 21. men. 10		
325			Athanasius.
336	Marcus. m. 8		Serapion.
337	Iulius. an. 15 men. 5	Constantius Iunior ann. 4 Constans. ann. 13 Constantinus ann. 24	Iulius Fir- micus. Lucifer. Victori- nus. Hilarius.
352	Libertius. an. 15. men. 4		Gregor. Bæ- ticus. Phæbadius. Pacianus. Didymus.
358	Felix II. an. 1. m. 3. viuento Liberio.		Optatus. Titus Bost. Cyrillus hie- rosolymit.
361		Iulianus. an. 1. men. 9	Ephrem. Basilus.

Hæresiarchæ.

Varia.

Donatus initio schisma fecit, postea hæresim condidit. docuit rebaptizandos baptizatos ab hæreticis. In sola Africa. & in sola parte Donati esse Ecclesiam. August. hæres. 69.

sed breui omnibus extinctis, solus Constantinus feliciter totum orbem Romanum diu tenuit.

Arius presbyter Alexandrinus docuit, filium Dei esse creaturam, non esse coeternum Patri, non esse coessentialem Patri. Christum hominem non habere animam, sed eius loco esse Verbum. Epiphan. hæres. 69. August. hæres. 49. Theodoretus lib. 4. de fabulis hæreticorum.

Concilium generale primum Nicaeæ habitum 318. Episcoporum, in quo Arius damnatus fuit.

Photinus Sirmiensis Episcopus docuit Christum non esse Deum, sed purum hominem. Deum non esse trinum. Epiphan. hæres. 71.

Persecutio XI. sub Constantio Ariano.

Macedonius Episcopus Constantinopolitanus, docuit, Filium quidem Dei esse Patri per omnia similem, sed Spiritum sanctum esse creaturam. Epiphan. hæres. 78. Augustinus in hæresi 52.

Schisma secundum Felicis cum Liberio: sed uterque aliquo tempore legitimus fuit.

Aetius, & Eunomius eius discipulus, docuerunt, Filium Dei esse om-

Persecutio XII. sub Iuliano, atrox sed brevis.

Ann. Do.	Pontifices.	Imperato- res.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
364		Iouianus. m. 7. d. 20		Greg. Na- zian. Epipha- nius, Philo Car- pathius.
364		Imperat. Occident.		Ambro- sius Me- diolanen. Philastr ^o . Idacius.
367	Damasus. an. 17. m. 3	Valenti- nianus. ann. 12	Valens. an. 25	Gregorius Nyssen. Amphilo- chius. Hierony- mus.
375		Gratian ^o . an. 8. & va- lentinia- nus Junior ann. 17		Theophi- lus Ale- xand. Diadoch ^o Rufinus.
379			Theodo- sius. an 17.	Aufonius Nectarius.
381				
385	Siricius. an. 13. m. 1.			
395		Honorius an. 28. m. 5	Archadius an. 13. m. 3	

Heresiarcha.

Varia.

nino dissimilem Patri. Spiritum sanctum esse creaturam Filij. Opera non esse necessaria, sed fidem solam sufficere ad salutem. Basilien. lib. 1. & 2. in Eunomium. August. heresi 54.

Aetius, quia Episcopatum obtinere non potuit, docere coepit, Episcopos & presbyteros esse omnino aequales, addidit, non esse orationes, & sacrificia offerenda pro defunctis, non esse seruanda ieiunia, & festa ab Ecclesia indicta. Epiphan. heresi 75. Augustinus heresi 53.

Apollinarius Laodiceus grammaticus, & poeta melior, quam Theologus, docuit Verbum Dei accepisse carnem humanam sine anima rationali. diuinas personas esse inaequales: magnum videlicet esse Spiritum sanctum, maiorem Filium, maximum Patrem. Epiphan. heresi 77. Augustinus heresi 55.

Vadius, Anthropomorphitarum auctor docuit, Deum habere formam humanam. Epiphan. heresi 70.

Persecutio XIII. sub Valente Arianio.

Schisma III. Vrficini contra Damasum.

Secunda Synodus generalis, prima Constantinopolitana, contra Macedonium, & alios negantes diuinitatem Spiritus sancti.

Anni Do.	Pontifices.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
398	Anasta- sius.an. 4. m. 1			Palladius. Gauden- tiusChro- mat.
402	Innocen- tius.an. 15. men. 1			Io. Chry- sostomus.
408			Theodo- sius Iu- nior.an. 43	Seuerian ^o . Augustin ^o . Maximus. Asterius. Synesius.
417	Zosimus. an. 1. m. 4			Paulinus. Sulpitius.
419	Bonifa- cius.an. 4. men. 10			Lucianus. Orosius.
424	Cælesti- nus. an. 8. men. 5			Isidorus Pelusiotæ Sedulius. Cyrillus
425		Valenti- nianus III. an. 30		Alexandr. theodore. Proclus.
432	Sixtus III. an. 7. m. II			Io. Cassia- nus.
440	Leo Ma- gnus.an. 20. m. II			Eucherius. Vincētius Lirinenf.
451			Marcia- nus. an. 6.m. 6	Socrates. Hilarius Arelat.

Hæresiarcha.

Heluidius docuit, B. Virginem post Christi natiuitatem, habuisse ex Ioseph alios filios. Hieron. contra Heluidium.

Priscillianus docuit, animas esse eiusdem substantia cū Deo; mundum creatum à Principe maligno, & alia multa stultissima. August. hæresi 70.

Iovinianus docuit, peccata esse paria, premia Sanctorū esse equalia, virginitatem non præstare coniugio, & alia. August. hæresi 82.

Vigilantius docuit, non esse honorandas reliquias Sanctorum, inanem esse inuocationem Sanctorum: Hieron. contra Vigilant.

Pelagius Brito monachus anno Domini 415. cœpit docere, peccatum originale non esse in hominibus: sine Dei gratia posse impleri omnia mandata, & alia. August. hæresi 88.

Nestorius Episcopus Constātinopolitanus anno 430. cœpit docere,

Varia.

Circa hæc tēpora S. Augustinus instituit Ordinē Clericorum Regulariū, qui simul cum ipso vitā communē agebant.

Anno 410. Roma capta est ab Alarico Rege, annis 1102. ab eius conditione.

Schisma IV. Eulalij contra Bonifacium.

Hoc tempore conditur ciuitas Venetiarum anno Domini 421.

Tertia Synodus generalis habetur Ephesi, anno Domini 431. contra Nestorium.

Attila Rex Hūnorum, flagellat Italia

Anni Do.	Pontifices.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
455		Maximus. men. 3. Auitus. men. 10		Sozome- nus. Basilius Seleuc. Nilus.
457		Maiora- nus.an. 4	Leo.an. 18	Simeon Stylita. Valeria- nus.
461	Hilarius. ann. 6. men. 10	Seuerus. ann. 5		Prosper. Petrus Chrysol.
467		Anthe- mius.an. 6		Idacius Lemic.
468	Simpli- cius. an. 15.men.5			Claudian. Sidonius.
473		Olibrius. men. 7		Arnobius Iunior. Theodo- rus.
474		Glicerius. ann. 1	Zeno. an. 18	Saluianus. Salonius. Fauftus.
475		Iulius Ne- pos men- ses pau- cos. momyllus Augustu- lus.m. 10		Aeneas Ga- zzus. Victor Vri- centis. Cerealis. Génadius.

Heresiarcha.	Varia.
<p><i>B. Virginem non esse matrem Dei, & in Christo duas esse personas, alteram diuinam, alteram humanam. Theodor. lib. 4. de fabulis heret. & Prosp. in Chronico.</i></p>	
<p><i>Eutyches Abbas, v. Nestorio contra diceret, docuit in Christo unam esse personam, & unam naturam. Euagrius li. 1. cap. 9. & lib. 2. c. 4. Atque hæc due hereses usque in nostram ætatem durant in partibus Orientis.</i></p>	<p>Quarta Synodus generalis habetur Calchedone, anno 451. contra Eutychetem & Dioscorum.</p>
<p><i>Pacificantes dicti sunt, qui auctore Zenone Imperatore, unionem quandam facere volebāt inter catholicos & Eutychianos. vide Euagrium lib. 3. cap. 14. & 30.</i></p>	<p>Vesuvius mons Campaniæ, qui anno primo Titi Imperat. ingentem copiam minutissimi pulveris euomuerat, teste Suetonio, & alijs: iterum hoc tempore, anno 471. ita immensam copiam euomit, vt totam fere Europam obtenebraret. Marcellinus, & alij. & non diu postea tempore Theodorici Regis Italiæ idem accidit. quam eruptionem pulchrè describit Cassiodorus lib. 4. variarum, epistola quinquagesima.</p>

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
476		Odoacer Rex Italix. an. 16	Basiliscus occupat Imperiũ, & tenet annis fe- rè duo- bus, dein- de iterum imperat Zeno.	Iulianus Pome- rius. Gilda Sa- piens. Gelafius. Cyzice- nus.
483	Felix III. an. 9			Andreas Cæsar.
491			Anasta- sius. an. 27 men. 3	Pascha- sius Dia- conus.
492	Gelafius. an. 4. m. 8			Vigilius. Fulgētius.
493		Theo- doricus Gothus ann. 34		Ruricius. Petrus diaconus. Ferrandus diaconus.
497	Anastasius II. an. 2			Cæsarius Arelaten- sis.
499	Symma- chus. an. 15 men. 8			Ennodius.
514	Hormis- da. an. 9			Io. Ma- xentius. Auitus Al- cimius.

Hæresiarcha.

Varia.

*Petrus Cna-
pheus Episcopus
Antiochenus, ad
errores Eutychet-
is addidit, ut in
crisagio ponere-
ntur crux, videli-
cet sanctus Deus,
sanctus fortis,
sanctus & im-
mortalis, qui cru-
cifixus es pro no-
bis. ex quo vide-
batur sentire, to-
tam Trinitatem
fuisse crucifixam.
Vide Io. Damasc.
lib. 3. de Fide cap.
10. & in epistola
de Trisagio; &
epistola Felicii
PP. III.*

In Augustulo defecit Imperium Oc-
cidentale, ut in Augusto cœpit. Iulius
enim Cæsar Dictator perpetuus fuit,
non propriè Imperator, quamvis re-
ipsa imperaret.

Odoacer etiam, & Theodoricus non
Imperatores, sed Reges Italiæ dici
voluerunt.

Hoc tempore persecutio Vandalica
in Africa Catholicos crudeliter vexa-
bat.

Hoc eodem tempore Imperator A-
nastasius Eutychianus hæreticus erat,
Reges Italiæ, Hispaniæ, & Africæ A-
riani Reges Francorum, Anglorum,
Germanorum Pagani, & tamen Chri-
stiana Ecclesia destrui non potuit, quia
fundata est super petram, & portæ in-
feri aduersus eam non præualebunt.

Schisma quintum Laurentij contra
Symmachum.

20

Anni Do.	Pontifi- ces.	Reges Ita- lia.	Imperat. Graci.	Scripto- res.
518			Iustinus. an. 9. m. 2	
524	Ioan- nes. an. 2. men. 9			Victor Africa- nus.
526	Felix IV. an. 4. m. 2	Athala- ricus. ann. 9		Boëtius. Dionysius Exiguus.
527			Iustinia- nus. ann. 38	Cassiodo- rus. Victor Capua- nus.
530	Bonifa- cius II. an. 1. d. 2			Iustus Orgelita- nus.
532	Ioan- nes II. ann. 3			Anasta- sius Si- naita.
534		Theoda- tus, ann. 3		Arator Subdiac.
535	Agapi- tus, an. 2.			Iunilius. Prima- sius.
537	Sylve- rius. an. 3	Vitigis. ann. 4		Martinus Bracaren- sis.
540	Vigilius. ann. 15			Procopius Gazaus.

Hærefiarcha.

Varia.

Ordo Monachorum sancti Benedicti hoc tempore incipit.

Theodoricus Rex Arianus, sed alioqui prudens, & Ecclesiæ Romanæ, & summo Pontifici multum honoris deferens, & ideo feliciter regnans, ubi Ioannem Pontificem in carcerem coniecit, & Symmachum ac Boëtium interfecit, eodem anno miserrimè cum regno vitam amisit.

Bonifacius secundus successorem sibi elegit Vigilium, sed cassavit paulò post electionem illam, quam sentiebat omnibus displicere.

Schisma VI Dioscori contra Bonifacium II.

Schisma VII. per Vigilium contra Sylverium.

Vigilius, qui corruptus ambitione schisma fecerat, & multa malè promiserat Augustæ, mox ut legitimus

Anni Do.	Pontifi- cos.	Reges Ita- lia.	Imperato- res.	Scripto- res.
541		Theo- doaldus. an. 1 Araricus. m. 3		Rusticus Diacon. Climacus Victor. Tunonen.
542		Totila. an. 10		Dacius mediolan.
553		Theias. an. 1		Liberatus Archid.
554		Narſeſeu- nuchus. an. 17		Venantius Fortuna- tus.
555	Pela- gius, an. 4. m. 10			Euagrius histori- cus.
560	Ioan- nes III. an. 13			Doro- theus.
566			Iuſtinus Iunior. ann. 16. men. 9	
568		Alboi- nus. an. 3. men. 6.		
570		Clephis Daphom. an. 1. m. 5		

Hæresiarchæ.

Varia.

Pontifex esse cœpit, à Deo mutatus constantissimè restitit Augustæ, & pro fide Catholica fortissimè dimicauit.

Julianus Halicarnassensis auctor eorum, qui docuerunt Christi corpus à conceptione impassibile. Vide Io. Damasc. in lib. de hæresibus, & Enagium lib. 4. c. 38. & 39.

Quinta Synodus generalis, Constantinopolitana secunda.

Post Theiam nullus amplius fuit Rex Gothorum in Italia: sed Narses titulo Ducis eam rexit, sed paulò post irritatus ab uxore Iustiniani, Longobardos in Italiam vocauit.

Agnoita, auctore Themistio diacono Timothei Alexandrini Episcopi, ad errores

Eutychetis, & Dioscori addiderunt, Christum ignorare diem iudicii. Vide Io. Damasc.

Alboinus Rex Longobardorum, regnare cœpit in Italia anno 568. sed breui occisus fuit, vt etiam eius successor Clephis. deinde per annos decem Rege caruerunt Longobardi, & Duces multi Prouincias sibi diuiserunt, donec iterum Autaris

Anni Do.	Pontifi- ces.	Reges Ita- lia.	Impera- tores.	Scripto- res.
573	Benedi- ctus. an. 4. men. 1			
578	Pelagius II. an. 12 men. 3			
582			Tiberius. an. 5	Ioannes Biclagen.
585		Flavius Autaris. an. 7		
586			Mau- ritius. ann. 17	S. Greg. Turon- cus.
590	Grego- rius. an. 13 m. 6. d. 9			S. Grego- rius Papa. Isichius
591		Agilul- phus. an. 25.		Hierosoly- mitanus. Ioannes Ieiunator.
603			Phocas. an. 8	
605	Sabinia- nus. m. 5 d. 19			
606	Bonifa- cius III. m. 8. d. 23			

Hæresiarcha.

Varia.

*in lib. de hæresibus,
& Liberatum in
Breuiario cap. 19.*

Rex electus est. Cæterum Longobardi numquam tota Italia potiti sunt : semper enim partem Italiæ cum ipsa Vrbe Imperatores Græci per Exarchos tenuerunt,

*Iacobus Syrus de-
cussit candenti ferro
inurendam frontem
baptizatorum. Ni-
cephor. lib. 18. cap.
45.*

Anno 589. inundatio Tiberis maxima, quam sequuta est pestis grauissima.

*Io. Philoponus
Trisheitariū auctor
fuit, qui tres per-
sonas diuinas, tres
Deos esse volunt.
Nicephor. lib. 18.
cap. 46. & 48.*

S. Gregorius Papa missis in Angliam sanctis monachis, Augustino, & sociis, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, magnam partem Anglo-Saxonum à l'aganismo ad Fidem Christi conuertit, meritò à Beda vocatus Apostolus Anglorum.

Sub hoc Pontifice templum Agrippæ, quod Pantheon dicebatur,

Anni Do.	Pontifi- ces.	Reges Ita- lia.	Impera- tores.	Scripto- res.
607	Bonifa- cius IV. an. 8. m. 6. d. 13			
610			Heraclius an. 31	
615	Deufde- dit. an. 3			
616		Adaluual- dus. ann. 10		
618	Bonifa- cius V. an. 7. m. 10. d. 25			
626	Hono- rius. an.	Arioual- dus hære- ticus A-		Sophro- nius.
630	12. m. 5	rianus. ann. 12		Georgius Pisides.
639	Seueri- nus. m. 11	Rotaris. an. 16		Ioannes Moschus.
640	Ioannes IV. an. 1. m. 9			Leon- tius. Jonas.
641	Theo- dorus. ann. 7. men. 5		Constans. ann. 27	Antio- chus. S. Isido- rus.

Hæresiarum.

Armeni sequebantur errores Eutychianorum, & multa addebant. vide Nicephorum lib. 18. cap. 53. Niconem de erroribus Armenorum, & Theoriani disputationem tomo 3. & 4. Bibliotheca Patrum.

Monothelita à Cyro Episcopo Alexandrino, & Sergio Constantinopolitano originem ducunt. initium huius hæresis fuit ann. 630. doctrina eorum erat, in Christo unam tantum fuisse voluntatem, & unam operationem, ex quo sequebatur, unam tantum fuisse naturam. vide Io. Damascenum in lib. de hæresibus.

Varia.

consecratum fuit B. Mariæ Virgini, & omnibus sanctis Martyribus, Romæ, Phoca Imperatore consentiente.

Heraclius, dum catholicus esset, à Deo protectus Persas magnis cladibus affecit, & lignum sanctæ Crucis recuperavit; sed postea hæreticus Monothelita factus, imbellis, & inglorius infelicitissimo exitu periit.

Mahometes pestis orbis terrarum hoc tempore sectam suam inchoavit, & anno Domini 629. regnum Sarracenorum occupavit.

Honorius Papa accusatur à Græcis, quod faverit Monothelitis: sed egregie defenditur à sancto Maximo Græco, auctore illius temporis, & Martyre.

Anni Do.	Ponti- fices.	Reges Ita- lia.	Impera- tores.	Scripto- res.
649	Marti- nus.an.6 m.3.d.12			S.Eligius. Defiderius Cadurc.
654	Euge- nius. m. 6. d. 23	Rodoal- dus.ann. 5		Elaias Ab- bas. S.Maxi- mus Mar- tyr.
655	Vitalia- nus. an. 14.m. 5			S. Ilde- fonfus.
660		Aripertus an. 2		
662		Gundi- pertus. an. 1		
663		Grimoal- dus. an. 9		
668			Constāti- nus Pogona- tus. 17	
669	Adeo- datus. an.7.m.2			
673		Garibal- dus.m. 3 Pertar- ithus. an. 17		

Hæc-

Hæresiarcha.

Varia.

Ab hoc anno Regnum Francorum per Magistros domus gubernari cœpit, solo ferè nomine Regibus relicto: quod genus regiminis continuatum est vsque ad Pipinum, id est vsque ad annum Domini 750. Sigebertus, & alij.

Sub Adeodato Pontifice, ac de eius licentia, Veneti Ducem eligere incipiunt. Petrus Iustinianus lib. 1. hist. Ven.

K K

Anni Do.	Pontifices.	Reges Ita- lia.	Impera- tores.	Scripto- res.
676	Donus an. i. m. 5			
678	Agatho an. 4			
680				S. Iulianus Toleta- nus
682	Vacat Se- des.			
683	Leo II. m. io. d. 8			
684	Benedi- ctus II. ann. I			
685	Ioannes V. ann. i. d. II		Iustinia- n ^o Iuni- or an. 10	
687	Conon men. II. d. 23			Anasta- sius Nice- nus.
688	Sergius ann. 13. m. 8			
691		Cuniper- tus catho- licus & pius. ann. 12		

Heresarcha.

Varia.

Hoc anno cometa tribus mensibus arsit, & tribus annis sequentibus non pluit.

Sexta Synodus Generalis Constantinopolitana tertia contra Monothelitas.

Anno 680. post eclipsim Lunæ, gravissima pestis grassari cœpit in Vrbe, quæ non cessavit, nisi altari sancto Sebastiano Martyri erecto in Ecclesia sancti Petri ad Vincula. Paulus Diaconus.

S. Kilianus monachus Hibernus per hæc tempora Francis Orientalibus euangelizat fidem, & eorum appellatur Apostolus.

Anno 696. celebratur Synodus quinisexta, unde sunt Canones Trullani: quam Beda meritò erraticam vocat, & à Sergio Papa reiectam

K E ij

Anni Do.	Ponti- fices.	Reges Ita- lia.	Imperat. Graci.	Scripto- res.
694			Leontius. an. 3	
696			Abdima- rus Tibe- rius.an. 5	
701	Ioannes VI.an.3. m. 2			
703		Luif- pertus m. 8	Iustinia- nus Iu- nior ite- rum. an. 8	
704		Regim- pertus. m. 3 Aripertus an. II		
705	Ioannes VII. an. 2. m. 7			
708	Sisinnius d. 20 Cōstan- tinus an. 6. men. 1			
711			Philippi- cus ann. 1. men. 6	

Heresiarcha.

Varia.

fuisse testatur in libro de sex aetatibus.

Hic Aripertus restituit Alpes Coctias Rom. Ecclesie. Paulus Diaconus, & Leo Ostiensis.

Constantino Pontifici Constantinopolim proficiscenti, Nicomediae Imperator occurrens prostratus, publicè pedes deosculatur. Anastasius in vitâ Constantini.

Per hæc tempora regnat in Anglia Ina Rex, qui anno Domin. 740. Gregorij tertij 10. fecit Regnum suum vestigale Apostolicæ Sedi. Polydorus.

KK iij

Anni Do.	Pontifi- ces.	Reges Ita- lia.	Impera- tores.	Scripto- res.
713			Anastafius ann. 2	
715	Gregori ⁹ II. an. 16 men. 8		Theodo- fius annis 1.	S. Grego- rius secū- dus,
716		Aspran- dus men. 3. Luit- prandus. an. 30	Leo Ifau- rus Icono- machus ann. 24. men. 2	S. Althel- mus. S. Marcel- linus.
731	Grego- rius III. an. 10. m. 9. d. 12			S. Germa- nus. S. Beda.
741			Constan- tinus Co- prony- mus, Ico- nomach ⁹ ann. 34. men. 2	S. Ioannes Damasce- nus.
742	Zacha- rias an. 10. m. 3			S. Bonifa- cius Mo- guntinus.
746		Hilde- brandus. men. 7. Rachis. an. 6		Antonius Melissa.

Harefiarche.

Varia.

Iconomachi, id est, oppugnatores sacrarum Imaginum fuerunt semper Hebraei, & Maomethani: nā Ezides Rex Arabum persuasus à quodam Hebreo malefico, in toto regno suo iussit imagines è templis Christianis auferri. & Leo Isauricus alio Hebreo impulsore, edictum proposuit, ut ubique sacra imagines de templis tollerentur: Unde Iconemachus dictus est, ut testantur Cedrenus, Zonaras, Paulus Diaconus, & alij historici.

Hoc anno contigit inundatio Tiberis maxima. Item admiranda visio de pœnis Purgatorii, & inferni, cuiusdam qui à mortuis surrexit, & scripta est à S. Bonifacio Episcopo, & martyre in Epistola, quam integrè ponit Cardin. Baronius in tomo Annalium 9.

Rachis cūm ut hostis contra Ecclesiam Romanam armatus veniret, à Zacharia Pontifice non solum placatus est, sed etiam ita permotus, ut Monachus in monte Casino factus fuerit.

Hoc anno Pipinus auctoritate Pontificis Zachariae Rex Francorum efficitur.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Reges Ita- lia.	Impera- tores.	Scripto- res.
750		Aistulfus an. 6		
752	Stepha- nus II. dies 4 Stepha- n ^o III. an s.d. 28			
757	Paulus an. 10. m. 1. & vacat se- des an- nū vnū.	Deside- rius vlti- mus Lon- gobardo- rum. ann. 18		
768	Stepha- nus IV. an. 3. m. s.d. 28			
772	Hadria- nus an. 23. m. 10			Hadrianus Papa pri- mus.
776			Leo IV. ann. 5	Paulus Diaconus.
780			Constan- tinus cū Irene ma- tre. an. 10	Paulinus Aquilei- ensis. Egi- uathus.
787				Albinus Alcuinus.

Heresiarcha.

Varia.

Schisma octauum per Theophylactum Antipapam.

Constantinus Copronymus cum moreretur clamabat, Viuens adhuc igni sum inextinguibili traditus. Cedrenus, & alij.

Norent, & horreant nostri temporis Iconomachi.

Felix Vrgellitanus, & Elipandus Episcopus Tolletanus docuerunt Christum esse filium Dei adoptiuum: & damnati sunt tamquam renouantes Nestorianismum in Concilio Francfordiensi, & ab Hadriano Papa in epist. ad Episcopos Gallicia. Vide Adonem in Chronico.

Primus Episcopus datur Venetis ab Hadriano Papa, anno 772. Obeliatius nomine. Sabellicus Ennead 1. lib. 8.

Anno 774. Carolus Rex Francorum singulos gradus scalarum Basilicæ S. Petri deosculans ad Pontificem ascendit, qui eum in atrio super gradus expectabat Anastasius.

Secunda Synodus generalis, Nicæna secunda.

Annus Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
790			Constantinus. solus.an. 7	
796	Leo III. ann. 20 m. 5			
797			Irene sola an. 5	
800		Carolus Magnus an. 14		S. Nicephorus Constantinopolit.
802			Nicephorus. ann. 10	Vsfuardus
812			Michaël Curopalates.an.2	S.Lugderus.
814		Ludovicus Pius. an. 27	Leo Armenius ann. 7	Aponius.
816	Stephanus V. men. 7			
817	Paschalis an.7.m.3 d. 16			S. Theodorus Studites.

Hæresiarcha.

Varia.

Anno 791. mense Decembri inaudita contigit Romæ inundatio Tiberis, à Ponte Miluio vsque ad Pontem S. Petri, vt etiam supra muros Urbis aqua eleuaretur. Anastasius.

Leo Papa tertius transfert imperium Occidentale à Græcis ad Francos anno 800. in die natalis Domini; qui annus ab aliis dicitur 801. quia à natali Domini annos numerant.

Anno 797. Constantinus Imperator ab Irene matre excæcatus est: & Sol mirabili prodigio, per dies septemdecim obscuratus mansit.

Claudius Episcopus Taurinensis docuit non esse venerandam Crucem Domini, nec sepulchra, & reliquias Sanctorum, peregrinationem ad limina Apostolorum esse inutilem. Vide Ionam Aurelianensem lib. 3. de cultu Imaginum.

Annus Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
821			Michael Balbus an. 9	Dungalus Smarag- dus.
824	Eugenius II. an. 3. m. 2. d. 29			Claudius Scotus. Jonas Au- relianen- sis.
827	Valenti- nus d. 4			Halitga- rius.
828	Grego- rius IV. an. 16			Theodul- fus Ni- thardus Freculfus.
830			Theophi- lus ann. 12	Hilduinus Amala- rius. Rabanus.
841		Lotha- ri ⁹ . an. 15		Strabus. S. Eulo- gius mar- tyr.
842			Michael cū Theo- dora ma- tre. an. 25	Haymo. Angelo- mus.
844	Sergius II. ann. 3. m. 1			Christia- nus Drut- marus.

Heresiarcho.

Varia.

Michael Balbus Imperator, teste Cedreno & Zonara, resurrectionem corporum negabat, Prophetas irridebat, demones esse non credebatur, scortationem peccatum non esse dicebat, Iudam prodicorem inter Beatos collocabat.

Schisma nouum per Zinzinum Antipapam.

Theophilus Balbi successor persecutionem in Catholicos continuat, ob cultum sacrarum imaginum.

Anno 840. pridie Ascensionis Domini, hora nona, fuit Eclipsis solis maxima, ita ut stellæ cernerentur, ut in verissima nocte. Aimoinus lib. 5. cap. 19.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
847	Leo IV. an. 8. m. 3. d. 5			Valfridus Strabo. Simeon Metaphr.
855	Benedi- ctus III. an. 2. m. 6			Lupus Abbas.
856		Ludovic ⁹ Iunior. an. 20		Photius.
858	Nicola ⁹ an. 9. m. 6. d. 20			Nicetas. Dauid.
867			Basilus Macedo. ann. 20	Anastafius Bibliothe- carius. Hincma- rus.
868	Hadrían ⁹ II. an. 4. men. 17			
869				
873	Ioannes VIII. an. 10			Ioannes Diacō- nus.
876		Carolus Calu ⁹ an. 2		Aimoi nus.

Hæresiarcha.

Varia.

Anno 848. Leo IV. Urbem Leoninam cōdidit aduersus irruptiones Saracenorum. Ita Basilica S. Petri, quæ extra Urbem erat, intra Urbem esse cepit.

Inter Leonem IV. & Benedictum III. fingitur Ioannes femina.

Schisma decimum per Anastasium Antipapam.

Nicolai primi tempore Tiberis ex aluco suo egressus bis Urbem grauissimè affixit.

Octaua Synodus generalis, Constantinopolitana quarta, contra Photium pro sancto Ignatio Patriarcha Constantinopolitano.

Annus Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
878		Ludoui- cus III. an. 1		Ado Vien- nensis.
881		Carolus Crassus. 7		
883	Marinus ann. 1. d. 20			
884	Hadria- nus III. an. 1. m. 3. d. 19			
885	Stepha- nus VI. an. 6			
88			Leo VI. an. 25. m. 3	
888		Arnul- fus annis 12		Remigi ⁹ Antifio- dorensis.
891	Formo- sus an. 4 m. 6			Ambro- sius Anf- bertus.
895	Bonifa- cius VI. d. 15			
977	Stepha- nus. VII an. 4			

Haresiar.

Hæresiarcha.

Varia.

His temporibus agitur alia Synodus Constantinopolitana pro restitutione Photij, in qua vix credi potest, quanta impudentia Photius falsauerit litteras Romani Pontificis, & Legatos eius deciperit. Vide Concilia generalia Romæ edita anno 1611.

Post Carolum Crassum magna est orta perturbatio in Imperio. Alios enim creabant Germani, alios Itali. Vide tomum decimum Annal. Cardin. Baronij.

Imperatores Italici fuerunt;

Vido an. 8.

Ludovicus an. 4.

Lambertus an. 7.

Berengarius an. 8.

Schisma undecimum Sergij Antipapæ contra Formosum.

Formosus Papa doctrina, & sanctitate insignis fuit, quicquid aliqui dicant. Id testatur Luitprandus, qui eo tempore vixit, & ex ope-

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
900		Ludoui- cus IV. an. 6		Leo Sa- piens Im- perator.
901	Ioannes IX. an. 4			Idiota.
905	Benedi- ctus IV. ann. 3			Marcus Eremita.
906		Conradus ann. 7		Regino Abbas.
907	Leo V. d. 40			Radulfus Flauiacen- fis.
908	Christo- phorus m. 7 Sergius III. an. 2			
910	Anasta- sius III. an. 2. m. 2			
912	Lando, m. ali- quot. Ioannes X. an. 16	Henricus. ann. 20	Constan- tin' VIII. ann. 4	
928	Leo VI m. 7			

Heresarcha.

Varia.

ribus eius idipsum demonstrat Cardia. Baronius tomo 10. Annalium. Quod autem in eius memoriam peccavit ex ignorantia successor eius Stephanus VII. reformavit postea Ioannes IX.

Ordo Cluniacensis.

Anno 915. apud Cordubam nobilissimus & formosissimus puer sanctus Pelagius, annorū tredecim, pro fide & castitate fortiter pugnans, crudelissimo supplicio interficitur a Rege Arabum Habbarragmam. Vide appendicem ad Eulogium.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
929	Stepha- nus VIII. ann. 2			
931	Ioannes XI. an. 5			Odo Clu- niacensis.
936	Leo VII. an. 4	Otho an 26. titulo Regis.		
940	Stepha- nus IX. an. 3. m. 4			
943	Marinus II. ann. 3. m. 3. d. 13			
946	Agapitus II. an. 10. m. 3. dies 10			Luitpran- dus. Vvitichin- dus.
956	Ioannes XII. an. 9			Stephan ⁹ Eduensis. Frodoar- dus.
961			Roma- nus ann. 2.	Moses- Bar- Cepha.
962		Otho idem vt Imper. an. 12		

Heresiarcho.

Varia.

Anno 938. Sanctus Venceslaus, Bohemiarum Princeps optimus, à proprio fratre necatus, inter sanctos Martyres numeratur.

Anno 950. Ramirus Rex Legionensis fortissimus Saracenos ad internecionem delcuit, prælio ingenti apud Talaucram commisso.

Hoc anno Otho primus coronatur: ideo ab hoc multi numerant annos Imperij ipsius.

Annus Do.	Pontifices.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
963			Nicepho- rus Pho- cas an. 7	
964	Leo VIII. ann. 1			
965	Benedi- ctus V. ann. 1			
966	Ioannes XIII. an. 6. m. 11. d. 5			
970			Ioannes Zemif- ces an. 6	
971	Donus II. men. 3			
973	Benedi- ctus VI. ann. 1. m. 3.	Otho II. ann. 10		
975	Benedi- ctus VII. ann. 9. dies 10		Basilus, & Con- stātinus an. 50	
984	Ioannes XIV. an. 1	Otho III. ann. 18		
985	Ioannes XV. an. 10			

Hæresarcha.

Varia.

Schisma duodecimum inter Le-
nem, & Benedictum, & Ioannem
duodecimum.

Leo octauus initio non fuit legi-
timus Pontifex: quia creatus fuit ab
Imperatore, Ioanne XII. adhuc vi-
uente. Sed mortuo Ioanne, & abdi-
cante se Benedicto, cœpit esse le-
gitimus; sed non diu superuixit.

Vide sæculum, infelix, in quo
nulli Scriptores illustres, nulla Con-
cilia, Pontifices parum solliciti de
rep. Sed diuina prouidentia fecit, ut
nullæ surgerent hæreses nouæ.

Otho III. accusatus, quod in-
nocentem Comitem occidisset, ad-
ductus precibus vxoris, quæ se ab
illo de pudicitia postulatam di-

L l iij

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
995	Ioannes xvi. m. 4			
996	Grego- ri' V. an. 2. m. 8			
999	Siluefter II, 4. m. 6. d. 12			
1002		Héricus II. Rex, sed non- dū Imp. an. 12		
1003	Ioannes xvii. m. 5 Ioa. xviii ann. 6			
1009	Sergius IV. an. 2 m. 8			S. Odilo abbas.
1012	Benedi- & VIII. an. 12			S. Fulber- tus Car- notensis.
1014		Héricus Rex, hoc anno co- ronatur & impe- rat. an. 11		S. Bur- chardus Vorma- ciensis.

Heresarcha.

Varia.

rerat; cùm contra illa Comitem castissimum sollicitasset; paratus erat & ipse occidi, nisi procères impediuis-
sent, & impudicam ac iniustam vxorem comburi iussissent. Vide Gothi-
fredum Viterbiensem.

Schisma XIII. per Antipapam Ioan-
nem contra Gregorium quintum.

De hoc Siluestro multa fabulantur
aliqui. Sed verè fuit vir magnus, do-
ctus, & pius, vt ex inscriptione sepul-
cri eius, quæ extat in Ecclesia Latera-
nensi, cognosci potest.

Sed quoniam Philosophiæ, & Geo-
metriæ peritus erat, indoctum vulgus
existimauit, necromanticum fuisse, &
cum diabolo pactum habuisse.

Ordo Camaldulensium auctore S.
Romualdo.

Anno 1009. Princeps Babylonis a
perfidis Iudæis excitatus, Basilicam
Hierosolymitanam, vbi Domini se-
pulchrum conseruatur, funditus euer-
tit. Sed paulò post mater Principis e-
iusdem, quæ Christiana erat, eandem
Basilicam maiori nobilitate & splen-
dore reedificandam curauit: & Iudæi
vndique pelli cœperunt. Glaber.

Anni Do.	Pontif- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1024	Ioannes XIX. an 10			Berno Augien- sis.
1025		Cōra- dus II. ann. 5		
1026			Cōstanti- nus solus ann. 3	
1029			romanus ann. 5	
1034	Benedi- ctus IX. an. 16		Michael IV. ann. 8.	
1040		Hēricus III. ann. 16		Glaber Rodul- fus.
1042			Michael V. ann. 1	
1043			Constan- tinus Mo- noma- chus ann. 12	
1044	Grego- rius VI. ann. 3			
1047	Clemēs II. m. 9			

Heresiarcha.

Varia.

His temporibus, quibus Pontifices Romani à pietate vererum degenerauerant, Principes sæculi sanctitate florebant. Talis fuit Imperator Henricus cum vxore Chune-gunda: Romanus, Imper. Græcus, Cuutus Rex Daniæ, & Angliæ, Stephanus Rex Hungariæ, cum filio sancto Emerico, Robertus sanctus Rex Francorum: magnus Ferdinandus Rex Castellæ & Legionis cum vxore sanctia.

Schisma xiv. Siluestri, & Ioannis Antipaparum, quibus sublati, & Benedicto nono renunciante, creatus est Gregorius VI.

Gregorius VI. depositus fuit tamquam simoniacus à Concilio quodam Sutrino, præfente Imperatore. Sed viri grauiissimi sentiunt,

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1048	Dama- sus II. d. 23. & va- cat sedes ann. 1			Hermannus Cōtract? Humber- tus Card. Lābertus
1049	Leo IX. an. 5. m. 2. d. 8			Schafna- burgensis. Ingulfus.
1055	Victor II. an. 2. m. 3. d. 13		Theodo- ra Por- phyro- genita an. 1. m. 9	Petrus da- miani. Lāfranc? guitmūd? Georgius Cedrenus.
1057	Stepha- nus X. m. 9	Henricus IV. ann. 50	Michael VI. an. 1	Bertoldus. Theophy- lactus.
1058	Nico- laus II. an. 2. m. 6		Isaacius Comne- nusan. 4	Micro lo- gus. Anselmus
1061	Alexāder II. an. 11. m. 6. d. 22		Cōstāti- nus Du- cas an. 7	Cantua- riensis. Anselmus
1068			Roman? Dioge- nes an. 4	Lucensis. Io. Curo- palates.
1072			Michael VII. an. 6.	Oecume- nius. Olympio- dorus.

Heresiarcha.

Varia.

Graci cæperunt quidem tempore Nicolai primi, auctore Photio, schisma facere: tamen hoc tempore apertissimè se ab Ecclesia Romana diniserunt, & errores suos de processione Spiritus sancti à solo Patre, & de sacrificio non celebrando in azymo, & de primatu summi Pontificis, & alios defendere cæperunt.

S. Antonius summa hist. p. 3. tit. 22.

Berengarius Archidiaconus Andegauensis, docuit in Eucharistia non esse verum Christi corpus & sanguinem: deinde cum hunc errorem reuocasset, docuit cum corpore Christi esse etiam substantiam panis: addidit, paruulos non esse baptizandos, sed adultos tantum. Itaque viam aperuit hæreticis nostri temporis, Zuinglianis in primo errore, Lutheranis in secundo, & Anabaptistis in tertio. Tandem tamen resipuit, & in fide Catholica obiit. Vide Lanfrancum, & Guilmundum contra Berengarium: & Blondum decadis 2. lib. 3.

Concilium illud egisse quod non poterat: & Gregorium non fuisse simoniacum, sed virum optimū. Vide Cardinal. Baronium, tom. II.

Leo IX. miraculis claruit. Leo Ostiensis libro 2. cap. 88.

Schisma XV. per Benedictum Antipapam.

Schisma XVI. per Honorium Antipapam, qui Cadalous dicebatur, contra Alexandrū, qui etiam miraculis claruit.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1073	Grego- rius VII. an. 12. m. 1. d. 3			Marianus Scotus Bruno. Iuo Car- notensis.
1078			Nicepho- r ⁹ botonia tes an. 3	Samuel matochia- nus.
1081			Alexius Comne- nus ann. 38	
1084		Henricus IV. hoc anno co- ronatur, & Impe- ratoris nomen assumit.		
1086	Victor III. an. 1			
1087	Vrbanus II. an. 11. men. 4. d. 18.			
1099	Pascha- lis II. an. 18. m. 5			

Heresiarchæ.

Varia.

Gregorius VII. miraculis multis clau-
ruit, teste Lamberto Scafina-
burgensi.

Schisma XVII. per Guibertum,
qui Clemens dici voluit.

Ordo Vallis umbrosæ, auctore
S. Ioanne Gualberto.

Petrus igneus Cardinalis, sic no-
minatus, quod cum esset monachus,
iussu sancti Ioan. Gualberti, per
ignem maximum illæsus transiit, ut
probaret Episcopum Florentinum
per simoniam ascendisse ad Episco-
patum.

Bogomiles au-
ctore Basilio, qui
ab Alexio Com-
neno Imperat. in
theatro exustus
fuit, docebat, non
esse in Deo Trini-
tatem, Deum humana

Schisma XVIII. Alberti, & Theo-
dorici, contra Paschalem.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1106		Hēricus V. an. 20		Leo O- stiensis.
1118	Gelasius II. ann. 1. d. 4			zacharias Chryfop. Sigebert ⁹
1119	Callistus. II. 5. m. 10		Io. Cōne n ⁹ an. 24	Beren- gofus. Gofrid ⁹
1125	Honorius II. ann. 5. m. 1. d. 17	Lotha- rius II. ann. 14		vindocin euthymi ⁹ Zigab.
1130	Innoc. II. an. 13. m. 7			Io. Zo- naras.
1139		Conra- dus III. ann. 3		Rupert ⁹ Tuitien. Hilde- bertus
1143	Cæleſti- nus II. m. 5. d. 13		Manuel Comne- nus an. 38	Turonē. Algerus.
1144	Lucius II. m. 11. d. 14			S. Bern. Petrus Clunia- censis.
1145	Eugenius III. ann. 8 m. 4. d. 13			Hugo de S. Victore
1152		Frideri- cus Æno- barbus ann. 37		Richard ⁹ de S. Vict. Vvilelm ⁹ Malmes.

Hareſiar-

Heresiarcha.

Varia.

forma pradisum esse, Mundum a
Demonibus creatum, & alia testis
Eucymius in Panoplia par. 2. tit. 3.

Petrus de Bruis, & Henricus ex
monacho apostata, docebant, parvulos
non baptizandos, cruces conculcandas,
nullum esse in Ecclesia sacrificium,
non esse inuocandos sanctos,
nec pro mortuis orandum, & alia. S.
Bernardus epist. 240. & Petrus Cluniacensis
in epistola contra hanc heresim.

Petrus Abailardus, & Arnoldus
Brixienfis, S. Bernardi tempore, docebant
gradus esse inaequales in divinis
personis fidem in generatione admit-
tendam non esse, & alia id genus multa.
testis S. Bernardus in epist. 190.
respiravit ille postea. & sanctè obiit, teste
Petro Cluniacensi lib. 5. epist. 3.
& 20.

Ordo Cisterciensis auctore
S. Roberto.

Ordo Canonico-regularium.

Ordo equitum S. Iohannis Hierosolymitanorum
anno Domini 1113. sub Paschali.

Concilium generale, Lateranense primum,
anno 1119. sub Callisto II. Pontifice.

Ordo Templariorum anno eodem 1119.

Ordo Praemonstratensium.

Ordo militum Theutonicorum.

Schisma XIX. Petri Leonis contra Innocentium II.

Concilium generale, Lateranense II. sub Innocentio II. anno 1139.

M m

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1153	Anasta- sius IV. an. I. m. 4. d. 14			Ecbertus. gratianus. Petrus Lôbardus.
1154	Hadria- nus IV. an. 4. m. 8. d. 28			Petrus Co- mestor. Potho Prumien- sis.
1160	Alexan- der III. ann. 22			Otho Fri- singenfis. rheorian ⁹
1181	Lucius III. an. 4. m. 2. dies 28		Alexius Comne- nus ann. 2	Hugo E- therianus. Arnoldus Carnot.
1183			Androni- cus Com- nenus. 3	Petrus Blesensis. Petr ⁹ Cell.
1186	Urba- nus III. an. I. m. 10. d. 25		Isaaci- us Angelus. ann. 18	Nicolaus Claraual. Arnulfus Lexou.
1187	Grego- ri ⁹ VIII. m. 2			Guericus. gulielmus Tyrius.
1188	Clemēs III. an. 3 men. 2. d. 26			Helmod ⁹ Gothifre- dus Viter- bienfis.

Heresiarcha.

Varia.

Cathari, siue Patareni, heretici docebant, mundum factum esse à demonibus, Sacramenta nihil valere; & alia, de quibus vide Io. de Turrecremata, in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 35.

Valdesus, unde Valdenses, qui & pauperes de Lugduno, anno 1170. docere cœpit non esse obediendū Pontifici Romano: potestatem absoluendi à peccatis, & conficiendi Eucharistiam, laicis etiam esse concessam. Indulgentias nihil valere; non extare Purgatorium, Sanctos non attendere precibus nostris, Festa, & ieiunia indicta non esse seruanda, & alia. De quibus vide S. Antoninum in summa par. 4. art. 11. c. 7. & Claudium Cussordium contra Valdenses.

Hadrianus Papa quartus, natione Anglus, vir sapiens, & pius, Hiberniā Insulam Henrico secundo Regi Anglorum concessit, ea conditione, vt in ea Insula virtutes plantaret, & vitia eradicaret: vt à singulis domibus quotannis denarium S. Petro pendicureret: vt iura Ecclesiastica illibata seruaret. Extat diploma tom. 12. ann. Card. Baronij.

Schisma xxi. Victoris, Callisti, & Paschalis, contra Alexandrum.

Concilium generale, Laranense tertium, sub Alexandro III. anno 1180.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1191	Cælestin ⁹ III. an. 6. m. 9. d. 11	Henri- cus VI. ann. 8		Guilelm ⁹ Neubri- genfis.
1195			Alexius Angelus an. 6	Rogerius Houedē. Theodor ⁹ Balsamō. Ioachim ⁹ Abbas.
1198	Innoc. III an. 18. m. 6 dies 9			Innocent. Gütherus Helinād ⁹ . Nicetas choniates Honorius Augustud. Conradus Abbas Vr- spergenfis S. Anto- nius de Padua.
1200		Philip- pus an. 9	Baldui- nus Bel- ga an. 9	Raymūd ⁹ de Penna forti.
1209		Otho IV. an. 4	Hēricus ann. 7	Guilelm ⁹ Antifiod. Guilelm ⁹ Parifiēfis.
1212		Frideric ⁹ II. an. 33		
1216	Honorius III. an. 10. men. 8		Petr ⁹ m. aliquot. Rober- tus an. 11	
1227	Grego- rius IX. an. 14. m. 5		Baldui- nus II. vltimus Latin. 34	
1241	Cælesti- nus IV. d. 17. vacat Sedes an. 2			

Heresiarcha.

Varia.

Petrus Ioannis hoc tempore docuit Christo laesus perforatum adhuc viventi: animam rationalem non esse formam corporis: Ecclesiam universalem esse Babylonem de Apocalypsi: & Papam esse mysticum Antichristum. Guido Carmelita, & Bernardus de Lutzeburgo in Catalogo heresum.

Almaricus Doctor Parisiensis, docuit legē Dei Patris durasse usque ad adventum Christi: legem Christi usque ad Almaricum: legem Spiritus Sancti usque ad finem mundi. Docuit multa alia perniciosissima. Vide Ioan. de Turrecremata lib. 4. Summa par. 2. c. 35. & Vincenium in Speculo historiali lib. 99. cap. 107.

Albigenses tempore Innocentij III. & fortē antea, exorti sunt, qui non

Ordo Carmelitarum confirmatur ab Alexandro III. anno 1180. Item ab Innocentio III. ann. 1199. Item ab Honorio III. ann. 1216. mirigatur ab Innocentio IV. ann. 1248.

Ordo Cruciferorum dicitur confirmatus à Calistino III. anno 1197.

Ordo Minorum confirmatur ab Innocentio III. & postea ab Honorio III.

Concilium generale, Lateranense quartum sub Innocentio III. anno 1215.

Ordo redemptionis captivorum, confirmatur ab Innocent. III.

Ordo Prædicatorum confirmatur ab Honorio III.

Ordo Sanctimonialium sanctæ Clare, quæ sequuntur regulam fratrum Minorum confirmatur.

Ordo Eremitarum S. Augustini ab Innocentio IV. hoc nomen accepit, cum antea Guilielmitæ dicerentur.

Anni Do.	Pontifices.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1243	Innocen- tius IV. ann. II. men. 5. dies 14			Iacobus à Vitriaco. Edmūdus Cantuar. Innocēti⁹
1245		Imperiū vacat an. 28		Alexander de Hales. Hugo de S. Caro. Humber- tus.
1254	Alexāder IV. ann. 6 m. 5. d. 5			Matthæus Parisiēsis. Martinus Polonus. Vincētius
1261	Vrbanus IV. ann. 3. men. 1. d. 4		Michael Palæo- logus an. 33	Bellouac. Guido Pa- pa. Robertus Sorbona. Albertus magnus.
1265	Clemens IV. ann. 3. m. 9. d. 25. vacat Sedes an. 2. menf. 9.			S. Thom. S. Bona- ventura.
1271	Gregori⁹ X. an. 4. m. 4. d. 10			Henricus Stero.
1273		Rodol- fus an. 20		Vdalricus Argentini.
1274				

Heresiarcha.

solum concionibus sed etiam armis Ecclesiam diu vexauerunt. Errores eorum recenset S. Antoninus in Summa Theologica. par. 4. tit. 11. cap. 7. quod videlicet ponerent duo principia coeterna, unum bonum, alterum malum, more Manicheorum: & alia id genus. Vide S. Antoninum in Summa historiali, 3 par. tit. 19. cap. 1.

Guilielmus de S. amore, Doctor Parisiensis, tempore Alexandri Papa IV. odio religiosorum mendicantium, docuit illicitum esse omnia relinquere, nisi quis cogatur. Quod idem Desiderius Longobardus docuit, & addidit, non esse licitam instituere vel ingredi ordinem religiosum, qui non habeat possessiones, saltem in communi.

Scripserunt contra hanc heresim S. Thomas in opusculo contra impugnantes Religionem, & S. Bonaventura in opusculis variis.

Varia.

Ordo Sylvestrinorum confirmatur ab Innocentio IV. anno 1248.

Concilium generale, Lugdunense primum, sub Innocentio IV. in quo deponitur Fredericus Imperator, & decernitur expeditio pro terra sancta recuperanda.

Ordo Eremitarum S. Augustini ab Alexandro IV. reducitur ad unum, & eundem habitum, qui hodie est in usu.

Albigensium ad centum millia vincuntur, diuino miraculo, ab octo millibus Catholicorum, Duce Simone Comite Montis fortis. Æmilii libro 6. hist. Francorum.

Concilium generale, Lugdunense secundum, sub Gregorio X. pro vnione Græcorum cum Latinis.

Anni Do.	Ponti- fices.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
1276	Innocēt. V. Ord. Prædic. men. 5. Hadria- nus V. d. 19. Ioan. XX. m. 8 d. 8			Petrus de Tarātaſia. Rupertus de Ruſſia. Guido Archidia- c. Guliel- mus Durantes. Ægidius Roma- nus. Raymun- dus Lul- lius. Richar- dus de me- dia villa. Henricus de Ganda- uo. Dinus Mugella- nus. Ioan. Pa- riſien- ſis. Ioan. Sco- tus.
1277	Nicola ⁹ III. an. 2 m. 8, d. 29			
1281	Martin ⁹ II. dictus IV. an. 4. m. 1			
1285	Hono- rius IV. an. 2. d. 14			
1288	Nicola ⁹ IV. Ord. Min. an. 4. men. 1. dies 2			
1294	Cæleſt. V. m. 5. d. 17. Boni- faci ⁹ VIII. an. 8. m. 9 d. 18	Aſtaul- fus an. 6	Androni- cus an. 40	

Heresiarcha.

Varia.

*Fraticelli auctore quodam Her-
manno, cum Dulcitio Nouarien-
si, heresim suam inchoarunt, do-
centes auctoritatem Rom. Eccle-
siæ cessasse propter malitiam Pra-
latorum: se solos esse veram Ec-
clesiam, & perfectos, ut erant
Apostoli: se nulli debere obedire,
& quod secta ipsorum sit imme-
diatè à Christo: quod omnes Pon-
tifices à tempore sancti Silvestri
fuerint prauaricatores, excepto
Celestino V. Hæc & similia dam-
navit Bonif. VIII. vide Nau-
clerum generat. 44. & Ioan. de
Turrecremata lib. 4. summa par.
2. cap. 37.*

*Mirum, cur iste
Ioannes Papa dici
voluerit xxi. cum
nullus præcesserit xx.*

*Celestinus Papa,
raro exemplo, dimis-
sa sponte summa di-
gnitate, ad mona-
sterium rediit.*

*Ordo Celestino-
rum.*

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Reges Tur- carum.
1299		Albertus ann. 10		
1300				Othoma- nus an. 28
1303	Bened. X. dictus XI. Ord Prædic. m. 8. d. 6. vacat Se- des. m. 11			
1305	Clemēs V. an. 8. m. 10. d. 6. vacat Sedes an. 2			
1309		Henricus VII. an. 5		
1311				
1315		Ludoui- cus IV. an. 33		
1316	Ioā. XXI. dictus XXII. an. 18. m. 3. d. 18			

Scriptores.	Heresiarcha.	Varia.
Augustin ^o de Anco- na.	Begardi, & Beghina auctore Bogonato (e- rant autem Begardi	Ordo Seruorum B. Mariæ.
Barlaamus Hieracēsis Nicepho- rus Calli- stus.	Monachi, & Beghina, Moniales, sed absque votis) docebant, ho- minem posse in hac vi- ta fieri impeccabilem:	Hoc anno incipit Iubilæum, centesi- mo quoque anno celebrandum.
Eberardus. Petrus Au- reolus.	& non teneri amplius ad ieiunia, vel oratio- nem, & in gratia cre- scere non posse, & alia	
Antonius Andreas.	id genus. Vide Al- uarum de planctu	
Pelagius Aluarus.	Ecclesia lib. 2. c. 52. & lo. de Turrecremata	Hic Pōtīfex trans- tulit sedem Apo- stolicam in Galliam, ubi māsit annis cir- citer septuaginta.
Durandus Heruæus.	lib. 4. part. 2. cap. 36.	
Franciscus Maironis.		
Gulielmus Okan.		Concilium gene- rale Viennense, sub Clemente V. in quo deletus fuit Ordo Templariorum.
Monaldus Nicolaus de Lyra.	Lollardus Gualte- rus docuit Luciferum iniuste à Deo dam- natum, ut testatur	
Nicepho- rus Grego- ras.	Trithemius in Chro- nico anni 1315. ubi alios etiam errores.	Anno 1327. opera Ludouici Imperat. schisma 22. factum est Nicolai Antipa- pæ contra Ioan- nem.
Petrus de Palude.		
Ioan. Vil- lanus.		

Anni Do.	Pontifi- res.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Reges Tur- carum.
1328				Orchanes ann. 22
1334	Benedi- ctus XI. dictus XII. an. 7. m. 4		Andro- nicus In- rior an. 14	
1342	Clemēs VI. an. 10 men. 7			
1348		Carolus IV. ann. 32	Calofo- annes an. 30	
1350				Sulaima- nes, & mox A- morathes an. 23
1352	Innocēt VI. an. 9 m. 8. d. 26			
1362	Vrbanus V. an. 8. m. 2. d. 23			
1371	Grego- rius XI. an. 7. m. 6. d. 5			

Scriptores.	Heresiarcha.	Varia.
Petrus Bertrandus.	Marfilins de Padua, & Io. de Ianduno, multos errores docuerunt,	Ordo equitum Christi in Lusitania incipit.
Guido Carmel.	quos damnauit Ioannes XXII. in extrauaganti, qua incipit, Licet iuxta doctrinam.	
Astefanus. Adā Goddam.		
Landulfus.	Summa errorum est, quod sanctus Petrus non fuerit caput Ecclesie, & quod Christus soluerit didrachma necessitate coactus, non ex condescensione.	Anno 1350. Clemens Papa reuocat Iubilæum ad annum quinquagesimum.
Lupoldus.		
Ioan. Andreas.		
Bartholomæus Pisanus.		Ordo Iesuatorum, auctore B. Ioanne Columbino Senense.
Io. Calderinus.		
Io. de Bachone.	Flagellantes orti quidem sunt in Italia, sed in Germania maxime propagati. Docebant non posse saluari eos qui non	
Albericus Simton de Cassia.	s. baptizarent in proprio sanguine, flagellantes se	Gregorius Papa reducit sedem ad Urbem.
Henricus Suso.	nudosis funibus: sacramenta, & cetera opera	
Robertus Olkot.	bona contemnebāt. Purgatorium in alia vita	
Gregor. de Arimino.	esse negabant. Denique	

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Reges Tyr- carum.
1373				Baiaze- tes ann. 25
1378	Urbanus VI. an. 11 m. 6. d. 5		Manuel ann. 2	
1380		Vence- laus ann. 32	Androni- cus III. ann. 39	
1389	Bonifa- cius XI. an. 14. m. 11.			
1398				Iosue an. 4
1402		Robertus ann. 10		Mulsuman- es an. 2
1404	Innoc. VII. an. 2. d. 21			Moses an. 2
1406	Gregor. XII. an. 8. m. 7. dies 7			Maometh ann. 13
1409	Alexāder V. m. 10 vivente Grego- rio XII.			

Scriptores.	Hæresiarcha.	Varia.
Thom. de Argétina.	plurimis erroribus laborabant. Vide Bernardum Lutemburgensem in Catalogo hæresum, & Nicolaum Sanderam de visibili monarchia Ecclesie.	Ordo Montis Oliueti.
Franc. Petraracha.		
Armachanus.		Schisma et omnium grauissimum & longissimū, Clementis Antipapæ contra Urbanum VI. Nam Clementi successit in schismate Benedictus XIII. cui schismatici volens Concil. Pisani remedium adhibere, illud auxit, creato Alexandro V. inde enim tres Pontifices simul sedebant, Gregor. XII. Benedictus XIII. & Alexander V. & paulo post, Ioan. XXIII.
Nicolaus Cabasila.		
Nicolaus Gorram.	Ioannes V viclefus Anglus anno 1372. hæresim perniciosissimā docere cepit: de qua vide Concilium Constantiense Sess. 8. & Ioannem Cochlaum in historia Hussitarum lib. 3.	
Io. Taulerus.		
Alphōsus Vargas.		
Manuel Caleca.		
Io. Rubrochius.	Ioānes Hus Boemus ex libris V viclefi hæreses hausit, & propagauit in Bohemia. Errores eius referuntur, & dānantur in Concilio Cōstantiensi sess. 15.	
Henricus de Hassia.		
Petrus de Anchara-		
no.		
Augustinus de Butrio.	Vide de hac hæresi.	
Ioan. Capreolus.		
S. Vincentius.		

Anni Do.	Pontif- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Reges Tur- carum.
1410	Ioan. XXII. dict. XXIII. an. 5. d. 15 viuente Greg. xij			
1412		Sigismū- d ^o an. 27		
1417	Martin ^o III. di- ctus V. an. 13. m. 3. d. 10			
1419			Ioan. Pa- læogus an. 18	Amurates Iunior an. 23
1431	Euge- nius IV. an. 15. m. 11. d. 21			
1440		Albertus Iunior an. 2		
1441		Frideric ^o III. an. 54		
1447	Nicol. V. an. 8. d. 19		Constan- tinus XI. ann. 6	Musta- pha ann. 3

Scripte-

Scriptores.	Heresiarcha.	Varia.
Franc. Zambarella.	<i>qua adhuc viget historiā Io. Cochlei, & Aeneam Sylvium in lib. de origine Bohemorum cap. 35.</i>	Ordo S. Hieronymi.
Petrus ab Alliaco.		Ordo Scopetionorum.
Io. Gersō.		Ordo S. Georgij de Alga.
Thomas Valdensis.		
Augustin ⁹ de Roma.	<i>Hussita dividuntur in varias sectas. Alij enim dicuntur Orbita. Alij Thaborita. Alij Orphanit. Alij Adamita, siue Picardi, auctore quodam Gallo, qui dicebatur Picardus, & Bohemos multos seduxit, dicens; se esse filium Dei, & vocari Adamum. Vide Aeneam Sylvium de origine Bohemorum, c. 40. 41. 43. & 47.</i>	Concilium generale Constantiense, pro schismate tollendo, in quo Gregorius XII. abdicavit sponte. idem paulo post fecit Ioan. XXIII.
Ioannes de Imola.		Benedictus fuit depositus, sed noluit dimittere præsentem dignitatē.
Io. de Anania.		
Io. de Ragusa.		Schisma 25. Clementis Antipapæ contra Martinum V. mortuo Benedicto XIII. anno 1424.
Henricus Kalteisen.		
S. Bernardinus Senensis.		Schisma 26. Felicis Antipapæ contra Eugenium IV. an. 1439.
Io. de Capistrano.		
Io. de Polemar.		
Alphonfus Tostatus.		
Flavius Blondus.		
Nicolatus Abbas Pa-		

Anni Do.	Pontifices.	Imperat. Oc- cident.	Reges Tur- carum.
1452			Maumethus Rex Turca- rum euerſo Imperio O- rientali, an. 28
1455	Calliſtus III an. 3. m. 4		
1458	Pius II. an. 5. men. 11. dies 27		
1464	Paulus II. an. 6. m. 10. dies 26		
1471	Sixtus IV. ann. 10. dies 4		
1480			Bajazetes ann. 31
1484	Innoc. VIII. ann. 7. m. 10. dies 27		
1492	Alexander VI. ann. 11. menſ. 8		
1494		Maximilia- nus ann. 26	

<i>Scriptores.</i>	<i>Hæresiarcha.</i>	<i>Varia.</i>
normitanus. S. Antoninus Florentinus. Æneas Silvius. Ioan. de Turrecrém. Bessarion. Andreas Barbatius. Georgius Scholarius. Laonicus. Ioan. Basso- lius. B. Laurent. Iustinianus. Iosephus Methon. Gregor. Protosincellus. Nicolaus de Cusa. Dion. Cart. Thom. de Kempis Henric. Harph. Alexand. de Imola. Bapt. Plat. Ambrosius Camaldul. Gabriel Biel.	<i>Hermanus Risswich natione Batavus , tempore Alexandri VI. docuit, animam mori cum corpore : nullum esse Infernum. Christum fuisse stultum : fidem nostram esse fabulosam : Euangelium falsum. Bernardus Lutsemburgensis, in catalogo hæreticorum.</i> <i>Hic Hermannus videtur fuisse omnium hæreticorum perditissimus, & stultissimus, quippe, qui cum doceret animam mori cum corpore, tamen maluit vivus exuri, quam suam hæresim reuocare,</i>	<i>Conc. gen. Florentinum, sub Eugenio IV. pro unione Græcorum cum Latinis.</i> <i>Constantinopolis capitur à Turcis ann. 1452 in ipsâ festis Pentecostes; sic Deo vlciscente perfidiam Græcorum circa processionem Spiritus sancti à Patre, & Filio.</i> <i>Ordo Minimorum auctore S. Francisco de Paula.</i> <i>Sixtus IV. revocat iubilæum ad ann. 25.</i>
	<i>Martinus Lutherus Germanus hæresiarcha.</i>	

N n ij

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Tyrant. Orient.	Scripto- res.
1503	Pius III. dies 26			Martilius ab Ingen. Io. Picus. Iacobus de Valentia.
1503	Iulius II ann. 9. m. 3			Martilius Ficinus. Cyp. Be- net.
1512			Selimus ann. 8	Robertus Gaguinus. M. Anton. Sabellicus.
1513	Leo X. an. 8. m. 8. d. 20			Iacobus Philippus Bergomas.
1520		Carolus V. ann. 38	Solima- nus ann. 46	Ioan. Nau- clerus. Albertus Krantzius.
1522	Hadria- nus VI. an. 1. m. 8. d. 6			Felin. San- deus. Iacobus VVimphel.
1523	Cle- mens VII. ann. 10 men. 10			Ant. Bonfin. Hect. Boet. Tho. Caiet. Iac. Almain.
1534	Paulus III. an. 15. d. 25			Franciscus Ferrariensis. Io. Fraciscus Picus. Io. Tabiens. Io. Maior. Hadrian. vi. Syluester Pieras.

Heresiarcha.

Varia.

Et Pater heresiarcharum anno Domini 1517. perturbare coepit Ecclesiam, Et perturbavit usque ad annum 1546. in quo miserè obiit. Docuit errores plurimos. Sed precipui sunt, hominem sola fide iustificari: liberum arbitrium periisse per peccatum. Papam esse Antichristum: in Eucharistia remanere substantiam panis cum corpore Christi: Indulgentias nihil valere: non esse Purgatorium: per Sacramenta non dari gratiam: peccata cum remittuntur non deleri, sed non imputari, Et alia id genus multa. Vide Ioannem Cochleum in libro de actis Et scriptis Martini Lutheri.

Concilium generale Lateranense quintum inchoatur sub Iulio ann. 1511. & absoluitur sub Leone anno 1518.

Equitibus Rhodiensibus fortissime resistentibus, Rhodus Insula capitur, non sine magna clade Turcarum.

Andreas Carlostadius, qui primus ex discipulis Lutheri uxorem publice duxit, cum esset Sacerdos, Et cum eo Huldricus Zuinglius, Et Ioannes Oecolampadius, sacramentariam heresim inchoarunt anno 1526. docentes, in Eucharistia non esse corpus Christi, nisi in signo; Et addiderunt, Imagines Christi Et Sanctorum esse confringendas. Vide Io. Cochleum in libro de actis Lutheri anno 1526.

Ordo Clericorum Regularium confirmatur a Clemente VII. anno 1524. Ordo Capucinorum ab eodem 1530.

Ordo Clericorum S. Pauli, ab eodem an. 1533.

Balthassar Pacimontanus, Et Bernardus Rothmannus sectam Anabaptistarum instituerunt ann. 1527. qua etiam proles Lutheranismi est, Et in varias sectas diuisa. Docent hi non esse paruulos baptizandos, Et si baptizati fuerint, iterum

Henricus VIII. Rex Angliæ an. 1535. ab Ecclesia Catholica deficiens caput Ecclesiæ Anglicæ

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
				Io. Rossel. Th. Mo- rus. Io. Echius. Io. Faber. Ioan. Co- chlæus. Iacobus Latomus. Io. Priedo. Franciscus Victoria. Ambrosi ^o Catharin. Dom. à Soto. Martinus Nauarrus.
1549				
1545				
1550	Iulius III. an. 5 m. 1. d. 16			
1555	Marcel- lus II. dies 22. Paulus IV. ann. 5. men. 2 dies 27			

Heresiarcha.

esse baptizandos, quando adulti erunt. Alios plurimos errores docent, de quibus vidi Io. Cochlaum de actis Lutheri ann. 1527. & Card. Hosium lib. 1. de heres. nostri temporis.

Rhileppus Melancthon Lutheri discipulus Confessionem Augustanam composuit an. 1530. unde Confessionista, & molles Lutherani dicti sunt, qui eam sequuntur. Multos habent errores, ut, Quod partes poenitentiae sint duae tantum, contritio, & fides; id est, terror conscientiae, & fides qua credimus per Christum nobis remissa esse peccata. Vide Cochlaum in lib. de act. Lutheri.

Ioannes Calvinus Nouiodunensis Zuinglij discipulus, contempto magistro propriam familiam instituit an. 1538. docuit, filios baptizatorum nasci sanctos: gratiam semel habitam non posse amitti: omnes veros fideles esse predestinatos. Hac, & his familia habentur in libris quatuor institutionis. Obiit anno 1567. morbo pediculari, teste Surio in historia ad hunc annum; & blasphemans, ac desperans, teste Hieronymo Balseco in eius vita.

Michael Seruetus Hispanus cum esset annorum 25. summum se orbis prophetam esse iactabat. Scripsit autem libros septem de erroribus Trinitatis: in quibus docuit, nullam esse in Deo realem generationem: non

Varia.

na dici voluit: & repugnantes Ioannem Roffensem, & Thomam Moriū cum aliis multis occidit.

Anno 1540. Ordo Societatis Iesu auctore B. Ignatio Loyola, confirmatur à Paulo III.

Conciliū Tridentinum, generale inchoatur anno 1545.

Regnum Angliae sub Iulio Pontifice, & Maria Regina Angliae, ad Ecclesiae unitatem redit; sed post paucos ann. sub Elisabetha Regina haeretica iterum ad schisma & haeresim reuertitur.

Anni Do.	Ponti- fices.	Imperat. Oc- cident.	Tyran. O- rient.
1558		Ferdinandus an. 6	
1560	Pius IV. an. 5. m. 2. dies 15,		
1563			
1564		Maximilia- nus Iunior ann. 12	
1566	Pius V. Ord. Prædic. ann. 6. m. 3. d. 24		Selimus Iu- nior an. 8

Heresiarcha.

Varia.

esse in Deo personalem distinctionem : non debere homines baptizari , nisi anno 30. Tandem ann. 1555. ab ipso Caluino Geneva igni traditus est. Vide Io. Cochlaum de actis Lutheri ad annum 1552. & Surium in historia eiusdem anni.

David Georgius , Delphis in Batavia natus , pradicauit se esse eximum Prophetarum , & Filium Dei Christo Iesu maiorem , & anno tertio post mortem resurrectionis , & Regnum Israel restitutum. Sed iam anni circiter sexaginta ab eius obitu praterierunt , & nondum surrexit , neque resurget , nisi in die nouissimo cum aliis impostoribus gehenna aeternis ignibus cruciendus. Vide totam historiam apud Surium in historia anni 1555.

Gasspar Suenchfeldius , unus ex Confessionistis propria dogmata adinuenit , Hebraeam Christi naturam post Ascensionem in diuinam esse mutatam ; & solo spiritu contentos nos esse debere , vocale verbum , tamquam occidentem litteram esse reiiciendum Vide Fridericum Staphilum in lib. de concordia Lutheranorum.

Andreas Osiander , unus ex Confessionistis , sed propter nouas hareses , ipsis etiam Confessionistis hareticus docuit Charitatem , & Iustitiam , & Sapientiam quibus

Caluinistę sub nomine Hugo-nottorum Regni Gallia infestare incipiunt anno Domini 1560.

Conciliū Tridentinum generale concluditur sub Pio IV. an. 1563. Melita insula summa vi à Turcis oppugnatur , sed maiore virtute à Christianis defenditur.

Caluinistę sub nomine Geuseorum , id est , vilium personarum , Belgium tumultibus replere incipiunt , ann. 1566.

Ann Do.	Pontifices	Imperat. Oc- cident.	Tyrann O- rient.
1571			
1572	Gregorius XIII. an. 12. m. 10. d. 27		
1574			Amurates III. ann. 20
1577		Rodolphus II. ann. 35	
1585	Sixtus V. Ord. Min. an. 5. m. 4		
1590	Urbanus VII. d. 12		
1590	Gregorius XIV. m. 10. dies 10		
1591	Innocent. IX. m. 2		

Hæresiarcha.

Varia.

homo iustus & sapiens est. esse ipsam De-
essentiam: & Christum iustificare homi-
nes solum iuxta naturam diuinam. Vide
Fridericum loco citato, & Surium in hi-
storia anni 1551.

Io. Brentius, non minimus inter Confes-
sionistas, docuit, Christi humanitatem ab
ipsa Incarnatione semper fuisse ubique.
Vnde nati sunt Vbiq̃ista. aduersus quos
acriter diu pugnarunt Theodor. Beza &
alii. Vide Surium in historia anni 1564.

Matthias Flaccius Illyricus auctor præ-
cipuus historia centuriata Magdeburgen-
sis, & Lutheranorum rigidorum pater.
præter alia stultissima dogmata, docuit
peccatum originale esse substantiam. Vide
in nostris controuersis lib. 3. de amissione
gratiæ cap. 2.

Libertini auctore quodam Quintino
Piccardo, docent, licitum esse simulare, &
dissimulare fidem, & religionem, & cum
omnibus communicare: unum esse tantum
spiritum immortalem; Angelos, & animas
hominum non esse immortales: Christum non
verè obisse in cruce, sed opinione tantum.
Alia multa docent, sed clam, & inter se.
Quorum non alium auctorem habeo, nisi
Ioannem Caluinum, hæresiarcham, in
libro contra Libertinos, ubi dicit, sibi no-
tum esse, multa millia esse in hac secta.

Hoc an. 1571.
ingens victoria
naualis de Tur-
carum classe à
Christianis re-
portata est, cum
sancto fœdere
iuncti essent Pius
V. Papa, Philip-
pus II. Rex, &
Resp. Veneto-
rum.

Anno 1572
mense Nouem-
bri apparuit no-
ua stella mira
pulcritudinis in
signo Cassio-
peia, & durauit
ultra annum, &
paulatim minui
cœpit, donec
euanesceret.

Ordo cleri-
corum Mino-
rum à Sixto V.
confirmatur an.
1588.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Tyrant. Orient.	Scripto- res.
1503	Pius III. dies 26			Martilius ab Ingen. Io. Picus. Iacobus de Valentia.
1503	Iulius II ann. 9. m. 3			Martilius Ficinus. Cyp. Be- net.
1512			Selimus ann. 8	Robertus Gaguinus. M. Anton. Sabellicus.
1513	Leo X. an. 8, m. 8.d. 20			Iacobus Philippus Bergomas.
1520		Carolus V. ann. 38	Solima- nus ann. 46	Ioan. Nau- clerus. Albertus
1522	Hadria- nus VI. an. 1. m. 8.d. 6			Krantzius. Felin. San- deus. Iacobus VVimphel.
1523	Cle- mens VII. ann. 10 men. 10			Ant. Bonfin. Hect. Boet. Tho. Caiet. Iac. Almain. Franciscus Ferrariensis.
1534	Paulus III. an. 15.d. 25			Io. Fraciscus Picus. Io Tabienf. Io. Maior. Hadrian. vi. Syluester Prieras.

Heresiarcha.

Varia.

¶ Pater heresiarcharum anno Domini 1517. perturbare coepit Ecclesiam, & perturbavit usque ad annum 1546. in quo miserè obiit. Docuit errores plurimos. Sed precipui sunt, hominem sola fide iustificari: liberum arbitrium periisse per peccatum. Papam esse Antichristum: in Eucharistia remanere substantiam panis cum corpore Christi: Indulgentias nihil valere: non esse Purgatorium: per Sacramenta non dari gratiam: peccata cum remittuntur non deleri, sed non imputari, & alia id genus multa. Vide Ioannem Cochlaeum in libro de actis & scriptis Martini Lutheri.

Concilium generale Lateranense quintum inchoatur sub Iulio ann. 1511. & absoluitur sub Leone anno 1518.

Equitibus Rhodiensibus fortissime resistentibus, Rhodus Insula capitur, non sine magna clade Turcarum.

Andreas Carlostadius, qui primus ex discipulis Lutheri uxorem publice duxit, cum esset Sacerdos, & cum eo Huldricus Zuinglius, & Ioannes Oecolampadius, sacramentariam heresim inchoarunt anno 1526. docentes, in Eucharistia non esse corpus Christi, nisi in signo; & addiderunt, Imagines Christi & Sanctorum esse confringendas. Vide Io. Cochlaeum in libro de actis Lutheri anno 1526.

Ordo Clericorum Regularium confirmatur a Clemente VII. anno 1524. Ordo Capucinatorum ab eodem 1530.

Ordo Clericorum S. Pauli, ab eodem an. 1533.

Balthassar Pacimontanus, & Bernardus Rothmannus sectam Anabaptistarum instituerunt ann. 1527. qua etiam proles Lutheranismi est, & in varias sectas diuisa. Docent hi non esse paruulos baptizandos, & si baptizati fuerint, iterum

Henricus VIII. Rex Angliae an. 1535. ab Ecclesia Catholica deficiens caput Ecclesiae Anglicae

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Occident.	Imperat. Orient.	Scripto- res.
				Io. Roffes. Th. Mo- rus. Io. Echius. Io. Faber. Ioan. Co- chlæus. Iacobus Latomus. Io. priedo. Franciscus Victoria. Ambrosi ^o Catharin. Dom. à Soto. Martinus Nauarrus.
1540				
1545				
1550	Iulius III. an. 5 m. 1. d. 16			
1555	Marcel- lus II. dies 22. Paulus IV. ann. 5. men. 2 dies 27			

Heresiarchæ.

esse baptizandos, quando adulti erunt. Alios plurimos errores docent, de quibus vide Io. Cochlaum de actis Lutheri ann. 1527. & Card. Hosium lib. 1. de heres. nostri temporis.

Philippus Melancthon Lutheri discipulus Confessionem Augustanam composuit an. 1530. unde Confessionista, & molles Lutherani dicti sunt, qui eam sequuntur. Multos habent errores, ut, Quod partes pœnitentia sint dua tantum, contritio, & fides; id est, terrores conscientia, & fides qua credimus per Christum nobis remissa esse peccata. Vide Cochlaum in lib. de act. Lutheri.

Ioannes Calvinus Nouiodunensis Zuinglij discipulus, contempto magistra propriam familiam instituit an. 1538. docuit, filios baptizatorum nasci sanctos: gratiam semel habitam non posse amitti: omnes veros fideles esse predestinatos. Hac, & his similia habentur in libris quatuor institutionis. Obiit anno 1567. morbo pediculi, teste Surio in historia ad hunc annum; & blasphemans, ac desperans, teste Hieronymo Balseco in eius vita.

Michaël Seruetus Hispanus cum esset annorum 25. summum se orbis prophetam esse iactabat. Scripsit autem libros septem de erroribus Trinitatis: in quibus docuit, nullam esse in Deo realem generationem: non

Varia.

ne dici voluit: & repugnantes Ioannem Roffensem, & Thomam Moitum cum aliis multis occidit.

Anno 1540. Ordo Societatis Iesu auctore B. Ignatio Loyola, confirmatur à Paulo III.

Conciliū Tridentinum generale inchoatur anno 1545.

Regnum Angliæ sub Iulio Pontifice, & Maria Regina Angliæ, ad Ecclesiæ unitatem redit; sed post paucos ann. sub Elisabetha Regina hæretica iterum ad schismam & hæresim reuertitur.

Anni Do.	Ponri- fices.	Imperat. Oc- cident.	Tyran. O- rient.
1558		Ferdinandus an. 6	
1560	Pius IV. an. 5. m. 2. dies 15,		
1563			
1564		Maximilia- nus Iunior ann. 12	
1566	Pius V. Ord. Prædic. ann. 6. m. 3. d. 24		Selimus Iu- nior an. 8

Hæresiarcha.

Varia.

esse in Deo personalem distinctionem : non debere homines baptizari , nisi anno 30. Tandem ann. 1555. ab ipso Caluino Geneva igni traditus est. Vide Io. Cochlaum de actis Lutheri ad annum 1552. & Surium in historia eiusdem anni.

David Georgius , Delphis in Batavia natus , prædicanit se esse eximium Prophetarum , & Filium Dei Christo Iesu maiorem , & anno tertio post mortem resurrecturum , & Regnum Israel restitutum . Sed iam anni circiter sexaginta ab eius obitu præterierunt , & nondum surrexit , neque resurget , nisi in die nouissimo cum aliis impostoribus gehenna æternis ignibus cruciendus . Vide totam historiam apud Surium in historia anni 1555.

Gasspar Suenchfeldius , unus ex Confessionistis propria dogmata adinuenit , Humanam Christi naturam post Ascensionem in diuinam esse mutatam ; & solo spiritu contentos nos esse debere , vocale verbum , tamquam occidentem litteram esse reiiciendum . Vide Fridericum Staphilum in lib. de concordia Lutheranorum .

Andreas Osiander , unus ex Confessionistis , sed propter novas hæreses , ipsis etiam Confessionistis hæreticus docuit Charitatem , & Iustitiam , & Sapientiam quibus

Caluinistæ sub nomine Hugo nottorum Regni Galliarum infestare incipiunt anno Domin 1560.

Concilium Tridentinum generale concluditur sub Pio IV. an. 1563. Melita insula summa vi à Turcis oppugnatur , sed maiore virtute à Christianis defenditur.

Caluinistæ sub nomine Geuscorum , id est , vilium personarum , Belgium tumultibus replere incipiunt , ann. 1566.

Ann Do.	Pontifices	Imperat. Oc- cident.	Tyrann O- rient.
1571			
1572	Gregorius XIII. an. 12. m. 10. d. 27		
1574			Amurates III. ann. 20
1577		Rodulphus II. ann. 35	
1585	Sixtus V. Ord. Min. an. 5. m. 4		
1590	Urbanus VII. d. 12		
1590	Gregorius XIV. m. 10. dies 10		
1591	Innocent. IX. m. 2		

Hæresiarchæ.

Varia.

homo iustus & sapiens est, esse ipsam Dei
essentiam : & Christum iustificare homi-
nes solum iuxta naturam divinam. Vide
Fridericum loco citato, & Surium in hi-
storia anni 1551.

Io. Brentius, non minimus inter Confes-
sionistas, docuit, Christi humanitatem ab
ipsa Incarnatione semper fuisse ubique.
Vnde nati sunt Ubiquista. adversus quos
acriter diu pugnarunt Theodor. Beza &
alii. Vide Surium in historia anni 1564.

Matthias Flaccius Illyricus auctor præ-
cipuus historia centuriata Magdeburgen-
sis, & Lutheranorum rigidorum pater,
præter alia stultissima dogmata, docuit
peccatum originale esse substantiam. Vide
in nostris contronorsis lib. 3. de amissione
gratiæ cap. 2.

Libertini auctore quodam Quintino
Piccardo, docent, licitum esse simulare, &
dissimulare fidem, & religionem, & cum
omnibus communicare: unum esse tantum
spiritum immortalem; Angelos, & animas
hominum non esse immortales: Christum non
verè obisse in cruce, sed opinionem tantum.
Alia multa docent, sed clam, & inter se.
Quorum non alium auctorem habeo, nisi
Ioannem Calvinum, hæresiarcham, in
libro contra Libertinos, ubi dicit, sibi no-
tum esse, multa millia esse in hac secta.

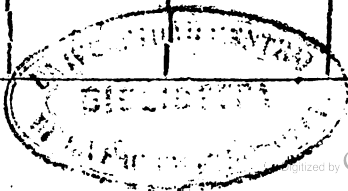
Hoc an. 1571.
ingens victoria
navalis de Tur-
carum classe à
Christianis re-
portata est, cum
sancto fœdere
iuncti essent Pius
V. Papa, Philip-
pus II. Rex, &
Rēsp. Veneto-
rum.

Anno 1572
mense Nouem-
bri apparuit no-
ua stella mira
pulcritudinis in
signo Cassio-
peia, & duravit
ultra annum, &
paulatim minui
cœpit, donec
evanesceret.

Ordo cleri-
corum Mino-
rum à Sixto V.
confirmatur an.
1588.

Anni Do.	Pontifi- ces.	Imperat. Oc- cident.	Tyrann. O- rient.
1592	Clemens VIII. ann. 12. m. 1. d. 3		
1595			Maume- thus III. an. 8.
1603			Amath. ann.
1605	Leo XI. d. 26.		
1605	Paulus V. ann.		
1612		Matthias ann.	

Hæresarcha.

Varia.

*Valentinus Gentilis, patria Con-
sentinus ann 1558. Arianismum renouans docere, cœpit. Tres personas di-
uinas esse tres spiritus aternos, essen-
tiali numero differentes : sed Patrem
esse maiorem filio, & Spiritu sancto.
Ob quam hæresim ab ipsis hæreticis
Bernæ capite plexus est. Extat hac hi-
storia apud Benedictum Aretium, au-
ctorem damnatum, quem citamus,
quia alios non habemus.*

Anno 1599. fuit
inundatio Tiberis
maxima in festo
Natalis Domini,
quanta non est vi-
sa, neque nostra,
neque Patrum no-
strorum memoria.

Ordo Ministran-
strantium infirmis,
confirmatur à Gre-
gorio XIV. an. 1591.

*Franciscus David cum ceteris mini-
stris Transiluanis, nouis Samosate-
nis, & Ebionitis, docent, solum Patrem
esse Deum verum ; Filium, & Spiritū
sanctum esse virtutes Dei, non distin-
ctas à Patre persona, vel ratione, vel
essentia: Christum esse purum hominē,
sed dici Verbum Dei, quia verba Dei
annunciauit, quomodo lo Baptista di-
citur vox. Vide, si placet, in nostris
controuersis, lib. I. de Christo c. 1. & 2.*

Clem. VIII. an.
Iubilæi 1600. mul-
ta præbuit exem-
pla pietatis, & hu-
militatis, non so-
lū obiens fre-
quenter septem Ec-
clesias : sed etiam
peregrinis pedes
lauans, & eorum vi-
ctui largiter, pro-
spiciens.

